

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 04 16 02 025 0

Tayyib, Isaac ben Benjamin
Sefer ha-zikaron

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

ספר הזכרון

זכרון בספר שם אהותו'יו . האותיות ואשר תבאנה בהיכל מלך מאל"ף ועד תי"ו . אר"ם זה מדבר מענין אל ענין ודבר שהיה בכלל ישא מדברותיו . בשק"ל הקדש שקיל וטרי שק"ל רבדני וזוטרי ברור מללו רוח שפתיו . האי תגא דידן בעידנא דקעסיק הלכתא גברותא כד אשכח מרגינתא ר' מאיר בבחורת'א הביאה המלך חדריו ונכתב בס'פר הזכרון חתום באורותיו . וזאת לפנים בישראל ספרי דבי רב האירו פני תבל כלה הן הן טראותיו הן הן גבורותיו . השתא הכא מאיר ובה האי ספרא זוטא קטן הכמות ורב האיות הכי קרא שמו **ספר הזכרון** יפלו מעינותיו . פעולת לדיק ראש גולת אריאל לביון של ישראל נודע שמו בשערים מו"ה הגדול כ"י פ"ה ע"ה מ"ז כמה"רר **יצחק טייב** זלוק"ל יושב בשמים מעלותיו' . ואהו עמו אחיא מביני'א מר בריה דרבינא הבין בחכמה ב'ן יאיר ב'ן שמע' דנהירין שמועותיו . דין הוא הדר בקדש נהד'ר כת'ר לי מאה כת'רי ואת פאר' מ"ז הרב המובהק ונוגה לו ברק כמה"רר **יוסף טייב** זלה"ה ראש לבית אבותיו . הגהו זהרורי דרב יוסף טבא חרא פלפלא חידוש שחדשה תורה דיליה זכ'ר עשה סמוכין דרבנן לחורת ר' אבהו' תלה ליה ביני שיטי יאהירו בין שורותיו . **זכרה** אלהי לטובה לאיש חיל רב פעלים ולו שם בגדולים ש'ר ל'ו נאמר כמה"ר **מיכאל זואן** תתענג בדשן נפשו עפ"י מדותיו . ותפארת בניס אוחזין מעשה אבות הנקובים בשמות שכלם מתאימות מחיל אל חיל ולכו ונקותיו' . שבת אחים כאור זרחים ה' עליהם יחיו **חיים ארוכים זרע"ם נבון לפניה"ם** (לפ"ק) **כזית** רענן בבית אלהים שומרי מלותיו :

הכ"ד איש לעיר **יוסף בלא"א** החו"ש כמה"רר **אברהם טייב** ס"ט

נדפס בתונם יע"א

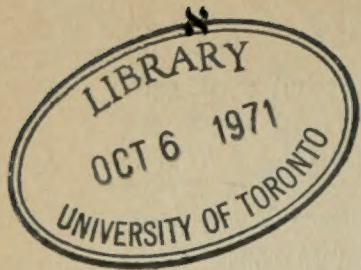
שנת לישראל נאווה לפ"ק

נדפס זואן וכאסתרו

ספר הזכרון

מערכת אות האלף

מערכת אות האלף

היא וכו' וכתבו החוס' הק' סוגי' אחיא כמ"ד בהשומט
 אדם אוסר דבר שאינו שלו בעשה בה מעשה וכו' וא"ת
 והא' אמר החס' דאפילו למ"ד אדם אוסר ה"מ גוי אבל
 ישראל ללעזרי קמכוין ואכתי שמיטה ראוייה היא וי"ל בשנתן
 רשות לשליח לשחוט כדלוגו ואפי' לע"ז דאין שייך לומר
 ללעזרי' וכו' עיין שם וגרחה דבלא"ה אף על גב דמיירי
 בשליח לא מ"ל לתקוני שדרתיך וכו' כיון דמיירי בשחט
 במוזר לע"ז דאינו עושה שליחותו כמ"ש הר"ן במפגל במוזר
 דמה"ט לא מ"ל לתקוני שדרתיך וכו' א"כ אמאי המשלח
 חייב אף על גב דמרב"י ע"י שליח ה"ד כשעשה שליחותו
 אבל שחט במוזר לע"ז דלא עשה שליחותו בטל השליחות
 אלא ודאו מיירי כשנתן רשות לשליח לשחוט כדלוגו אפי'
 לע"ז דשליח עשה שליחותו וגאסרה הבהמה אבל אם לא
 נתן לו רשות לשחוט לע"ז והשליח שחט בשוגג לע"ז א"ל
 דמ"ל לתקוני שדרתיך וכו' ומה"ט לא שייך לאוקמ' בישראל
 מומר דאוסר כגוי דכיון דשחט במוזר אם לא עשאו שליח
 בפ' לשחוט כדלוגו אפילו לע"ז לא עשה שליחותו ובטל
 השליחות דאדעתא דנפשיה עביד והמשלח פטור :

ב' איסור תחומין חוץ די"ב מיל מדאורייתא וכתב
 מהרל"ג דה"ד לאדם עלמנו אבל כליו
 ובהמתו הוו דרבנן ומהר"ם אלשקר נר' שחולק בזה כמ"ש
 הכנה"ג והמ"א בסימן ת"ד עיין שם ובתשו' בשמים ראש
 סימן א' כ' ובעיקר הדבר מ"ש די"ב מיל דאורייתא ודאי
 דהר"ק סובר כן משמו' גמרא' ירושלמי וחלוקי עליו רבותי
 ז"ל בראיות רבות ואף לדבריו ה"ד לאדם דאיש כתיב
 בפ' אבל חפצים לא וכו' עיין שם וכבר כתבתי בספר
 עה"ש א"ח סימן ת"ד דהרמב"ן במלחמות הוכיח דאפילו
 תחומין דחוץ די"ב מיל מדרבנן ופי' דברי הר"ק כן אבל
 הרמב"ם בפ' כ"ז ס"ל דתחומין די"ב מיל דאורייתא וכו'
 המ"מ שכן הסכימו הגאונים וכבר כתבת' שם שכן דעת
 הראב"ד והב"מ ג' וה' החיטק וא"ח והכלבו והגמ"ר והג"א
 וכו' הרדב"ז סימן פ"ו דיש להחמיר עש"ב וכן כתב ה'
 כנה"ג סימן תרנ"ה עיין שם :

ג' אין שליחות לגוי כ' הממ"א ה' שלומין סי' י"א דלא
 אמרי' אין שליחות לגוי אלא בפועל דידו כיד
 בע"ה ושלוחו כמותו וכן הוכיח ה' ארעא דרבנן סימן
 ה' מהירושלמי דפ"ב דפאה עיין שם וכבר הוכחתי בס'
 עה"ש א"ח סימן ש"ז מדאמרינן בקמח דג"א בור של
 שני בותפין היכי משכחת לה אי דשוו שליח אין שליח
 לדבר עבירה וכו' הרשב"א ק"ל דילמא דשוו שליח גוי וי"ל
 דאין שליחות לגוי אפילו אינהו לדידן ע"כ וא"א אכתי
 משכחת לה בגוי פועל בשכר דידו כיד בע"ה אלא משמע
 דאין שליחות לגוי כלל :

ד' אמורה לגוי שבות ה' יד מלאכי אות ל"ז כהב
 בשם הפר"ח א"ח סי' תס"ח שכ' בשם
 הרוקח וריא"ז דלא שייך כי אם גבי שבת וי"ט וחש"מ
 ע"ש וה' ארעא דישאל אות יו"ד כ' דלא כתב הרוקח
 וריא"ז אלא לאפוקי ע"פ דאיסור מלאכה שבו מדרבנן
 אבל בשאר איסורין דאורייתא אפשר דסבירא ליה דאוסר
 עיין שם ולשון הרוקח סי' ש"י וכן צ"ד צניסן דאין שייך
 לומר

א' אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הרדב"ז בתשוב'
 חלק שלישי סי' תר"ג נשאל במי עששה שליח
 לשחוט לו בהמה ושחטה לע"ז אמאי אסורה לימא ליה
 לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכו' תשובה לדעת הרמב"ם
 הדבר ברור דלא אסרה אפי' עשה בה מעשה גדול ל"ש
 עשאו שליח או לא עשאו שליח ככ"כ בפ"ח מהל' ע"ז
 בד"א בבהמת עלמנו אבל אם שחט בהמת חבירו לע"ז
 או המליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו
 אבל להפוסקי' דסבירא להו דאדם אוסר דבר שאינו שלו
 ע"י מעשה גדול וכו' וכתב הראב"ד מיהו ה"מ בגוי או
 בישראל מומר אבל בישראל אחר אמרינן ללעזריה קא
 מכיון אם כן לא שייך שאלה אלא בישראל מומר ולא
 בגוי דאין שליחות לגוי וכו' ואם שחט לע"ז בשוגג שייך
 הבעי' אפילו לא היה ישראל מומר וכולי והביאו ראיה
 מדאמרי' בפ' אין בין המודר תנן הכהנים שפיגלו במקדש
 מוידים חייבים הא שוגגים פטורים אלא שפיגול פיגול
 וא"א כהני שלוחי דידן אמאי פיגול פיגול לימא ליה שליחא
 שותף לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכו' המפ' דמוכח משוגג
 דאי שלוחי דידן אמאי פיגול פיגול דהא כיון דשוגג הוא
 לאו אדעת' דנפשיה עביד שמתכוין הוא לעשות שליחותו
 ול"ל לתקוני שדרתיך וכו' ודחי' שאני פיגול דאמר קרא
 לא יחשב מ"מ הרי בהדיא דאי לאו קרא מ"ל לתקוני
 שדרתיך ולא הוי פיגול וה"ל מ"ל ליה לתקוני שדרתיך ולא
 נאסרה הבהמה מיהו יש לרשות דגבי פיגול עושה שליחותו
 והמעשה הוא ראוי מזד עלמנו אלא שחשב עליו חוץ לזמנו
 או חוץ למקומו והמחשבה אינו בכלל מעשה לאסור בהמת
 חבירו אבל השחט לע"ז המעשה בעלמנו שהוא שוחט לע"ז
 הוא מעשה גדול ואוסר בהמת חבירו ואם כן אם שחט
 סתם אלא שחשב לע"ז אין אוסר בהמת חבירו כיון
 שהמעשה ראוי מזד עלמנו אין מחשבתו תשובה לאסור
 בהמת חבירו ואף על גב דא"ל הכי מ"מ כיון שהרמב"ם
 סובר דככל גוונא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהיינו
 שנחמיר היכא דשחט במוזר לע"ז אבל אם שחט בשוגג
 לע"ז לא אסרה דמ"ל לתקוני שדרתיך וכו' ע"ש באורך
 ומ"ש דהרמב"ם ס"ל דאין אדם אוסר בהמת חבירו לא
 זכר מ"ש הרמב"ם ספ"ב מה' שמיטה דאם היה לו בו
 שותפות אסורה אבל אם אין לו בה שותפו' אינה אסורה
 שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו
 אלא ללעזרו עיין שם אם כן דוקא אם אין לו שותפות
 אין ישראל אוסר בהמת חבירו לפי שאין כוונתו רק ללעזרו
 אבל אם התרו בו וקבל התראה או שהיה מומר דודאי
 כוונתו לע"ז אוסר וכן אפילו ישראל אם יש לו שותפות
 אוסר ובהל' ע"ז סוף על מ"ש בה' שמיטה כמ"ש הכ"מ
 והלח"מ שם ובב"י י"ד סימן קמ"ה ובסימן ד' ע"י שם
 ואם כן אם עשאו שליח א"ל דלא נאסרה דמ"ל לתקוני
 שדרתיך וכו' ובפרק מרובה גבי גנב וטבח בשבת גנב
 וטבח לע"ז וכו' פרכי' ואי בטובח ע"י אחר מ"ט דרבנן
 דפטרי בשלמא ע"ז ושור הנסקל שמיטה שאינה ראוייה

דאורייתא לחומרא הוי דרבנן כמ"ש הר"מ במו"ל בכמה דוכתי לה אחי דרבנן ומפיק דאורייתא אלא אפילו דם' הוי דאורייתא אין ספק מוליא מידי ודאי כדאיתא בפ"ק דפסחים ע"ש ומכאן תשו' מולאה למ"ש מוה"ר אלפנדארי בס' מולל מאש בח"א סי' י"ב שרלה להוכיח דס"ל להרא"ש דחומר הספיקות הם מדרבנן ממ"ש בפרק מי שמת הא דאבע"ל נשים צבהמ"ו דאורייתא או דרבנן ועלמה צבעיא דלא איפשיטא ואינן מוליאות את האנשים דאי ס"ל דהוי מדאורייתא א"כ נשים חייבות מספק צבעיא דלא איפשיטא מדאורייתא ולמה אין מוליחין את האנשים והו"ל דאורייתא ודאורייתא אלא ודאי דס"ל דאיסור חומר הספיקות הם מדרבנן עיין שם ולפי' דברי ה' הלק"ט שכתבתי אינה ראויה [א"ה עכ"מ והדבר מובן] :

ח' איין מצטלין איסור לכתחילה כ' ה' ארעא דישראל שמעתי מקש' למ"ד דאיסור זה מדרבנן למה הלריכה התורה לכלי מדין הגעלה הא מין צמיונו בטל ברוב ואפילו מין בשא"מ שלריך ס' מסתמו' איכא ס' בהיתר שבישל נגד האיסור הבלוע דהא דמשערי' בכל הכלי ודאי דחומרא דרבנן היא עיין שם וליתא שהרי כתבו התוס' והרא"ש ס"פ ג"ה דלפי' רבי' אפרים ניחא מה שטוה הכתוב להגעיל כלי מדין דוירה גדולה שא"ל להגעיל בתוך הכלי אחר היכי משתרי' הא אין צמיוס ס' לבטל האיסור ואי שיחזור ויגעילם והלא המים הא' נעשו נבילה ואוסרי' ואי לא משערי' אלא באיסור עלמנו ניחא וכו' ואין ראייה גמורה מכאן דא"ל דלא אמרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שהיה צמיוס ס' כדי לבטל האיסור וכ"כ סה"ת סימן נ"ב עיין שם הרי דס"ל דודאי אין בהיתר ס' נגד האיסור הבלוע ואסור מדאורייתא אלא אי לא אמרינן חנ"ג יכולים להגעיל אפי' כלי גדול דאיסור שנפלט מהם אף על גב דחומר ונבלע בכלי כשמגעילו פעם ב' בטל צמ' צמיוס דודאי יש שלשים בהיתר נגד האיסור הבלוע בכלי אצל למאן דאמר דגם בשאר איסורין אמרינן חנ"ג לא יוכלו להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שיש צמיוס ס' אלא שק' מכלי חטאת שהלריך הכתוב שבירה לכלי חרס והגעלה לכלי נחשת מושו' נותר והא מין צמיונו הוא וצטל ברוב מדאורייתא מיהו כבר כתבתי בספר עה"ש ח"ד סימן ל"ט שכ"כ הראב"ן סי' שו"ג דטעמא דכלי חרס לריך שבירה מושו' דאסור לבטלו מדאורייתא וכן כת' הרא"ה והריעב"א דאף הבלוע בכלי אסור לבטלו מדאורייתא אצל הרשב"א צמ"ה כ' דאפילו נילף מזרוע בשלה דאסורי' לבטלו מדאורייתא היינו אסור' צעין דומיא דזרוע בשלה אצל בלע שצכלי מותר וז"ל לדעתו דגזירת הכתוב גבי נותר דמין צמיונו לא בטל או מפני שאסור להשהותו לא שאסור תבטיל אחר וכו' כמ"ש הר"ן סוף ע"ז עיין שם :

ט' איין מצטלין איסור לכתחילה כבר כתבתי בספר עה"ש ח"ד סימן ל"ט דהרמב"ם והראב"ד סבירא להו דאסור לבטלו מדאורייתא והרא"ה צב"ה דף ק"ט כת' דאף הבלוע בכלי אסור לבטלו מדאורייתא אצל הרשב"א שם כ' דאפילו נילף מזרוע בשלה דאסור' לבטלו מדאורייתא היינו דוקא באיסור צעין כמו זרוע בשלה אצל בלוע שצכלי מותר עיין שם ולכאורה נרא' להכריח שכן דעת הר"מ במו"ל דהרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' מעה"ק כ' דבשאר קדשים חוץ מחטאת אפילו כלי חרס סגי ליה במריקה ושטיפה והק' ה' צה"ו אס' כן היכי ילפי' בשאר איסורים דכלי חרס אינו יוניא מידי דפיו לעולם מחטאת הו"ל למילף משאר קדשים דסגי בהגעלה ובחטאת ע"כ גזירת

לומר אמירה לגוי שבות כי אס' גבי י"ט ושבת וחש"מ עיין שם משמע דלא שייך אמירה לגוי שבות אפי' באיסור דאורייתא' כלל אלא דוקא בשבת ויו"ט ומוה"מ וכן דעת הראב"ד והרא"ש צפ' השוכר את הפועלים עיין שם אצל הר"א ממוך צמ' יריאים סימן קס"ה כ' דבעיא זו עלתה בתיקו ולחומרא אפילו באיסור דרבנן וכן כתב הסמ"ג לאוין קפ"ד עיין שם ונר' דסבירא ליה דבכל תיקו אזלינן לחומרא אפי' באיסור דרבנן כמ"ש הר"א ממוך צמ' רי"ז עיין שם וכן כתב הסמ"ג לאוין ק"י דר"ח וכמה פוסקי' דכל תיקו מד"ס לקולא ונחלקו עליהם גדולים ואומרים דכל תיקו דאיסורא לחומרא עיין שם ואס' כן הסמ"ג שפסק כהן לחומרא ס"ל כדעת הגדולים דכל תיקו דאיסור לחומרא אף בדרבנן (אה"ן עיין למר זקינו זלה"ה צמ' הבכיר ווי העמודים סימן ק"ב גבי המכבה וצמ' קכ"ח מ"ש צוה) :

אה"ב עיין להתוס' פ"ק דגיטין שכ' דאפי' באיסור' דרבנן אמירה לנכרי שבות וכן כתבו התוס' צפ' כל כתבי דף קכ"א והביאו ראייה מדאמ' צפ' שאל לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים ומוקי לה בחבירו נכרי עיין שם וה' ארעא דרבנן הביא ראייה זה מודנפסיה ולא זכר דברי התוס' דפ' כל כתבתי עיין שם מיהו ק"ק דמאי פריך התוס' צפ' שאל אמירה לנכרי שבות ופירש"י וכבר סתמו' רבי למתני' נכרי שצא לכבות אין אומרים לו כבה אימא דאימהכא הו"ל הנ"מ באיסורא דאורייתא אצל באיסורא דרבנן לא קמ"ל הכא דאפי' באיסור דרבנן נמי אמירה לנכרי שבות] :

ה' אונן פטור מק"ש ומתפלה כ' המ"א בריש סימן ע"א דאחר קבורה קודם חלות יתפלל שחרית אצל ברכות השחר לא יאמר כיון שבשעת חובתו היה פטור כמ"ש צ"ד סימן שמ"א לענין הבדלה ונמשך אחריו ה' אליה רבה עיין שם וק' שהרי גבי הבדלה כ' הטור שם דר"מ מנעבורק כתב שלריך להבדיל דקי"ל מו' שלא הבדיל צמ"ש מדביל והולך כל השבת והר"י כתב שאין להבדיל וכן הסכים א"ל הרא"ש עיין שם ואס' כן נר' לדעת הר"י והרא"ש והטור אף על גב דמלות הבדלה כל השבת כיון שבשעת שחל החיוב צמ"ש נדחה הכא נמי לא יאמר ברכות השחר אצל לדעת מהר"ם שלריך להבדיל כיון שזמן הבדלה כל השבת נר' דהכא נמי ברכות השחר דכל היום זמנא יאמר ומרן שם פסק כמהר"ם וכן פסק הב"ח צמ' שג"ז עיין שם וליכא למימר דדוקא בהבדלה דאורייתא פסקו להחמ"מ כמהר"ם אצל לגבי ברכות השחר שהם מדרבנן נקט' כהר"י והרא"ש והטור :

ו' אכר דבר איסור אע"פ שאינו אסור אלא מדרבנן אין מצרכין עליו וכתב בשו"ת צמיוס ראש סי' מ"ג דבאיסור' דרבנן יש חיי' בדבר דאס' חיוב הברכה דרבנן עקרו רבנן תקנתא שלא לברך על האיסור אצל אכל פת כדי שובעו שחיוב מדאורייתא לברך לא נעקר חיובו שצביל איסור דרבנן עיין שם מצו' דסבירא ליה דעל כוית וכבילה אינו חייב לברך אלא מדרבנן ואס' כן אס' היה אסור אפי' מדרבנן א"ל לברך ועיין לה' אליה רבה סי' קפ"ד דכמה פוסקים ס"ל דכבילה הוי דאורייתא והר"א ממוך צמ' יריאים סי' כ"ד והרמב"ן במלחמות צפ' מ"ש ס"ל דאפי' כוית חייב מדאורייתא וכן דעת הר"י ק' והראב"ד צמ' תמ"ד סי' ר"מ עיין שם :

ז' אכירה [אה"כ כתב הלק"ט סי' רע"ז שאלה מו' שהוא ספק אס' אכל שיעורא דאורייתא אס' מוליא למי שאכל כשיעור תשו' למאי דקיי"ל ספקא

תורה וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר לישהי' עד למחר
 דהוי נט"ל ולישתרי תריץ וליטעמך וכו' הוי מבטל איסור
 לכתחילה וש"מ דהא דאמרינן דאין מבטלין איסור' לכתחי'
 דאורי' הוא ועוד דאין כאן ביטול דהא אין בלעו יוציא
 מדופנו ומשום דיותר יש בו כרת אמרה תורה ישבר אבל
 קדרה חולבת של בשר או של נבלה שהם איסור לאו הוי
 בכלל איסורין שבתורה שאין אוסרי' אלא בנט' וכו' ע"כ
 דס"ל דיותר אסור במשהו משום שיש בו כרת ולכך כלי
 חרס ישבר אבל שאר איסורים שהם בנט' (אמר המגיה
 עד כאן מלאתי) :

י"ד אין מבטלין איסור [אה"כ] בריש בינה אמרינן
 הג"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין וכו'
 התוס' דאיסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה אין מבטלין
 והרדב"ז סימן תשכ"ה דקדק כן מדנקט הרמב"ם בשר
 טוף ולא נקט חלי שיעור וכ"כ הגמ"ר בפרק כל הבשר
 עיין שם וה"א בס' עה"ש י"ד סימן ל"ט אות י"ד תמה
 עליהם דחיי שיעור אסור מה"ת עיין שם ולא זכר מ"ש
 הרדב"ז עלמו סי' קמ"ג דלא אסור ח"ש מן התורה אלא
 בעיניה אבל על ידי תערובת לא והביאו הוא עלמו בס'
 עה"ש ח"ח סימן תמ"ב אות ג' עיין שם] :

י"א איכא דאמרי כתב הרא"ש בפרק קמא דע"ז
 בשם ריב"א דכל איכא דאמרי טפל ללשון
 ראשון דרב אשי סור ל' המורבין והעיקר תחלה וכל ל'
 היחיד והטפל אומר י"א ומבואר שם דאפי' בשל סופרי'
 הלכה כלישנא קמא :

י"ב אין אדם משים עלמו רשע כבר כתבתי בספר
 עה"ש ח"מ סימן ל"ד סקל"ה דה"ה אשה
 דטעמא משו' דאדם קרוב אלל עלמו וקרוב פסול לעדות
 ואין חי' בין אשה לאיש וכן מבואר בדברי הר"ן בפרק
 המדיר עיין שם [אה"כ] וכן מדברי המ"מ בפט"ו מהלכו'
 ח"כ דין י"א מבואר דאפילו באשה אמרי הכי ועי' בס'
 קהלת יעקב] וה"ה בעד אמרינן אין אדם משים עלמו
 רשע מה"ט וכבר הוכחתי בס' ווי העמודים סימן שי"א
 דבעד נמי איקרי אדם ומטמא צהאל וכל שכן לפמ"ש
 בלשון חכמים דמקרי אדם וה"כ אין מע"ר אשה ועבד
 בכלל וכן בא"ה סימן י"ז גבי צא' ח' ואמר הרגתיו וכו'
 כ' הב"ח והב"ש סק"ך דאפילו אם הוא עבד או שפחה
 אמרינן פלגי' דיבורו עיין שם וכן כתב מהר"ם י' חביב
 שם ודלא כהח"מ :

י"ג אין אדם משים עלמו רשע [אה"כ] אפי' באיסור
 דרבנן כ"כ ה' ארעא דרבנן והוכיח כן מסוגיא
 דכתובות די"ח עיין שם וכן מוכח נמי מדאמרינן התם
 די"ט עדים שאמרו אמונה היו דברינו אין נאמנים מ"ט
 כיון דעולה הוא אעולה לא חתמי ופי' רש"י וכו' אמרי
 חתמנו אין נאמני' להרשיע את עלמנו ובודאי דאיסור זה
 אינו אלא מדרבנן ועיין בה' ברכי יוסף ח"מ סימן ל"ד
 אות ל"ד) :

י"ד אשת חבר כחבר דעת התוס' בפרק שבעת
 העדות דף ל' עמוד שני דד"ה והאמר
 וכו'י לתי' קמא דאשת חבר כחבר מה"ת ואפילו לאחר
 מיתה ולתי' בתרא לאחר מיתה לא הוי אלא מדרבנן
 ומדברי הרא"ש שם נר' דאשת חבר כחבר אפי' מחיים
 לא הוי אלא דרבנן ועיין להרב ישועות יעקב די"ג שכת'
 דפי' מדרבנן היינו דבר הגון ולאו מדרבנן ממש עי"ש
 ועיין לה' ברכי יוסף ח"מ סי' עו"ב סק"ה מ"ש באורך
 עיין שם :

ט"ו אין איסור חל על איסור [אה"כ] כ' מהרימ"ט
 בחי'

גיורת הכתוב היא וה' ל"ק תי' דודאי דאפילו כלי חרס
 על ידי הגעלה לא ישאר בו אלא משהו ובחטאת החמירה
 תורה לאסור במשהו וילפי' חמך וכל איסורי' דהוו משהו
 מחטאת דלא סגי בהגעלה עיין שם וקשה אם כן אמאי
 בשאר קדשים סגי בהגעלה כיון דמשהו מיהא איכא אף
 על גב דבטל אין מבטלין איסור לכתחילה מדאורי' ואי
 ס"ל דדוקא איסור בעינן כגון זרוע בשלה אבל הבלוע
 בכלי מותר כהרשב"א ינחא דשאר קדשי' כיון דאין איסורם
 במשהו סגי בהגעלה ומותר לבטל בהם אבל אינו מוכרח
 שהרי כתב מהר"ם בתשו' הארוכות סימן ק"ך וז"ל אמר
 רב קדרות בפסח ישברו ונעבוד בהו שלא בנינן וכו'י
 וז"ת והא אין מבטלין איסור לכתחילה וי"ל דלאו היינו
 ביטוי' מואחר שאין מחכיין כדי לאכלו שאינו חושש באתו
 טעם אלא בהיתר קדרה וכו' ולפי טעם זה יכולי' להתיר
 הקדרה שנפל בה חלב משהו וכו' ויבטלו בה אפי' מיד
 ויתבטל בס' ומיהו בכלי נחשת ח"כ להתיר לבטל בענין
 זה לכתחילה בלא מריקה ושטיפה הואיל ואפשר וכו' אלא
 כלי חרס דוקא דהוי דיעבד דח"א בהגעלה וכו'י עכ"ל
 וכן כתב ר"ת בספר הישר דף ע"ח וז"ל אלא אפי' את"ל
 סבר רב דנט"ל אסור דהיינו קדרה שאינה בת יומה
 נשהינהו לאחר הפסח ונעביד בהו שלא בנינן דהא חמך
 בקדרות קי"ל דמשהו הוא ולא יהיב לטעמא ולישתרי
 לכתחילה דאין מבטלין איסור לכתחילה לא שייך אלא בדבר
 שהאיסור בעיניה כגון סאה תרומה במאה אבל בבליעת
 קדרה דלא יהיב טעמא לא אמרינן דמ"ל להתיר אוכלין
 כשנתערב בדיעבד ומ"ל להתיר קדרה שאין לה טהרה
 אלא שצירה בנתערב בה בדיעבד כיון שלא ילא איסור
 אלא בהיתר והא דאמרינן קדרה שבטל בה תרומה לא
 יבטל בה חולין ואם בטל בנט' מכלל דלכתחילה לא מבטלין
 התם משום דילמא יהיב טעמא ולאו דאעתיא אבל חמך
 לא אפשר אלא בלא טעמא דכלי חמך בקדרה במשהו
 וכו'י עכ"ל ואם כן אפשר שזה דעת הרמב"ם דבשאר
 קדשים אפי' כלי חרס סגי בהגעלה דאף על גב דבשאר
 משהו מותר לבטלו לכתחילה שאינו חושש באתו טעם אלא
 בהיתר קדרה ובחטאת דוקא אפילו משהו אסור ומינה
 ילפינן חמך וכל איסורי משהו דכלי חרס אין לו תקנה
 אבל שאר איסורי' שהם בנט' אפי' כלי חרס סגי בהגעלה
 דלא נשאר בה רק משהו דמותר לבטלו לכתחילה :

מ"הו בספר עה"ש הוכחתי דלטולם נשאר בו טעם
 מדפריך בגמ' ובי מואחר דאיתותב רבא בר אהילאי
 אמאי אמר רב קדרות בפסח ישברו וכו'י אימא דע"י
 היסק נשאר בו משהו ומש"ה גבי צב"ח דאסור בנט'
 מיקרי היסק להוציא טעם הבלוע אבל בחמך דאסור
 במשהו לא מהני היסק והתם מוקי לה דמיירי בתגור של
 נחשת משמע צהדיח דתגור של חרס אין לו תקנה ובודאי
 לא גרע היסק מהגעלה וה"א דעל ידי הגעלה לא נשאר
 בו טעם וכן כתב הראב"ד בס"ה מיהו ח"ל להפך משו'
 דחטאת אוסר במשהו לריך שצירה דאפי' לא נשאר בו
 והרא"ש צפ' ג"ה הוכיח דיותר דחטאת אינו אוסר במשהו
 עיין שם מיהו אפשר דס"ל כדעת ראב"ן והרא"ה והר"ן
 דאפילו דאסור הבלוע בכלי אסור לבטלו מדאורי' ואפילו
 הוא במשהו ומש"ה בחטאת כלי חרס לריך שצירה אף
 ע"ג דכלי הגעלה לא נשאר בו אלא משהו אסור לבטלו
 לכתחילה מדאורייתא ובשאר קדשים גיורת הכתוב סגי
 בהגעלה ואם כן ילפינן כל האיסורים מחטאת :

ושבו מלאתי לראב"ן סימן שי"ג שכתב וז"ת אם כן
 דאיסור הבלוע כמאן דליתיה דמי אמאי אמרה

לו לכהן לטמא אימא דהך זרייתא אחיא כרשב"י דגוי אינו מטמא זאהל אלא ודאי דעבד דינו כישרא' והרמב"ם זרפ"ט מהל' זרעה כתב הכל מחטמאים זנגעים אפילו קטן בן יומו והעבדים אבל לא גויים וכו' וכן מן הכ"מ דמדתן זרפ"ג זנגעים הכל מטמאים חוץ מן הגויים וגר חושב משמע דוקא הני אבל עבדים שישן זמנות שהאשה חייבת בה מטמאין עיין שם וכתב המש"ל זרפ"ג זנגעי' כתב הר"ם דהניא זב"כ אחתכס מטמא זנגעים ואין אחות נכרים מטמא זנגעים וכסם שאין אחתכס מטמא זנגעים כך אין זגדיהם וגופן מטמא זנגעים וכו' וק' דלגופן ל"ל היקש חפ"ל מדכתיב אדם כי יהיה בעור זשור זשור וישראל קרויים אדם ואין א"ה קרויים אדם כדאמר' גבי טומאת אהל ואולי אינטריך היקש לרבנן דפליגי עליה זרשב"י עיין שם אלא לא מומעטינן עבדים מאדם וכן זעומאח זתיס דכתיב אחתכס לא מומעטינן עבדי' ושוב הראני הזן יקור לי הרב מהר"ט נר"ו החוס' זנגילה זכ"ג עמוד ז' זד"ה אדם וכו' שכ' וק' אמאי לא קאמ' דנויירי זעבד כנעני שיכול אדם להקדישו דהא עבד כנעני שפיר קרוי אדם כדאמרין זפרק השולח כל חרם אשר יחרס מאדם לרבות עבדו ושפתחו הכנעני' וי"ל וכו' עי' שם הרי דעבד קרוי אדם [אה"ב שהעלה זזכורו מר זבי זלה"ה והתימא על הרב המנהיג ז"ל הזיאו הזב"י א"ח סימן תנ"ט שכתב דעבד אינו קרוי אדם עיין שם] :

י"ט אין מוכרין ס"ת אלא כדי ללמוד תורה ולישא אשה כ' ה' ח"מ זב"ה סימן א' וז"ל זב"ה סימן קנ"ג פסק דמותר למכור ס"ת להספקת התלמיד' או להשיא יתומים זדמיו דהוי דומיא ללמוד תורה ולישא אשה ולפ"ז דוקא יתום שרולה לקיים פו"ר ואין סיפוק זידו אבל זשכיל יתומה אין מוכרין דאשה אינה מזווה פו"ר כדפסק מרן זסימן זה סי"ג עיין שם [אה"ב אבל ה' מ"א שם כ' דה"ה יתומות וכן מוכח מדנקט הש"ס העעם משום לשבת יצרה ולא משום פריה ורביה אלא דפו"ר לא שייך זאשה משא"כ לשבת יצרה כמ"ש החוס' זגיטין דמ"א עמוד שני והרב א"א ז"ל שם תמה עליו שהרי החוס' זכ"ס חגיגה כתבו דעבד חייב זפריה ורביה ועכ"ל דס"ל דלא ילפינן עבד מאשה זב"ש דלה לה דכל מזווה שהין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה אלא זבמ"ע שהז"ג דפטרין מן הדין כמ"ש המש"ל זפ"י מה' מלכים דין ז' עיין שם ואם כן מנ"ל דאשה מזווה על לשבת יצרה הא לא ילפי' אשה מעבד זכה"ג והא דנקט הש"ס קרא דלשבת יצרה כתבו התוספות משום דעשה אליס הוא עפי מפריה ורביה עיין שם ואפשר דהתוספו' דחגיגה זכ"ס סבירא להו כמ"ש החוס' זקמא דפ"ח ע"א דכי גמרי' לה לה מאשה היינו להחמיר על העבד לעשותו כישראל לכל הפחות זמזוות שהאשה חייב' זבהן אבל לגורעו מאיש לפוסלו לעדות כאשה לא נלמוד דמין הדין כשר הוא לעדו' דכתיב ועמדו שני האגשים והאי איש הוא עיין שם ואם כן הכא נמי אין לגורעו מאיש מזמנות פו"ר כאשה שהרי הא דנחמעטה אשה מזמנות פריה ורביה הוא משו' דאין דרכה לכזום אבל עבד דאיש הוא ודרכו לכזום אין לגורעו ולפ"ז שפיר י"ל דאשה מזווה על לשבת יצרה זב"ש דלה לה מעבד להחמיר על האשה זמזוות לשבת יצרה וכדעת התוספות דגיטין :

י"ז איש הקב"ה איקריו איש שנאמר ה' איש מלחמה זיזקרא רבה פ' ז' אדם לשון חברה ולשון אחוה וריעות וכו' מהרש"י יראה לפי שהקב"ה מיקרי אדם ועל דמות הכסא דמות כמרחה אדם וכולי ואף על גב דאיקריו נמי איש :

י"ח אדם אמרי' זגמ' אדם אדם קרויים אדם ואין א"ה קרויים אדם וי"ל אדם עבד מטמא זאהל דנראה כיון דחייב זמזוות שהאשה חייבת בה הוי כישראל וכן כתב מרן הכ"מ זפ"ה מהלכות זערכין גבי האומר ראש עבד זה וכו' דנויירי זעבד שלא קבל עליו מזוות דגוי הוא ואינו אסור זבהנאה אלא מת ישראל דומיא דמרים עיין שם הרי זבהנאה דעבד שקבל עליו מזוות הוי כישראל דאסור זבהנאה דומיא דמרים אבל המש"ל זפ"ד מה' אבל הביא דברי התוספות זקמא דף יו"ד שכת' דעבד ונכרי שרו זבהנאה דס"ל דעבד אפילו קבל עליו מזוות דינו כגוי דאי נויירי זדלא קבל עליו מזוות היינו גוי ודלא כמרן עיין שם אדם כן דעת התוספות אף על גב דאשה אסורה זבהנאה דהא ממרים ילפינן מ"מ עבד אפילו קבל עליו מזוות דינו כגוי דמותר זבהנאה וה"ג א"ל דאינו מטמא זאהל כגוי מיהו נראה זפ"ב דגיטין גבי נכרי שחרס של ישראל אין תרומתו תרומה אר"א דכתיב אדם גם אדם מה אדם ישראל אף שלוחכס ישראל' ומנהו מומעטי' נמי לעבד דבי רבי ינאי אמרי מה אדם זבי זרית אף שלוחכס זבי זרית למעט גוי אבל עבד זן זרית הוא דכתיב מוחטב עניך וכו' אדם כן למאי דקי"ל דדרש' אדם זבי זרית וכמו שפסק הרמב"ם זפ"ד מה' תרומות זכפ"ב מהלכות שלוחין עיין שם והחוס' זפסחים דף ט' זד"ה זשפתחו וכו' ואור"י דכהן שוטה היה דאפי' אדם נאמר של זברחה היה וכהן זה קרוב היה לא הי"ל לטמא וכו' משמע זכ"ש אדם נפל של השפחה היה דאין

זחי' לקדושין דף ע"ח גבי זבהן גדול זבא על אחותו זאלמנה דכי אמרי' דאין אחע"א היינו דוקא לחייבו שתיס משום זאלמנה ומשום אחותו אבל אדם התרו זבו משום זאלמנה ולא משום אחותו או שהיה שוגג זאחותו והיוד זאלמנה חייב משום זאלמנה עיין שם ותמהני עליו זדפ"ב ז"ש אמרינן יכול יוציא י"ח זעבד ח"ל לא האכל עליו חמץ מי שאיסורו משום זל האכל חמץ ילא זה שאין איסורו משום זל האכל חמץ ואיסורא דחמץ להיכן אולא הא זמי ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסו' וא"א הא אית זביה איסור חמץ אדם התרו זבו משום חמץ ולא משום זעבד או שהיה שוגג זעבד והיוד זחמץ ועי' זבה' זע"ה ה' א"ב דקכ"ג] :

ט"ז איסור כולל כתב הרמב"ם זפ"ז מהלכו' מ"א האוכל חלב זאכל זבילה וטריפה דמתוך זטוסף האיסור זכשרה שהיה מותר זטוסף על החלב ע"ש ונר' דזה הוי איסור כולל ולא מוסיף וכן כת' החו' זביזמות דל"ג זד"ה אמר וכו' עיין שם והסמ"ג סוף לאוין קל"ח שכ' והאוכל מחלב זבילה וטריפה חייב משום אוכל חלב ומשום אוכל זבילה וטריפה ולזה קורא התלמוד איסור מוסיף שמתוך זטוסף האיסור זכשרה וכו' זכבר כ' רש"ל שם דע"ס הוא וז"ל איסור כולל וכו' ע"ש זבאורך אבל התוספות זחולין דף ק"א זד"ה מאן וכולי ס"ל דזבילה על החלב הוי איסור מוסיף זטוסף זבו איסור לגזוה עי' שם וכבר זכתתי זכספר עה"ש חו"ד סימן פ"ז סק"ט דהרמב"ם והסמ"ג זכ"ר להו דמה זטוסף איסו' לגזוה לא הוי איסור מוסיף עיין שם זבאורך :

טו"ב איש הקב"ה איקריו איש שנאמר ה' איש מלחמה זיזקרא רבה פ' ז' אדם לשון חברה ולשון אחוה וריעות וכו' מהרש"י יראה לפי שהקב"ה מיקרי אדם ועל דמות הכסא דמות כמרחה אדם וכולי ואף על גב דאיקריו נמי איש :

י"ח אדם אמרי' זגמ' אדם אדם קרויים אדם ואין א"ה קרויים אדם וי"ל אדם עבד מטמא זאהל דנראה כיון דחייב זמזוות שהאשה חייבת בה הוי כישראל וכן כתב מרן הכ"מ זפ"ה מהלכות זערכין גבי האומר ראש עבד זה וכו' דנויירי זעבד שלא קבל עליו מזוות דגוי הוא ואינו אסור זבהנאה אלא מת ישראל דומיא דמרים עיין שם הרי זבהנאה דעבד שקבל עליו מזוות הוי כישראל דאסור זבהנאה דומיא דמרים אבל המש"ל זפ"ד מה' אבל הביא דברי התוספות זקמא דף יו"ד שכת' דעבד ונכרי שרו זבהנאה דס"ל דעבד אפילו קבל עליו מזוות דינו כגוי דאי נויירי זדלא קבל עליו מזוות היינו גוי ודלא כמרן עיין שם אדם כן דעת התוספות אף על גב דאשה אסורה זבהנאה דהא ממרים ילפינן מ"מ עבד אפילו קבל עליו מזוות דינו כגוי דמותר זבהנאה וה"ג א"ל דאינו מטמא זאהל כגוי מיהו נראה זפ"ב דגיטין גבי נכרי שחרס של ישראל אין תרומתו תרומה אר"א דכתיב אדם גם אדם מה אדם ישראל אף שלוחכס ישראל' ומנהו מומעטי' נמי לעבד דבי רבי ינאי אמרי מה אדם זבי זרית אף שלוחכס זבי זרית למעט גוי אבל עבד זן זרית הוא דכתיב מוחטב עניך וכו' אדם כן למאי דקי"ל דדרש' אדם זבי זרית וכמו שפסק הרמב"ם זפ"ד מה' תרומות זכפ"ב מהלכות שלוחין עיין שם והחוס' זפסחים דף ט' זד"ה זשפתחו וכו' ואור"י דכהן שוטה היה דאפי' אדם נאמר של זברחה היה וכהן זה קרוב היה לא הי"ל לטמא וכו' משמע זכ"ש אדם נפל של השפחה היה דאין

עוד כתב הר' א"א ז"ל וכו' ממדברי הרמב"ם זפ"ז זעבדים דעבד חייב זפו"ר ואין האשה חייב' כלל עיין שם וכבר כתבו התוספות זגיטין שם והא דלא זכפי' זחליה שפחה וחליה זב"ח אי לא מטמא דנהגו זבה מנהג הפקר

הפקר היינו משו' כיון דלא מיפקדא אפ"ר שמה גס לאחר
 פתחחרר לא תקיים עיין סס ומ"ש א"א ז"ל וכ"מ מו"ש
 ביבמות דס"ד עמוד שני ודילמא יהייה דלא זבי' יהיה כיון
 דלא מיפקדא אפ"ר לא מענשא עיין סס בפירש"י גרא'
 דס"ל דהאי לא ילדה דמתני' היינו או זכר או נקבה שלא
 ילדה זכר ונקבה כדן פו"ר דכל כי האי לא ילדה מיקרי
 וכמ"ש הרדב"ו בחלק שני סימן קכ"ו עיין סס ומש"ה
 לגבי אשה דלא מיפקדא אלא אמנות שבת כל שילדה זכר
 או נקבה חו לא מענשא] :

ב' אסור לו לעמוד בלא אשה כ' הב"ש ב"ה סי'
 א' איסור מדרבנן הוא אף על גב דילפי'
 מקרא לא טוב היות אדם לבדו אסמכת' היא עי' בהרמב"ם
 בפט"ו מהלכות אישות דין ט"ו עיין סס [אה"ב מהרד"ך
 בית י"ז חדר ז' כתב שדעת הרי"ף דאיסור דאורייתא
 הוא מולא כתב כשהביא הא דר"ג אמ' שמואל מדרבנן
 הוא כמ"ש בההיא דר"י עיין סס וזה נראה דעת השו'
 א"ו קטן הביאו הב"ח ב"ד סימן רכ"ח על א' שאמר
 לאשתו תנה ת"כ שלא תנשא עוד לבטל אחרי מותו וגם
 אני אדיר לך שלא תשא אשה אחרת אחרי מותה שכת'
 דאין נדרו חל ואפי' קיי' מלות פריה ורביה בשעת הקיעה
 כף ופי' דבריו הב"ח דאין נדרו חל משום דגשבע לבטל
 את המלוה הוא שגלווה בה מו"ת דאף על פי שקיים
 מלות פריה ורביה עדיין חייב לישא אשה ומלוה דאורי'
 הוא משום דבקר זרע זרעך ולערב אל תגח ידך ע"ש
 ולא דק דהך קרא דבבקר זרע זרעך ולערב אל תגח
 ידך אסמכתא הוא כמ"ש הרי"ף והרמב"ם והרא"ש אלא
 משום דאסור לעמוד בלא אשה דס"ל דהוי איסור דאורי'
 וכדעת מהרד"ך ועיין במהר"ם מפדואה סימן מ"ה] :

ב"א (א"ה תחלת הדברים לא מגלתי וזה מה שמגלתי)
אלמנה וב"ח דק"ל דבקרקות גובה מי שזמנו קודם
 והאחר ידחה ואפי' תפוס מויליחין מירו ובמטלט'
 שאין בהם קדימה גובה ב"ח אפילו הוא מאוחר ותדחה
 האשה מלגבות ואם תפסה האשה אפילו שלא בב"ד אין
 מויליחין מידה אבל נשא ולוה ואחר כך קנה בין מקרקעי
 בין מטלטלין יתנו לב"ח ותדחה האשה ואם תפסה האש'
 קרקע כגון שהגבוה ב"ד קודם שידעו שהיה סס ב"ח אין
 מויליחין מידה אבל אם גבתה מעלמה מויליחין מידה ואם
 תפסה מטלטלין אפילו שלא בבית דין אין מויליחין מידה
 וה"ד בכתיבה ותוספת אבל לגבי נדוניה דינה עם ב"ח
 כשני מלוים דבקרקות גובה מי שזמנו קודם ובמטלטלין
 שאין בהם קדימה יחלקו בשוה ואם הפס המאוחר זכה
 כמבואר כל זה באה"ע סימן ק"ב ובח"מ סימן ק"ד עי'
 סס ואם כן בב"ד גבי חזקת החנות גובה האלמנה א'
 שהיא קודמת בזמן לגבי ב"ח ואלמנה שנייה ואפי' תפסו
 מויליחין מידם אף על פי שאין בהם קדימה הרי היא
 תפוסה בהם ואפילו אם קנה חזקת החנות אחר שנשא
 ולוה הרי נהגו לכתוב הכתיבה ככל חוקק שהבעל משעבד
 לאשחובל נכסו שקנה ושעתיד לקנות ובשט"ח אין כותבין
 כן א"כ נשתעב' הקרקע לאלמנה ולא לב"ח כדק"ל בלוה
 וכתב לו דאקני וחור ולוה מאחר ולא כ' לו דאקני ואחר
 כך קנה נכסים דנשתעבדו לא' ולא לב' כמו שהסכים
 מרן בכ"מ והב"ח בח"מ סי' ק"ד עיין סס וכ"כ הרשב"ש
 סימן תרנ"ו והרדב"ו סימן שג"ה עיין סס וה"ה לאלמנה
 עם ב"ח דאין חיי' בזה בין אלמנה וב"ח לשני מלוים :
ב"ב אין תורמין אלא מן המוקף [אה"ב כ' הרמב"ם
 בפ"ג מהלכות תרומות דאם תרם דיעבד

שלא מן המוקף תרומתו תרומה וכתיב ה' ארעה דרבנן
 נר' שדעת הרמב"ם דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן דאי
 מדאורייתא אין חיי' בין לכתיב' לדיעבד ע"ש ולא ראה
 מ"ש הרב קריה ספר סס וז"ל ואם תרם שלא מן המוקף
 תרומתו תרומה דכיון דכתיב גבי תרומה ומעשרות למטן
 תלמד ליראה את ה' חלוקך כל הימים לחייו שבתות וי"ט
 שלא יבטל עונג שבת בשביל שלא יתרום שלא מן המוקף
 משמע דלא מעבד דאי הוה מעבד מדאורייתא לא הוה
 שרי ליה רחמנא לשבתות וי"ט עכ"ל] :

ב"ג אבר מן החי [אה"ב הרב חקרי לב ב"ד סי'
 כ"ט חקר אי חלי שיעור אמ"ה אסור מן
 התורה עיין סס ולא זכר דברי החוספו' בחולין דף ל"ג
 בד"ה א' נכרי שכתב בהדיא דחלי שיעור אבר מן החי
 אסור מן התורה] :

ב"ד אבר מן החי [אה"ב כתב הרמב"ם דפרק ט'
 מהלכות מלכים יראה לי דבן נח אינו
 נהרג באבר מן החי מן העוף והרב פלתי ב"ד סי' ס"ב
 הקשה עליו מהא דאמרין פ' א"ר דף ע"ג הא דתניא
 השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב עליה שלש חטאו'
 מה תיקן שמואלו מידי אבר מן החי ופירש רש"י לב"ג
 שאם אכלו אינו נהרג עליו ובפרק שני דחולין דף מ'
 מוקי להך ברייתא בחטאת העוף והא בלאו הכי בן נח
 אינו נהרג באבר מן החי מן העוף ותיקן דהרמב"ם לא
 מפרש כפירוש רש"י אלא מפ' שמואלו מידי אבר מן החי
 לישראל והא ע"ג דלישראל בלאו הכי חייב משום תקרוב'
 ע"ז מכל מקום תקרובת ע"ז הוא בכזית משא"כ באבר
 מן החי עיין סס ותמני עליו דאף אישתמיט מניה דברי
 הרמב"ם רפ"ה מהל' מ"א שכתב דהאכל כ"ש מתקרובת
 ע"ז לוקה עיין סס ולריך עיין] :

ב"ה אין מעבירין על המלות [אה"ב ה' ארעה דרבנן
 נסתפק היכא דחד מן המלות עדיפא מחברת'
 אי אמרינן נמי אין מעבירין על המלות או לא אמרו אלא
 כשתייהן שוות עיין סס ולא ראה דברי החוספות ישנים
 דיומא דף ל"ג ע"א בד"ה אפילו הכי מכשיר עדיף שכ'
 וז"ל ואם תאמר אמאי לא קאמר טעם דאין מעבירין על
 המלות וסדור שני גזירין דעל מוצח החיזון קודם דפגע
 ביה ברישא כדאמרין לקמן ה"ט וכו' אלא אומר רבינו
 הואיל ודישון מוצח הפנימי מלות פנים היא עדיפא טפי
 עכ"ל הרי דפשיטא להו דלא אמרינן אין מעבירין על
 המלות אלא כשתיהן שוות אבל היכא דחד עדיפא
 מחברתה לא] :

ב"ו איסורין שבתורה דקיימא לן דאין לוקין עליה'
 אלא דרך הגאחן [אה"ב הרב משנה
 למלך פרק ה' מהלכות יסודי התורה נסתפק אם נאמר
 גם כן במלות עשה דרחמנא אמר תאכל כגון מלה וקרבן
 פסח אם אכלן שלא כדרך הגאחן אם ילא ידי חובתו עי'
 סס והרב ארעה דישראל הביא ראייה מדברי החוספות
 דפרק העור והרוטב דף ק"ך אמאי דאמרי' התם המנחה
 וגמטו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מלה הוא אינו יול'
 בו ידי חובתו בפסח בשלמא אם מלה הוא אינו יולא בו
 ידי חובתו בפסח לחם עוני אמר רחמנא וכולי וכתבו
 החוספות דהוה מלי למימר אכילה כתיב ביה ע"ש וליחא
 דהתם משום דשתייה היא ואינה בכלל אכילה כמו שכת'
 החוספות סס בד"ה לרבות וכו' עיין סס מיהו רש"י בפ'
 כ"ש ד"ל"ה כתב עעמא דמחמה וגמטו למלה אינו יולא
 י"ח משום דרך אכילה קאכיל ליה עיין סס :
ב"ז אין אונאה בקרקעות [אה"ב כתב הרב ארעה
 דרבנן

דרכן מלאתי להרמב"ן בפירושי התורה בפרשת בהר סיני שכתב שהמאנה את חזירו עובר בלאו בין במטלטל בין בקרקעות שבהם דבר הכתוב אל תונו איש את אחיו במספר שנים אחר היובל אבל חכמי דרשו דאונאה תשלומי בשמות המקח וביטול מקח ביתר משתחוממה לבד מיטעו הקרקעות אבל אזהרת הלאו נוהגת בכלן עכ"ל ונעלם ממנו שכבר הביא דברי הרמב"ן הללו הרב משנה למלך בריש פרק רביעי מהלכות מלוה ולוה וכתב עוד שמדברי החוספות בר"פ או"ג בד"ה אלא לאו דגול למ"ל שהק' דלוקמ' בגול עבדים דלא אחי מרבית ואונאה דאין אונאה לעבדי משמע דס"ל דמאי דממעטי קרקעות היינו מאיסו לאו דלא כהרמב"ן עיין שם ועיין בספר עפרא דארעא שגם הוא לא ראה דברי המש"ל :

כ"ח אין כח ציד חכמים לאסור דבר שהתירה תורה צפי' [אה"ב כ"כ הט"ז ב"ד סי' ק"ז וכן מלאתי בהג"י פ' או"ג עלה הא דאמרין מ"ט דמאן דאכל משכנתא בכנייתא מידי דהוה אשדה אחוזה וכו' וז"ל ואפי' מדרבנן דליכא איסורא בודאי כל מאן דשרא רחמנא בהדיא ואמר ליעבדו הכין כדאמרין בשדה אחוזה ש"מ מילתא דהיתרא הוא לגמרי עכ"ל ועיין בה' עין זוכר במ"ע ה"ה אות ס"ג] :

כ"ט אסמכתא דלא קניא [אה"ב כתב הב"ח בח"מ סי' נ"ז דאינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא ודאי אסמכתא קניא כי היכי דמרבי משתעבד דאורייתא בלשון אסמכתא עיין שם ואין נראה כן מדברי רש"י סוף פ"ק דר"ה בד"ה משחק בקוביא ח"ל אסמכתא לא קניא והרי הן גולתין מדרבנן דמדאורייתא אינו קרוי גולן אלא החוטף מיד איש בדכתיב ויגזול את החנית מיד המלרי עכ"ל משמע דאי לאו משו' דמדאורייתא אינו קרוי גולן אלא החוטף מיד איש הוי גולן דאורייתא משום דאסמכתא לא קניא מדאורייתא וכנראה דאישתמיט מניה וראייה להרב ארעא דרבנן שכתב על דברי הב"ח וז"ל וכן מלאתי צפי' בדברי רש"י צפי' כל הנשבעין ד' מ"ז עמוד א' בד"ה משחק בקוביא וז"ל גולן מדרבנן הוא דאמרי' אסמכתא לא קניא אבל מדאורייתא לאו גולן הוא עכ"ל ולא ראה דברי רש"י דספ"ק דר"ה שכתב העטעס דלא הוי גולן דאורייתא משום דמדאורייתא אינו קרוי גולן אלא החוטף מיד איש ואדרבה משמע דס"ל לרש"י דאסמכתא לא קניא מדאורייתא ושבו ראיתי להמרדכי בסוף פ' שור שנגח ד' וה' שכ' בשם רבי נתנאל כדברי הב"ח וז"ל ומלאתי עוד בשם רבי נתנאל דאסמכתא קניא לגבי הקדש ולדקה שהרי אסמכתא קונה מן התורה כדאמרין מנין לערב מן התורה דכתיב אנכי אערבנו והיינו אסמכתא עכ"ל ותמהני עליו דאישתמיט מניה והיותה תימא על ה' קהלת יעקב שהק' על הב"ח מומ"ש המרדכי שם לעיל מזה בשם הר"ם דנדר ושבעה מהניא אפילו באסמכתא דרובן ע"י דאי הם אס יהיה אלהים עמדי וכו' והא מדאורייתא אסמכתא קניא ומדרבנן הוא דלא קניא עיין שם ולא סיימו קמיה דברי המרדכי בסמוך ונראה שכת' בשם רבי נתנאל כדברי ה' ב"ח] :

ל' אסמכתא דלא קניא [אה"ב נסתפק השע"ה בפרק י"א מה' מכירה אס יש דין אסמכתא בתנאי דלעבר עיין שם ותמהני עליו דבפ' זה צורר דכ"ה גבי הא דמייתי ההם רי"א משום ר"ט לעולם אין א' מהם נזיר וכו' ע"ש ברש"י ותוס' מוכח בהדיא דאפילו בתנאי דלעבר יש דין אסמכתא] :

ל"א אובן דקונה בשבח כלי [אה"ב ה' קול אליהו

חלק ראשון סימן ל"ח חקר אי הוי דאורייתא או מדרבנן ונראה להביא ראיה דהוי מדאורייתא מדברי הרמב"ן בחידושי פרק הספינה שהקשה למ"ד דמכירת שמרות מדרבנן מהא דאמרי' בקידושין ההקדשי לי בשט"ח דאמרי' רמ"א מקודשת ואס"ד לא קנאתו אלא מדבריהם לא תהא מקודשת גמורה ואפשר דמאי מקודשת דקאמר ר"מ מקודשת מדבריהם וכו' ואינו מחזור ע"כ וא"א דאומן קונה בשבח כלי אינו אלא מדרבנן בלא"ה תק"ל אהא דאמרי' התם עשה לי שיריים ואקדש אני לך רמ"א מקודשת משום דאומן קונה בשבח כלי דכיון דאינו קונה אלא מדרבנן לא תהיה מקודשת גמורה ועכ"ל דמקודש' דקאמר היינו מדרבנן הכא נמי מדרבנן אלא מוכח דאומן קונה בשבח כלי מדאורייתא ודלא כה' הגו' שהסכים דאינו אלא מדרבנן עיין שם ועיין בה' מחנה יאודה דף נ"ט ע"ב דרוק] :

ל"ב אין הולכין בממון אחר הרוב [אה"ב כ' ה' גן המלך סי' ע"ז וז"ל קי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב ובפ"ב דמכשירין תנן מלא בה מליאה אס רוב גייס אין לריך להכריז ונר' דדוקא כשיש שם טוען וכו' עכ"ל וא"ל ולא ראה דברי התוס' צפי' לא יתפור דכ"ג ע"ב עלה הא דתנן ניפול הגמלא חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מולאו וז"ל דאולינן בחר רובא דעלמא ואפילו למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב היינו במקום שהוא מוחזק אבל היכא דליכא חזקה דמונא אזלי' בחר רובא וא"ת צפי' א"מ לרבנן דר"ש דאמרי אפילו בעיר שרובה נכרים חייב להכריז אמאי לא אזלינן בחר רובא כיון דליכא חזק' דמונא וי"ל דתקנת חכמים היא כדי לקיים מצות השבת אבירה וכו' עכ"ל ועיין בה' תה"ד סימן ש"ד] :

ל"ג אין הולכין בממון אחר הרוב [אה"ב מדברי התו' בפרק קמא דסנהדרין דף ג' ע"ב בד"ה ר"מ וכו' משמע דברובא דאיתיה קמן הולכין אחר הרוב עיין שם אבל מדברי התוס' ספ"ק דכתובות וביומא דף פ"ד בד"ה להחזיר וכו' מוכח דאפילו ברובא דאיתיה לקמן אין הולכין אחר הרוב עיין שם ועיין לה' תרומת הדשן סימן ש"ד ובא"ז לבתרא בשם גיליון התוס'] :

ל"ד אין הולכין בממון אחר הרוב [אה"ב כ' התו' צפי' דסנהדרין ד"ג ע"ב בד"ה ד"מוכו' דהיינו דוקא ברוב גרוע אבל ברוב חשוב הולכין אחר הרוב אבל התוספות ריש פרק המניח בד"ה קא משמע לן וכו' נראה דס"ל אפילו ברוב חשוב אין הולכין אחר הרוב עיין שם ועיין בספר א"ז לבתרא בשם ג' תוס' ועיין בהשע"ה בה' טומאת מת דף ס"ח ע"ג] :

ל"ה אין הולכין בממון א"הר [אה"ב הרב קרית מלך רב ח"ב סימן י"ב חקר אס הוא מדאורי' או מדרבנן וכתב דמדברי התוספות דפרק המניח דבור המתחיל קא משמע לן נראה דס"ל דהוי מדאורייתא שכ' וז"ל אבל גבי ממון דאיכא מיעוט וחזקה לא אזלינן בחר וכו' כלו' דהוי פלגא ופלגא עיין שם ואינו מוכרח דא"ל ודמאי דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה אינו אלא מדרבנן כן כתב הרב ח"ה בפרק קמא דחולין גבי איסור ע"ש והכא נמי א"ל בממון ובלאו הכי י"ל לפי מה שכ' הר"ב בספר ח"ז לבתרא בריש פרק המוכר פירות בשם תוס' הרא"ש הקשה ר"מ מאי טעמא דרב אמאי לא אמרינן סמוך מיעוטא דזבני לשחיטה לחזקה דמונא והו"ל פלגא ופלגא ונימא המוליא מחזירו עליו הראיה ותי' דסבר רב דכל חזקה שגשגית דלפעמים זה מוחזק ולפעמים זה מוחזק לא חשיב חזקה דמיעוקרא היה הלוקח מוחזק ועכשו המוכ' עכ"ל ואס כן אפי' לומר דשמואל נמי סבירא ליה דאינה חזקה

בהיה דמיירי התם מביאו ומולפו ע"ג אישי ליכא לפלוגי בין מקדש ובין גבוליס עכ"ל אבל המדרכי בשבועו והביאו מרן הב"י ב"ד סס"י ר"א כתב וז"ל וכו' יש טבילה במים חמין ואף על גב דתנן בפ' אל"א חס היה כ"ג איסטיגס מחמין לו חמין ומעילי' לתוך הלוגן כדי שתפיג לינתן י"ל כמה דברים התירו במקדש ואסרו בגבולין מדרבנן עכ"ל מבו' דסבירא ליה דאפילו בשאר איסורי' אין שבות במקדש ועיין בה' עין זוכר :

מ"ל אין שבות במקדש [אה"ב כ' מרן הכ"מ בה' בית הבחירה פ"ח עמ"ס הרמב"ם חוץ מלילי

שבת שאין חבוקות בידם וז"ל ואף על גב דאין שבות במקדש וטלעול נר בשבת אינו חלף שבות שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מצערב ע"כ וכ' עליו ה' מש"ל וז"ל וק"ל מנו"ש מהרי"א סימן קנ"ד דלהקיש באלצבו בשבת לשתק התינוק שרי והביא ראייה מדהנן בקש להסתמנס פרחי כהונה מקישין לפניו וכו' ולא מקש' עלה משום דאין שבות במקדש כדמסיק במלרף גחלת ואם כדברי מרן ע"כ טעמא לאו משום דאין שבות במקדש דהא היה אפשר להקילו בענין אחר חלף ע"כ טעמא הוא משום דהקשה אפילו במדינה שרי עכ"ל ועפי הו"ל להקשווי מיניה וביה מדברי מרן הכ"מ עלמו שכ' בפכ"ג מה' שבת עמ"ס דאסור להכות באלצבו וז"ל אין להק' על זה מדהנן פ"ק דיומא שהיו מכין כהן גדול באלצבו דשאיני מקדש שאין בו משום שבות ע"כ וכפי דברי מרן כהן אמאי התירו הא אפשר להקיש דע"א עוד כ' ה' מש"ל וז"ל תו ק"ל ממ"ש רבינו בפ"ב מה' עבודת יוה"כ היה כהן גדול חולה או זקן מלפפין עששיות של ברזל באש מצערב ולמחר מטילין אותם במים כדי להפיג אינתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמין במי המקוה עד שתפיג לינתן ואי כדברי מרן למה היו מלכנין עששיות מצערב ולמחר מטילין אותם במים דהיו עוברין על שבות מאחר שאפשר בתיקון אחר דליכא איסור שבות להחס מים חמין מצערב ולמחר יערבו אותם במי המקוה דליכא איסור' כלל עכ"ל ומלאתי בהרדב"ז ח"א סימן ל"ה שכתב וז"ל עוד הביא ראייה להחיר מדברי הרמב"ם פ"ב מה' עבודת יוה"כ וז"ל היה כה"ג זקן או חולה מלכנין עששיות של ברזל מצערב ולמחר מטילין אותם לתוך המקוה כדי להפיג לינתן שאין שבות במקדש או מערבין במים חמין במקוה עד שתפיג לינתן ע"כ ורלה להוכיח מודלף ערבינהו ותני לבסוף לפי שאין איסור דרבנן במקדש ומדלף נתן שום טעם בסיפא משמע דאפי' במדינה מותר לערב מים חמין במקוה להפיג לינתן ואיברא דהי משום הא איפכא איכא למי' דהי אפי' במדינה מותר לערב מים חמין במקוה אמאי איזטרך להחיר חלל כהן גדול חלף ודאי משמע דלא משום גזירת מרחלאות הולרכו להחיר חלף משום איסור שבת נגשו בה שמחמס את המים ואיכ' אולודי חוס במים הלוגניס ואיכא נמי דאסור לרחוך כל גופו במים חמין אפי' שהוחמו מע"ס ודבר זה במדינה אסור משום גזירת מרחלאות כדאי' בשבת אע"פ שאין הכוונה חלף להפיג לינתן מ"מ לאו כ"ע ידעי ללמס ולפיכך אסור במדינה בכל גוונא אבל במקדש התירו דלא גורו שבות במקדש והא דלא עריב ותני להו משום דלא דמו גזרות אהרדי דלירוף הוי משום עשיית כלי ומים חמין הוי משום גזירת מרחלאות וכי' אבל ליכא להקשווי כמו שנקשה שיאמר לבסוף לפי שאין איסור דרבנן במקדש כי המקובל אללנו כי הרב תופס לשון המשנה והבבביתא ובמהני' ליכא טעמא ובבבביתא דלירוף יהיב טעמא מבו' דאין

חוקה גמורה מדאורייתא כיון ששנית חלף מדרבנן] :
ר"ו אין הולכין בממון אחר הרוב [אה"ב אפי' איכא חוקה כהדי רובא דחוקת ממון עדיפא כ"כ התוספות ריש פרק שלישי דבכורות ד"ה ור' יהושע וכו' עיין סס אבל המאור ריש פרק שני דכתובות גבי הא דפריך התם וכיון דרוב נשים בחלות נשאות כי לא אהו עדים מאי הוי כתב אפילו לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב פריך משום דהכא איכא תרתי רובא וחוקה דגופא וגם הרמב"ן במלחמות סס לא חלק עליו חלף דליכא חוקה דגופא חלף רוב עיין סס והתוספות סס כ' לרב פריך דאיני ליה הולכין בממון אחר הרוב וכתב ה' פר"ח בספר מים חיים סס דסבירא ליה כמ"ס הרמב"ן במלחמות דליכא חוקה דגופא דאי' דסבירא ליה דאיכא חוקה דגופא אפילו לשמואל התיא עיין סס ולא ראה דברי התוספות דרפ"ג דבכורות שכתבו דלשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב אפילו איכא חוקה כהדי רובא אין הולכין אחר הרוב דחוקת ממון עדיפא והרב זרע ילחק סס כ' דבאו לאפקוי דלא תימא דאף לשמואל פריך משום דהכ' איכא חוקה כהדי רובא וכן כתב בעל המאור דלימא דלרב הוא דפריך דלשמואל דלא חיל בתר רובא אפילו במקום דאיכא חוקה עיין סס ותמהני עליו דאמאי הולך לזה ולא כתב בפשיטות דהתוספו' סבירא להו כמ"ס הרמב"ן במלחמות דליכא חוקה דגופא וכמו שכתב הפר"ח איבר' שדבר ה' בפיהו אמת שדעת התוספו' דלשמואל דלא חיל בתר רובא אפילו במקום דאיכא חוקה כמו שכ' בהדיא ריש פרק שלישי דבכורות וראיתי להרב ארעא דיראל שנסתפק איכא דאיכא עד א' המסייע לרוב אס הולכין אחריו להוליא ממון ופשיט דהולכין אחריו להוליא ממון מדברי המאור שכתב דמוילין ממון כי איכא רובא וחוק' וכן הוא נמי אי איכא רובא וע"א מוילין ממון עיין סס ולא ראה דברי התוספות דרפ"ג דבכורות דחולקים על המאור וסבירא להו דאין מוילין ממון אפילו איכא רובא וחוקה ואם כן לדידהו הוא דאין אפילו איכא רובא ועד אחד אין מוילין ממון ועיין בהרב הלכות יוס טוב דף ק"ב שהקשה על מהריק"ו מדברי התוספו' דבכורות הגו' ולא זכר דברי המאור דכתובות שחולקים על התוס' :

ר"ז אוכל לטמא אחרים בעינן כבינה [אה"ב התוס' בפ' ארוסה ד"ה לאו כגזי הק' אהא

דאמרי' דבכורות כלאי הכרס מטמאים ע"א דהא כתותי מיכתת שיעוריה והק' ה' עיין זוכר בשם מהרש"א דאמאי לא ק"ל אמאי דפ"ב דטהרות דתנן הרשב"ש שבתרומה מטמא דהא כתותי מיכתת שיעוריה והרמב"ם בפ"ט מה' ע"א כתב כלאי הכרס מהטמאים ע"א וכנראה דשינה וכתב מהטמאי' ולא כתב מטמאים כנר' ליישב קו' התוס' ואם כן ק' נהי יענה להיה דתרומה טמאה ע"ש ולא זכרו דברי התוס' בפ' ב"מ דף ג"ה בדי' כך שכתבו למד תי' דהא דתרומה טמאה בשריפה אינו חלף מדרבנן עיין סס ואם כן י"ל דהרמב"ם והתו' דפ' ארוסה הכי ס"ל ועי"ל דסבירא להו כמ"ס רבי' ישעיה הא' פ' לולב הגזול וז"ל ובשלמא תרומה טמאה לק' דאע"ג דלשריפה קיימא נהנית משריפתה ע"ש ועיין בהרב שער המלך בה' גירושין ד' פ"ג) :

ל"ח אין שבות במקדש [אה"ב מדרבי התוס' בשבת

דמ"ב ד"ה אפי' של עין נר' דלא אמרינן אין שבות במקדש חלף באיסורי שבת חלף לא בשאר איסורין וכן כתב ה' ח"ה סס וז"ל ואף על גב דאין שבות במקדש היינו באיסורי שבת אבל בשאר איסורים

שואפין בו זיל כרי לן ואזל וכרה לון אלא מוכח דאפילו על ידי ענדו נמי אין שליח לדבר עבירה ולא הוי כחלירו וליכא למימר דההיא סוגי' קיימא אליבא דרבינא ואה"נ דלרב סמא יתוך דמשכחת לה על ידי עבד שהרי הרמ"ה והרמ"ש שפסקו כרב סמא היינו משום דאמרה קמיה דרבינא וקבלה מניה אם כן רבינא הדר משמעתיא ואם כן איך אפשר לומר דההיא סוגיא אחיא כרבינא הרי רבינא גופיה הדר ביה ועיין בהרב משנה למלך בפרק שלישי מהלכות רולח שכ' וזה לשונו הריטב"א כ' דדוקא שוכר דעביד מעשה חייב דביני שמים אבל דדיבורא לא מחייב ואפשר שלוח כוון רבינו במ"ש או ששלח עבדיו והרגוהו דדוקא עבדיו שהם שכורים לו עיין שם ולפי האמור אפשר לומר דרבינו פוסק כרב סמא כדעת רוב הפוסקים ומ"ש או ששלח עבדיו והרגוהו אחא לאשמעינן דאפילו על ידי עבדיו נמי אין שליח לדבר עבירה ואין בו מיתת בית דין:]

מ"ג אין שליח לדבר עבירה [אה"ב ה' משנה למלך פרק שני מהלכות רולח הוכיח מוסגי' דפ' הפרה דף נ"א דאפילו באיסור דרבנן אמרי' אין שלד"ע עיין שם וכן מוכח עוד מדברי התוספות בפ"ק דמזיעא שכתבו וז"ל אבל ישראל אף על גב דעובר משום לפני עור כשמקדשה לכהן כיון דהי מקדשה לעלמנו לא מחייב לא מיקרי בר חיובא ע"כ וא"ה מאי קו' אימא דמייירי בדלא קאי בתרי עברי דנהרא דליכא איסור דאורייתא אלא מדרבנן אלא ודאי דאפילו באיסור דרבנן אמרי' אין שלד"ע וכפ"ז ק' על הרב משנה למלך שם שהוק' לו מההיא דאמרינן בפרק קמא דמזיעא איכא בינייהו איש דאמר לאשה חקפי לי קטן ואי אמרינן דאף באיסורא דרבנן אמרי' אין שליח לדבר עבירה אם כן אפי' למ"ד דאיכא דשליח לאו בר חיוב' הוא מחייב שולחו הכא משלח לא מחייב דאף דהנשים אינן באזהרת לא תקיפו מכל מקום איסור דרבנן איכא ואפילו מקפת את הקטן ותי' דשאני הכא דהמשלח מוזהר מן התורה ומשום הכי חשיב שליח לאו בר חיובא אף שמוזה' מדרבנן עיין שם וק' דאם כן מאי ק"ל להסו' דהא ישראל עובר משו' לפני עור כשמקדשה לכהן הא ליכא אלא איסור' דרבנן ובכה"ג דהמשלח מוזהר מן התורה ישליח מוזהר מדרבנן חשיב שליח לאו בר חיוב' מיהו אפשר ל"ק דחוק' להו להסו' לומר דמייירי בדלא קאי בתרי עברי דנהרא דא"כ היה מקדשה בעלמנו כיון דמלוה בו יותר מבשולחו ועי' בהריטב"א בש"מ שם ובהרב מוזל מאש סימן ל"ה ; ובני אברהם הי"ו הוכיח עוד דאפי' באיסור דרבנן אמרינן אין שליח לדבר עבירה ממ"ש רש"י בפ' שואל דק"ן על הא דתנן לא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים וז"ל בגמ' פריך פשיטא כיון דהוא אסור חבירו נמי אסור דהא ישראל הוא והשולחו עובר משום לפני עור לא הוה מוכח עוב' עיין שם ואם איתא אמאי הולרכו לומר דהשולחו עוב' משום לפני עור תפ"ל משום שולחו כמותו וחשיב כאילו שכר הוא פועלים בעלמנו אלא מוכח דס"ל לרש"י דאפי' באיסור דרבנן אמרי' אין שליח לד"ע ; ודע דמכאן ק"ל עמ"ש הרב ט"ז ביורה דעה סימן ק"ס ס"ק י"א דאף על גב דיש שליח לדבר עבירה מכל מקו' איסור' מיהא איכא עיין שם דאם כן אמאי הולרך רש"י לומר משום דעבר אלפני עור וכו' תפ"ל משום דשולחו כמותו ואף על גב דאין שליח לד"ע מכל מקום איסור' מיהא איכא ואפשר דה"ד באיסור' דאוריית' אבל באיסור' דרבנן אפי' איסורא ליכא ודלא כה' ש"ע"ה כה' יו"ט ד' ס' ע"ב:]

מ"ד אין שליח לדבר עבירה [אה"ב כ' המרדכי הביאו מרן הב"י ביורה דעה סוף סימן קי"ב דאסור למוכרו לגוי שמא יחזור וימכרו לישראל והביא רמ"ה מההיא ארבעא דטבעא במיסתא ע"ש והרב ארעא דישראל כהב דהינה רמ"ה דשאני התם דהוי איסור תורה כמ"ש הרשב"ה בשב"י סימן ק"ב דכיון דבאו במוס' ושהו שם כדי להתמוך ודאי התמוך עיין שם ומה רמ"ה לאיסור' דרבנן עיין שם וגרסא דהמרדכי כבירא ליה דהתם הוי ספק תמוך וכן לשון הטור א"ח סי' תס"ז חטים טבעו ויש בהם חשש חימוך וכו' וכן הוכיח ה' בני לוחות הברית דף ע"ט הביאו א"ה בס' עה"ש י"ד סי' נ"ו אות טו"ב דבאיסור דרבנן נמי חייסין מדרבי הטור חטים טבעו ויש בהם חשש חימוך וכו' ולא שרי' מוכח ס"ס שמא לא נתחממו ואח"ל נתחממו שמא לא ימוכרו הגוי לישראל וס' ה' דרבנן שיה' לס"ס דאורייתא עיין שם:]

דאין שבות במקדש ונקיט להו הרב המשנה והבריית' כמות שהם עכ"ל ואם כן י"ל שזה דעת מרן הב"מ :

מ"א אין עשה דוחה ל"ת ועשה [אה"ב כתב מהר"ר בללאל ז"ל בש"מ לפ' אלו נערוה דף מ' ע"א וז"ל והיה אפשר לי לפרש דכל שאין העשה מפורש אלא דאחי מרבויות אחי עשה מפורש להדיא ודחי ליה אף על גב דאיכא בהדיא נמי לאו וכו' ולזה הוה ניחא נמי שפיר דנקט כגון מילה בלרעת אף על גב דלחד ליבנה איכא להו ועשה דמ"מ לא מפרש בהדיא העשה דהא פליגי בה ליבני וכו' עיין שם ודבריו תמוהים דבפ' ר"ה דמילה הכי איתא ליה מילה דוחה את הלרעת מ"ע דאחי עשה ודחי לא תעשה ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר אימור דאמרינן דאחי עשה ודחי את לא תעשה לא תעשה גרידא הוי עשה ולא תעשה הוא ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ הרי דקאמר בהדיא דלא אחי עשה דמילה ודחי ל"ת דלרעת משום דאיכא נמי עשה אף על גב דלא מפרש בהדיא העשה ולא דחיא מילה את הלרעת אלא משום דכתיב בשר:]

מ"א איסור דרבנן [אה"ב כ' המרדכי הביאו מרן הב"י ביורה דעה סוף סימן קי"ב דאסור למוכרו לגוי שמא יחזור וימכרו לישראל והביא רמ"ה מההיא ארבעא דטבעא במיסתא ע"ש והרב ארעא דישראל כהב דהינה רמ"ה דשאני התם דהוי איסור תורה כמ"ש הרשב"ה בשב"י סימן ק"ב דכיון דבאו במוס' ושהו שם כדי להתמוך ודאי התמוך עיין שם ומה רמ"ה לאיסור' דרבנן עיין שם וגרסא דהמרדכי כבירא ליה דהתם הוי ספק תמוך וכן לשון הטור א"ח סי' תס"ז חטים טבעו ויש בהם חשש חימוך וכו' וכן הוכיח ה' בני לוחות הברית דף ע"ט הביאו א"ה בס' עה"ש י"ד סי' נ"ו אות טו"ב דבאיסור דרבנן נמי חייסין מדרבי הטור חטים טבעו ויש בהם חשש חימוך וכו' ולא שרי' מוכח ס"ס שמא לא נתחממו ואח"ל נתחממו שמא לא ימוכרו הגוי לישראל וס' ה' דרבנן שיה' לס"ס דאורייתא עיין שם:]

מ"ב אין שליח לדבר עבירה [אה"ב בפ"ק דמזיעא אמרי' אמר רבינא היכא אמרי' אין שלד"ע היכא דשליח בר חיובא הוא אבל חזר דלאו בר חיובא מחייב שולחו ר' סמא אמר היכא אמרי' אין שלד"ע היכא דהי' כשי עביד הוי כשי לא עביד אבל חזר דבע"כ עביד מחייב שולחו ופסקו הרמ"ש והרב נמוקי יוסף והר"ן כה' סמא והרב הלכות יוס' עוב דף קי"ג הוכיח דעבדו לא הוי כחלרו מנ"ש הרמב"ם בפרק שני מהלכות רולח וז"ל אבל הכומר הורג להרוג את חבירו או ששלח עבדיו והרגוהו חייב מיתה לשמוס ואין בהם מיתת בית דין ע"כ הרי שכתב דעל ידי עבדיו נמי אין שליח לדבר עי' שם ואינה רמ"ה דו"ל דהרמב"ם פוסק כרבינא וכמו שכן פ' מור"ס בח"מ סי' קפ"ב ומהר"ם בשב"י עיין שם בש"ך ומשום הכי כתב דעל ידי עבדיו נמי אין שלד"ע אבל הפוסקים כר' סמא אימא דעבדו הוי כחלירו מיהו כבר הרב הוכיח דעבדו לא הוי כחלירו מיהא דאמרינן התם מאי איכא בין רב סמא לרבינא וא"ה אמאי לא קאמר איכא בינייהו בחומר לעבדו לא נטוב לי לרבינא כיון דעבדו בר חיובא לא מחייב שולחו ולרב סמא דבע"כ עביד מחייב שולחו ע"ש וכן יש להוכיח דעבדו לא הוי כחלירו מיהא דאמרי' בפרק שור שנגח את הפרה דף נ"א בור של שני שותפין היכי משכחת לה אי דשוו שליח הרווייהו ואמרי ליה זיל כרי לן ואזל וכרה להו אין שלד"ע וא"ה אמאי לא קאמר דאמרי הרווייהו לעבד שלהם שניהם

מ"ד אין

מ"ד אין שליח לדבר עבירה [אה"ב כחבו החוספו' צפרק קנול דמיעה גבי כהן באמר לישראל לא וקדש לי אשה גרושה לחד תי' דכיון דאין שליח לדבר עבירה חף מעשיו בעולין ואין הקידושין חלין עי"ש וק"ל על דבריהם מהא דאמרינן בפרק קמא דתמורה דף ע"ט לא יחליפנו בשל אחרים ה"ד אלמא בהמה דהקדש ידיה וחולין דעלמא מי מזי מקדיש איש כי יקדיש את ביתו אמר רחמנא מנה ביתו ברשיתו ואף כל ברשותו ואלא בהמ' דהקדש דעלמא וחולין ידיה מי מתפס בדבר שאינו שלו לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין ידיה וכגון דאמר מאריה דבהמה דהקדש כל הרולה להמיר בבהמותו יבוא וימיר ולפ"ד אכתי היכי מתפס והא אין שליח לדבר עביר' וכיון דאין שליח לדבר עבירה חף מעשיו בעולים ואין לוי' דהתם לאו משום שליחות הוא אלא נתינת רשות בעלמו' דמדברי החוספו' בס' בר"פ מבוחר דמשום שליחות הוא שכתב ו"ל דעל כרחק אה ישראל מתפס לריך שיאמר הנכרי כל הרולה להמיר יבא וימיר ואם הנכרי עלמו אינו עושה תמורה היאך אפשר לעשות שליח ע"ש הרי מבוא' דמשום שליחות הוא וליכא למימר דמיירי שהמיר בשוגג שלא ידע שיש איסור להמיר וקיימא לן שהתמורה חלה בין בשוגג בין בזמיר כדתנן בפרק שני דתמורה ואמרי בגמרא היינו דוקא שוגג כשבור שהוא מותר להמיר וכל דהשליח שוגג דלא ידע באיסור יש שליח לדבר עבירה כמו שכתבו החוספות צפרק מרובה דף ע"ח ד"ה נתנו לבכורות בנו עיין שם דהא אמרינן ההם מאי טעמא אמ' קרא יהיה קדש לרבות שוגג כנוזר ואם איתא תפוק ליה מהאי קרא דלא יחליפנו בשל אחרים ושבו ראינו להרב חיים שאל חלק ראשון סי' ס' דף ס"ז ע"ב שהביא דברי הגיליון שם בתמורה שכ' וזה לשונו לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין ידיה ולא אמר בשל הקדש ידיה וחולין דעלמא וכגון דאמר כל הרולה להמיר בחולין ידיה יבא וימיר לפי דלא תפס קדושה בבהמה דאין שליח לדבר ע"כ ולא יועיל מעשה של שליח ע"כ וכתב הרב דס"ל דרוק' באומר הרולה להמיר בחולין ידיה אז הוא משום שליחו' ואין שליח לדבר עבירה ולא יועיל מעשה של שליח אבל בהקדש דעלמא וחולין ידיה לאו משום שליחות הוא עיין שם ואפשר שזה דעה החוספות דמיעה שכתבו ומההיא סוגיא דתמורה למדו כן ועיין בה' מחנה אפרים סי' ט' שכתב דפשטא דשמעתא דקאמר לא מחייב שולחו משמע דאשה הרי היא מקודשת ולענין חיובא בלבד הוא דלא חייב כאלו קדשה הוא בעלמו שלא כדברי החוספות עיין שם ולפי האמור ניחא דהתום למדו כן מסוגיא דתמורה שכתבו ולא מחייב שולחו דקאמר לאו דוקא איברא דהתו' דתמורה נראה דסבירא לכו דאף דאין שליח לדבר עביר' מכל מקום מעשיו קיימים] :

מ"ה אין עונשין מן הדין [אה"ב מודברי התום' צפ' הלוקין דף כ"ה בד"ה חורש בשור וחמו' נראה דס"ל דאין עונשין במה נולדו שכ' ו"ל ויש מפ' פטר חמור וכמ"ד אסור בהגהה ולא נהירא דאינו כן דליכא מ"ד דלקי הנהנה ממנו עיין שם ולכאורה דבריה' אינם מובנים דכיון דטעמא דמ"ד פטר חמור אסור בהגה' הוא משום דככלל לא תעבוד בצבור שורך הוא אמאי לא לקי אלא נראה דס"ל דאין עונשין במ"מ ועיין בהמש"ל פרק שני מהלכות גירות דין י"ז] :

מ"ו אין עושין מלות חבילות חבילות [אה"ב ה' ארעא דרבנן הק' על הרמב"ם צפ"ב מה' נדרים שפסק דמפר הבצל נדרי שתי נשוו כא' דהרי אין עושין

מלות חבילות חבילות וה' עפרא דארעא תי' דלא אמרי' אין עושין מלות חבילות חבילות אלא במזוזה המחוויבת דלא כני דלא עביר לה אבל בהפרה רשאי שלא להפר וק"ק דאם כן אמאי לא פשיט בסוטה דכ"ה דבעל שמחל על קניו אין קניו מחיל מדתנן אין משקין שתי סוטות כא' לפי שאין עושין מלות חבילות חבילות וא"ל דבעל שמחל על קניו קניו מחול היכי קתני אין משקין שתי סוטות כא' לפי שאין עושין מלות חבילות חבילות הא לא אמרי' שאין עושין מלות ח"ח אלא במזוזה המחוויבת דה' דלא כג' דלא עביר לה אבל בהשקאה דרשאי הוא שלא להשקותה דאי בעי מחיל קניו לא אמרי' וכו' ועיין בה' עין זוכר] :

מ"ז אין מהירין את הגדר עד שיחול [אה"ב מודברי הר"ן בשש' שהביא מרן צב"י סימן רכ"ח דין אין מהירין את הגדר עד שיחול מבוחר דהא דאין מהירין את הגדר עד שיחול הוי מודאורייתא שכתב ו"ל דכיון דלא נתנה תורה לחכם רשות להחיר נדר שלא חל וכולי עיין שם ועיין בה' ארעא דירשאל] :

מ"ח אין אדם מוילא דבריו לבטלה [אה"ב כ' בש"מ דכתובות בר"פ המדיר צ"ס ריב"ש דלא אמר ר"מ אין אדם מוילא דבריו לבטלה אלא בהקדש עיין שם וק"ל מהא דאמרי' צפ' יש נוהלין דקל"ג ש"מ שכתב כל נכסיו לה' אם ראו לירשו נטעלו משו' ירושה ואם לאו נטעלו משום מתנה ופי' רשב"ם דכיון דאינו ראו לירש על כרחק נכסי נתינים לפ' קאמר דאין אדם מוילא דבריו לבטלה ולמתנה איכין הכי דאפי' בעלמא אמרינן אין אדם מוילא דבריו לבטלה] :

מ"ט אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד [אה"ב נסתפ' מהריב"ל חלק שלישי סימן ק"ב אי מהני אי הדרי ומסדי צפני בע"ד ח"ד לא מהני משום דעבדי לאחזוקי שקרא עיין שם ולא ראה דברי התום' צפ' כל הנשבעין דמ"ה עמוד שני בד"ה כי מטא וכו' ו"ל ו"ל כיון שהתחיל לכפור שוב לא יודה וכו' פן יהיה מוחזק שקרן וכו' עכ"ל הרי שכתב דעבדי לאחזוקי שקרא ועיין בהשע"ה בה' אישות דמ"ז] :

נ' אין נשבעין לבטל את המזוזה [אה"ב כ' ה' קול אליהו חלק שני ביו"ד סימן י"ז הנשבע שלא להעיד חילה עליה שבועה ולא קרינן ביה נשבע לבטל את המזוזה עיין שם ותמהני עליו איך אישתמיט מנייה משנה שלימה צפ"ג דשבעות דכ"ט דקתני איזו היא שבועת שוא אמר לעדים בלו והעידונו שבועה שלא נעידך ופירש"י דביטול מזוזה הוא וכן כתב הרמב"ם צפ"ה מה' שבועות דין ט"ו עיין שם צכ"מ] :

נ"א אתרוג מורכב כ' מהרמ"א בשש"ו סי' קכ"ו צ"ס מהרש"י דפסול ואפי' בשעת הדחק אין יולאין בו ושלש סימונים בו האחד כי המורכב הוא חלק ולאחרוג פליטות קטני' בכל גופו וגובה להם הסי' השני כי עוקן המורכב בולט ועוקן האחרוג שוקע הסי' השלישי כי תוך המורכב דהיינו המנוך רחב והמוהל שלו רב והקליפה התיכונ' קלרה והאחרוג להפך כי הקליפה רחבה והתוך קלר והו' כמעט יבש והסימוני' האלו מובנהקי' אללנו הביאו האחרוני' עיין שם ואפשר דלא בעינן כל ג' סימוני' אחרוג להכשירו ולא נפסל מורכב אלא היה בו כל שלשה סימוני' מורכב דהיינו עוקלו בולט ותוכו המנוך רחב והמוהל רב והקליפ' התיכונה קלרה וכו' וכי האי גוונא תניא צפ' לולב הגזול איזה ערבה ואיזה לפלפה ערבה קנה שלה אדום ועלה שלה משוך ופיה חלק והפלפלה קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל וכתבו החוספות כיון דפירש סימוני' ערבה

ערכה היו בני אלה להכשיר חף שאין בו שלם סימונים אלו כנון חלפא גילא לפיכך קהני סימני לפלפה למימר דוקא הני עיין שם ובחולין דף ס"ח הניח נשר מה נשר וכו' תורין וכו' וכתב בע"כ רש"י דרישא דוקא דבסימן אחד כשר וסיפא דתורין וכו' לא אינטריך למילף מהני סימני טהרה דהא בסימן א' נפקא ליה מגשר וכל שכן כ"ד אלא סימנא בעלמא אורי לן שאלו הן סימני טהרה אותן שהגשר והתורין תלוקין בהן עיין שם :

נ"ב אתרוגים מורכבים כהב הלבוש בס' תרמ"ט שהם פסולים מה"ה משום דנעבדה בהם עבירה דהרכבה וחף על פי שהרכיבו גוי האויב מאן דאמר בפרק ארבע מיתות דאפילו בן נח מלווה על הרכבת האילן וכיון דנעבדה בהם עבירה חף ע"ג דמותה באיילה מאוסים לנבזה דומיא דהמתה כלאים וכו' והר' שבות יעקב חלק ראבון סימן ל"ו כתב דטעם זה דחוי מעיקרא דהא פסק הרמב"ם בפרק תשיעי מהלכות מלכ"ו ופרק ראבון מהלכות כלאים דין ו' ובכ"מ שם דאין הלכ' כר"א דכן נח אינו מלווה על הרכבת האילן עיין שם ולא ראה הרמב"ם פרק יו"ד מהלכות מלכים דין ו' שפסק כר"א עיין שם בכסף משנה והרב להם משנה ובבר ה' משנה למך בפרק ראבון מהלכות כלאים תלה על הרב כסף משנה דהא בפרק עשירי מהלכות מלכים דין ו' כ' מפי הקבלה שבני נח אסורים בהרכבת האילן וכיון דאויב איסורא חף דליכא חיוב מיתה פשיטא דאסור לומר לו שרכיבו כלאים ומדכחה רבינו דאסור לישראל להניח וכו' נראה דסבירא ליה דחף בלא אמירה אסור להניח דכיון דהוי מוזהר חס ינחמו עובר משום לפני עור וכתב הר"ן בחידושו לסנהדרין ונ"ל שפסק כמותו חף על פי שהוא יחיד מבוס דבגמרא אמרינן מנא הני מילי אמר שמואל אמר קרא את חקתי וכו' מדקאמר מנא הני מילי ושמואל אייבי קרא שמוע מינה דרבנן מודו בה דאי לאו הכי לא הוה ליה למימר אלא מאי טעמא דר"א כדאיתא לעיל מינה מאי טעמא דר"ש וכו' עיין שם נראה שכן דעתו כהרמב"ם דרבנן מודו בה דכן נח מוזהר על הרבעת בהמה והרכבת אילן ועיין שם בכסף משנה והרב לחם משנה מיהו הרב אליה רבה שם כתב דהמרדכי בפרק לולב הגזול כ' דלא שייך מלוה הבאה בעבירה אלא בעביר דישאל ולא בגוי עיין שם דהמרדכי קאי על ערבה שקללו אותו גויים בשבת כשרה ולא אמרינן מלוה הבאה בעביר ה"א וכו' וחף על גב דבהמורה דף ב' ע"כ אמרו' דולד תמורת חכם אין קרב חכם לפני כפרה ומפ' החם טעמ' דאין חכם מתכפר בדבר הבא בעבירה החם מבוש עביר' נעשית ביד ישראל שער בלאו דלא יחליפנו וכו' עיין שם ונראה דאמירת ישראל לנוי דכל שער בלאו אפילו גוי הוי מלוה הבאה בעבירה וכחידו' המרדכי הוא דבהמורה איכא עבירה שער ישראל בלא יחליפנו וכו' (אמר המגיה עד כאן נולאתי ואחר כך נולאתי ומה שכתב כת"ר) :

ובי"ש כת"ר להחיר מכח ספק ספקא שמה זה אינו מורכב ואם תמזי לו' מורכב שמה הלכה כמאן דאמר התרוג המורכבת כשר אין נראה כן כיון דרוב האחרונים דחו סברה המותרין והסכימו האחרונ' המורכב פסול לא חשיב ספק והטור ומרן זי"ד סימן קכ"ט ס"א כ' גנבים שנכנסו למרחק ופתחו חצות יין אם רוב גנבי העיר גויים אסור וכו' ובמקו' שרגילי' להנטיע ממונן בחביו' אלא היין אפילו אם רוב גנבי העיר גויים מותר דשמה לא בא אלא בשביל ממונן וכשראו שהוא יין לא נגעו בו וכו' הרב שפתי כהן ס"ק כ"ח ולריך עיין דבש"ס לא החיר

אלא משום ספק ספקא ופי' רש"י ספק גוי ספק ישראל ואם תמזי לומר גוי שמה לא פתחו אלא בשביל ממונן וכו' אבל ברוב גנבי העיר גויים לא דליכא ספק ספקא כיון דרוב גנבי גויים וכן נראה מדברי רבינו ירוחם וכו' עיין שם ונראה לכאורה דעת הטור ומרן דאפילו רוב גנבי גויים חשיב ספק ספקא ספק גוי ספק ישראל ואם תמזי לומר גויים שמה לא פתחו אלא בשביל ממונן וכ"כ הרשב"ץ בהשבו' חלק שלישי סימן קמ"ח וזה לשונו חס יש לחוש שמה גנבי ישראל הם חף על פי שרוב גנבי העיר גויים הוה ליה ספק ספקא ספק על גוי ספק לא על ואם תמזי לומר על ספק נגע ספק לא נגע וכו' וכיון דאיכ' ספק ספקא איכא למשרי אפילו בגוי וכו' עיין שם הרי דאפילו ברוב גנבי גויים שרי' מכח ספק ספקא והר' קול אליהו חלק שני סימן ג' תמה על הרב שפתי כהן מנא ליה הא כיון דעל ידי הספק הא' הוי כפלגא ופלגא ועל ידי הספק השני הוה ליה רוב חס כן במישוט כל דהוא הוי טפי מפלגא תדע שהרי כת' מהר"ם אלשקר בסימן ל"ד בשם תו' הרא"ש דספק דאונס לא שכיח כדי להחיר בחד ספק משום דרוב ברלון ואפילו הכי אי איכא ספ' אחר עדינן ספק ספקא ואמרינן ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם תמזי לומר תחתיו ספק באונס ס' ברלון וכן כת' הריב"ש בשם התוספות עיין שם ולא ראה התוספו' בכחוצות דף ט' בדבור המהחיל ואי בעית אימא וכו' ונ"ל רוב ברלון ומישוט אונס וכו' ואם תאמר חס כן בספק ספקא נמי תיאמר דספ' דאונס כמאן דליתיה דמי ולא נשאר אלא חד ספק תחתיו וכו' אור"י דהאי רובא דברלון אינו רוב גמור אלא מדרבנן הילכך במקום ספק ספקא שרי ובמקום חד ספק חשבי רבנן רלון לגבי אונס רובא וכו' עיין שם הרי דלא אמרינן ספק ספקא אלא משום דרוב דברלון אינו רוב גמור אבל לגבי רוב גמור המישוט כמאן דליתיה דמי ואינו מלטרף לספק ספקא להחיר ובבר כהב הריב"ש סימן שע"ב ונ"ל ומה שהק' על התוספו' דאדרבה אית לן למימר סמוך מיעוט' דאונ' למחלה דאין תחתיו והוה ליה תחתיו וברלון מיעוט' איבר' ודאי דאפילו לרבנן אמרינן סמוך מיעוטא למחלה דהא הויא דפרק בתרא דיבמות ילאתה נולאתה חוששת רי"א אינה חוששת מפרש בבכורות טעמא דר"י משום סמוך מיעוטא דמפילות למחלה דנקבות והוה ליה זכרים מיעוט' ולמישוט' לא חיישינן מיהו היינו ההם דמחלה זכרי' ומחל' נקבות הוי ודאי ובהכרח כי כן יסד המלך מלכו של עול' לקיום המין ואם כן ע"כ הזכרים הנולדים מן המעוברת מיעוטא נינהו שהרי מיעוטא דמפילות ואין להמלט מזה בשום פנים אבל כאן אין אנו אומרים שהנבעלות בזנות מחלה תחת בעליהם ומחלה בלתי תחתיהם כי היכי דינמי' סמוך מיעוט' למחלה ונתירה דמנ"ל זה שיהיה מחלה על מחלה אבל אנו אומרים שהדבר בספק שזה אפשר כמו זה ונ"ל שזה קרוב לדברי הרב ר' נסים נר' אלא שהוא אומר דלית להו לרבנן סמוך כבי האי גוונא ואני אומר דחף חס נאמר בזה סמוך אכתי לא הוי תחתיו ברלון מיעוט אבל עדיין הם' במקומו עומד וכו' עכ"ל והרב"א בספר א"י לכחוצות שם כתב ולא ידעתי מהו דבשלמא הא דאמרינן סמוך מיעוטא דמפילות למחלה דנקבות והו' ליה זכרים מיעוט' ניחא דתרווייהו הנפילות והנקבו' מגרעי כח הזכרים מחד טעמנ' וכו' אבל מיעוט דאונס ומחלה דאין תחתיו לא הוו מחד טעמא וכל אחד עומד בפני עצמו נגד תחתיו ברלון מיעוט דאונס נגד ברלון ומיעוט דאין תחתיו נגד תחתיו וכיון שכן וכו' עיין שם באורך :

וכן כתב הרשב"א במ"ה דף ח' ועוד אני אומר דשאני התם דמשו' דאותו מיעוט מרע הרוב ממש ומן הרוב אתה מסלקו מאותו חלק המרובה שמתעברות יש מקלות שמפילות וכו' אבל הכא אינו מגרע כמו של הרוב ממש אלא שהוא מיעוט וכו' כנגד הרוב ומיעוט כזה אינו חשוב להלטרקף תדע לך שא"כ למה לא חשיב שם מיעוט שאין מתעברות דהול"ל רוב מתעברות וולדו ומיעוט אין מתעברות וסמוך מיעוטא דאין מתעברות לחוקה אלא משום דאותו מיעוט כנגד הרוב ממש לא ליחשב להו לרבנן כלום דמיעוט כמאן דליתיה דמי ואפי' כנגד רובא דליתיה קמן וכו' עש"ב אס כן מיעוט שהוא כנגד הרוב ממש כמאן דליתיה דמי ואינו מלטרקף עם החוקה והכא נמי מיעוט דלכונן שצמד נגד הרוב דברלון ממש כמאן דליתיה דמי ולא מלטרקף עם מחלה דאין תחתיו וכן גבי גנבים שנכנסו למרתקא ופתחו חביות יין אס רובגנבי גויס אסור משום דמיעוט גנבי ישראל יעמוד נגד רוב גויס ממש והוי כמאן דליתיה :

שאני לן בין בנו לשאר יורשים דנהי דדעתו של אדם קרוב' אלל בנו הא לאו איהו קא מקני כי היכי דתימא גמר ומקני אלא ממילא קאתיא ומדרכתמנה ליזבי זכי ומאן דלא אמר ליזבי לא זכי וגבי ירושה דאורי' וכן אין לו אמר רחמנא ולא עובר תדע דאלת"ה גבי יבום דכתיב וכן אין לו אפילו עובר יפטור וכולי והא דדחי' בשמעת' ירושה הבאה מאיליה שאני דש"מ דירוסה הבאה מאיליה עדיפא מויזבי ומתנה וכולי ה"מ למאן דלא שאני ליה בין עובר ידיה לעובר דאחרים ולית ליה טעמא דדעתו של אדם קרובה אלל בנו וכולי עש"ב ואס כן אפשר שכן עובר הרמב"ם דגבי זכייה ומתנה אין חי' בין שכיב מרע לבריא דאב מוכה לעובר שלו מוטעמא דדעתו של אדם קרובה אלל בנו אבל בירוסה דממילא אפילו בנו לא זכה העובר אלא בשולד ולכך אינו פוסל וכן ראיתי להרדב"ו בספר יקר תפארת שתי' כן דעת הרמב"ם ודחה בההיא דפ' מי שמת עש"ב :

וב"ב הרי מהר"י קורקוס ומרן כתבו דרבינו סבירא ליה דשרינן מנח ס"ס דשמא נקבה היא ואת"ל זכר הוא שמא תפיל ואף על גב דמיעוטא דמפילות סמוך מיעוטא למחלה וכן כת' הרוקח סימן שט"ו הביאו הש"ך י"ד ר"ס שט"א דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באלה המה דס"ס הוא דשמא נפל הוא או שמא נקבה הוא עיין שם הרי אפילו לכתחילה שרי' משום ס"ס שמא נקבה היא או נפל ואף על גב דמיעוטא נפלים והכי איתא ברפ"י דיבמות גבי תנן ילאתה מלאה אינה מושבת מה"ט דאמרינן סמוך מיעוטא דמפילות למחלה נקבות עיין שם וזה כדברי הרוקח ומהר"ק ורבו הריב"ש סי' שע"ב הק' על התוס' דכתובות מההיא דילאתה מליאה וכולי והי' דלא אמרינן הכי אלא במחלה זכרים ומחלה נקבות דודאי משום קיום המין הוי מחלה על מחלה אבל בעלמא המיעוט כמאן דליתיה עש"ב אס כן הכא נמי מעוברת מכהן מותרת ליכנס באלה המה מה"ט דודאי מחלה זכרים ומחלה נקבות וסמוך מיעוטא דמפילות למחלה נקבות והווי זכרים מיעוט' ובס"ס מותר לעשות מעשה לכתחילה והכא נמי העובר אינו פוסל בתרומה מה"ט דסמוך מיעוטא דמפילות למחלה נקבות אבל בעלמא המיעוט כמאן דליתיה וה' פני יהושע בחי' לכתובות כ' על התוס' נר' דסבירא ליה דאי הוי רוב דברלון רוב גמור לא הוי ס"ס ולא ידעתי למה כיון דספק א' שקול כגון ספק תחתיו ס' אין תחתיו וגר' דודאי מיעוט שאינו מלוי כמאן דליתיה כמ"ס התוס' גבי מוכת עץ דלא שכיח וכן כתב המ"מ פ"ח מה' איסורי ביאה על כהן שיקדש גרושה וכולי וכבר שאלו דשמא מוכת עץ היא ויש כאן ב' ספיקות ות' שמוכת עץ דבר שאינו מלוי הוא ואין חוששין לו עיין שם אבל מיעוט המלוי אפשר כיון דספק א' שקול מלרפינן המיעוט למחלה והוי רוב :

והתוס' בכתובות דף ט' זר"ה ואצ"ל כתבו ואת"ת אס כן בס"ס היאסר דספק כמאן דליתיה ולא נשאר אלא חד ספק תחתיו וכולי ואור"י דהאי רובא דברלון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן והילכך במקום ס"ס שרי ובמקום חד ספק חשבי רבנן ברלון רלון לגבי אונס רובא וכו' וגראה דסבירא ליה כמ"ס הש"ך זי"ד סימן ק"י בדיני ס"ס סקי"ט דאס יש ס"ס שהוא מותר מדאורייתא אלא שאסור מדרבנן ואיכ"ה ספק א' דרבנן מותר וכן כתב הסמ"ק סימן ר"ה והביאו הפ"י סי' פ"ג וכן כתב האו"ה וכולי עיין שם ואס כן הכא נמי כיון רוב דברלון אינו רוב גמור מדאורייתא רק מדרבנן אס

ונראה דאס הרוב אין מורכבים אפילו יש זודאי שאר מורכבים מותר ליקח אתרוגים דאזלינן בתר רובא ולא אמרינן כל קבוע כמחלה על מחלה דמי כמ"ס בס' דרך תמים והגהות הרי"ף ד"ט על הר"ן שכ' דהולכין אחר רוב עיירות וכולי ואיכא למידק אמאי לא אמרינן כל הקבוע כמע"מ דמי וא"ל דלא אמרינן כל קבוע וכולי רק כגון ט' חנויות שנתברר לנו חנות הוא שמוכרת שחוטא וחנות שמוכר' נבלה ונפל הספק בהם עכ"מ שלקח מא' מהם ואינו יודע מאיזו מהם לקח אבל אס היו ט' חנויות כולם מוכרי נבלה ודאי וא' מוכר שחוטא ודאי וחנות אחרים מוכרי בשר ואין אנו יודעין אס מוכרים נבלה או שחוטא לא נדון אותם המסופקת כדון קבוע או ט' גויס וא' ישראל במקום קביעות גוי ודאי וישראל ודאי ועוד יש שם אס א' ואין יודע אס גוי או ישראל לא נדון אותם דין קבוע אלא בתר רובא דעלמא רק לענין שאס נפל ספק באלו הט' גויס וא' ישראל כגון שקדש אחד מהם אשה במקום הקביעות ולא ידענו מי הוא נדון אותה כמחלה על מחלה לכן הקבוצות שאנו מולאים שהם מומן קדמון ואין אנו יודעים אס הם מגויס או אס הם מישראל נדון אותם בתר רובא דעלמא שהם גויס ואין כאן דין קבוע עכ"ל והביאו בקיבור ה' אליה רבה בס' תרפ"ח עיין שם :

ואי ק"ל מוכ' הרמב"ם זפ"ח מה' תרומות והטור בס' של"ד דבא ישראל שנשאת לכהן וכו' והראב"ד השיגו דק"ל דעובר אית ליה זכייה ואפילו במתנת אביו הואיל דדעתו קרובה אלל בנו וכו"ס בירוסה וכולי וכתב מהר"י קורקוס שם ודעת רבי' שאין חי' בין שכיב מרע לבריא דאב לבן יש לו זכייה כיון דדעתו קרובה ואפשר דה"ה בירוסה הבאה מאיליה מיהו כבר כתבו הראשונים עוד דאף את"ל דעובר אית ליה זכייה בכל גוונא הכא אינו פוסל וא"ל דילמא נקבה היא וכיון שיס שם בניס אין לבת כלום ואת"ל שמא זכר הוא שמא תפיל וסמוך מיעוט מפילות למחלה נקבות והו"ל רובא וזכרים הנולדים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן וכולי וזה דעת רבי' והוא דרך רבותי' בעלי התוספות ורוב הראשונים וכתבו שהוא הנכון עיין שם וכן כתב מרן הכ"מ שם ובב"י י"ד סי' של"א עיין שם הרי דאמרינן סמוך מיעוטא למחלה מיהו אינו מוכרח דהרי כתב הרמ"ה זפ" מ"י שמת סימן ל' ח"ל ואפילו בעובר ידיה דוקא ע"י מתנה וויכוי אבל בירוס' הבאה מאיליה לא קני דבירוס' הבאה מאיליה לא

דפלוגתא שאינו שקול לס"ם אבל בנה"ד בסיומן קמ"ח
 כתב על דוב שקפץ על השור וכו' אך למוכרו לגוי נראה
 דשרי וכולי דאיכא תרי ספיקי שמא לא ימכרו לישראל
 ואת"ל ימכרו לישראל שמא קיימא לן כאשירי דפסק דדוב
 אין לו דריסח בהמה גסה וכה"ג איכא במדרכי צפ"כ"ט
 בשם א"ז וכולי ולא דמי להא דכ' המדרכי פ' השומע
 וכולי דלא דמי ספק דפלוגתא לספק דבגופי המעשה עיין
 שם הרי דבבירא ליה דספק דפלוגתא עדיף מספק דמליאות
 וס"ם דפלוגתא אפי' אינו שקול דשם רוב הפוסקי' חולקי'
 על הרא"ש מלרפין אותו לספק :

מערכת אות הבי"ת

א' ברכות של שחר לא יברכס כי אם בשעת הניגוב
 שכל זמן שלא ניגב לא עשה כלום דרוח
 רעה עם הניגוב עוברת ספר הקנה דף כ"ה סוף ע"ב
 עיין שם :

ב' בני ארס שמקללים דינס אם יעשו דבר פ' שהורו
 מורי דק שחין לו התרה ביורה דעה סימן
 רכ"ט ס"ד כתב מור"ם מי שגשבע על דבר א' ואמר
 שאם ישאל על נדרו אינו יהודי אסור לשאלו על נדרו
 וכו' אבל אם אמר אם אעשה דבר פ' ולא איהיה יהודי
 אפי' התרה אין לרדך וכת' העט"ז הטעם דאומר אינו
 יהודי משמע שאם ישאל לא יעשה מעשה יהודי לפיכך
 אסור לשאלו על נדרו שבושה עלמו כופר אבל סיפא
 משמע אם יעשה דבר פלוני שאינו יהודי בעלמאות ואיך
 ישנה את הידוע דאין ידעי' שהוא יהודי וכולי עיין שם
 ואם כן הכא נמי מקלל דינו אם יעשה דבר פ' אסור
 לשאלו על נדרו מה"ט דנמלא מקלל דינו אבל הש"ך שם
 סקי"ז כתב דוקא נדר מתחלה ואחר כך אמר על הנדר
 שאם ישאל עליו לא יהא יהודי אין להתיר משום דאין
 מתירין נדר שיש בו נגוד עבירה אבל אמר אם אעשה
 דבר פלוני לא יהא יהודי או אפי' אמר צפ"י אם אעשה
 דבר פל' אכפור בהשי"ת אין זה שבושה ולא כיעוי ולא
 יד הואיל ואינו מוציא שום רמז שבושה או נדר מפיו וכן
 מבואר צפסקי מהרא"י סימן קל"ב וכן דר"מ ודלא כה'
 עט"ז וכו' עכ"ל ומהרא"י בשם סימן קל"ב סיים וז"ל
 ול"ד אפילו למי שאמר אם יעשה דבר פלוני תבוא עליו
 קללה זו דהתם נמי אשכחן בתלמוד דארורו בו נדוי בו
 קללה בו שבושה אבל שבושה כזו לא מצינו וכולי ואת"ל
 מכל מקום יאסר לעשות מעשה שקבל עליו משו' טעמא
 דלעיל פן יכפור י"ל דלא חיישינן להכי אלא דוקא היכא
 דקאמר הכי שלא ישאל על נדרו דחכמים גזרו שלא להתיר
 שום נדר שיוכל לבוא שום מכשול ותקלה מן ההתרה וכו'
 עכ"ל אם כן דוקא נדר בתחלה ואחר כך תלה התרת
 נדרו בדבר שיש בו סרך עבירה אין מתירין לו אבל
 המקלל דינו או כופר בה' אם יעשה דבר פלוני שאינו
 לשון שבושה ולא נדר אין לרדך התרה ולא אמרי' שלא
 יעשה הדבר שקבל שלא יקלל דינו ול"ד לאומר אם יעשה
 דבר פלוני תבוא עליו קללה דהתם תלה הקללה בעלמו
 וארורו בו שבושה ויש לו התרה אבל מקלל דינו לא שייך
 שבושה וכולי ואין לרדך התרה :

ג' ברירה דקיימא לן בדאורייתא אין ברירה [אה"ב
 נסתפק ה' ארעא דרבנן אי הוי מדאוריית'
 או מדרבנן עיין שם ובדברי הר"ן בסוף פ' קמא דגיטין
 בסוגי' דמע"ג מוכח בהדיא דהוי מדאורייתא שכת' וז"ל
 דאפילו כתב ליה הכי לא מהני לאשתעבודי מדאוריית' ואין
 ברירה

כן איכא ס"ם דמוחר מדאורייתא ספק לא זנתה תחתיו
 ואת"ל תחתיו זנתה ספק בצונם ספק ברעון דלא הוי רוב
 ברעון לגבי צונם מדאורייתא אלא דמדרבנן ספק בצונם
 דליתיה הא איכא ספק א' שמא לא זנתה תחתיו והוי
 ס"ם בדאורייתא וספק א' דרבנן אבל לגבי רוב גמור
 דאורייתא המיעוט כמאן דליתיה ולא מלטרף לס"ם וכן
 כהבו עוד ההוס' שם ואת"ל תחתיו איכא ס"ם ספק מוכח
 עך ספק דרוכה איש וכו' ואין לומר דמוכת עך לא שכיח
 דהא אמרינן וכו' אם כן שכיח וכו' עיין שם הרי דספק
 דלא שכיח לא חשיב ספק וכן כתב מהר"ב בתשובות
 צעי חיי סימן קמ"ג דספק דלא שכיח לא חשיב ספק
 וכתב מהר"ם הלגאזי בתשובות סימן קמ"ה ודאי דהכי
 הוא וכן כתבו ההוס' בתשובות דף ט' דה"ה ואבע"א וכו'
 וכן בספיקא דפלוגתא כבר מהר"ם בן חביב בקונט' עך
 הדעת דף יו"ד עמוד שני הביא תשובות מהריב"ל חלק
 ראשון סימן ח' על א' שהעידו עליו שהיה לו שן בולט
 וכולי אף על גב דאיכא ס"ם וכולי והטעם לע"ד דהתם
 הוי לד של הספק מכריע לאסור דהריטב"א יחד בסברא
 ההיא ואין הלכה כן אלא רובא דרבנותא ס"ל דסימני'
 דרבנן לפיכך אין לעשות מסברא יחידאה ספק וללרף ס'
 אחר שיהיה ס"ם ושם עוד כתב תשובות מהריב"ל דס"ם
 שאין שקול בכל גב אלא מכריע' לאסור כרוב הפוסקים
 לא הוי ס"ם וכן כתב הרב בני שמואל סימן א' והביא
 ראיות לדבר עיין שם ומהראנ"ח סימן קכ"א דקפ"ב כ'
 טעם הרמב"ם דלא אמרינן סתם כלי הגוי אינן בן יומן
 כסברת הפוסקים משום דלדרי' הספיקות שכ' הם אינם
 שקולים דספק דשמא בדבר המותר הוא מיעוט דרוב
 דהשמיטי הגויים בכליהם הוא בדבר אסור לישראל גם
 הספק האחר דשמא בדבר הפוגם מעיקרו הוא מיעוט
 וליכא ספק שקול אלא א' שמא לא נשתמש בו היום
 וכולי ע"ס הרי דאפילו ללרף ספק בדבר המותר וספק
 בדבר הפוגם מעיקרו הוי מיעוט המלוי כיון השני לדדים
 אינן שקולי' לא שרי בס"ם וכ"ס הכא דרוב האחרונים
 דחו סברת המתירים והסכימו לפסול אחרוג המורכב לא
 חשיב ס"ם צלירוף סברת יחיד דחוייה וכן כתב הש"ך
 ב"ד סימן פ"ד קה"ה גבי הולעים הגנוזאים בקמח וכו'
 ואסור למוכרו לגוי שמא יחזור וימכרו לישראל וז"ל והא
 דכ' הרב בהגה סס"י ג"ו דכספק טרפות ויש שמוכשירין
 אותו טרפות ואעפ"י דקיי"ל לאסורו מ"מ מותר למוכרו
 לגוי דאיכא תרי ספיקי וכו' ואם כן הכא נמי איכא תרי
 ספיקי שמא לא פי' ואת"ל פירש שמא לא ימכרו לישראל
 שאני הכא כיון דהוא אסור לכ"ע וכולי ואף על גב
 דבהנהות ש"ד כ' בשם ריב"ם להתיר ומוציאו הב"י וכן
 כתב האגודה בשם הרוקח ומוציאו בת"ח כלל מ"ו מ"מ
 בטלים הנך נגד כל הפוסקים ועוד שבהגש"ד שם כתב
 שהוא שגגה ולא אמרי' דסמכין אמאן דמכשיר אלא היכא
 דאין הכריע בדברוגם אין כל הפוסקי' חולקי' אהמכשירי'
 משא"כ הכא וכולי עכ"ל והא דכונתה כיון דרוב האחרוני'
 דחו דברי המתירים והסכימו לפסול אחרוג מורכב לא
 עבדינן ס"ם צלירוף סברת יחידאה ודחוייה ועיין בהש"ך
 והפר"ח ביו"ד בשם"י כ"ז והשכנה"ג א"ח בסיומן הס"ז
 כתב על דברי האגור דלא התיר בס"ם באכילה כמו
 ראבי"ה וכו' ות' דלא התיר ראבי"ה אלא בשני ספיקות
 דמליאות התיר אפי' באכילה אבל בזה דספק א' דמליאות
 וספק א' דפלוגתא דרבנותא לא התיר באכילה וכו' הרי
 דפלוגתא גרע וקם כן כיון דספק מליאות אינו שקול אין
 מלטרף לס' אחר להתיר בס"ם וכ"ס אין מלרפין ס'

גוי מוכן שרואה ללמדו אבל בלא"ה אף על פי שיש גוי שודע ויכול ללמוד (אפשר שאינו רואה ללמדו א"כ איכא משום לפני עור) :

ג' גומרים כ' הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות מעשר החמורים שנכנסו לעיר ואמר אחד מהם פירות אלו אינם מתוקנים ופירות חברי מתוקנים אינו נאמן שמא קנינו' עשו ציניהם משנה בספ"ד דדמאי אמר אחד שלי חדש ושל חברי יסן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אינם נאמנים ונראה דס"ל כמו שכתבו החוספות בכתובות דכ"ד בד"ה שלי וכו' ונר' עיקר לר"ת דלהשביח קאמר ולרבותא דר"י נקטיה דאף על פי שמגרע את שלו ומשביח את של חברי ומיחוי טפי בגומלין אפ"ה נאמני' ואם תאמר אם כן מאי קשה ליה דרבנן אדרבנן דילמא הכא הוא דחיישין לגומלין וכו' ויש לומר' דלוי וכו' ע"ש ולכך ר' דפסק כרבנן השומע שלי חדש וכו' דס"ד לא חיישין לגומלין אלא לפי שמגרע את שלו ומשביח את של חברי ומיחוי טפי בגומלין אלא אפי' לא אמר אלא שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אינם נאמנים ועיין בכ"מ סב' דסבירא ליה לרבי' דלמאי דמוסקין דר"י ורבנן במעלים מהרומה ליוחסין פליגי מתרעס נמי קושי' דרבנן אדרבנן ולא לריך לאוקמ' בשביל אומותו בידה והס דברי מהר"י קורקוס שם וביים דגם חמורים חיישין טפי לקנויא כי הדבר יותר מלוי ומוכיח שהס גומלין וכו' עי"ש באורך ועיין בה' תוספת יום טוב :

ד' גט באומר הרי זה גיטך ואחר כך אמר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני וכו' מפני שאמ' הרי זה גיטך אם יכול לחזו' וכו' נראה פשוט דאם אחר שנתן הגט בידה אפילו תוך כדי דיבור' א"ל חוץ מפלוני וכו' אינו כלום בכל התורה תוך כדי דיבור כדיבור' דמי חוץ ממוקדש ומגרש כמו שכתב מהר"י אדרבי סימן י"א ומתקדש' סימן מ' והביאם הרב כנסת הגדולה בסימן קל"ז עיין שם ונראה דהא דקיימו' לן במקדש ומגרש תוך כדי דיבור' לאו כדבור ואין חזרתו כלום מדרורייתא הוא והלבוש חא"ה סימן קמ"א סל"ט כתב וזה לשונו ואף על גב דבעלמ' חזרה תוך כדי דיבור' הוי חזרה היינו כשחזו' תכ"ד באיזו דיבור' בדבר שתלוי בדבור' הוי חזרה בדבור' אבל הכא הא מעשה דנתינה אמתעביד ונתקיים ואין יחזו' בו עכ"ל ונראה דהוא הדין בזמון שיש בו מעשה אינו יכול לחזור אפילו תוך כדי דיבור' מהאי טעמ' וכ"כ הרב ט"ז הביאו ה' ב"ש סימן ל"ח סק"ב דמי שנתן מתנה לאח' ואחר הנתינה אפילו תוך כדי דיבור' אמר על הנאי כו"ך לא מהני תנאו' כיון בקודם לזה זכה בכתם והט"ז שם כת' דבלא תנאי נמי אינו יכול לחזו' והביא רמ"ע עש"ב וליתא דבב"י ח"ט סימן קל"ה מוצר דעת כל הפוסקי' דאפילו במשיכה ובמסירה יכול לחזו' תוך כדי דיבור' ודוק' לאחר תוך כדי דיבור' אינו יכול לחזור והביא שם דברי הגמיי' וז"ל וכו' עוד דשאר קניינים בתוך כדי דיבור' יכול לחזו' בו מדאמרינן וזינא דתוך כדי דיבור' כדבור' דמי בר ממוקדש ומגרש משמע דוקא וכו' אבל בתנאי מוזן תכ"ד כדבור' דמי ויש לבעל דין לחלוק ולומר דמשיכת מוטלטלין וחזקה בקרקעות אפילו תוך כדי דיבור' אינו יכול לחזו' בו ומקדש ומגרש איתעריך ליה וכו' ולענין הלכה דברי הב"ע ד החול' בטלי' כנגד הנך רבותא ע"ש הרי דאפי' משך במטלטל' יכול לחזו' תוך כדי דיבור' וכן כ' הרמ"ה בפ"י ס' ט"ל עיין שם וכבר כ' הר"ן בנדרים הטעם וזה לשונו ונראה' בעיני דכשאר מילי דלא חמירי כולי האי כשארם עישה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזו'

ברירה עיין שם] :

ד' בן פקועה [אה"ב כתב ה' פרשת דרכים דף ד' עמוד ראשון דהא דבן פקועה שרי בלא שחיטה הוא דוקא דלא בעי' שחיטה אבל נחירה בעיא עיין שם וכן מלמדי לרבי' ישעיה בש"מ לקמא ד' מ"א עמוד ראשון וז"ל הא דלא משני דאיתעריך משום בן פקועה משום דמכל מקום נחירה בעי עכ"ל מיהו מהא דאמרינן בזומא דף פ' עמוד ראשון ואימא גדי מחוסר שחיטה ואימא ו' פקועה טעון קריעה משמע דלא בעי נחירה דא"א הול"ל טעון נחירה וכן משמע נמי מהא דאמרינן פ' קמא דבכורות ד"ב ע"א אבע"ל מהו לפדות בן פקועה אליבא דר"מ לא תבע"ל דכיון דאמר ר"מ בן פקועה טעון שחיטה שה מעליה הוא אלא כי תבע"ל אליבא דרבנן דאמרינן שחיטת אמו מטהרתו כבישרא דיקולא דמי וכו' וא"א הא מ"מ נחירה בעי] :

ה' ב"ד מהני' לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה [אה"ב כת' א"א בס' עה"ש א"ח ס' רנ"ד ורס"י ס'ו סק"ו וז"ל וליבא למימר דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה אלא עשה הקל ולא ל"ת החמור אפילו הוי שב ואל תעשה דבסי' הנז' קי"ל דחיי ל"ת בשב ואל תעשה דעובר בב"י משו' טלטול דרבנן עכ"ל וכן כתב הרא"ש בפ' אונ"י דף ע"ב גבי נכרי שלוח מעות מישראל ברבית ונתגייר גובה את הרבית וז"ל אף על גב דאיסורא דאורייתא קעביד יס כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ואפילו במקום עבירה עכ"ל] :

מערכת אות הגימל

א' גבינה שהביא הגוי בסומן ובידו כתב' הרב כנסת הגדולה צורה דעה כי' קי"ח אות כ"ד כתב דאפילו לא ניכר כת"י הגבינה כשרה במקום שאין מנהג להפך ולריך שיקחו הכתי' שמביא הגוי מהרבי"ל חלק שלישי סימן מ' וכן הסכים מהר"ם די בועון סימן ז' וכן כתב מהר"י פרובינסאל בתשו' כ"י עיין שם וכן ראיתי להרשב"ש בתשו' סימן תקנ"ב שכתב דכיון דקיום שטרות דרבנן וחזקה לא טרח ומזויף בנבינו' ושאר איסורי דרבנן א"ל קיום כדאמרי' בפ"ב דכתובות גבי נאמן אדם לומר זה כת"י של אבא וכו' אמרינן קיום שטרות דרבנן והימטהו רבנן בדרבנן והעיד שכן הסכימו הרשב"ש והרשב"ך עיין שם באורך ועיין בצו"ת חיים שאל חלק א' סימן ע"ד אות ט"ו :

ב' גוי העוסק בתורה חייב מיתה בתשו' בשמו' ראש סימן שכ"ז נשאל אם מותר ללמד לגוי תורה דאפשר דאינו אסור דעיקר האיסור משו' ולפני עור דגוי שלמד תורה חייב מיתה וצו"ה לא שייך זה שיש הרבה כומרים היודעים את התורה שיכולים ללמוד עמהם ולא הוי דומיא דתרי עברי דנראה וכו' והשיב דאפילו הוי האיסור משום ולפני עור וכו' אטו הכומר מלוי לו והוא רואה סימן יפה אללו במשנתו בלא ספק אם היה נוח לו ללמוד אלל הכומר לא היה בא ללמוד עמך וכו' עיין שם באורך ובחגיגה ד"ג אר"א אין מוסרין דברי תורה לגוי שנאמר לא עשה כן וכו' וכתבו התוס' ק' להרא"ה תפ"ל דגוי העוסק בתורה חייב מיתה והמלמדו עובר אלפני עור וכו' וז"ל דהכא מיירי אפי' היכא דאיכא גוי אחר הרואה ללמדו דליכא לפני עור וכו' מכל מקו' אסור משום מגיד דבריו ליעקב וכו' עיין שם ונר' דה"ד בש"ש

מערכת אות הדלת

א' דבר חריף שר שבשלו בכלי אסו' שאינו י' וימו
 בתשו' ה' חורת חסד סימן י"ז כ' מהר"ם
 הלוי כתב דאין להתי' מוסתם כלי גוים דדב' חריף הוא
 כל סתם שר והא דשכר גוים מות' ודאי דידועין שיש
 להם כלים מיוחדים לו דאם לא כן תקשה הא דאמרינן
 דבדב' חריף אסו' מדין סתם כלים וכו' ומכל מקום לא
 מפני שאנו מדמינן לומר' דכל סתם שר חריף הוא נעש'
 מעשה וכו' ויש סמך היתר משום דהא דדב' חריף אסו'
 אף בכלי שאינו בן יומו אין איסורו מוסתם כמבוא' בסו'
 ל"ז וכו' וכן הסכמת ה' שם להתי' מהאי טעמא כמ"ש
 הטור בשם מהר"ם שלא היה מוחה ביד המתירים וכל
 שכן באיסור' יין נסך דרצנן עיין שם ונראה דדוקא בגודע
 שהכלי אינו בן יומו אין למחות ביד המתירים אבל בסת'
 כלי גוים הוי ספק ספקא לאסו' דשמא הכלי בן יומו והרי
 הראב"ד סב"ל דחיישינן לכלי בן יומו ומרן הכ"י בסימן
 קכ"ב הוכיח שכן דעת הרמב"ם עיין שם ואם תמלי לו'
 אינו בן יומו שמו' דבר חריף אוסר אף בכלי שאין בן
 יומו כמו חלית' והאם כן אף על גב דקיימא לן דסתם
 כלי גוים אינו בן יומו דבדר חריף אסו' מספק ספקא
 ונראה דאם שר הוי חריף או לא לא בס' תמים דעים סי'
 פ"ה כתב זיין מבושל שהניחו בכלי שנשתמש בו יין נסך
 וכו' יש שהיו רוצים לאסו' ואומרים כי אף ע"פ שהתירו
 חכמיו ליתן שר בכלי שנשתמש בו יין נסך שהודח במים
 דקיימא להו לרצנן דאין בשכר כח להפליע יין נסך שבכלי
 אף על פי דמים מפליטים וכו' קיימ"ל לרצנן דלא אלי'
 כח השכר להפליט אף על פי שמחמיטים אותו והוא חזק
 הרבה ולכך מות' ליתן בחובו שר שאין טעם יין נסך
 האסו' נפלט בו אבל יין מבושל וכי מפני שהוא מבושל
 בטל כחו להפליע יין נסך שבבלע בכלי והלא חריף וחזק
 הוא יותר וכו' ושאלו לר' והשיב כי בין שר ובין מיט
 מותרים בכלי הנאס' זיין נסך וכולי' ואף על פי שמים
 ושכ' מותרים אין להוכיח מהם יין מבושל וכו' ע"ש באורך
 הרי דסב"ל דשכ' אין בו כח להפליע הכלי (אמ"ה עד
 כאן מולאחי) :

ב' דברי שכ"מ ככתובים וכמסורים דמו הוא מדרצנן
 כדאמרינן בבבב"א דף קמ"ז ע"ש בחוספו'
 ואף על פי שכתבו בא"י הובא בתשו' הרא"ם חלק שני
 סימן ל"ה דאיכא מאן דאמ' דמתנת שכיב מרע דאוריית'
 והא דאמרינן בפר' י"ג שלשה שנכנסו לבקר את החולה
 כותבין ואין עושין דין וכו' ס"ל כותיה וכן דעת הרמ"ה
 שם מכל מקום אין קיימו' לן דמתנת שכיב מרע דרצנן
 כמו שכתב הרמב"ם בפ"י מהלכות זבייה עיין שם וכתב
 מהר"ם נופדווא סימן כ"ד על מתנת שכ"ו בערכאות של
 גוים דתקנת חכמים שתקנו דשטרות העולות בערכאות של
 גוים שיהיו כשרים וגם מתנת שכיב מרע דרצנן ותקנת'
 לתקנתא לא עבדינן ואף על גב דאמרינן בפ' נו"ש גבי
 מווב' בטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול דאם נתנו במתכ'
 שכיב מרע אינו יכול למחלו משום דעשאוה כשל תורה
 לאו לכל מילי עשאוה כשל תורה וכו' ע"ש אבל הרדב"ז
 בתשו' חלק שני סימן תשי"ח כ' דאם היורש טען נתתי
 לריך לישבע שבועת היסת דל"ל כיון דמתנת שכיב מרע
 מדרצנן ושבועת היסת דרצנן תקנתא לתקנתא לא עבדי'
 דהא אמרינן בפ' נו"ש דעשאוה כשל תורה עיין שם וכן
 כ' הרמב"ם פ"י מהלכות זבייה והסמ"ג עשין פ"ב והטו'
 ומרן

בו תוך כדי דבור אבל הני כיון דחמירי כולי האי אין
 אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומ"ה חזרה אפי'
 תוך כדי דבו' לא מהני וכו' וכן כ' הריב"ש סימן רס"ו
 עיין שם אס כן דוקא במקדש ומגרש אינו יכול לחזור
 אפילו תוך כדי דבו' מהאי טעמא אבל במתנה ומכר אפי'
 עשה משיכה לאו בגמר דעתו עושה אלא דעתו שיכול
 לחזור בו תוך כדי דבור וכל שכן לדברי ר"ת והרמב"ן
 וג"כ מוכח בהדיא במקדש ומגרש אין חזרתו כלי' מדאו'
 וכן כתב ה' בא"ז בפ' י"ג בשם שיטה שכן נראה מדברי
 ר"ת והראב"ד ודלא כפירו' רשב"ם שם דחזרה מדרצנן
 היא עיין שם והלבוש בסימן מ"ט כ' המקדש אשה וחזר
 בו מיד אפילו תוך כדי דבור וכו' אין חזרתו כלום ולריכ'
 גט וכו' וחומרת דרצנן היא משום לעז וכו' עי"ש נמשך
 אחר פי' רשב"ם וכבר הר"ן בתשובות הביאו מרן הב"י
 סוף סימן קל"ד דחה דברי רשב"ם דאין מוכח כן לשון
 הגמרא ואף דברי הא' שם כן שהרי כתב הרמב"ם בפ'
 שביעי מהלכות אישות המקדש את האשה וכולי' ואף על
 פי שחזר תוך כדי דיבו' אין חזרתו כלום והרי היא מקו'
 אלמא בין לקולא בין לחומרא אמרו דתוך כ"ד דקידושין
 וגירושין לאו כדבו' דמי וכו' עיין שם ובריש פ' האומר
 אמרינן האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאח'
 שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת אמר רב דרב מספק'
 ליה הו' תנאה הו' אי חזרה הו' וכו' וב' הרשב"א והריב"א
 וא"ת והא כל תוך כדי דבו' כדבו' דמי חזק מקידושין ויש
 לו' דלא חזרה ממש וכו' ומסתב' דהכא באמר לה קודם
 נתינת המעות ולא נגמרה נתינתם עד שאמ"ל בלשון זה
 ויכול לחזו' בו וכו' עיין שם מבוא' דסב"ל דאין חזרתו
 כלום מדאורייתא אבל לפי' רשב"ם נישא דמספק"ל לרב
 אי חזרה הו' ומקודשת היא לשני דאוריית' ומהריב"א בס'
 קהלת יעקב דק"ט עמוד ג' לא ראה הרשב"א והריב"א
 ע"ש ומכל מקום דעת הרמב"ם ור"ת והראב"ד והרשב"א
 והריב"א והר"ן דתוך כדי דבור כקידושין וגירושין לאו
 כדבו' דמי ואין חזרתו כלום מדאורייתא ומרן בסו' ל"ח
 סעיף ל"ד העתיק לשון הרמב"ם דאין חזרתו כלום והרי
 היא מקודשת משמע בהדיא דמקודשת והאי מדאוריית' וה'
 ט"ז שם כתב דקיימו' לן במקדש תוך כדי דבו' לא הו'
 כדבו' לחומר' וכו' וליתא דמקודשת גמורה בין לקולא בין
 לחומרא קאמר כמו שכתב הר"ן בתשו' והטור ומרן בסו'
 מ"ט שכתב אין חזרתו כלום ולריכה גט מדכ' אין חזרתו
 כלום משמע מדאוריית' ולא חיישינן לה ואל"ל דלריכה גט
 וכן כתב ה' ד"מ והב"ה וה' ז"ש שם ומהריב"ל חלק א'
 סי' כ"א כ' דלדעת הרשב"א והר"ן דחומר' דרצנן פשיט'
 דבגדון דידן חזרתו חזרה והגט בטל ואם כן הו' ספק
 מגורסה ע"ג וכבר נתבאר דהרמב"ם ורבי' הם והראב"ד
 והרשב"א והר"ן ס"ל דבין לקולא בין לחומר' אמרו דתוך
 כדי דבו' לאו כדבו' כקידושין וגירושין וכן נראה דעת
 כל הפוסקים ורשב"ם ויחד בדב' ומרן והלבוש גופיה בסו'
 ל"ח סל"ד העתיק לשון הרמב"ם דנראה בהדיא דמקודשת'
 דהי' וכן בסימן קמ"ה ואם כן הכא נמי אם אחר שנתן
 הגט בידה ח"ל חזק מופ' וכולי' אפילו בתכ"ד אינו כלום
 ול"ל דהיינו דוק' בחזר ממש כקידושין ובגט אבל זה לא
 חז' אלא מופ' דבריו דמותרות לכל אדם חזק מפלוני וכו'
 דהא בקדש אחת משהי' אחיות סתם אפילו חזר תוך כדי
 דבו' ופי' בהך פ' אינו מושל כמו שכת' המרדכי ופסקו
 מור"ם סימן ל"ז סע"ז עיין שם אלמא אפילו לא חזר
 אלא מופ' דבריו אינו כלום ועיין בהט"ז שם סקו"ט וכל
 שכן זה שחז' בגירושין במקלת :

המ"ד דאסו' מדאוריית' וכן כת' הרד"ו צהשו' חלק ב' סימן קל"ט שכן נראה דבת הרי"ף וכן כת' הר"ן בחי' צפ' העור והרעב עיין שם וכן ראייה בשו"ת בשמים ראש סימן ל"ד על חתיכת דם שגמולא בחוץ הקדרה ובאותו יום הקיז אדם דם והיה הכלי מונח סמוך לקדרה ולא ידעו אם הוא דם האדם שנפל שם או דם בהמה חיה ועוף והתיר השואל משום דספק דרבנן הוא דדם שבשלו או מלחו מדרבנן וכחב הרב דחלילה לבסוף על סברא זו באיסור' כרת ע"ש וכבר כתבתי שם דהרשב"א במ"ה דע"ה כתב דאפילו דהוא דרבנן כיון דעיקר הדם דאורייתא החמירו בספיקו כשל תורה וכה"ג ח' החוס' והרא"ש צפ' כ"ה דק"א בין דם שחיטה לדם שבשלו עי' שם ומכל מקום כבר כתב הרב דכיון שדם האדם היה מונח אלל הקדרה לא חיטו' לדם אחר הבא מבוטח ודם האדם שנתערב אינו אוסר תערובתו כמובא' בזירה דעה סוף סימן ס"ו עיין שם :

ה' דאי לאיסורא כתב קרא דאי להיתרא לא כתב קרא הכי אמרינן ביבמות דף ע"ח עיין שם וכתבו החוספות דזוקא פשיעה דקרא אלל יתורא דקרא אמרינן אף על גב דהוי להיתרא עיין שם ומהנימוא על הרשב"א בחי' בסוף פרק בתרא דגיטין שכתב צפשיטות לדעת הירושלמי דלוי לא מיטעמי קרא עיין שם (אה"ן כבר עמוד עליו ה' שדה יהושע צפ' הירוש' ועמ"ש שם מר זקוני זלה"ה צב' הבהיר ווי העמודים סו' קל"ה) :

מערכת אות הה"א

א' הלכה ככתריה ה' יד מלאכי סימן קס"ז הוכיח מדברי הרי"ף דהלכה כרב נחמן לגבי ר' יוחנן וכן כתב הר"ה בר"פ האשה שנפלו נכסים כיון דקי"ל כרב נחמן בדיני והוא בתראה נראה דליחא להיחא דשמואל וכו' עיין שם בלורד והסמ"ג לחוין רי"ג כתב דהניח צפרק קמח דמכות גבי עדים אר"י דר"א בדיני נפשות אלל צד"מ התקיים העדות בשאר רבי או' אחד דיני ממונות וא' דיני נפשות וכו' רב יהודה אמ' שמואל הלכה כר' יוסי ורב נחמן אמר הלכה כרבי וכו' שאלה כרב נחמן אף ע"פ ששמואל רבו שהרי צפ"ק דסנהדרין מעמיד רבינא שהוא בתראה דברי ר"מ כר' יוסי ודברי רבנן כרבי וכן פסק רבי' משה ורב אלפס אלל לא פירשו הטעם עכ"ל הרי דס"ל דאין הלכה כר"ג נגד שמואל :

ב' הלכה כרב נחמן בדיני אפילו נגד רבי יוחנן כדמוכח צפ' האומר דקידושין דאמר' ק' הילכתא אהילכתא וכו' והרב גופי הלכות סימן תקי"ב הוכיח מדברי הרי"ף צפ' המודיר שכ' והלכה כרב נחמן דקיימא לן כוותיה בדיני והוא הפך ר' יוחנן עיין שם : **ג' הלכה** כדברי המכריע צפ' כירה אמרי' דילמ' ה' מ' במשנה אלל בצרייתא לא ובשו"ת צמיוס ראש סימן קפ"ב הכריח דבצרייתא גמי פשיטא דהלכה כמכריע אלל דוקא התם דסתם לן תנא שלא כמכריע ס"ד כי היכי דקי"ל כסתם משנה אפילו ביחוד כנגד רבים דצרייתא ה"ג אין הכרעת הצרייתא מכרעת נגד סתם משנה עיין שם משמע צהדיא דלמסקנא קי"ל כמכריע אפילו נגד סתם משנה :

ד' הלכה כרב באיסורי וכשמואל בדיני ה' יד מלאכי סימן קמ"ח הוכיח דאפילו היבא דפליגי בפסק הלכה אליבא דתנאי הכי אמרי' והמה על מהרש"ל ומהר"ש אלגאזי עיין שם בלורד וכן מוכח צהדיא צפ' ב"מ

ומרן צח"מ סימן רנ"ה דנשבע הורס שבועת היסח עי' שם אם כן נראה דס"ל דהף על גב דמהנת שכיב מרע דרבנן עשהו כשל תורה לכל מילי וכבר הוכחתי כן צפ' עה"ש ח"מ סימן ר"ן :

ג' דבר שיל"מ לא מיקרי כשאינן מומצות האיסור' בהתירוב' אלל טעמו ה' יד מלאכי צפ' מהריק"ש וכ' ה' ארעא דישאל אלל מדברי הרשב"א בת"ה דף קכ"ה מוכח דגם בטעמא מיקרי דבר שיל"מ שכת' כלי שגלח' ונתערב חר' צתרי בטל ולא חשיב דשיל"מ כיון דיש פסוד' עיין שם וכבר הוכיח כן ה' ש"ך י"ד סימן ק"ב דאפילו טעמו לא בטל צמינו והטור צפ' ר"ת כוונתו דבאינונינו לא אמרינן דבר שיל"מ לא בטל וצפ' עה"ש שם כתבתי דנעלם מה' שפתי כהן דברי ר"ת צפ' הישר והובא צפ' תמוס דעיס סימן ק"ט דסב"ל דדב' שיל"מ אפילו שלא צמינו לא בטל אלל הם אין שם מומכו רק טעם בטל אפילו צמינו וכן צהג"א פ' ג"ה וכן דעה רבינו ישעיה והרוקח סימן רפ"ו אלל דעת רוב הפוסקים ס"ל דאפי' אין שם רק טעם לא בטל וכן נראה עיקר כמו שהסב' ה' שפתי כהן :

ד' דבר שיל"מ [אה"צ נכתב] הר"ן סוף פ' אל' ה' אלזינן בתר רובא בדשיל"מ אף על גב דלא בטל משום דאיתחזק איסור' עיין שם וקשה ליה מההיא דאמרינן צפ"ז שבקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני כספא וזהבא של ירושלים ופרדך ירושלים הוא רובא דעלמא והא הקדש דשיל"מ הוא ולא בטל כדתיבא בברי' דף כ"ח ופי' הר"ן שם שיש לו היתר צפדייה ואפי' הכי קאמר דאלזינן בתר רובא ולי"ע ועיין בהר' משנה למלך פ' שביעי מהלכות מעילה] :

ה' דבר שיל"מ [אה"צ ה' כנסת הגדולה צי"ד סימן ק"י ס"ק מ"ו הקשה לדעת האוסרים דבר שיל"מ אפילו נפל אחד מהם לים מהא דאמרינן צפרק התערובת ד' ע"ד אמר ר"ל חבית של תרומה שנתערבה צמאה חביות ונפלה ח' מהם לים הותרו כולן ואליטריך דר"ג ואליטריך דר"ל דאי מדר"ג הוא אמונא ה"מ ע"א דאין לה מתירין אלל תרומה דיש לה מתירין לא קמ"ל הרי מבו' דאפילו בדשיל"מ אם נפל אחד מהם לים הותרו כולן עיין שם שנחק ולא קשה מידי דר"ל לטעמיה אויל דלא סבירא ליה דדב' שיל"מ לא בטל כמו שהוכיח הרמב"ן במלחמות צפ' כ"ס מודאמ' ר"ל כל איסורין שבהורה צפ"ט חזק מטבל ויין נכך והא עבל דשיל"מ הוא ולא הויא מן הכלל כיונא בו עיין שם אלל למואי דקיימא לן דשיל"מ לא בטל ה"ה נפל אחד מהם לים ועיין בה' שפ"ה צהל' מאכלות אסורות דף קמ"ה עמוד שלישי :

ו' דם שבשלו דעת רוב הפוסקים דאסור' מדרבנן וכת' הפר"ח צי"ד סו' ז"ח סק"ט צפ' שם ה' א"ש דדם שנפל צהצשיל ובטל צרוב אלל יש ס' אם יש ס' צהית' כנגדו כיון דדם שבשלו מדרבנן מות' עיין שם וכב' כת' מהר"ש שרור צפ' פרי לדיק סימן כ"ו דאי סבירא ליה דדם צבצר הוי מין צמינו ומדאוריית' בטל צרוב ומדרבנן הוא דלריך ס' ל"ל טעמא דדם שבשלו דרבנן אפי' איסור' דאוריית' שלא נודע אם יש ס' מות' ואי ס"ל דדם עם צמר מיקרי שלא צמינו דצחר שמא אלזינן אפי' לא נודע אם יש רוב כיון דדם שבשלו דרבנן הוי ספק דרבנן וכן כתב ה' מנחת יעקב כלל מ"ז דאפילו צפ' אם יש רוב או ס' דלא צעינן רוב אלל דאיסור' דאין מוכ"מ ע"ש :

ז' דם שבשלו או מלחו צפ' עה"ש ח"ד ברס"י ס"ט כתבתי שדעת רש"י והרמב"ם ור' יהונתן צפ' :

רוב פעמים אין סופו להקל ציט עינים הול"ל מה דסופו להקל בודאי בכל פעם לעולם דהא בשלתי תמורה אמרי' הגשרפין אפרן מיהר והנקברין אפרן אסור והשתחא א"ה דחמך מן הגשרפין הוא אפרו מותר ואם אינו מן הגשרפין אפרו אסור אם כן לעולם דין זה של ר"י להקל לעינין אפרו עיין שם ובמ"ש ה' חקרי לב ניחא דהא דהנקברין אפרן אסור אינו אלא מדרבנן אבל מדראורייתא אפרן מותר:]

מערכת אות הוא"ו

א' וי"ן קי"ל כר' יהונתן דהוי לחלק כמ"ש הרשב"א בתשו' הביא מרן הבי' י"ד סימן רכ"ח על ראובן שזיה לחנוך שלה ילדה כי אם ברשות שמעון ולוי ומת שמעון וכו' דקיימא לן כר' יהונתן דמשמע שניהם כא' ומשמע כל אחד בפני עצמו וא"כ הכא נמי השביעו שלא ילדה אלא ברשות שניהם או ברשו' א' מהם וכבר הוכחתי בס' עה"ש שם ס"ק ל"א דקיימא לן הכי כר' יהונתן וכתיב מיהר"י עייאש בתשו' חלק שני דכו"ז דלא ספק הוא דאם כן מקלל אביו או אמו היכי חייב מיתה מספק אלא ודאי משמע כל אחד בפ"ע ואם כן אפילו לא מת א' מהם מותר להלוות ברשות א' מהם וכן נ"ל ראיייה מדברי התו' צדה דנ"א צד"ה ולכתוב וכו' שהק' גבי סגפיר וקשקשת מנ"ל דבעי תרווייהו אימא דטהור צדד או צדדא או צדדא וכו' וא"א אימא משו' דמשמ' הכי ומשמ' הכי אזלי לחומו' דבעי תרווייהו עיין שם וה' ארעא דישאל דחה דברי הע"ז אלא דפשיע"ל דאם הם חייס לא ילדה אלא ברשות שניהם ודוקא אם מת א' בני ברשות א' גם מהר"ן אשכנזי בתשו' סימן ד' דחה דברי הע"ז אלא שכ' דאם שניהם לפנינו וא' מוחה אינו יכול להלוות' עיין שם וכן נ"ל עיקר דדוקא אם א' מוחה אינו יכול להלוות אבל צל"ה יכול להלוות ברשות א' מהם כל שאין חבירו מוחה וה' הגו' המה דתניא בפ"ק דקידושין לו אשה ובנים ולרבו אין אשה ובנים אינו נרלע דכתיב כי אהבך ואת ביתך לרבו אשה ובנים ולו אין אשה ובנים אינו נרלע דכתיב אהבתי את ארונותי ואת בני וא"א נימא את אשתי ואת בני או אשתי או בני או שניהם כא' וכו' וכה"ג הק' התוס' דגדה גבי סגפיר וקשקש' מנ"ל דבעי תרווייהו אימא דטהור צד' מהם או צדדא או צדדא עיין שם ודחוק לאוקמי דרייתא כר' יאשיהו והרמב"ם בפ"ד מהל' עבדים פסקה ובודאי דסבירא ליה דהלכה כר' יהונתן (עכ"מ) :

מערכת אות הזיין

א' זבייה דעת רש"י צפסחים דל"א דהוי מטעם שליחו' וכבר ה' דברי אמות בתשו' סימן יו"ד דל"ז תמה על הראשונים שייחסו לרש"י הפך זה עיין שם באורך :

מערכת אות החי"ת

א' חצי שיעור אסור מה"ת אפילו גבי שבועה דנשבע שלא יאכל אסור בכ"ש כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' שבועות והטור צ"ד סימן רל"ח וכבר דחה הר"ן דברי האומר דשבועה פחות מכות אסורא נמי ליבא ע"ש וכן כת' צשו"ת צפסחים ראשן סימן של"ו ע"ש :

ב' חצי שיעור בספר ערך השלחן חי"ד סימן פ"ז סק"ב

מחבירו וכתיב הרב יבין שמועה לא ידענא היכן מלא זה שם ושמה כיון דאין הלכה כתלמוד במקום הרב וכן יחיד ורבים הלכה כרבים אם כן ק"י זה כנוו זה ואם כן להאורא ליטנא דפלוגי אם הלכה כמותו מרבו ה"ה דסברי הלכה כמותו אפי' מחביריו עיין שם ולא ראה דברי התו' צפ' החללת צד"ה אלא וכו' שכ' וז"ל דהלכה כרבי מחביריו ולא מחביריו וכל שכן רבו ואם כן דלמ"ד הלכה כר"ע מרבו כל שכן דהלכה כר"ע מחביריו ודוק] :

י"ב האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת חזקה אין אשה מעזיזה פניה בפני בעלה [אה"ב כתיב מרן הבי' סימן י"ז בשם א"ח דה"ד באיש ואשה דאחו מעלמא ואין עדות צרורה שהיא אשתו אבל אי ידעינן בעדות צרורה שהיא אשתו אינה נאמנת וכ' עליו מרן דכל הפוסקים והמפרשים נראה שהם חלוקין עליו מש"ה לא אישתימיט חד מנייהו לפלוגי צדדי עיין שם וכן מוכח בהדיא מדברי התוספו' צפ' הכותב צד"ה מנו והטור סימן ק' עיין שם] :

י"ג הבערה [אה"ב כתיב התוספות צפ"ק דפסחים בשם ריב"א דלמאן דאמר הבערה ללאו יתה אינו אסור להבעיר ביום טוב כיון דאין שם מלאכה עליה ועיין בתשוב' צפסחים ראש סימן ס"ח שהק' אהא דאמרין צפסחים דף מ"ח אלא אפוקי הבערה ועייל עני אשירה דהרי אי אסיק בעני אשירה לחייב בהבערה שלא לזורך עיין שם ולדברי ריב"א ניחא דל"ל דברייתא ס"ל הבערה ללאו יתה ואינו אסור להבעיר ביום טוב] :

י"ד הותר מכללו [אה"ב כ' הל"ח צפ' כ"ס דכ"ב צד"ה והרי דם וכו' דלר' יהודה דסובר לכס דכתיב גבי ערלה הוא להוציא נטוע לרבים ערלה הותר מכללה צנטוע לרבים עיין שם וזוה ניחא מה שהק' התוס' צפ' כל הפשר דף קט"ו עמוד שני עלה הא דיליף חיבי צ"י דצ"ח אסור בהנאה מערלה ומאן וכלאי הכרס והק' התוס' דמה לכולוהו שכן לא הותרו מכללן תאמר צב"ח שהותר מכללו אלא בהמה מוחה ע"ש דיל' דאיסי ו' יהודה ס"ל כר"י דלכס דכתיב גבי ערלה להוציא נטוע לרבים ואם כן ערלה נמי הותרה מכללה צנטוע לרבים מיהו תמוהי על הרב שהרי התוס' שם צפ' כל הפשר תו' וז"ל דאין זה קרוי הותר' מכללו דדוקא חלב דכתיב כל חלב דמשמע אפילו דחיה הדר שרא דחיה זה חסיד הותר מכללו אבל צב"ח לא כתיב כל עכ"ל אם כן ה"כ ערלה לא מקריא הותרה מכללה כיון דלא כתי' כל] :

ט"ו הנקברין דאפרן אסור [אה"ב כת' ה' חקרי לב ביורה דעה סי' ר"ח ד' רל"ה דאינו אלא מדרבנן והביא ראוה נמ"ש התוספות בסוכה דל"ה ד"ה לפי וכו' שמצואר מדבריהם דמספק"ל הא דקי"ל ערלה צרפיה אי הוי מד"ת או מדבריהם עיין שם ואי איסור האפר מד"ת איך יתכן דיהיה מדבריהם ויתירו אפר ערלה והרי אי לא צעי שריפה קבורה צעי ואפרו אסור מד"ת אלא ודאי דהוי מדבריהם עיין שם ובהכי ניחא מה שהק' ה' שאגת אריה בהלכו' חמך סימן פ"ז אהא דאמרין צפ' כ"ג דכ"ז תניא אמר ר"י אין ציעו' חמך אלא שריפה והדין נותן נותר שאינו צב"ט טעון שריפה חמך שיטני צב"י א"ד שטעון שריפה א"ל כל דין שאתה דן תחי' להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מלא עינים לשורפו יהא יושב ובעל והחורה אמרה השביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו ותמה ה' לרבנן דס"ל כל דין שסופו להקל א"ד ל"ל למימר להאי סופו להקל צל"מ עינים לשורפו דהוא מילתא דלא שכיחא והרי

שיעבור עליו יוה"כ ע"ש וק' דה"כ אפי' עבר עליו יוה"כ
 חנה מקודשת משום דיוה"כ לא נאמר על חני שיעור
 ועוד שהרי יוה"כ חינו נאמר כי על חסור' אבל על
 מנוגח' חנו נאמר כדליתא התם בכריתות ועיין בה' מש"ל
 פ"ב מה' שגגות ועיין בה' קול אליהו בח"ה סי' ב' :
ך' חצי שיעור לחסור מן התורה משום דחזי לאילטרופי
 [אה"כ נסתפק ה' ארעא דישראל אס נאמר
 דכנהנה בצער בחלב דקיימא לן דלא לקי כמ"ש הרמב"ם
 דח"ש חסור ננוי מן התורה אר"ד כיון דהטעם הוא משום
 דחזי לאילטרופי הא תינח היבא דאיכא לאו שיש בו מלקות
 אבל נהנה מוצ"ב דאפילו אי נהנה בכזית לא לקי למאי
 חזי לאילטרופי וספק זה יפול גם בצער ארס שב' הרמב"ם
 בפ"ב מה' מ"א דאיסורו בעשה עיין גם ואשתמיט מניה
 דברי התוס' דר"פ המלניע בד"ה כנון וז"ל וז"ל ח"ש
 חזי הרמב"ם מחזי זית דהא בתרומה עומאה ליבא אלא
 עשה כדמוכח בהערל דהאובלה בטומאת עלמו' אינו לוקה
 וחזי זית נמי הא קי"ל כר"י דח"ש חסור מן התורה
 וכו' עכ"ל מובאר דבבבירא ליה דאפי' היבא דליבא מלקות
 ח"ש חסור מן התורה] (עיין לעיל בח"ה ב') :

ד' חצי שיעור לחסור לר"י מן התורה ולר"ל מדרבנן
 [אה"כ הקשה הרב מנחם וזה לבנו ולנייך עיין
 כיון דאפילו לר"י לית ביה אלא נוכח מרדות מאי איכא
 בן ר"י לר"ל דהא ר"ל מודה דחזי שיעור חסור' מדרבנן
 ובדאי לית ביה מכת מרדות וכו' עד כאן לשונו ולא ראה
 מה שב' בה"ג הלכות יום הכפורים דנפקא מינה לפחות
 מכות חלב דכיו דספק הוא דאי פחות מכות מדאוריית'
 חסור' הוה ליה ספק דאורייתא לחומרא ואי מדרבנן חסור'
 הוה ליה ספק דרבנן לקולא עיין גם ועוד כ"ל דנפקא
 מינה לענין שתי קדרות אחת של היתר ואחת של חסור
 דקיימא לן ב"ד סימן קי"א דאס חתיכה של חסור' נפלה
 באחת מהם ואין ידוע לאיזה נפלה דבאוריית' דרבנן תולין
 להקל דבשל חסור' נפלה ובאורייתא דאורייתא חזי תולין
 להקל עיין גם וא"כ ח"ש נפלה בא' מהם לר"י לחסור
 מדאורייתא חזי תולין להקל ולריש לקיש דאינו חסור' אלא
 מדרבנן תולין להקל ועוד יש לומר דנפקא מינה למודר
 הנאה מדבר שאסור מדאורייתא דלר"י חסור' ליהנות מחזי
 שיעור ולריש לקיש מותר ליהנות מחזי שיעור ובי האי
 גוונא כתב הרב עובי זיב ביורה דעה סימן ס"ד דמה
 שכתב העור דאיסור חלב אינו נוהג בטומאה נפקא מינה
 למודר הנאה מודר שאיסור משום חלב דמותר ליהנות
 מחלב בהמה עומאה עיין גם ובכתי גיחא ננוי מנה שחלקו
 הפוסקים אי ספק דאורייתא חסור' מדאורייתא או מדרבנן
 והרב קול אליהו בחלק י"ד סימן י"ז חקר דמאי נפקא
 מינה במחלוקת זה עיין גם באורך דנפקא מינה למודר
 הנאה מדבר שאיסור' מדאורייתא דלמ"ד דספק דאורייתא
 חסור' מדאורייתא חסור' ליהנות מספק חסור' ולמאן דאנו'
 דאינו חסור' אלא מדרבנן מותר ליהנות מספק חסור' ושוב
 ראיתי לא"ה בספ' עה"ש ב"ד סימן ס"ב אות ו' שכן
 כתב עיין גם ועיין בה' שמחת יום טוב סימן פ"ז שכ'
 דמה שכתב ב"ד סימן ס"ב דאיסור' אבר מן החי אינו
 נוהג דבהמה עומאה דנ"מ לענין תנאי בגט או קידושין
 דאס אמ"ל על מנת שתאכל דבר האסור' משום אבר מן
 החי ואכלה אבר מן החי דבהמה עומאה דלא נתקיים
 התנאי עיין גם ואס כן הכא ננוי יש לומר דנפקא מינה
 לענין תנאי בגט או קידושין דאס ח"ל על מנת שתאכל
 דבר האסור' מן התורה ואכלה חזי שיעור דלר"י לחסור
 מדאורייתא נתקיים התנאי ולר"ל לא נתקיים התנאי ובהכי
 גיח'

סק"ב כתבתי דבאסור' הנאה נמי חזי שיעור חסור מן
 מה"ה עיין גם ומהר"ם א"ב בס' קהלה יעקב דף ל"ח ב'
 דגם ר"ל מודה בחסור הנאה דח"ש חסור מה"ה וכן
 אמרו ברובלמי בפ"ו דתרומות הלכה ה' ומודה ר"ל
 בחסור הנאה ע"ש :

ג' חצי שיעור כתב הרמ"ם בפ"י לסוג' והא דאמר
 ר"י ח"ש חסור' מדאורייתא לחסור' במשהואפי'
 בשאר חסורין שבתורה ה"מ בעיניה אבל הכא דלאו
 בעיניה לא עיין גם וכן נראה דח"ש בחסור' דאורייתא
 דוקא בעיניה אבל בהערובת לא דהא מוצ"מ שנתערב
 בטל ברוב מדאורייתא העור ב"ד סימן ל"ח בשם ר"ת
 דבמב"מ כיון שאינו נ"ט מן התורה בטל ברוב אלא
 שחכמים הלכותו ס' וכן הוכיח ר"ת בספר הישר סימן
 הל"ז וסיים הכי מכל הני שמעי' דמב"מ לא נחייב בכרי
 האסור' אפילו הוא בטין הואיל אינו ידבר מותר לאוכלו
 ואפילו אי' ה' דגוירת הכתיב היא דבטל ברוב וכולי
 עיין גם וכן כתב הר"ן בפרק גיד הנשה הע"ז שם
 מב"מ נהערב בטו' מדאורייתא בטל ברוב וכדאמר רבא
 בפרק התערובות אמור רבנן ברובא ופי' התם בנינו
 ברובא וה"מ דאורייתא אבל מדרבנן וכולי עיין גם אס
 כן נשמע דח"ש לחסור' מדאורייתא דוקא בעיניה ובכרי
 כתבו התוס' בע"ז דס"ח בד"ה ואידך וכו' בשם הר' יקר
 דהא דאמר ר"ש כל שהו' למכות ה"ד לחסור' בעין אבל
 לא ע"י תערובת וכן ז"ל דל"ב לא תמלא היתר מוטל
 איסור' כלל לר"ש לא ברוב כיצט ולא בס' בלח וכולי
 אבל הר' פרך דהא הר' יקר דכל שהו' אפילו אינו בעין
 אלא נבלע טעם ועשם כעיקר אמר ר"ש כ"ש למכות
 כמו בכזית להבנן אס כן כך לי כ"ש לר"ש ככזית לרבנן
 וכזית לרבנן מחייב עליה אפי' בשאינו בעין וכו' ובתערובת
 שיש ביטול כנון יבש כיצט חזי בתרי (ח"ה עכ"מ) :

ד' חצי שיעור [אה"כ ה' דברי חז"ל בקו' עשירי
 דל"ו עמוד שני הק' לרעת הסוכרים דלא
 חסור ח"ש מה"ה אלא דוקא בעיניה אבל ע"י תערובת
 לא נהא דאמרינן בשעשוע דלר"ש כ"ש למכות ואבטל
 אי ריע כר"ש ס"ל ופשיטה מהא רע"א מיר"ס"ל ששרה פתו
 ביין ויש בו כדי לנרף כזית חייב ואס"ד כר"ש ל"ל לנרף
 וה"ה דיש לחלק לר"י דח"ל ח"ש חסור מן התורה בין
 ח"ש דאוריית' בעיניה ובין כשהוא ע"י תערובת כן יש לנו
 לומר לרעת ר"ש שאסור' שכל חזי שיעור' לוקי' ה"מ הכא
 דאוריית' בעיניה אבל ע"י תערובת לא עיין גם וגראה
 דלק"מ דבשלמא לר"י דח"ל ח"ש חסור ואין בו מלקות
 יש לחלק בין ח"ש דאוריית' בעיניה ובין כשהוא ע"י תערובת
 אבל לר"ש דאוריית' דעל ח"ש לוקי' אס כן כך לי כ"ש
 ככזית וככזית לוקה אפילו ע"י תערובת וכמו"ש התוס'
 בפ' השוכר ה"ה הפועל דס"ח בד"ה ואידך וכו' ואולם הא
 כבר הק' הוא על הר' יקר שכ' התוס' שם דס"ל דלא
 חר"ש כ"ש למכות אלא דוקא בעיניה אבל ע"י תערובת
 לא עיין גם דאס כן מתי קאמר ואס"ד כר"ש ס"ל ל"ל
 לנרף הא לא אמר ר"ש כ"ש למכות אלא דוקא בעיניה
 אבל ע"י תערובת לא ובכרי הק' כן השע"ה בה' חנון
 דף ע' עיין גם] :

ה' חצי שיעור [אה"כ בכריתות דף י"ח אמרינן כי
 נאמר יוה"כ על כולה שיעור על פלגא דשיעור'
 לא נאמר ועיין בה' חסדי דוד בסוף יומא שכתב דהא
 דקיימא לן דמקדש את האשה ע"מ שאני לדיק אפי' רשע
 גמור נאקדשת שומא עשה תשובה דה"ד ע"מ שאני לדיק
 סתם אבל ח"ל ע"מ שאני לדיק גמור אינה נאקדשת עד

קרא דאפילו ליכא שיעו' אכילה לא תאכלו ואחר שריפה מיעט וזמאי רבי לאיסו' ומאי מיעט מיעט מלקות עכ"ל]:
ט' חור המועד כתב הרדב"ו בתשו' חלק רביעי סי' ש"ה דאשכחן בכמה דוכתי דחול המועד מיקרי יום טוב וכן מלינו מודברי החוספות ריש הענין ועמ"ס
 בס' עה"ש חל"ח סימן קפ"ח סק"ה :

יו"ד היישינן זמנין דהוי ודאי עיין להחוס' בפרק הא"מ דף ג' עמוד שני בד"ה הכא נמי וכו' וצ"ל כל פסולי המוקדשין דל"ה בדבד' המהחיל איכא דאמרי וכו' :

י"א חמין נוקשא זה לשון הריב"ש בתשו' סימן ג' דחמין נוקשא חפילו בעיניה אינו חסור בהנאה אחר הפסח שהרי לא עבר עליו מן התורה דכל יראה ובל ינולא כיון שאינו חמין מן התורה דהא תני שאור ישרף והאכלו פטור וכו' אלא שחמין הלאכול בערו כדי שלא יבא לאכלו וכיון שלא עבר עליו צביל יראה אלא מדרבנן נראה שמוטר בהנאה ואסור באכילה וכו' ע"ש ונראה משום דהוי תרתי דרבין דחמין נוקשא חפילו בתו' זמן מדרבנן ואחר הפסח חפילו חמין גמור איסורו מדרבנן ואם כן חמין נוקשא לאחר הפסח דהוי תרתי דרבין נות' בהנאה ואסור' באכילה וכו' האי גוונא תניא בריש פ' אלו עוברין שאור ישרף ונותנו לכלבו וכו' ומפרש שאור ישרף דר"מ לר"מ דר"י לר"י ונותנו לכלבו דר"מ לר"י וכו' וב' החוספ' ונותנו לכלבו וכו' מדאורייתא חפילו באכילה שרי כדאמרינן בפרק קמח' דחולין דמלאה מעלייתא היא אלא מדרבנן חסור עיין שם :

י"ב חמין [אה"ב כתב הרמב"ם צ"ל ראשון מהלכו' חמין האוכל חמין כל שהו בפסח אסור' מן התורה שנאמר לא יאכל וכתב מהרל"ח דחמין לא יליף מחלב דמה לחלב שכן לא היה ליה שעת הכושר והרב קהלת יעקב דף ל"ז הקשה עליו דאם כן נבלה ושאור איסורים דאינם בכרת ח"ד ילפינן מחלב וחמין הא ח"ל מה להך שכן בכרת עיין שם ולא ראה מ"ש הרשב"ה בחסויות סימן תל"ט דבנבילה נמי כתיב כל לרבות חלי שיעור עיין שם ואם כן כל איסורים דאינם בכרת ילפי' מחלב ונבילה צמח הך דכי פרכת מה לחלב שכן בכרת נבילה תוכיח מה לנבילה שכן נטמאה חלב יוכיח] :

י"ג חצרו קונה לו [אה"ב כתב ה' שפתי כהן סי' קל"ח וסיומן ר"ב דכי אמרינן עד שישיב' לו את מקומו וכו' קונה לו מדין חצר היינו שהשכיר לו חמלה החצר ואחר כך הקנה לו המטלטלין אבל אם צ' כחצר לא נשום דהוי נותנתו וחצרו צ"ח כחצר ע"י שם וה"ל דבפ' הנושא דף ק"ג אמרינן המוכר פירות לחבירו משך ולא מודד קנה מודד ולא מושך לא קנה ואם היה פקח שוכר את מקומו ופיר' רש"י אם היה פקח שלוקח פירות הרבה ואין לו שהות למושכס אלא נתן משהו שוכר את מקומו דהוה ליה כי חצרו וחצרו קונה לו ע"כ הרי דאפילו שניהם כחצר קנה ועיין בהרב מחנה אפרים בה' קנין חצר סימן י"ד] :

מערכת אות הטי"ת

א' מבילת כלים חדשים דעת הרמב"ם צפ"ז מה' מ"ה היא מדרבנן וכן כתב ספר הנתיב בתחלת ס' נעשה רוקח דף ד' שכן דעת רבי' והגאונים לכן מותר להטבילם אף בשבת וכן כתב הרשב"ם סימן תס"ח והרדב"ו סי' ל"ב עיין שם אבל הרמב"ן והרא"ה צ"ב

נית' נמי מה שנחלקו הפוסקים אי ספק דאורייתא אסור' מדאורייתא או מדרבנן דנפקא מינה לענין הנאי בגט או קידושין דאם ח"ל על מנת שהאכל דבר האסור' מדאורייתא' ואכלה ספק אסור' דאורייתא' דלמאן דאמ' דספק דאורייתא' אסור' מדאורייתא' נתקיים התנאי ולמ"ד דאינו אסור אלא מדרבנן לא נתקיים התנאי ועיין בהר"ן בחיד' לסנהדרין דף ט"ו אהא דבעינן התם שור סיני בכמה שכתב וז"ל ואם תאמר דמאי נפקא ליה מאי דהוה הוה וכו' אי נמי לגודר דאם אמר הריני נזיר אם מיתת שור סיני בכ"ג אי הוי בכ"ג הוי נזיר ואם לאו אינו נזיר עכ"ל והביאו ה' עין זכור מע' ב' אות ד' ואם כן הכא נמי יש ל' דנפקא מינה לגודר דאם אמר הריני נזיר' אס' חלי שיעו' אסור' מדאורייתא דלר"י דאסור' מדאורייתא הוי נזיר ולר"ל דאינו אסור' מדאורייתא לא הוי נזיר ועוד יש ל' דנ"מ לענין חסוד דקיימא לן דהחבוד על איסור' דאורייתא' חסוד על איסור' דרבנן כמו שכתב הרמב"ם פ"י מהל' מטמאי מ"מ עיין שם ואם כן אם הוא חסוד על חלי שיעו' לר"י דאסור' מדאורייתא חסוד על איסור' דרבנן ולר"ל דאינו אסור' אלא מדרבנן אינו חסוד על איסור' אחר דרבנן ועי' בה' פרי תאר סימן קי"ט סק"ה ובי האי גוונא כתב ה' שפתי כהן צ"ד סימן ס"ד צמח שכ' העו' בהמה טמאה אין בה איסור חלב דנ"מ להבד' עיין שם ובהכי ניחא נמי מה שנחלקו הפוסקים אי ספק דאורייתא' אסור' מדאורייתא' או מדרבנן דנ"מ לחסוד על ספק אסור' דאורייתא' ולמאן דאמ' דאסור' מדאורייתא' הוי חסוד על איסור' דרבנן ולמאן דאמ' דאינו אסור' אלא מדרבנן לא הוי חסוד על איסור' אחר דרבנן שוב רחמי דהא ליתא דאפילו למאן דאמר דספק דאורייתא' אינו אסור' אלא מדרבנן מכל מקו' חמו' משאר איסורי דרבנן כמו שכתב ה' משנה למלך פ' י"ח מהלכות איסורי ביאה ופ' שמיני מהלכות מ"א עיין שם ואם כן כיון דחסוד על חמו' חסוד הקל כמ"ס הרמב"ם שם ועיין במין הצי' סימן קי"ט : ועיין בהרן סוף פ' פ' המלניע שכתב בשם ר"ח דמ"ד כר"ה עדיף טפי דאיסור' דאורייתא' הוא ולחומרא' עבדינן ומרן הצי' בח"ח סימן ש"מ הקשה כיון דחמין נמי אסרי מה שייך לו' לחומר' עבדינן עיין שם ולפי האמו' ניחא דהר"ן ור"ח סבירא להו דספק דאורייתא' לחומרא' מדאורייתא' ואם כן נפקא מינה לגודר אם אמר הריני נזיר' אם נטל לפורעו' אסור' מדאורייתא' או נפקא מינה לענין הנאי בגט או קידושין אם ח"ל על מנת שתעשה דבר האסור' מן התורה] :

ה' חצי שיעור [אה"ב כתב ה' לשון למודים בהלכות פסח סימן קע"ז וז"ל ויש לחקור בחלי זית דאסור' מן התורה מרבויא דכל אמאי לא לקי עליה ורחמי' למהרל"ח שכתב בלשון הרמב"ם שכתב האוכל מחמין כל שהו אסור' מן התורה שנאמר לא יאכל חמין ותמה הרב אמאי לא לקי עליה בשלמא חלב דהתי מכל שהוא מרבוי' דכל חלב לא לקי עליה כיון דהתי מרבויא עכ"ל משמע דכיון דהתי מרבויא לא לקי עליה ותמהני דהא בחמין דפ' הרמב"ם כר"ה דדריש כל ולקי עליה וכו' עכ"ל וכבר כ' ח"ה בספ' ערך השלחן ח"ח סימן תמ"ג אות ג' שכ"ג מודברי הגו' מ' בהלכות מ"א פ' חמישי דהאי טעמא דאינו לוקה נשום דהתי מרבויא כמו שכתב מהרל"ח עיין שם גם לא ראה הרשב"א בחסויות סימן תל"ט שנשאל צוה והשיב וזה לשונו אין לוקח עליו נשום דעיקר קרא אכיל' כתיבה צוה לא האכלו כל נבילה כל חלב וכל דם לא האכלו ואין אכילה פחות מוכיזה וזכור מוקם מבין דכתיב כל ולא כתיב נבלה לא האכלו חלב ודם לא האכלו לאשמעי'

בב"ה דק"ג ס"ל טבילת כלים חדשים דאורייתא ואם כן אכור להטבילם בשבת וי"ט וכן כתב ח"ח והכלבו בה' יו"ט הו"ה ס"ה דכלי הלקוח מן הגוי כיון שגריך טבילה מדאורייתא אכור להטבילו ביו"ט עיין שם והמ"מ בפ"ד מה' יו"ט כ' דגם לדעת רבי טבילת כלים מדרבנן אכור להטבילו ביו"ט ושאינו כלי שנטמא בולד הטומאה דשרי להטבילו דעכ"פ היה ראוי לטמא ולאכול חוליו בטומאה אבל כלים חדשים דלא היו קודם טבילה ראויים מיחוי כמתקן כלי ואכור לכ"ע וכ' ה' שאגת אריה סו' נ"ז שכ"ג עיקר דודאי כל שלא היה ראוי אפילו אינו אכור אלא מדרבנן הוי מתקן דהא הנין רי"א חף מעלין את המדומע בא' ומאה ובגמ' פריך ואמאי הא קמתקן וכו' והא דמעלין את המדומע בא' ומאה אינו אלא מדרבנן וכו' אלא על כרחך כל שלא היה ראוי אפילו מחמת איכור דרבנן הוי מתקן ול"ל כיון שיש לכלי תקנה להשתמש בו בלא טבילה ע"י שיתנו במתנה לגוי ויחזור וישאלנו ממנו דהוי כשאלו מן הגוי דא"ל טבילה אם כן לא הוי מתקן דמי להא' דר"י דמעלין את המדומע בק"א משום דאפשר לו בנותן עיניו בלד זה ואוכל בלד אחר לא הוי מתקן דהא קיימא לן כרבנן שם דפליגי אר"י וכן כתב הרמב"ם בפ"ה מ"מ שם דלא קיימא לן כר"י אם כן אין מעלין את המדומע בשבת דהוי מתקן חף על גב דאפשר שיתן עיניו וכו' ועוד שהרי כתבו הה"מ בפ"ק דחולין גבי ר"ע שאלו עלה של ירק צבית שאן וכו' וא"ת הא דתנן ספק חשיכה מעשרין את הדמאי הא ודאי חשיכה לא ואמאי הא כיון דאפשר ע"י שיתן עיניו יהא מותר להפריש בשבת כדאמרינן גבי מדומע וכו' וי"ל שאני מדומע שכבר היה נתקן אבל החלת הקון של טבל לא שרי ע"י שאפשר ליתן עיניו והכא נמי טבילת כלים חדשים לחלפת טבל דמי ועי"ל דר"י מודה בטבילת כלים חדשים דאכור אע"פ שיש להם תקנה ולא שרי' אלא במדומע משום קודם שמעלה אותו כבר גמר בדעתו מאיזה נד יעלה אותו דאין אדם טובה מעשה אה"כ גמר במחשבתו קודם ומעשה כגמר בדעתו להעלותו מלד זה כבר נתקן במעשה ואם כן אין במעשה משום מתקן כיון דא"ל למעשה זה אה"כ קדמה לו מחשבה אבל גבי טבילת כלים חף על גב דאפשר בלא טבילה ע"י שיתן לגוי במתנה מ"מ כל שלא נתנו שאכור להשתמש בו בלא טבילה הוי מתקן כיון דב' תקנות הם ואפילו ר"י מודה דאכור עיין שם באורך ובס' עה"ש ח"ח סו' שכ"ג הוכחתי דגם באיסור דרבנן איכא משום מתקן כדאמרינן ביומא דפ"ג דאף מעשר ירק או עליון שאינו נקוב דרבנן אין מפרישי אותו בשבת וכן מוכח בפ"ק דבילה דאף בחלת ח"ל דיכול לאכול ואח"ך יפריש הוי מתקן מסיק רבא מי לא מודה שמואל וכו' משמע דסברא זו פשוטה ואף רבא לא פליג בהא כמ"ס החו"מ שם והא דאמרינן בר"פ נוטל אייבא דר"י דמעלין את המדומע בק"א משום דיכול ליתן עיניו בלד זה וכו' כבר כתב הרמב"ן במלחמות דשאני ההם דאינו קורא שם דמעיק' תרומה והשתא תרומה אבל הכא דמעיקרא חול' והשתא חלה מודה עיין שם ואם כן הכא נמי אפילו יכול ליתן הכלי לגוי במתנה אכור להטבילו דהוי מתקן :

ב' טומאה קיימא לן כמ"ד דחוויה היא בלבוש ולא הותרה כמו שפסק הרמב"ם בפ"ד מה' ביאת מקדש דין י"ד עיין שם בכ"מ ועוד ראה מדאמרי' בצומים דל"ג מכלל דתרווייהו סברי טומאה דחוויה היא בלבוש ופירש"י דנ"מ למהו מ"ד הותרה היא בלבוש יחיד

נגד אביו ורבא עיין שם וכן בפסחים דפ"ד תניא ועלם לא תשכרו בו בו בכשר ולא בפסול רבי אומר צבית אחד יאכל כל הראוי לאכילה יש בו משום שצירת עלם וכו' אמר רבי ירמיה פסח הבא בטומאה איכא בינייהו למאן דאמר כשר האוי פסול למאן דאמר ראוי לאכילה האוי נמי ראוי לאכילה וכו' ופי' רש"י האוי פסול שנגעשה בפסול טומאה דחוויה היא בלבוש וכו' אם כן לכו"ל עלמ' טומאה דחוויה היא דאי הותרה הוי כטהור ולא פסול הוא ורב יוסף נמי החס סביר"ל דכולי עלמא אין בו משום שצירת עלם משום דפסול הוא טומאה דחוויה היא וכן באיסורי' קיימא לן הכי כמ"ס הרמב"ם פ"ב מה' שבת דדחוויה היא שבת חלל סכנת נפשות וכן כתב הרשב"א בתשו' הביא' מרן הב"י חו"ד סימן קכ"ד וסימן קל"ד דכל האיסורי' דחויים חלל פקוח נפש ולא מותרים וכל שאפשר בהיתר אין עותנין לו מן האיסור עיין שם מיהו כבר כתבו הה"מ ביומא דף ו' בד"ה אמר רב תחליפא וכו' כ' לחד ת"י דרוקא לגבי פסח דחוויה משום דנמי דפסח כיון דהאי בכנופיא חשיב כקרבן לבור מ"מ כיון דלאו כל ישראל מיייתו חד פסח צשותפות לא הותרה וכו' ע"ש וא"כ אין ראייה מהביא' דפ' כל הפסולי' ופי' כ"ז :

ג' טומאה דחוויה בלבוש [אה"כ כתב הרשב"ן חלק שלישי סימן ל"ז וי"ל אבל שבת אשכחן בפ' טרף בקלפי דאמרינן בהדיא דשבת הותרה בלבוש וטומאה דחוויה בלבוש וכן בפ' יוה"כ אמרי' מה' למלאכה שכן הותרה מכללה בלבוש וכו' עכ"ל ונר' דאין ראייה מסוגי' דפ' יוה"כ משום דהתם אבריייתא דת"כ קאי וסתם ספרא ר"י ור"י ס"ל דטומאה הותרה בלבוש ומש"ה קאמר מה' למלאכה שכן הותרה וכו' אבל למ"ד דטומאה דחוויה בלבוש ח"ל דה"כ שבת דחוויה היא ולא הותרה] :

ד' טובת הגאה [אה"כ ראייתו לה' פני יהושע צחי' מהרי"ל שכתב על גמ' דפסחים דמ"ז עמוד שני לימא בטובת הגאה קמפליגי וי"ל תמיהא לי מילתא טובא דמה שיך כאן טובת הגאה הרי הכא מייירי בחלה טמאה דא"י דלא חזיא לאכילי לה ולא קיימא אלא לשריפה והיכי שיך טובת הגאה עכ"ל ותמיהני עליו שהרי קיימא לן בתרומה טמאה מותר להסיקה תחת תבשילו כדאיתא בהדיא בפ' ב"מ דכ"ה ואם כן ה"ה נמי בחלה טמאה דמותר להסיקה תחת תבשילו דהא חלה נקראת תרומה וכן כתב הרמב"ם פ"ה מה' בכורים דין ד' וי"ל וחלה טמאה מותרת לכהן להסיקה כתרומה טמאה] :

ה' טבר [אה"כ כתב ה' קול אליהו חלק שני בקו' מתנה ישראל סימן ע"ג כתב רש"י בפ' גולב הגזול דטבל מותר בהגאה והא דתנן ר"פ מפנין אבל לא את הטבל ולא שרינן טלטולו מטעם דחזי לתת לפני בהמתו התם ה"ט משום דבעינן שיהיה דבר ראוי ומוכן לתת לבהמה לא שרי' בטלטול מטעם דחזי לבהמה עיין שם ואין נר' כן מו"ס רש"י שם מפנין תרומה טהורה דחזי לבהמת כהן אבל תרומה טמאה לא דאפילו לבהמת כהן לא חזי בשבת וכו' דזו היא ציעור' מן העולם או להסיק או לבהמה ואין מצערים תרומה טמאה וקדשים טמאים ביו"ט וכו' וא"ל תפ"ל דבעי' שיהיה דבר ראוי ומוכן לתת לבהמה אבל דבר שאינו ראוי ומוכן לתת לבהמה לא שרי' ליה בטלטול מטעם דחזי לבהמה מיהו נעלם ממנו מ"ש הה"מ ביבמות דף ס"ו בדבור המתחיל לא יאכילנה שכ' דטבל אכור בהגאה של כילוי כגון להאכיל לבהמתו כדמשמע גבי עובדא דר' פינחס בן יאיר עיין שם איברא שמדברי

עליה אלא שתחן לו וכולי הרי שפסק כתנא קמא נגד רשב"ג צברייתא וכן כתב הרשב"ש בתשובות סימן י"ב דהאי טעמא דלאו מתינתא היא אלא צברייתא והאן לא אמרינן אלא כל מקום ששנה רשב"ג במשנתיו עיין שם וכבר הרב עין זוכר הביא הירושלמי סוף מסכת בתרא דקאמר הכי ותמה על מרן ושאר אחרונים שכתבו דהלכ' כרשב"ג אף צברייתא נגד הירושלמי ונדחק עש"ב וכ"כ ה' יד מלאכי סי' ש"ז עש"ב וכן בריש פר' ב"מ דאפשר לומר אדמותבת ליה מדרשב"ג סייעיה מדתנא קמא מעש' רב עיין שם משמע דוקא דהוי מעשה רב הלכה כרשב"ג אבל בלאו הכי לא קיימא לן ביוחיה אלא כתנא קמא וכן בכתובות דס"ז פריך מדתנא קמא ולא סייעיה מדרשב"ג עיין שם במהרש"א ועיין בתשובו' מהר"י ו' מ"ג סימן פ"ג שכן כתב השו"ת והרב בשו' דאין לסמוך על כלל זה ואין לפסוק כרשב"ג אלא כשיראה מהתלמוד כן אבל בלאו הכי נפסוק כתנא קמא על סמך אמרס יחיד ורבי' הלכה כרבים עיין שם וכן דעת הרמב"ם כמו שהוכיח ה' יד מלאכי שם והוא נמשך אחר רבו מהר"י ו' מ"ג ובפרק א"ל דאמר שמואל הלכה כרשב"ג כ' ב"ז מהכא שמעינן דמ"ש כל מקום ששנה רשב"ג במשנתיו הלכה כמותו חוץ וכו' לאו בכל דוכתא איתמר אלא דוקא היכא דמתברר טעמיה וכולי עיין שם ובסוף פרק זה בורר דאמרינן לאפקוי מהא דאמר רבה בב"ב אמר ר"י כל מקום ששנה רמב"ג במשנתיו ורוב הפוסקים אין סומכין על כלל זה דרב נחמן פליג עליה בפרק המפקיד ובפר' המדיר ומכאן ילך המחלוקת מכתובת בתולה אם היא דאורייתא או דרבנן כדאיתא בפ' שני דיני גזירות ע"ש :

ב' כל קבוע כמחלה על מחלה דמי בא"ח סי' רל"ח גבי הולך חוץ לכרך וראה אור אם רוב גוים אין מצרכין עליו וכולי הק' ה' מ"א גימא כל קבוע וכו' וכ' ה' מר וקליעה ולע"ד זו אל"ל היכא שמעינן קבוע כמחלה לקולא לענין ס' נפשות או לענין טומאה ובהא גלי קרא כדאיתא ספ"ק דכתובות אבל בשאר דוכתי אולינן בתר רובא לחומרא אף. בדרבנן וכולי עיין שם ולא דק דבספ"ק דכתובות ילפי' קבוע במע"מ בין לקולא בין לחומרא בכל האיסורי' מההיא דזורק אבן וכו' :

ג' כל קבוע כמחלה על מחלה מדאורייתא בין לקולא בין לחומרא ובספ"ק דכתובות ילפי' מדכתי' וארז לו וכולי פרט לזורק אבן לגו ה"ד חי דאיכא ע' מלרים וח' ישראל ביניהם ח"ל דרובא מלרים גינהו ח"ג פלגא ופלגא ספק נפשות להקל ל"ל דאיכא חשעה ישראל ומלרי א' ביניהם דה"ל מלרי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי והק' ה' פני יהושע אמאי לא יליף מדאילט' קרא לו' מוזר ודאי הוא דלא יבא הא ס' מוזר בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא דלא משכחה לה אלא בשתוקי דאזלא היא לגבייהו דהוי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי כדאמרינן בפ"י יוחסין עיין שם באורך ולק"מ שהרי כתב הרמב"ם בפ"ח מה' שגגות הבא על ח"א שער ח' אומר מת וע"א אומר לא מת חייב אשם תלוי וה"ה לספק מגורשת שהרי נקבע האיסור וכולי וגר' דסבירא ליה כמ"ש החוס' בכתובות דכ"ב בר"ה באשם תלוי וכו' אפילו למאן דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות וכו' הכא נמי איקבע איסורא שהיתה בחוקת ח"א וכולי וכן כתב בא"ז שם בשם שטה ישנה עיין שם והרא"ש שם שכתב כהי דאינו מביא אשם תלוי מ"מ איסור אשם תלוי איכא כיון דמספק"ל אם היא ח"א או לא חסורה היא מספק אלא גזירת הכתוב דאיט מביא אשם תלוי וכ"כ החוס' שם

שמדצרי החוס' שכ' כדמשמע גבי עובדא דר' פינחס ולא הכריחו כן ממתני' דר"פ מפנין דקתני אבל לא את הטבל נר' דסבירא להו כמ"ש ה' קול אליהו דהתם ה"ט דבעי' שהיה דבר ראוי ומוכן לתת לבהמה אבל דבר שאינו ראוי ומוכן לתת לבהמה לא שרי' ליה בטלטול מטעם דחוי לבהמה וש"ר לה' שמחת יו"ט סימן פ"ט שהק' כן על דבריהם דאמאי לא הוכיחו ממתני' דר"פ מפנין דקתני אבל לא את הטבל עיין שם :

ו' טרפה אינה חיה [אה"ב כ' הא"ה הארוך סימן מ"ט דה"ד בטרופות הבא לה אחר שגולדה אבל בטרופות הגולד עמה חיה וכן מוכח מדברי הרש"א בשו' ח"א סימן ל"ח עיין שם ותמהני עליהם שהרי בפ' המפלת דס"ג אמרינן המפלת גוף חטום אין אמו טמאה לידה והיא גוף חטום ר"א כדי שיטעל מן החי וימות וכמה יטעל מן החי וימות ר' זכאי אומר עד הארכובה ר' ינאי אומר עד לנקביו וכולי בין ר' זכאי לר' ינאי איכא בינייהו טרפה חיה מר סבר טרפה חיה וכו' טרפה אינה חיה הרי מבו' דאפי' בטרופות הגולד עמה אינה חיה ועיין בה' עין זוכר ובא"ח ב"ס עה"ש י"ד סי' ג"ז] :

מערכת אות היו"ד

א' יד בעל השטר על התחתונה אמרינן אפילו שבוע' וחרס כן כתב מהר"ם מ"ג סימן ט"ז והכנה"ג ח"מ סימן מ"ב הגהות בית יוסף אות ט"ז תמה דספק שבועה וחרס להתמיר עיין שם וגרסה דס"ל דאיסור' דאי' ציה ממון. איסור' בתר ממון גריר כמו שכתב הרמ"ה גבי עבד והביאו הר' פנ"ח חלק ראשון סימן כ"ט עיין שם ואם כן הכא נמי איסור' שבועה דתלוי בממון בתר ממון אולינן וכן הסכים מהרמ"ש בשו' חלק שלישי סימן י"ז דהא אין מוליחין מיד המוחזק אפילו בספק ספקא וכן אולינן בתר רובא ובממון לא אולינן בתר רובא אפי' כי איכא ספק איסור' וס' ממון בתר ממון אולינן שלא להולי' ממון וכל שכן דכמה גדולים סבירא להו דספק דאוריית' לחומרא מדרבנן עש"ב :

ב' יום הכפורים [אה"ב כתב הר' שאגת אריה סימן ע"ז דהאוכל ביום הכפורים שלא כדרך אכילתו חייב משום דלא כתיב ציה אכילה אלא אשר לא תעונה והרי לא נתענה עיין שם וקשה ליה על דבריו מההיא דאמרינן בפ' יום הכפורים דף פ' עמוד ראשון דטעמא דשינוי חכמים דשיעורים דיום הכפורים בכותבת משום ששינה הכתוב במשמעו דכתיב אשר לא תעונה ופי' רש"י ולא כתיב אשר תאכל ואם איתא אימא דלהכי כתיב אשר לא תעונה ולא כתיב אשר תאכל לחייבו אפי' שלא כדרך אכילתו ועוד תמהני עליו שהרי בפ' יום הכפורים דפ"א עמוד שני אמרינן כס פילפלי צימא דכפורי פטור ופירש רש"י אין זה ישוב הדעת שאין זה דרך אכילתו הרי בהדיא דהאוכל ביום הכפורים שלא כדרך אכילתו פטור משום דלא מישב דעתיה בהכין] :

מערכת אות הב"ף

א' כל מקום ששנה רשב"ג במשנתיו הלכה כמותו היינו דוקא במשנה ולא צברייתא וכן כתב הרמב"ם בפ' שמיני מהלכות גירושין דין כ"ב אמר לה הרי זה גיטין על מנת שתתן לי מאתיים וזו ולא קבע זמן ומת קודם שתתן אינה יכולה ליתן ליורשיו שלא התנ'

שם ח"ג וכו' נר' משום דהם ס"ל דספק דאורייתא לחומרא חסור מדאורייתא אבל הרמב"ם דס"ל דספק דאורייתא חסור חסור אלא מדרבנן ל"ל דהבא חביב הוקבע חסור ח"א וכן כתב ראשון בספרו דקב"ה עיין שם חס כן משכחת לה ספק ממזר כגון דעד א' אומר מת ועד אומר לא מת דהבא עליה חייב אשם תלוי והולד הוי ספק ממזר וכן כתב הרמב"ם פ"ב מה' גירושין דב' אומרים נהגרשה וב' אומרים לא נהגרשה וכו' אם נשאת לאחר וכו' וכן אם אמרה איני יודעת אפילו נשאת לא מעידה ה"ז הלא והולד הוי ספק ממזר עיין שם חס כן משכחת לה ספק ממזר בבב"ג והתירה תורה אותו לבא בקהל וכו' למילף דין קבוע :

ג' בר קבוע כמע"מ דמיו [אה"ב כתב החוס' בפ' התערבות דלא שייך כל קבוע אלא בדבר יודוע כגון ט' חטושההתחיר והחסור ידוע' אבל היבא שנתערבו ולא ידוע לא שייך כל קבוע ואוליגן בהר רובא עיין שם ועיין בה' שמתח יו"ט סימן ל"ד שהק' אהא דהגן בפ' לולב וערבה יו"ט ה"א שחל להיות בשבת מוליכיס אה לולביהם להר הבית וכו' ומלמודיס אותם לומר כל מי שמונע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה ופירש"י ומלמודיס ב"ד את כולם לומר וכו' והק' ה' דלמה לריך ללמוד את כל העם לומר הכי במה טלמודו לב' בני אדם שיאמרו קן בני שהרי למחר כשלוקח כל אחד לולב יולא בו י"ח מכת ס"ס ס' ב"ה לידו לולב שלו ואח"ל ב"ה לידו לולב של חברו שמוא ב"ה לידו מאותם שאמרו כל מי שיגע לולבי וכו' ול"ל דלולבי ב"ה רובא וכל דפריש מרובא פריש דהא קיימא לן כל קבוע כמע"מ דמיו אפי' להקל עיין שם ובגרה"ה דחשהמיט מניה דברי החוס' שכ' דהיבא שנתערבו ולא ידוע לא שייך כל קבוע ואוליגן ב"ה רובא ובבב"ה נר' דלק"מ משו' דהיבא למוחש דשמוא אחד ב"ה לידו לולב שמכיר בו שאינו שלו ואם כן ליבא אלא ס' אחד השמוא זה הלולב הוא של אותם שאמרו כל מי שמונע וכו' ולכן לריך ללמוד את כל העם שיאמרו הכי ועיין בה' ארעא דרבנן אות הק' [אה"ב עיין למר זקינו זלה"ה בס' הבהיר ווי העמודים מו"ש בזה דק"ו עיין שם] :

ד' כהא דהיתרא עדיף פירש"י בריש בילה שכתהארס ב"ה להתיר סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסר אינה ראייה שהכל יכולים להתמיר אפילו בדבר המותר עיין שם ואם כן לא שייך ה"ט אלא בהיתר ממש ולא דבפיטור דאדרבה מספק קיימא לן דפטור ולא לחייב מיתה ומלקות וקרבן ולא להוליא ממון מספק ואם כן כח המחייב ודאי כח הוא שיש לו ראייה לחייב וכן כתב הרב חסדי דוד בפ"י לתוספתא דשבועות פ"ה עיין שם :

ה' בר חסור כתבתי בס' עה"ש חיד"ו סי' ל"ג בשם האחרונים דלא מהני ליה יישון י"ב חדש כיון שחשמושו בחמין וכן נראה מדרבנן הרמב"ם ספ"ו מה' מ"א קערה שמלח בה בשר וכו' חסור לאכול בה כותח לעולם עיין שם במ"מ וכן כתב בר"פ י"ז עיין שם בב"מ וכן נר' מדכ' הרשב"א כל שנאסר בבליעת חסור שנתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב ואע"פ שאפשר להגעילו וכו' דכל שאין מתירין שלו ב"ה מואיליה' ולריך לפור מעותיו להוליא הולאות במתירי' אינו בכלל שיש לו מתירי' והב"ה העור י"ד בסומן קב"ב והב"י בסומן ק"ב עיין שם וא"א הרי מתירין שלו ב"ה מואיליו אחר י"ב חדש דהא גבי בילה דס' ערפה שנתערבה כ' שם אף על גב דאפשר שחמיה התרנגולת י"ב חדש לא הוי דבר שיל"מ

לפי שאין המתיר בודאי וכו' עיין שם ואם כן בכלי חסור ח"א דיישון י"ב חדש מותר למה לא חשיב דבר שיל"מ : **ו' בר** שנתפשל בו ספק ערופה כת' מהרש"ך הביאו ה' כנסת הגדולה בזרה דעה סי' מ"ד הגב"י אות י"ט בנאצרה הכוליא ולא בדקו אם הגיע ללובן דהוי ערופה מספק דלענין הכלי שנתפשל בו בשר זה מותר כיון דק"ל טעם כעיקר דרבנן והו"ל ס' דרבנן ואפילו למאן דאמר דטעם כעיקר דאורייתא יש להתיר מכת ס"ס שמוא לא הגיע ללובן ואח"ל הגיע שמוא לא יתן טעם בתפשול המתפשל בה עיין שם וכבר כתבתי בס' עה"ש יורה דעה סימן מ"א דרוב הפוסקים סבירא להו דטעם כעיקר דאורייתא וק"ל הכי והר"ה בב"ה דק"כ כ' בשם הרמב"ן דגישולי כלים לכ"ע טעם כעיקר דאורייתא אף בכלי של ישראל ואם כן ודאי דהוי ספק דאורייתא אלא דמכת ס"ס אפשר להתיר והא דאין מובטלין חסור' לכתח' ה"ד ודאי חסור אבל ספק חסור מותר לבטלו עי' שם באורך ולכאורה נראה לדעת הרא"ה בב"ה דק"ט דאף הבלוע בכלי חסור לבטלו מדאורייתא וכן כ' ראשון בס' סימן שי"ג והריטב"א בחי' סוף ע"ז עיין שם דס' חסור' דאורייתא לא גרע מודאי דרבנן ואין מובטלין אבל לדעת הרשב"א במ"ה שם דדוקא חסור בעין חסור לבטלו מדאורייתא כמו זרוע בשלה אבל בלוע שבכלי מותר ח"ל דדוקא חסור בעין אפי' דרבנן חסור לבטלו אבל חסור הבלוע בכלי כיון דמותר לבטלו מדאורייתא ואינו חסור אלא מדרבנן לא החמירו אלא בודאי ב"ה חסור' דאורייתא הבלוע בכלי אבל חסור' דרבנן או ספק דאורייתא למ"ד דאינו חסור רק מדרבנן מותר לבטלו כיון דהוי הרתי דרבנן ואפשר דגם לדעת הרא"ה דאף הבלוע בכלי חסור' מדאורייתא ספק חסור' מותר לבטלו דהא ק"ל דחיסור דרבנן אין מובטלין אותו אבל אם נפל מעלמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו משמוע אפי' מין בשא"מ דטעם כעיקר והוי חד דרבנן מותר להוסיף על התערבות וה"ט משו' הפסד התירו שנתערב והכא נניי חסור' דרבנן הבלוע בכלי משום הפסד שלא ישבר הכלי מותר לבטלו בו ולבטלו והוא הדין ספק חסור' דאורייתא למ"ד דחומר הספיקות דרבנן מיהו אגן קיימא לן כמ"ד דס' דאורייתא חסור מדאורייתא ואפילו למאן דאמר דס' דאורייתא אינו חסור' אלא מדרבנן חומר מאיסור' דרבנן ודאי כמ"ש בס' ערך השלחן יורה דעה סימן ק"י ס"ק י"ט ובכו' ק"ח סק"ב עיין שם באורך ואם כן אף על גב דחיסור' דרבנן שנתערב בהיתר מותר להוסיף על תערובתו לבטלו מ"מ ספק דאורייתא נראה דחסור' לבטלו דחומר כודאי חסור וכל שכן לבטל בכלי לעשות ס"ס לכתח' שכ' מהרשד"ם ושאר אחרונים דאין לעשות ס"ס לכתחילה דהוי כמבטל בידים עיין שם ובזב ראייתו למהרה"ש בששו' חלק שלישי סימן י"א שכ"כ דאפילו למאן דאמר דס' דאורייתא אינו חסור אלא מדרבנן לא גרע מאיסור' דרבנן דכמה פוסקי' סבירא להו דאין מובטלין חסור' דרבנן אלא דהויא דעליס שנשרו מן הדקל ביום טוב דמיקלח קלי אסור' ואף למאן דאמר דכל חסור' דרבנן מותר לבטלו ח"ל דס' דאורייתא חומר טפי ולכ"ע חסור' לבטלו וכל שכן לערבו לכתחילה להביאו לידי ס' דרבנן עיין שם וגר' דהבלוע בכלי נמי כיון שאין החיסור בעין דמי' לעליס שנשרו מן הדקל ואם הוא חסור' דרבנן מותר לבטלו לכתחילה אבל ס' חסור' דאורייתא חומר ואסור לבטלו כמ"ש :

ז' כבוד ח"א כבוד אב קודם לכבוד אס מפני שהוא ואמו חייבי' בכבודו ואם היא מגורש' שניהם

שיום ולאחזה מהם שירלה יקדים וה"ד באיניש דעלמא
אבל אביו ת"ח קודם לרבו מובהק ורבו מובהק קודם
לאו"א שו"ת בשמי' ראש סי' רכ"ו ע"ש :

ח' כבוד או"א [אה"ב אמרינן בגמ' הוקש כבודם
לכבוד המקום והפרישה ציורה דעה כימון
רמ"ב כתב דאינן שוין לגמרי והט"ז שם חלק עליו דשוין
לגמרי עיין שם ומדברי התו' ר"פ ד' מיתות בד' האדרבה
חנק וכו' מוכח כדעת הט"ז שכתב וז"ל ועוד וכי מפני
שהוקש יהא חמור מכבוד המקום עלמו וכולי וז"ל דלא
קאמר שיהא חמור מסקילה אלא כלו' חמור כסקילה שכן
הוקש עכ"ל וא"א אכתי סקילה חמורה שניתנה למגדף
ועוד עבודה זרה דחמור כבוד הנזקם מכבוד אב ואם
אלא ודאי דשוין לגמרי] :

ט' כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד חי עביד לא
מנהי [אה"ב מודברי רש"י בפרק קמח דתמורה
דף ה' ע"א בד"ה גרוע לא וכו' שכ' וז"ל והיינו מילת'
דקאמר רחמנא לא ליעביד ולא משום דהוי לאו ממש
אלא לאו הבא מכלל עשה הוא עכ"ל משמע דס"ל דלא פליגי
אבוי ורבא אלא בלאו ממש או לאו הבא מכלל עשה
כדמוכח לי' דקאמר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעבי'
אבל בעשה ממש לכ"ע מהני וכן הוכיח הפר"ח בספר
מים חיים בפרק ו' מהלכות בכורות מדתניא בפ' תמיד
נשחט במקבט וכו' עיין שם ודלא כהרב חזון נחום דף
קל"א עמוד ראשון עיין שם] :

י"ד כתובה חנן בפרק מי שהיה נשוי ופסקה
הרמב"ם פ' י"ו מהלכות אישות מי
שהיה לו שתי נשים ומכר את שדהו וקנו מיד הראשונה
וכו' ואחר כך מת הבעל אז השנייה מו"א מיד הלוקח
שהרי לא קנה מידה ללוקח והראשונה מו"א מיד השנייה
מפני שהיא קדמה ולא הסירה שעבודה אלא מעל הלוקח
וחזר הלוקח ומו"א מידה שהרי קנו לו מידה וחזרות
חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם עכ"ל ומהר"ם בתשוב'
שכת' דאלמנה שמת חמיה קודם בעלה אינה גובה כתובת'
מנכסי חמיה כיון שחמיה הניח אלמנה והנכסי' משועבדי'
לה הו"ל ראוי לגבי בעל ואין האשה גובה כתובתה מן
הראוי וה' פני משה חלק שני סימן ע"ח הכריח דאפילו
אחר מיתת הזקנה אין אלמנת הבן גובה כתובתה וכן דעת
מהרשד"ם ומהרימ"ט עיין שם היינו דוקא במיתת הבן
קודם הזקינה בלא החזקו הנכסים לבן כלל בחייו אבל
אם מתה הזקינה קודם הבן דהחזקו הנכסים לבן בחייו
שעה אחת אלמנתו גובה כתובתה מהם ובג"ד שסילקה
הזקינה בחי' הבן שעבודה מהנכסי' שכתו' בכתובה דקנתי
ודאי קני וכו' מיד חל שעבוד קרקע זה דהוי כקנה הבעל
ומכרו דמו"א מיד האשה מיד הלוקח ולא אמרי' שלא סלקה
הזקינה שעבודה מעל הקרקע אלא לגבי ב"ח ולא לגבי
אשה דהא מתני' קתני שנייה מו"א מיד הלוקח וכולי
והרא"ש בתשו' הביאו העור בא"ה סימן ק' באיש ואשה
שמכרו בית ח' וכולי שכתב והיא עוונת אע"פ שסלקתי
זכותי לענין שלא אחבענו אבל כל זכות שיש לי בקרק'
מכרתי לו וכו' הדין עמה שלא סלקה מעל הקרק' אלא
לגבי הקונה אבל לגבי אחר לא סלקה זכותה וכו' כבר
כ' ה' פרישה שם וז"ל כ"ל שדוקא בנדון זה שהיתה האשה
רוצה שישאר השדה ביד הלוקח וכו' אבל אם לא היתה רוצה
היתה יכולה להתנות וכו' ואין הלוקח יכול לכופה וא"ת
שבנדון זה מייירי שמכרה לו כל זכות שהיו לה וכו' ולכך
מחוייבת ללדד בזכות הלוקח מכל מקום אם לא מכרה
כן אלא שסלקה עלמה מהלוקח שהיא אינה רוצה לטרוף

ממנו כמ"ש במשנה דין ודברים אין לי עמך אם תרלה
הראשונה תניח השדה ביד השנייה ומ"ה סהם המשנה
וחזרות חלילה וכו' עיין שם וגראה דאם מכרה האשה
הראשונה כדי כתובתה ודאי מכרה לו כל זכות שיש לה
בקרק' והו"ל כאלו שעבודה המוקדם עדיין קיים על אותו
קרקע ואין השנייה יכולה להו"א מיד הלוקח כמ"ש הרשב"א
בתשו' חלק ראשון סימן אלף כ"ה ובתשו' חלק שני סי'
רכ"ה דמי שיש לו ב"ח הרבה ואחר מוקדם ומכרו בית
דין קרקע הלוה כדי לפרוע לב"ח המוקדם שאין שאר
ב"ח יכולים לחזור על הקרקע ולהו"א אותה מיד הלוקח
דהו"ל כאלו שעבוד אותו ב"ח עדיין קיים על הקרקע
זה דגרסינן בירושלמי בפרק אלמנה ניוונת גבי מוכרת
ונתנת סהם וכך כחה יפה בא מלוה ע"פ אומרת למזונות
מכרתי בא מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי אלמא כל
שלוקח מוב"ד או מאלמנה כדי לפרוע החוב המוקדם הרי
הוא כאלו השעבוד קיים על אותו קרקע שאין הפרש בין
שהגבו לשמעון עלמו גוף הקרקע בשומא בין ששמו ומכרו
לאחרים מחמת חובו אבל אם מכרו ראובן בעלמו כדי
להגבות לשמעון כפי הא ודאי אם לא יספיקו שאר נכסים
לפירעון כל החובות חוזרים וגובים מן הלוקח עכ"ל הרי
דאם מכרה ב"ח מוקדם לגבות חובו הוי כאלו השעבוד שלו
עדיין קיים ביד הלוקח ואין ב"ח מאוחר יכול לטרוף מיד
הלוקח דהא אלמנה מוכרת לגבות כתובתה שלא בב"ד
ואין ב"ח מאוחר יכול לטרוף מיד הלוקח משום שזכה בו
בזכות שהיה ועדיין שעבוד שלה קיים אבל אם מכרה
הלוה עלמו לפרוע לב"ח מוקדם פקע שעבודו ויכול ב"ח
מאוחר לטרוף מהלוקח אבל אם סלק שעבודו לבד מהלוקח
חזרות חלילה ואם רצה בעל חוב המוקדם יניח הקרק'
ביד בעל חוב מאוחר ואין הלוקח יכול לטרוף ממנו וה"ל
קרקע בחזקת הבן בירושל' ואין לאמו עליו רק שעבוד
כתובה והיא סלקה שעבודה ללוקח כשמתה אשתו טורפת
מן הלוקח וחזרות חלילה עד שיתפשרו והנה המודרי בפ'
נערה כתב אלמנה שמת חמיה קודם בעלה אין לה לגבו'
כתובתה מנכסי חמיה וכיון שחמיה הניח אלמנה וקיימא
לן כאנשי גליל הו"ל כל נכסי חמיה ראוי לגבי בעלה ואין
האשה גובה כתובתה מן הראוי והביאו מרן הב"י בא"ה
סימן ק' עיין שם אם כן אפילו האלמנה סלקה שעבודה
מן הקרקע אין האשה טורפת ממנו דאין לה שעבוד על
הקרקע זה דהוי ראוי :

י"ז להספק אם מתה הראשונה אם יורשיה יורשים
כחה להו"א מיד השנייה ובר"פ אלמנה לכ"ג גבי
המכנסת שום לבעלה דהבעל מו"א מיד הלקוחות פירש"י
דאפילו מתה מו"א מיד הלקוחות ובת' התוספו' והרא"ש
משמע דכל זמן שהאשה קיימת אין הבעל יכול להו"א
כשמכר הוא עלמו אלא כשמתה האשה אז יורש כחה שהיא
יכולה למחות מחיים ותימא וכו' ועוד דאפילו אם האשה
חובל להו"א מחיים נראה שאין הבעל יכול להו"א אחר
מיתה ולא אמרי' במקום אשתו קאי כיון שמכר בעלמו
כדמשמע בפרק מי שהיה נשוי גבי ההוא גברא דבין
כתובת חמיה בטובת הנאה חנור חמיה ומערערה לא
מצליגה לך שכיבא חמיה אחא איהו וקא מערער סבר
רמב"ח איהו במקום חמיה קאי ח"ל רבא נבי דאחריות
דחמיה לא קבל אחריות דידיה קבל עליה וכו' עכ"ל הרי
דרש"י סבירא ליה דהבעל יורש כח אשתו ויכול לבעל
אפילו מה שמכר הוא והתוס' והרא"ש סבירא להו דאין
הבעל יורש כח אשתו כיון שהוא מכר בעלמו כדאמרינן
בפרק מי שהיה נשוי דאינו יורש אמו כיון שקבל אחריות
עלמו

עלמו וכן פסק הרמב"ם סוף פרק י"ט מהלכו' מזירה
 עיין שם :

י"א בתובה שאלה מה שפסק מרן בא"ה סימן
 ק"ב דאם נשא ולוה ואחר כך קנה
 ינתנו הנכסים לב"ח ותדחה האשה נר' הדין כך דאפי'
 כותב בכתובה דקני ודעתיד למקני מדלא פי' וכ"ש דכבר
 כ' בסיומן ק' דעכשוו נהוגים לכתוב בכל הכתובות דקני
 ודאקני וכן ר'יתו לה' כנסת הגדולה שכ"כ בהדיא בשם
 מהריב"ל ולפי שיש לפקפק יודיענו וכו' :

נב"ל דאם נשא ולוה וכתיב לאשה דאקני ולא כ' לב"ח
 דאקני ואח"כ קנה נכסים לי"מ אס זמן הכתובה
 מוקדם לחוב אלא אפי' זמן החוב מוקדם לכתובה ינתנו
 לאשה שנשתעבדו לה ולא נשתעבדו לב"ח והרב כנסת
 הגדולה שכתב בשו' מהריב"ל חלק שני סימן ג"ה דאפי'
 כותב בכתובה אחריות דאקני וכל שכן אס כותב בשטר
 אחריות וכו' ובשט"ח אין כותב דאקני ינתנו לב"ח לא דק
 דז"ל מהריב"ל בתשו' לכאורה יראה דשעבוד הכתובה אס
 קדמה חל אפילו קנה אחר שגשח הלוה ושעבוד השט"ח
 לא חל כיון דהוי מאוחר ולא כתב בו דאקני ואפי' אס
 הפס מפקין מניה וכולי מיהו כ"ל דאפי' ינתנו לב"ח
 דהרי אס היו שניהם לויס חולקים ואף על גב דבכתוב'
 כותב דאקני ובשט"ח לא כ' דאקני דהרי הרשב"א והרא"ם
 סבירא להו דאמרינן אחריות ט"ס אפי' בדאקני ואפילו
 לדעת הרמב"ן והפוסקי' דלא אמרי' אחריות ט"ס בדאקני
 עתה שרגילים לכתוב בשטרות אחריות וכולי אפשר דהוי
 כמאן דכתב בפ' דקנאי ודאקני וכולי וכל שכן שנראה
 מדברי ר' ירוחם דאפי' כתב לראשון דאקני ולשני לא כ'
 שעבוד שניהם חל כאחד וחולקים וכולי עיין שם באורך
 וכנראה פסק מרן בח"מ סימן קי"ב דלא אמרי' אחריות
 ט"ס בדאקני והרמב"ם בפ"ך מהל' מלוה והטור בח"מ
 סי' ק"ד כ' לוה וכתב לו מה שאני עתיד לקנות משועבד
 לך ואחר כך קנה שדה וחזר ולוה מאחר השדה משועבד
 לראשון וכתב מרן הכ"מ ובס' בדק הבית שם לכאורה
 משמע שאס ליה וכתב לו דאקני וחזר ולוה מאחר ולא
 כתב לו דאקני ואחר כך קנה נכסי' יתלוקו וכן כ' ה'
 לרור הכסף אבל מדברי הרא"ם בפרק קמא דמלועא גבי
 ב"ח גובה את השבח משמע דבהא נמי לקמא משתעבד'
 ולא לבתרא וכו' וכן כתב בעל התרומות ש"מ ואין לומר'
 שהרמב"ם חולק בדבר דאס כן לא הוה שתיק בעה"ת
 מלהזכיר ס' הרמב"ם כוננהו לכן נר' דסבר דנקט דהא
 מנייהו וה"ה לאידך והכי נקטי' וכן הסכים בב"ח שם
 ואס כן למאי דק"ל דלא אמרינן אחריות ט"ס בדאקני
 אס כתב לראשון דאקני ולא כתב לשני נשתעבדו הנכסי'
 לשט"ח וחולקים לפי שלא ראה חולק כמ"ש גם כן בתשו'
 חלק ראשון סימן ס"ח דלא מלא דין זולת בס' מושרים
 עיין שם אבל לפי מה שהסכים מרן דאס כתב לראשון
 דאקני ולא לשני נשתעבדו הנכסי' לראשון ולא לב' כמ"ש
 בעל התרומות וכן הסכים הב"ח שם ודאי דה"ה אס כ'
 לאשה דאקני ולא כתב לב"ח וקנה נכסים אח"ך ינתנו
 לאשה דדוקא כשכתב לשניהם דאקני או לא כתב להם
 דאקני תדחה האשה דבשני מלוים כה"ג יתלוקו אבל אס
 כתב לאשה דאקני ולא כתב לב"ח ינתנו לאשה וכן מלאחי
 להרמ"ה בפ' ח"ה סימן קנ"ד ובפ' מ"ש סי' קס"ו שכ'
 דאס כ' לא' מהס דאקני ולא כ' לאידך אפי' כ' לשני
 ולא כ' לא' ואח"ך קנה נכסי' נשתעבדו לשני ולא לראשון
 ואפי' קדם אחד וגבה מוליא שני ממנו עיין שם באורך :

ומדברי מהריב"ל שכ' לכאורה נראה דשעבוד הכתובה

אס קדמה חל וכולי משמע דאס ליה ואחר כך
 נשא או אס זמן שניהם ביום אחד אפילו כתב לאשה
 דאקני ולא כתב לב"ח תדחה האשה ובשני מלוים יתלוקו
 וכ"כ דעת הב"ח בסו' ק"ד עיין שם וכבר כתבתי דברי
 הרמ"ה דסבירא ליה דנשתעבדו לשני ולא לראשון ואפי'
 קדם הראשון וגבה השני מוליא מידו וכן פסק הרדב"ז
 חלק שני סימן שג"ה עיין שם והמש"ל בפ"ך מה' מלוה
 נסתפק בזה אס הד' כשכתב לא' דאקני דאיכא תרתי
 לטיבותא קדימת הזמן ושעבוד או"ד עיקר טעמא משום
 דלוה יש שעבוד ולוה אין שעבוד ונ"מ אס לא כתב
 לראשון דאקני ולשני כ' דאקני ואח"ך קנה או אס ליה
 ולא כ' דאקני וקנה וחזר ולוה אי משום דאיכא תרתי
 לטיבותא כה"ג יתלוקו ואי משום דלוה יש שעבוד ולוה
 אין שעבוד הכא נמי השני זכה וכתב שם דה"ד לרבי'
 האי אבל להרי"ף הדין פשוט שאס ליה ולא כתב דאקני
 וכתב לשני דאקני ואח"ך קנה או שלא כתב לשני דאקני
 וקנה בין שני ההלואות שהשני זכה משום דחשבי' ליה
 כאלו מכר לשני וכשם שלא היה יכול הראשון להוליא מן
 הלקוחות כך אינו גובה מב"ח שנשתעבדו ע"ש נראה
 דסבירא ליה דלרצ האי דמלוה ע"פ קודמת למלוה בשטר
 מאוחרת אפי' שעבד נכסיו בפ"י בשטר מלוה עפ"י קודמת
 השעבוד לא הוה כמכר' ואס כן אפשר לומר דאפי' כתב
 לשני דאקני ולא כתב לראשון דאקני נשתעבדו לראשון
 המוקדם והש"ך בסיומן ק"ד סק"ך כ' דגם רבינו האי
 לא מיירי אלא בסתם מלוה בשטר אבל כשמכר לונכסי'
 בפ"י בשטר מודה דהא אמרינן בכל דוכתא דמלוה ע"פ
 אינו גובה מנכסים משועבדים משמע אפילו אינם מכרי'
 רק משועבדים וכולי אך בתשו' הרשב"א בסיומן תקק"ד
 משמע דאפילו משועבד בפ"י מלוה ע"פ מוקדמת קודמת
 ויהיד הוא עכ"ל וכן הסכים ה' פנים מאירות חלק שני
 סימן ק"א כהש"ך הלכה למעשה עיין שם גם הטור
 בי"ד סימן ש"ה כ' שעבד לו כל נכסיו עד שלא נשאר
 לו ה' סלעים בני חורין אין הכהן גובה הפדיון מן
 המשועבדי' אע"פ שקדם חוב הפדיון לחוב של ב"ח וכו'
 וכ' הפרישה שם וז"ל תיקשה מינה לרב האי וכו' דה"ל
 אס אינה כמלוה הכתובה בשטר מ"מ תקדום כיון השעבד'
 וחיובה בא קודם וי"ל דהכא מיירי ששעבד נכסיו בפ'
 בתוך השטר מ"ה חשיב כמכוריס או נהוגים ובח"מ מיירי
 בשטר שט"ח עיין שם הרי דגם הפרישה ס"ל דבשעבוד
 נכסיו בפ'י בשטר מודה רב האי דחשיב כמכור וכן דעת
 הטור ואס כן הכא נמי אס כתב לשני דאקני ולא כתב
 לראשון דאקני לא נשתעבדו לשני דהוי כאלו מכרס לו
 אבל מהריב"ל והמש"ל נר' דסבירא להו דדוקא כשכתב
 לראשון דאקני ולא כ' לשני דאיכא תרתי לטיבותא קדימת
 הזמן ושעבוד ידחה השני אבל אס לא כתב לראשון דאקני
 אפילו כתב לב' דאקני חשבי' להו כמכוריס לרב האי
 דקיימא לן כוותיה כדעת הרשב"א וכבר כתבתי דברי
 הרמ"ה אס לא כתב לראשון דאקני וכתב לשני דאקני
 נשתעבדו לשני ולא לראשון וכן כתב הרשב"א בהשו"ס סי'
 חכ"ט והרדב"ז חלק שני סימן שג"ה עיין שם וז"ל בעל
 התרומות שע"ג חלק רביעי סימן י"א לוה מראובן ואח"כ
 מלוי והוברר הדבר שאחר שלוה משניהם קנה קרקע אס
 כתב לראשון אגב ואקני ולא כתב לשני כלום הראשון
 גובה שהרי לא נשתעבדו או מוזמן א' או מוזמן קנייה
 ולשני לא נשתעבדו כלל דכל מאן דלא כתב ליה אגב
 ואקני לא טריף כלל אפילו למלוה מאוחר לקנייה וכ"ש
 דלא מפיק משעבוד דראשון אבל כתב לשניהם אגב ואקני
 יתלוקו

יחלוקו וכולי עכ"ל הרי שכתב דכל מה דלא כתב לו דאקני לא טריף אפילו למלוה מאחור לקנייה דהיינו מה שקנה בין שני ההלוואות נשתעבדו לשני ולא לראשון שלא כ' לו דאקני ואם כן נראה דה"ד אם כתב לשני דאקני ולא כתב לראשון דאקני וקנה נכסים אחר שני ההלוואות נשתעבדו לשני ולא לראשון דאין קדימת הזמן מועיל אלא השעבוד גילה יש שעבוד ולזה אין שעבוד והרב ש"ך בסימן ק"ד סקט"ו נדחק בדברי בעה"ת דמייירי בקנה ומכר עיין שם באורך והעיקר כמו שהבין מרן דדברי בעה"ת כפשטן דמייירי בקנה אחר שני ההלוואות והם ברשותו ואפ"ה אם כתב לראשון דאקני ולא כתב לאיך נשתעבדו למי שכתב לו דאקני כמו"ש הרמ"ה והרשב"א והרדב"ז וכן פסק מהר"י עיניש בתשו' חלק ראשון סימן י"א עיין שם ואם כן הכא נמי באשה וב"ה אם כתב לאשה דאקני ולא כתב לב"ה ל"מ אם הזמן הכתובה מוקד' אלא אפי' זמן החוב מוקדם יתנו לאשה שנשתעבדו ולא לב"ה ולא תדחה האשה מפני הב"ה אלא כשכתב לשניהם דאקני או לא כתב לשניהם דאקני ועיין בבעה"ת שער מ"ב ח"ד סימן י"ב ואף על גב דהש"ך בסו' קי"ב העלה דהא דלא אמרינן אחריו"ט ע"ס בדאקני ה"ד אם ידוע שלא התנה אבל שטר הבא לפנינו מסתמא אמרינן שהתנה על האחריו"ט דאקני ו"ש הרמב"ם שט"ח המאוחר' כשרים סתם עיין שם באורך כבר השיגו ה' בני יעקב דק"ך מדכ' הרמב"ם בפכ"א מה' מלוה ו"ל ב"ה גובה את השבח וכולי לפיכך ראובן שלוח משמעון מנה וכתב לו שאני עתיד לקנות וכו' וחזר ולוה מלוי וכתב לו שאני עתיד לקנות וכו' משמע דשטר היולא לפנינו לא אמרי' מסתמא התנה כן אלא אם כן כתב לו מה שאני עתיד לקנות והכסים שם דבכל שט"ח אי לא כתב דאקני צפי' לא משתעבד ודוקא גבי שט"ח המאוחר' סובר הרמב"ם דאפילו לא כתב דאקני משתעבד כל מה שקנה אחר ההלוואה קודם זמן השטר מטעם דאין השעבוד חל לערוף מלקוחות אלא מוזמן השטר דהרי באותה שעה היו קניינים לו ולא חשיב דאקני דומה להאי שלוח מחבירו ע"פ וקנה קרקעות אחר ההלוואה ואחר זמן שנתרלו שניהם לעשות מעות בשטר דודאי טורף מקרקעות שקנה אחר ההלוואה קודם כתיבת השטר וכולי וכעין זה ה"י מהרש"ח ע"ש וכן מדכ' הרמב"ם בפ"ך ליה וכתב לו שאני עתיד לקנות משועבד לך ואח"ך קנה שדה וחזר ולוה מאחר הרי השדה משועבד לראשון וכולי משמע דאם לא כתב בשטר כן לא נשתעבד לראשון ולא אמרינן מסתמא התנה כן וכן דעת מהריב"ל בתשו' שם דדוקא בשטרות שכתב בהם אחריות וכולי כתב אפשר כמאן דכתב צפי' דאקני אבל שטר שאין כתוב בו אחריות וכולי לא אמרינן נוכחמא התנה כן ועוד הטור ומרן בח"מ כו' מ"ג סו' ג' כ' שט"ח המאוחרים וכו' דב"ה שכתוב בהם דאקני וכו' וכבר כ' צ"ח דקנה הבית שם ובכ"מ בפ"ד מה' מלוה דגם הרמב"ם סובר כן ולא הולך לבאר דמאחר שתלה הכשרות המאוחרים לפי שהורע כחושל בעל השטר ממילא משמע דאם הוא בענין שיפה כמו שלא כדון כגון שאין כתוב בהם דאקני פסולים עיין שם ואם כן כיון דקיימא לן דלא אמרי' באחריו"ט דאקני ט"ס ובלוה ולזה ואח"ך קנה וכת' לראשון דאקני ולא כ' לשני דאקני נשתעבד לראשון ולא לשני הכא נמי בנשא ולוה וכתב לאשה דאקני ולא לב"ה יתנו לאשה :

י"ב כתיבה ומסירה א' שיש לו שט"ח על אחריו' ונתנו לבנו בכו"מ כדון וחזר ומחלו

נראה דבבנו לא אמרי' דמתנה הוי כמכר דהא גבי ב"ה כשיש לו נכסים ב"ה דאין נפרעים מנכסים משועבדים כתב רי"ף בפ' המזקין ו"ל נר' בעיני שאם נתן במתנה הלוה הביטויית שלו לבנו אינו דומה כאלו מכרו וב"ה גובה מיד בנו ואינו יכול לדחותו אלא היבטורית שביד האב ואם נשאר ביטויית אחרת ביד האב גובה הביטוי' של האב ולא של הבן וכן כתובת אשה וכולי והביאו ה' כנה"ג בסימן קי"א אות י"ו עיין שם ונראה כמ"ש רש"י בכתובות דמ"ט עמוד שני אף על גב דמתנה כמכר לענין שעבוד התם הוא דאי לאו דעבד ליה גייחא לנפשיה לא הוה יהיב ליה מתנה אבל בצבן ל"ל הכי עיין שם ואם כן דלא שייך בבנו ובבתו ה"ט אם נתן להם שט"ח וחזר ומחלו אין לריך לשלם דהא דקיימא לן בסימן ס"ו סל"ז יש מי שאומר שה"ה בנותן שט"ח לחבירו וחזר ומחלו חייב לשלם לו כדון המוכר שט"ח וחזר ומחלו כ' הסמ"ע נראה דאפילו החולקים במוכ' שט"ח וס"ל דאין לריך לשלם אלא הדמים שנתן למוכר מ"מ בנותן אף על גב דנתנו לו בחנם מודה דלריך לשלם דמי כל השטר דיכול המקבל לומר עשיתי לנותן הנאות כנגד כל דמי השטר ע"ש וז"ל בבנו ובבתו דלא שייך ה"ט אין לריך לשלם :

י"ג ברם ומסם ובית הכנסת שנכתב עלו בלא מליחה בורה דעה סימן ע"ה פסק דאין מחזיקין דם בבני מעים כגון בכרם וכו' וכתב רמ"א בהגהה"ש חולקים בכרם ואומרים דמחזיקים בהם דם ואפי' דדיעבד אסור בכרם ובית הכנסת כשאר בשר וכתב הרב פר"ח שכן כתבו האחרונים ועיק' ודלא כהרדב"ז שכתב הניסיון מוכח שהכרם אין בודם דאין להשגיח בניסיון שלנו היפך דעת רוב הפוסקים עיין שם וכן דעת רש"ל וש"א אחרוני' כמו שכתב הרב כנסת הגדולה בהגהות בית יוסף אות ד' וכתב הל"ח ונ"ל דהוא הדין המסם וכן הוצירוהת"ח סוף כלל ה' עיין שם אם כן נראה דס"ל הכרם והמסם ובית הכנסת כדון הצפר לכל ענין ולשון הלבוש שם בני מעיים הכרם וכו' אין מחזיקין בהם דם הרבה אלא מעט לפיכך אם בשל בקדירה בלא מליחה מותר וכולי נראה דסבירא ליה דמהאי טעמא לכתחילה אסו' לבשל בקדיר' בלא מליחה שיש בהם מעט ואין לבשל איסור לכתחילה ואם כן לדעת רוב הפוסקים מחזיקים דם הרבה בכרם והמסם ובית הכנסת כבשר ואם נכתפק אם נמלחו או לא נראה דמותר מוכח ספק ספקא שמה נמלחו ואם תמלי' לומר' שלא נמלחו שמה הלכה כמאן דאמ' דכרם והמסם ובית הכנסת נמי אין מחזיקין בהם דם וכו' האי גווג' כתב מהריק"ש בס' ערך לחם בסימן ס"ט צבש' שנמלח וספק אם שהה במליחה כשיעור' ונתנו בקדירה מותר' מכח ספק ספקא שמה שהה ואם תמלי' לומר' לא שהה שמה הלכה כמאן דאמר דכרם היולא משערינן עיין שם הרי אף על גב דקיימא לן דבכל הבשר משערינן ולא בדם היולא בלבד הוי חשיב ספק לרפרו עם ספק אחר דמלי' להתי' בצפר שמה שהה ואם תמלי' לומר' לא שהה שמה הלכה כמאן דאמ' דאין משערינן אלא כנגד דם היולא וכי האי גווג' כתב הרב תרומות הדשן סימן קע"ח על דוב שקפץ על השור וכולי אך למכרו לגוי נראה דשרי דאיכא תרי ספיקי שמה לא ימכרו לישראל ואם תמלי' לו' שימכרו לישראל שמה קיימא לן כאשירי' דפסק רוב אין לו דריסה בבמה גסה וכי האי גווג' איחא במרדכי פ' כ"ש בשם א"ז וכו' ולא דמי דהא דכתב המרדכי בפ' השוחט וכולי דל"ד דספק פלוגתא לספק דבגוף המעשה עיין שם הרי דספק דפלוגתא אפילו אינו שקול דשם רוב הפוסקים

ספר מערכת אות הכף ואות הלמד והמים הזכרון

בפרט הא חיכא לפני עור לא חתן מכשול דאפילו מו"ל
לפני עור לא חתן מכשול ליכא כדפי' דאפילו בכהן שקדש'
לעלמו ליכא איסור' עד דבעיל וכיון דכן ליכא משום לפני
עור והיינו דאמרינן דשליח לאו בר חיובא וכולי עכ"ל
מבואר דסביר'ל דלא עבר משום לפני עור אלא היכא
דנכשל באיסור:

מערכת אות המי"ם

א' משנת ר' אליעזר ו' יעקב קב ונקי אפי' בצרייתא
כדמוכח בפ' הבע"י דף ס' עמוד ראשון
עיינן שם וכן בפ' יום הכפורים דף פ"ו עמוד שני הניח
עונות שהתורה עליהם יום הכפורים זה לא יהודה עליה'
יום הכפורים אחר וכו' ראב"י אומר כ"ש שהוא משובח
וכו' ופסקה הרמב"ם צפר' שני מהלכות תשובה כראב"י
וכתב מרן הכ"מ משום דמשנתו קב ונקי עיינן שם אבל
בסוף פרק שני מהלכות בית הבחירה כתב מרן הכסף
משנה דהא דקיימא לן משנת רבי אליעזר בן יעקב קב
ונקי אפש' דהני מילי במשנה אבל לא בצרייתא וכבר כ'
מהר"ם ו' חביב דכלל הילכתא כראב"י במשנה הוא יתד
שלא תמוט אבל בצרייתא יש פעמים דהילכתא כוותיה
משום דמסתב' טעמיה כי הכא לענין וידוי או היכא דפס'
תלמודא הילכתא כוותיה כי היהי דפ' הבע"י וכולי עיינן
שם והרב יד מלאכי אות הט"ו חלק עליו עיי"ש באורך
ואני מלאכי להרשב"א בת"ה דף כ"ד סכתה וז"ל דמשנת
ראב"י קב ונקי הני מילי במשנה אבל בצרייתא יש שאין
הלכה כמותו עיינן שם נראה דסבירא ליה דבצרייתא לא
הוי כלל כל דוכתא דהלכה כראב"י אלא פעמים פוסקי'
כוותיה משום דמסתבר טעמיה ופעמים לא קיי"ל כוותיה
וכן נראה דעת החוס' בפרק הגזקין ד' ג"ב ע"ב ד"ה
הלכה וכולי שכתבו וזה ל' אומר ר"ת דכן הלכה אע"ג
דקיימא לן דמשנת ראב"י קב ונקי ובצרייתא נמי קתני
וכן הלכה כדבריו אין למדן הלכה מפי תלמוד וכו' עיינן
שם נראה דסבירא ליה דהא דקיימא לן כראב"י אפילו
בצרייתא מכל מקום פעמים אין הלכה כמותו וכיון שפ'
אמורא דלא כוותיה כן הלכה ואי משום דבצרייתא קתני
הלכה כדבריו אין למדן הלכה מפי תלמוד וכן מלאכי
לבעל העיטו' בדיני חוב דף ס"ז עמוד ראשון וזה לשונו
והא דר"י דגיטין שני כיון קשורים מלאכי לך דמוקמינן
לה כרבי אליעזר בן יעקב היא לא דייק לה ואף עלגב
דקיימא לן משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי לאוכללא
הוא דהא קיימא לן ר"י גיטין עמו ולית הילכתא כוותיה'
בכולהו הכא נמי ראב"י הוא דרובא מנייהו אשכח דאפסיק
הילכתא כוותיה ואי בכל דוכתא הילכתא כוותיה למאי איצט'
למפסק וכו' עיינן שם באורך ועיינן בב"י ח"מ סי' רל"ב
שכתב דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש פסקו כהנא קמא נגד
ראב"י וכתב הרב כנסת הגדולה שם הגהות בית יוסף
אות כ"ה דאם כן סבירא להו דאין הלכה כראב"י אלא
במבנה ולא בצרייתא אלא ודאי דוקא כשחולק עם יתד
אבל כשחולק עם רבים אין הלכה כמותו והא ודאי ליתא
דברא"ש בפ' קמא ד"ט סובר דכלל זה אפילו בצרייתא
ואפילו נגד רבים וכו' עיינן שם ואפשר דהרמב"ם שפסק
התם בענין וידוי כראב"י משום דאמרינן התם רב רמי
כתוב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו
לא יליח לא קשיא הא בחטא מפורסם וכולי רב זוטרא
בר עוביה אמר"ג כאן בעצירות שבין ארס לחבירו וכולי
משמע דתרווייהו סבירא להו כראב"י דאי כתנא קמא יש
ל'

הפוסקים חולקים על הרא"ש ואפילו הכי מלרפין אותו
לספק אחר דמליאות וברי מנח ספק ספקא והכא נמי
אף על גב דקיימא לן בסיומן ס"ט סי"א שבשר שנחשב
בלא מליחה לריך שיהא בחבשיל ס' כנגד אותו בשר מכל
מקום חשיב ס' במא הלכה כמאן דאמר אין משערין
אלא כנגד דם היוצא ומלרפין אותו לס' אחר דמליאות
וברי מנח ספק ספקא וכל שכן הכא דמדון אין מחזיקין
דס בכרם והמסס וביה הכוסות ואם כן אף ע"ג דשאר
אחרונים אסרו ואנו מתמירין כוותהו נראה דה"ד בודאי
לא נמלחו אבל כשיש ספק אם נמלחו או לא מות' מנח
ספק ספקא במא נמלחו ואם תמלי לומ' לא נמלחו במא
הלכה כמאן דאמר דאין מחזיקין בהם דס וכבר הוכחתי
במ"א דגם ספק דפלוגתא לא חשיב ס' אלא דאין הכרע
בדבר והדבר שקול אבל המושע אין ללרפו עם ס'
אחר להתיר וכמו שכתב הרב שפתי כהן והפר"ח צ"ד
סוף סי' כ"ז ובסיומן פ"ד סק"ז והרב שפתי כהן בסיומן
קכ"ט ס"ק ל"ד עיינן שם באורך :

מערכת אות הלמ"ד

א' לא זו אף זו אמרינן בקרא ולא זו ואין לריך ל'
זו וזה לבון רט"י בספר הפרדס דכ"ו דכתיב
על פי שנים עדים או שלשה עדים דהוה ליה למימ' על
פי שלשה עדים או שני עדים דהכי אורחיה וכו' ע"ש
הרי דרשין מדהוה ליה למימר על פי שלשה עדים או
שני עדים דהוי זו אף זו דהכי אורחיה והשתא דכתיב
על פי שנים עדים או שלשה עדים לא אמרינן דהוי זו
ואין לריך לומר זו לכך דרשין מה שני נמלא וכו' ובס' ווי
העמודים על ס' יריאים סיומן ל"ח כהבתי דלר"ע דסבר
אדם אוהב גופו יותר מבנו היינו דכתיב כי יסיתך וכולי
בגך או בזהך וגו' או רעך אשר כנפסך וכו' לא מיבעיא
בגך או בזהך דאדם אוהב גופו יותר מבנו אלא אפילו
רעך אשר כנפסך לא תאבה וכולי אבל לבן עזאי לריך
לומר דקרא זו ואין לריך לומר זו קאמר אפי' בגך דאדם
אוהב את בנו יותר מגופו לא החמול וכו' וכל שכן רעך
אשר כנפסך דוקא :

ב' לפני עור לא התן מכשול דקעבר מי שמושיע
בום יין למיזר ואבר מן החי לבני גח[ה]ה"ב
נסתפק ה' יד מלאכי היכא בהניזר לא שהה אותו כום
של יין והבן נח לא אכל את אבר מן החי שהושיע לו
אי קעבר המושיע משום לפני עור לא התן מכשול אולא
מי נמא' דכיון דלא נכשלו באיסור' על ידי ההוא הושיע
לא מיקרי הו מכשול או נמא' כיון דספק ספקא הוא נתן
המכשול לפניהם עובר בלאו דלפני עור לא התן מכשול
אף דלא נכשלו בו ופשיע דקעבר המושיע אף שלא באו
על ידו לדי מכשול כיון דאגתניה קפיד רחמנא והרי נתן
והבנים עמו הרב הרעא דשראל עיינן שם ונעלם מהם
דברי הריטב"א' בביטא מוקבולת צפר' קמא דמליעא גבי
הא דאמרינן התם איכא ציטיוהו כהן דאמר לישראל לא
וקדש לי אשה גרושה וזה לשונו ואם האמר והאיכא משו'
לפני עור וא"ל דהאי סוגיא כרבה דהילכתא כוותיה דאמ'
לא בעל איט לוקה וכיון שהקידושין תלוין בבטילה לא
חשיב בר חיובא משום ולפני עור עכ"ל וכן כתב עוד
הריטב"א' בפרק החיים מוקדש דף מ"ב וזה לשונו ואף על
גב דלא שייך למומר בהו דברי ה' ודברי התלמוד דברי
מי שומעין דהא לא מופקדי כלל שלא לקדש גרושה לכהן
וכולי ואין לדמות ולומר דאף על גב דלא מופקדי בהכי

לו' דקרא דמכסה פשעיו לא ילחם בשלא התודה עליהם
וקרא דאשרי נשוי פשעכסוי חטאה מיירי כשהתודה עליה'
כבר ועל זה פסק הרמב"ם כראב"י :

ב' מילה שלא בזמנה שהבריא הקטן קודם יום טוב
נראה דאפילו יום שלישי יהא הוא יום טוב
ראשון מות' למולו וכן כתב מהרי"א בספ' מראיות העין
דף ע"ט והסכימו עמי כמה חכמים להחיר וכן עשיתי
מעשה :

ג' מילה איכא למאן דאמר דכשרה בגוי [אה"ב ה'
חקרי לב ב"ד חלק שני סימן ע' הקשה
על הרשב"א בתשובות חלק ראשון סימן שכ"ז דלא השיב
לשאל שכתב דהיכן מנינו שכול לקיים מצות עשה ע"י
גוי ממילה דאיכא למאן דאמ' דכשרה בגוי ע"ש ומלאתי
בשאלות ותשובות בשמים רא"ש סימן רכ"ג שכתב וזה ל'
אשר שאלתי אי אמרינן דמילה בגוי כשרה אמאי נדחה
שבת ונעבד לה על ידי גוי תשובה אין עושין מצות על
ידי גוי דס"ס לא עשה ישראל המלוא וכו' ולא נחלקו
כלל ביש רופא ישראל דחייב יש לקיים המלוא על ידי
ישראל אלא באין שם אלא רופא גוי מר סבר ימתין עד
שיודמן ישראל ומר סבר מצותו בזמנו עכ"ל ואם כן יש
לומר דמשום הכי לא השיב הרשב"א מומילה משום דאפ'
לומר דלא נחלקו ביש רופא ישראל אלא באין שם אלא
רופא גוי כמו בכתב ה' בשמים ראש - מיהו מה שכת'
בשמים ראש מר סבר ימתין עד שיודמן ישראל ק' דבפ'
שני דע"ז דף כ"ז אמרינן דטעמא דמילה בנכרי פסולה
משום דאמר קרא ואתה את בריתי תשמור או משום
דאמר קרא המל ימול] :

ד' מטבע אינו נקנה בקנין סוד' אבל בלשון חיוב
מהני ואם היה בחיוב ובקנין כתב הר'
חקרי לב בחלק ח"מ סימן ל"ב מה שכתב הר' הטוסק
דבגדון דידן לא קנתה מדקיימא לן בח"מ סימן ר"ן דמתנ'
שכיב מרע בזולה לא בעי קנין ואם היה בה קנין לא
קנה דשמוא לא גמר להקנות אלא בקנין ואין קנין לאח'
מיתה וכו' יש לומר' דהתם משום דדברי שכי"מ ככתובים
ובמסורים דמו הוא מדרבנן כדי שלא תטרף דעהו עליו
וקנין סוד' הוא מדאורייתא והוי כאומר אי אפשי בתקנת
חכמים דשומעין לו אבל הכא דחייב דאורייתא וקנין סוד'
דאורייתא לא אמרינן שמוא לא גמר להקנות אלא בקנין
וקלת ראייה מודכתב הר"ן בפ' קמח דב"מ גבי בניפילה
ניחא ליה דליקני בד"א לא ניחא ליה דליקני דאיכא מאן
דאמר דדוקא בקנין דרבנן אמרינן הכי דהוי כאומר אי
אפשי בתקנת חכמים דשומעין לו וכו' עיין שם באורך
וכן נראה דעת מהריק"ו שרש י"ד שכתב וזה לשונו ואשר
כתבת דאפי' למאן דאמר מחילה אין לריך קנין ה"מ כי
ליכא קנין אבל כי איכא קנין מיגרע גרע טפי דא"ל
דלא נתבונן למחול אלא בקנין אין נראה לעניות דעתי
דל"ד כלל להיה מתנת שכ"מ שכתוב בה קנין ע"ש ונראה
טעמו משום דמתנת שכ"מ דרבנן אמרי' שמוא לא גמר
להקנו' דרבנן אלא בקנין דאורייתא אבל במחילה דא"ל
קנין מדאורייתא לא אמרינן שמוא לא גמר להקנות אלא
בקנין גם מהרא"ב בתשובו' סי' ר"א כ' וזה לשונו ואם
נפסק לומר' יש לפרש הוואה בלשון דמהני לקיימו וכו' הא
ודאי לאו מילתא היא דירושא הוי דאורייתא ומתנת שכי'
מרע דרבנן ולהני מהדרי' לקיים הירושא מן החו' ולבעל
המתנה שהיא מדרבנן תדע לך דהא בפ' מ"ש במתנת
שכיב מרע שכתוב בה קנין אמר שמואל שמוא לא גמר
להקנות אלא בשע' ואין שער לאח' מיתה והשתא אמאי

לא נעמיד הוואה ונאמר דהקנין הוא לפיו כח כיון דאפ'
לו' הכי ואפ' לו' הכי הוואה שמואל שמוא קאמר וכו' עי'
שם אם כן דוקא במתנת שכ"מ דרבנן אמרינן שמוא לא
גמר להקנות אלא בקנין לבעל מתנת שכ"מ דרבנן :

ה' מטבע חשיב ולא בטל מן התורה [אה"ב כ"כ
התוס' בסוף מעילה ונר' להביא ראייה
לדבריהם מהא דאמרינן בתמורה דף ט"ז חטאה לצור
שמתו בעליה אינה מתה משעירי רגלים ור"ח דאמר
רמנא אייתניהו מהרומה הלשכה ודילמא מתו מרייהו
דהני זוזי ופירש"י דקלת מאותן שהביאו השקלים מתו
ונמלא שמקריבים חטאת שמתו בעליה שהרי יש להן חלק
בהן וא"א אימא משום דבטל ברובא אלא ודאי דמטבע
חשיב ולא בטל מן התורה ועיין בהר' משה למלך פ"ז
מהלכות מעילה] :

ו' מתנה אם דינה כמכר בפ"ק דמלועא גבי המוכר
שדה שאינה שלו אמרי' יהבה ניהליה במתנה
פלגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מתנה כירושא וחד
אמר כמכר ופסק הרשב"א והטור בחשן משפט סי' בע"ד
כמ"ד מתנה כירושא אבל הרמב"ם והסמ"ג ומרן פסקו
כמ"ד דמתנה כמכר וכן דעת הרמ"ה בטור סימן שע"ד
וכן בפ' בני העיר גבי בית הכנסת אמרי' מתנה פלגי
בה רב אחא ורבינא ומאן דשרי אי לאו דהו"ל הגאה
מיניה לא הוה יהיב ליה והוי כמכר וכן פסק הרמב"ם
ומרן בארמ חיים סימן קכ"ג עיין שם וכן דעת הגמיו'
פרק שמיני מהלכות מ"א דאיסור דאורייתא כשם שאסור
לעשות בו סחורה כך אסור לקנותו כדי ליהנו לגוי וכ'
מרן הב"י ביורה דעה סוף סימן קי"ז טעמו דמתנ' הוי
כמכר דאי לאו דקבל הגאה מיניה לא הוה יהיב ליה עי'
שם אם כן קי"ל דמתנה כמכר ועיין בספר עה"ש ח"מ
סימן מ"ט סק"ט :

ז' מתנה דקי"ל דמתנה כמכר וחוזרת ביוכל [אה"ב
הק' הרב יוסף אומן סימן ס"א דהרי
ביחזקאל קרא כתיב כה אמר ה' כי יתן הנשיא מתנה
לא' מבניו היא לבניו ההיה אחותו היא בנחלה עי' שם
ולא ראה מ"ש רש"י בפ' נערה דמ"ט ד"ה מיבעיא וז"ל
ואף על גב דמתנה כמכר לענין שעבוד התם הוא דאי
לאו דעביד נייח' לנפשיה לא יהיב ליה מתנה אבל בט'
ליכא למימר הכי עכ"ל ועיין בה' מח"א בהלכות גביות
חוב סימן ב'] :

ח' מנהג נגד האיכו' כ' הריב"ש סי' קכ"ב דאפי'
באיסור דרבנן אין מניחין אותו כדאמרינן
בפרק קמא דראש השנה גבי מעשר חרובים כי נהגו
במקום באיכו' מו' שבקינן להו וכן הוכיח הרשב"ש בששו'
סימן תקס"ב דאין המנהג מוטל הלכה והיה דפ' הקומץ
גבי חלה בסנדל שניא היא עיין שם וכן הוכיח הפר"ח
בארמ חיים סימן תל"ו דאפילו באיכו' דרבנן לא שבקי'
להו וכן הסכים מהר"י עייאש בששו' חלק שני סי' קכ"ג
דף ק"ז עיין שם וכבר כתבתי בספר ערך השלחן ארמ
חיים סימן הרנ"א דלא ראו מ"ש הראב"ד בפ"א מהלכו'
מעשר וכשאמרו וכו' דק' כיון דמעשר האילן דרבנן הוא
אם נהגו שלא כדון אין מוחין בידם מיהו נראה דה"ד
התם דאיכא פלוגתא ופשט המנהג כר"ג אבל בלא"ה אף
באיסור דרבנן מוחין בידם :

ט' מחילה כתב ה' משה למלך פ' ט"ז מהלכות
מצוה ראובן שיש לו חוב על שמעון
ואמ' ראו' ללוי שמחול לו החוב והלך לוי ומחל לו החוב
נ"ל דמחילתו מחילה משום דשלוחו של אדם כמותו והוא
ליה

סימן ט' הוכיח דמילתא דלא מני עבד משום איסורא ואי עבד מה שעשה עשוי מני משוי שליח מהא דאמרי' בפ' קמא דמניעא כהן שאמר לישראל לא וקדש לי אשה גרושה הרי זה מוקדשת ולא אמרינן כל מילתא דאיהו לא מני עבד לא מני משוי שליח עיין שם וכן יש להוכי' מהא דאמרינן פ' קמא דתמורה דיכול להמיר בזהמה דחולין דידיה בזהמה דהקדש דאחרים ופריך מי מחפיש בדבר שאינו שלו ומשני כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרולה להמיר בזהמתו יבא וימיו' ולא אמרינן כל מילתא דאיהו לא מני עבד לא מני משוי שליח ואין לוי' דהתם לאו מדין שליחות הוא שהרי התוספות שם לעיל דף ב' ע"ב בדבור המתחיל קתני מיהת וכו' כת' וז"ל ועוד יש לומר דע"כ דלרבי יוסי לא אפשר לאוקומי הבעיה דכיון דאית ליה דעושים תמורה דאפילו אם תמני לומר דהיינו על ידי ישראל ומבע"ל אם הנכרי עלמו אפשר לעשותה הא לא מליח אמרת דעל כרחך אם ישראל מחפיש לריך שיאמר הנכרי כל הרולה להמיר יבא וימיר ואם הנכרי עלמו אין עושה תמורה איך אפשר לעשות שליח עכ"ל הרי מבוא' דמדן שליחות הוא ואין לומר דהתם מיירי כשהבנה' דחולין היא של נכרי ולכך הוא מדן שליחות אבל כשהבמה דחולין היא של ישראל אה"ן דלאו מדן שליחות הוא דח"כ לוקמא בישראל מימר חולין דידיה בקרבן נכרי וכן הוא מבוא' בדברי התוספות כ"י הביאם הרב פתח עינים שם וז"ל וי"ל דהא נמי פשיט לר"י דגוי עלמו מימר דאם לא כן איך מימיו ישראל בקרבנו הא אין אדם מימר בקרבן דאינו שלו אלא על כרחך בשאומר כל הרולה להמיר יבא וימיו' ואם הוא אינו יכול להמיר גם אנו לא נוכל להמיר' דכל מילתא דאיהו לא מני עבד שליח נמי לא מני עבד עכ"ל ועיין בהרב חיים שאל חלק ראשון סימן ס' דף ס"ז עמוד שני] :

ט"ו מילתא

דאיהו לא מני עבד לא מני משוי שליח [אה"כ כתב ה' משנה למלך פ' שני מהלכות ביאת המקדש דין ו' וזה לשונו ומה שכתב רבינו בפ' ד' מהלכות כלי המקדש דין יו"ד היה הקרבן של כהן גדול והיה חונן נותנו לכל כהן שירצה וכו' לא תיקשי למ"ש דאף אם נאמר דלהתחיל בעבודה אסור' כיון דאין איסורו כי אם מדרבנן אפשר' דמני משוי שליח דעל כרחך לא אמרינן דמילתא דלא מני עבד לא מני משוי שליח אלא באיסורא דאורייתא אבל דרבנן משוי שליח עכ"ל וקלט קשה דאם כן מאי פריך עלה דפרק הגזול בתרא דף ק"י מאי קא משמע לן תנינא כהן גדול מקריב חונן אימא דס"ד כיון דלהתחיל בעבודה אסור לא מני משוי שליח קא משמע לן דכיון דאין איסורו אלא מדרבנן מני משוי שליח - ודע שה' מחנה אפרים בהל' שלוחין סימן ט' הוכיח דמילתא דאיהו לא מני עבד משום איסור' ואי עבד מה שעשה עשוי מני משוי שליח עיין שם ולפי זה א"ל לדברי הרב משנה למלך כיון דאין דאיסורו כי אם מדרבנן מני משוי שליח אלא דכיון דאי עבד מה שעשה עשוי מני משוי שליח] :

ט"ז מקלקל

בחוברה [אה"כ עיין בה' שאגת אריה סימן ג"ב שהקש' על הרמב"ם שפ' בפ' א' מהלכות שבת כר"י דמקלקל בחבורה פטור ואם כן הא דאיתריך קרא למשרי קרא מילה בשבת משום דהתם מתקן הוא דמ"ל לתקן מילה מ"ל לתקן כלי כדאמרינן בפ' האורג דמילה מהתקן גברא הוא שמקיים מלות מיל' ובפר' שלישי מהלכות שגגות משמע דאם מל בחוק זמנו בשבת חייב ואמאי חייב הא הוה ליה מקלקל ומתקן גבר' נמי

ליה כאלו המלוה עלמו מחלו עיין שם וכן מבוא' בדברי מהר"א ששן סימן קמ"ה הביאו ה' כנסת הגדולה ח"מ סימן ט"ל אות ו' עיין שם :

יו"ד מחירה

לא מהני בדבר שלא חל החיוב כמו שכתב הר"ן בריש פ' הכותב ובחשו' הביאו הב"י ח"מ סימן ס"א וה' פני יהושע בחי' בפ' הכותב הסכים לדברי מהר"ם במרדכי שם ומיהו לענין שנועה שייך מחילה כבי האי גוונא כמו שכתב הר' פני יהושע בחידושו שסדף פ"ז מדאמר רב על אפטרופוס שנעשה בחיי בעלה וכו' עיין שם :

י"א מיעוטא

אף על גב דקיימא לן כרבנן דחולין' בחר רובא ולא חיישינן למיעוטא כי איכא חזקה בהדי מיעוטא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא כמו שכ' הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והג"י בריש פרק האשה בתרא דגם לרבנן אמרינן הכי ומתניתין דהאשה שהלך בעלה ורתה למדינת הים ומה דלא הויבס הילכתא היא כמו שפסק הר"ף והרמב"ם ומין בלבן העור סימן קנ"ז עיין שם והא דאמרינן רוב מלויים אלא שמיטה מומחים הם ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כבר תירלו התוספות והרא"ם והמרדכי משום מיעוטא לא שכיח הוא והרב ארעא דישראל אות ט"ז כתב דלא מספיק להר"ן פרק קמא דחולין שכתב דאף על גב דרוב מלויין אלא שמיטה מומחים הם אם הוא לפנינו לריך לבדוקו דמיעוטא מלוי הוא דומיא דריאה עיין שם ובספ' עה"ש א"ח סי' תל"ז כתבתי דמיעוטא שאינו מלוי הוא אבל כיון דכנגד הרוב איכא חזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור' עומדת לא הוי רוב גמול' וכן כתב הרמב"ן בזולחמות עיין שם ומה שתייך ה' מדרבנן הנ"י בשם הרשב"א דלא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה אלא כגון מיעוטא דמפילות דהוי מאותו רוב דמתעבדות ואם כן המיעוטא שאינן מומחין דעומד נגד הרוב לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כבר תירך כן הרשב"א עלמו בזו"ה דף ח' ות' עוד דלא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה בחזקה מהתלקת דכיון דרוב מתעסקין מסלקין אותה לא חיישינן למיעוטא עיין שם :

י"ב משלוח

מנות נראה פשוט דאם שולח מנות לאדם חשוב לא אמרי' דבהיה הגא' שמקבל מומנו חשיב כאלו לא נתן כדאמרי' בחולין וכו' ה' זקן אהרן סימן רי"ד ע"ש :

י"ג מצות

עשה שהזמן גרמא נשים פטורות דעת רש"י בצרכות דף ז' דמלות עשה דרבנן אף נשים חייבות כמו שכתבו התוספות בד"ה בהפלה וכו' וכן כ' א"ח בהלכות לילית אות ל"א וכן כת' בדרף ס"ג אות ב' וז"ל וגשים חייבות גם כן בשלש סעודות לפי שזה מלות עשה דרבנן וכל מלות עשה דרבנן אע"פ שהזמן גרמא שיה בין באגשים בין בגשים וכו' וכן כתב הרד"א דף ז' בשם ר"ת ומה שהוכיחו התוספות בצרכות דאף במלות עשה דרבנן שהזמן גרמא נשים פטורות מדרבנן בפ' שלישי דסוכה מי שהיה עבד ואשה או קטן מקרינן אותה עונים אחריהם ומה שהם אומרים דאין השומע פטור מקריאתה' כיון שהם פטורים עיין שם וכבר כתבתי בס' עה"ש א"ח סימן רנ"א אפשר דס"ל כדעת הרמב"ן דהלל ביום טוב מן התורה בכלל השמחה ואם כן הו"ל מלות עשה של תורה שהזמן גרמא עיין שם ועיין להרב שאגת אריה סימן א' :

י"ד מילתא

דאיהו לא מני עבד לא מני משוי שליח [אה"כ ה' מחנה אפרים בהל' שלוחין

נמי ליכא כיון דלא עשה מלוא במל בחוך זמנו עי' שם ואיברא שהתוספו' שם בד"ה חוך מחובל וכו' כ' בהדיא דטעמא דמילה חשיב מתקן משום שמקיים מלות מילה אבל הרשב"ח שם בחי' כתב דטעמא דמילה חשיב מתקן משו' שהוא מתקנו לתרומה וקדשים ולאכילת פסחים וזה דעת הרמב"ם]:

י"ז מעשר שני [אה"ב כת' הרב בית יעקב סימן ק"י] דמעשר שני אינו יכול לישאל עליו עיין שם ולא ראה דברי התוס' פ' אף על פי דף מ"ז עמוד שני בד"ה הואיל שכתב בהדיא דיכול לישאל על מעשר שני עיין שם:

ח"י מעשר דקיימא לן דלוקח פטור מדאוריית' ולא מחייב אלא מדרבנן [אה"ב כ' התוס' בפ' הפועלים דר"ת סבירא ליה דהיינו דוקא בלוקח אחר גמר מלאכה אבל בלוקח קודם גמר מלאכה חייב מדאוריית' וריב"ם סבירא ליה איפכא בלוקח קודם גמר מלאכה פטור' מדאורייתא אבל לוקח אחר גמר מלאכה חייב מדאוריית' עיין שם וק"ל לדעת ר"ת דבעירובין דף ל"ז עמוד שני פרכינן דר"ש אדר"ש דגבי עירוב אית ליה ברירה וגבי הלוקח יין מבין הכותים לית ליה ברירה ואמר' מאי קשיא דילמא כי לית ליה לר"ש ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה וא"ל מאי קאמר כי לית ליה לר"ש ברירה דאור' הא בלוקח יין דהוי אחר גמר מלאכה פטור ממעשר מדאוריית' ולא מחייב אלא מדרבנן ושבו ראיתי להרב שער המלך בהלכות עירובין דף כ"ז ע"ג שהקשה כי האי גונא על רש"י פרק קמא דבינה שכתב שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יליאת הטומאה מהא דאמרין פ' נושלין כי לית ליה לר"א ברירה בדאורייתא בדרבנן אית ליהותי' דהכי קאמר דדוקא בטומאת מת דהוי דאורייתא דעיקר טומאת מת דאורייתא אלא דחכמים גזרו אפילו בסט"ל ואם כן כיון דעיקרו מן התורה משום הכי לית ליה ברירה אבל בדרבנן כגון עירובי החומין דאין עיקרו אלא מדרבנן עיין שם והכא נמי י"ל בהדיא דעירובין לדעת ר"ת דהכי קאמר דדוקא במעשר דהוי מדאוריית' דעיקר מעשר דאורייתא אלא דחכמים גזרו אפילו בלוקח אחר גמר מלאכה ואם כן כיון דעיקרו מן התורה משום הכי לית ליה ברירה אבל בדרבנן כגון עירובי החומין דאין עיקרו אלא מדרבנן אית ליה ברירה ושבו מלאתי לרבינו חס עלמו בספר היצר בפרק הפועלים שכן כתב וזה לשונו והא דאמרין בעירובין בפרק כל מערבין גבי הלוקח יין מבין הכותים כי לית ליה ברירה בדאורייתא בלוקח מבין הכותים איכא לפרושי בדאוריית' דבר שעיקרו מדאוריית' כגון תרומת דגן תירוש ויאהר עכ"ל]:

י"ט מעירה דק"ל יש מעילה בקוגמות [אה"ב ה' ארעא דישראל נסתפק אם נאמר כי

הכי דלקי משום כל יחל בכ"ש גם משום מעילה לקי בכ"ש אף על פי שאין בו שו"פ א"ד האי כדוגיה והאי כדוגיה דמשום כל יחל לקי בכ"ש ומשו' מעילה אינו לוקח אלא בשו"פ עיין שם ועיין בתוס' דמכות דף כ"ב ע"א עלה הא דאמרין אלא הב"ע כגון שביטלו בעני' הקדש ואזהרתיה מהכא ואשיריהם השרפון באש לא תעשון כן לה' אלהיכם שכת' וי"ל וא"ת לילקי משום הויד במעילה באזהרה וי"ל דלא חשיב אלא לאו דאיתיה בפחות משהו פרועה עכ"ל ולא אמרי' כי הכי דלקי משום לא תעשון בכ"ש גם משום מעילה לקי בכ"ש]:

כ' מו שאחזו בולנוס מאכלין אותו הקל הקל חמלה [אה"ב הרב קול אליהו בארחת חיים סימן י"ז

הוכיח דהוי מדאורייתא ממ"ש הרשב"ך בתשו' ח"ג סימן ל"ז שאם אפשר לתת לו שחוטה ויהי' ליה נבלה איכא משום לפני עור עיין שם וליהא דאפילו באיסור דרבנן איכא משום לפני עור כמ"ש התוס' בספ"ק דע"ז ע"ש]:

כ"א מצות לריכות כוונה [אה"ב מודברי רשב"ם בפ' ע"פ דק"ד ע"ב בד"ה אף ע"פ מוכח בהדיא דהא דמלות לריכות כוונה הוי מדאורייתא שכ' וי"ל כלומר מלוא להביא מן התורה דאכתי לא קיים מלות אכילת מרור הואיל ולא נתכוון דמלות לריכו' כוונה עכ"ל ודלא כהר' קול אליהו סימן ל"ד ועיין בא"ח בס' ערך השלחן ח"ד סימן ק"ך ס"ק ע"ז]:

כ"ב מצות לריכות כוונה [אה"ב כ' הרא"ם בה' שופר דלא מהני תנאי כיון דליכא כוונה מיוחדת עיין שם וק"ל ע"ד שהרי בפרק כל שעה דל"ח גבי חלות תורה ורקיני נזיר עשאן לעלמו אין יולא בהן עשאן למכור בשוק יולא בהן אמרינן וטעמא מאי אמר רבא כל לשוק אימלוכי מיוולך אמר אי מיוודבנן מודבנן אי לא מיוודבנן אפיק בהו אנא ופירש"י וטעמא מאי עשאן למכור בשוק יולא בהן הרי לא נשתמרו לשם מלה אלא לשם זבח אפיק בהו אנא י"ח מלה עיין שם הרי דאף על גב דלר"ך כוונה לשומרו לשם מלה מהני תנאי ועיין במרן הב"י סימן תק"ן]:

כ"ג מזונות האשה [אה"ב נחלקו הראשונים אי הוי מדאורייתא או מדרבנן והרמב"ם פרק י"ב מהלכות אישות סבירא ליה דהוי מדאורייתא והרב קכית מלך רב שם חקר דמאי נ"מ אי מזונות דאוריית' או דרבנן וכ' דנ"מ אס יש לו ב"ח ובאי"ס הב"ח והאשה לגבות זה בא בחובו והיא רולה מזונות דאי מזונות דרבנן ב"ח קודם כיון דשעבודא דאורייתא ואס לאו אין קדימה עיין שם ונעלם ממנו דבהדיא כתב הרמב"ם פ"א מהל' מלוא דין ח' דב"ח קודם למזונות אשתו וכ' הלח"מ בשם הב"י הטעם דגמר מייכה מייכה מערכין וכי הכי דהתם אימעטו מזון אשתו הכא נמי בב"ח עיין שם ועיין בה' ארעא דישראל]:

כ"ד מתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל [אה"ב כת' מהר"א ששון סימן ס"ד דבתנאי לא אמרי' מגו דחייל אהא חייל נמי אהא וראיה מהא דאמר' האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה בשאר כסות תנאו קיים ובעונה תנאו בטל ולא אמרינן מגו דחייל אשאר וכסות חייל נמי אעונה והרב ארעא דרבנן תמה עליו דהא דקתני שאר כסות ועונה מני הגיד לו דמייירי דקא"ל הכי בחדא מחתא דכוונת הבריייתא לומר על מנת שאין לך עלי שאר כסות אי עונה עיין שם ונעלם ממנו דברי רש"י בנייר ד"א וי"ל דאילו לגבי מ"ד על מנת שאין לך עלי לא שאר ולא כסות ולא עונה לא קיבל עליו כלום ע"ש הרי בהדיא דמייירי דקא"ל הכי בחדא מחתא]:

כ"ה מצות יבוס קודמת למנות חליה [אה"ב כ' הרדב"ז חלק שני סימן ע' וי"ל האי קדימה לאו מדאוריית' תדע דחזרו לומ' מלות חליה קודמ' למלות יבוס ואם קדימה זו מן התורה לא היו חוזרים לומר מלות חליה קודמת ומיהו איכא למימר דקדימה זו מן התורה דכתיב אס לא יחפוץ האיש וכו' וחזרו לומר מלות חליה קודמת שיש בהם כח לעקור ד"ת בשב ואל תעשה ומכל מקום דעתי שקדימה זו מדרבנן והביאו ה' קהלת יעקב עיין שם ולא ראו דברי רש"י רפ"ק דיבמות דף ג' ע"א בד"ה וניתני יבוס ברישא וי"ל דהוא עיקר דהא

דהא כתיב אם לא יחפון האיש לקחת וחללה הא אם חפן האיש לייבם מייבם אלמא מלות יבום ברישא עכ"ל הרי שכתב בהדיא דקדימה זו מן התורה מדכתיב אם לא יחפון האיש וגו' :

כ"ו מצוה הבאה בענין [אה"כ כתבו החוס' דר"פ לולב הגזול דר"ה משום וכו' ואל"ל לקמן

דפסליגן של אשירה משו' דמיכתת שיעוריה תפ"ל משום מה"כ וכו' ומהרש"ח כתב וז"ל ז"ע ארק"ל מלולב של אשירה וממלה אחמי לא תקשה להו מכוסה גזולה דלעיל כו"פ הישן וכבר הקש' בן צפ"ק דף ט' ואם ניהא להו מכוסה כתי' דהתם אם כן קושייתם מלולב וממלה נמי ניחא עיין שם ולע"ד נראה דודאי דהתוס' בשמעתין לא ניחא להו כתי' דפ"ק שהרי כבר הוכיחו שם קורם זה מההיא דהגזול קמא גבי חלה דפיסול מה"כ שייכא מן התורה בכל המלות דומי' דקרבן ולכן אחי' כתבו ואל"ל וכו' וע"ס במהר"ס ו' חביב ויהרלו לקו' שבפ"ק בע"ה וזה שראיתי להרשב"א בחי' לשם פ"ק שכת' וז"ל תמיה מילתא הא ל"ל קרא תפ"ל משום מה"כ וכו' תי' בתוס' דל"ל מזה הבאה בעבירה אלא בדבר הבא לרלות בקרבן ולולב אבל לא בשאר מלות וליהא כדמוכח בירוש' דפ' האורג גבי מזה גזולה והתם נמי מוכח קלת דמה"כ איסור תורה הוא וז"ל וכו' אי ננוי משום דבלולב אסר רחמנא גזול ושאלו וחזו' גבי סוכה דשרא רחמנא שאלה מדכתיב כל האזרח וכו' הוה ס"ד דה"ה דשרא רחמנא גזולה ולא חש משום מה"כ כיון שאינה באה לרלות קמ"ל לך למעוטי גזולה דאפילו בדבר שאינו בא לרלות איכא משום מזה הבאה בעבירה עכ"ד והנה מ"ש הרשב"א דבירוש' פ' האורג מוכח קלת דאיסור מה"כ איסור תורה הוא מפני דבירושלמי פרק האורג יליף ר' אילא דמזה גזולה אסור לברך עליה מקרא דחלה המלות משמע דמה"כ דאורייתא הוא אם לא שגאמר דקרא אסונכתא בעלמא הוא וזה נראה דעת החוס' דפ"ק והרמב"ן בחי' לפסחים עיין שם בדעתו כדעת החוס' דפ"ק ולזה כ' הרשב"א קלת הוכחה בלבד ועיין בהי"ט ר"פ לולב הגזול עיין שם והשתא החוס' דשמעתי' לא ניחא להו בחי' דפ"ק דהא כבר הוכיחו מההיא דהגזול דמה"כ איסור תורה וכדמוכח נמי קלת מהירושלמי כמ"ש הרשב"א ולכך הולרכו לתרץ כמו שתי' הרשב"א דאילטרין גבי סוכה משום דהו"א כיון דשרא רחמנא שאלה ה"ה דשריא גזולה כיון שאינו בא לרלות קמ"ל ומש"ה ל"ק להו אלא מלולב דהוא בא לרלות וממלה דהא ליכא טעמו' לומר דליכא מה"כ כיון שאינו בא לרלות דבירושלמי מוכח דאפילו בדבר שאינו בא לרלות איכא משום מה"כ ודוקא בסוכה משום דהו"א כיון דשרא רחמ' שאלה אם כן ה"ה גזולה וליכא משום מה"כ כיון שאינו בא לרלות אם כן אחמי אילט' קרא הו גבי מזה של עבל תפ"ל משום מה"כ ועיין להרשב"א לקמן דל"א שכ' וז"ל דיל' דהיא גופא קמ"ל קרא תעשה לך משלך כי היכי דלא תהוי מזה הבאה בעבירה סד"א דלא חיישי' להא בסוכה שאינה באה לרלות קמ"ל וכי אמרי' לך למעוטי גזולה היינו משום מה"כ עכ"ד ולכאורה הוא תימא שהרי לעיל הוא עלמו הביא תי' זה משם החוס' והכריח מהירושלמי דליתא וכן הביא תי' זה משם החוס' לקמן גבי תקף את חבירו וכו' ודחה מהירושלמי הנו' אלא כוונתו כמ"ש הוא לעיל במסקנא דהוה אחינא כי היכי דשרא רחמנא שאלה ה"ה דשריא גזולה וסמך אמ"ש למעלה]:

זראיתי להרב שער המלך דף ז"ח שהביא דברי

מהרש"א הזכר וכתב וז"ל ומלתי להרשב"א דל"א שתי' דהיא גופ' קמ"ל וכו' ואם כן מש"ה לא ק"ל אלא מלולב ומלה דכיון דהא מתעשה לך דסוכה שמעינן דאפי' בדבר שאינו בא לרלות איכא משום מה"כ אם כן תו למאי אילטרין קרא גבי מזה של עבל תפ"ל משום מה"כ עכ"ד והתימא דלא ראה דברי הרשב"א שבפ"ק ששם עיקר דירתו ומשם למדנו טעם החוס' שחזרו מדעתם לעילוס"ל דמה"כ איסור תורה הוא והוא מכח הירושלמי דלפי דבריו שם א"ל למ"ש הרב דק"ל מלולב ומלה דכיון דהא מתעשה לך דסוכה שמעינן וכו' דממלה גזולה עלמה מוכח בירושלמי דאפי' בדבר שאינו בא לרלות איכא משום מה"כ ודוקא בסוכה משום דאיכא למיטעי :

עוד כתב השע"ה מיהו הא ק"ל לפי תי' הרשב"א

דאם כן מאי פריך בפ"ק כד תריץ לך דסוכה אילטרין למעוטי גזולה התם נמי ניבטי ליה למעוטי גזולה ומשני התם כתיב קרא אחרינא ועשו להם ולפי דעתו מאי קו' הא כיון דלך דסוכה דמיעט גזולה הוא משום מה"כ מעתה ילפי' מיניה לגבי זליית נמי דגזול פסול משום דהוי מה"כ כמ"ש בירושלמי גבי מזה גזולה דפסולה משום מה"כ וכן כ' הוא בפ"ק דף ט' אף על גב דלא כתיב קרא למעוטי ולהא י"ל בדוחק דהכי פריך דמאי חזית לומר דגבי זליית בעי' טויהא לשמה משום דכתיב לך וגבי סוכה נמי הא כתיב לך מאי אמרת דההוא מצע"ל למעוטי גזולה אם כן התם נמי תיבטי ליה למעוטי גזולה כלו' דתימא לך דליית אחי למעוטי גזולה משום דהוי מה"כ ומינה ילפינן לסוכה נמי דגזולה פסולה משום דהוי מה"כ ולך דסוכה נימא דחתי לך לשם חובך ואהא תי' דגבי זליית כתיב קרא אחרינא ואכתי י"ל דהמק' דפריך התם נמי לא שמיע ליה הא דר"י דמה"כ והמתרץ דלא תי' ליה הכי משום דאכתי ק' מאי חזית עכ"ד ואחר המחילה דכפי דברי הרשב"א שבפ"ק אין מקום לחי' דלא שייך למימר איפכא לך דליית למעוטי גזולה ומינה ילפי' לסוכה נמי דגזולה פסולה מה"כ דע"כ אילט' לך דסוכה למעוטי גזולה דהו"א כיון דשרא רחמנא שאלה מדכתיב כל האזרח וכו' וה"ה דשריא גזולה ולא חש משום מה"כ כיון שאינו בא לרלות מש"כ בזליית וכמ"ש הרשב"א בהדיא ליישב קו' החוס' דלא יליף מקרבן ולולב והא ליכא למימר דהכי פריך מאי חזית נימא לך דליית אחי למעוטי גזולה ולך דסוכה אחי לזמ' לך לשם חובך דודאי כל היכא דמני' לאוקמו למעוטי גזולה עדיף טפי לאוקמו דהכי וכדמשמע בהדיא מומאי דפריך התם נמי תיבטי ליה למעוטי גזולה ומאי פריך דמאי חזית לומר לך למעוטי גזולה ולא בעי' טויהא לשמה אימא איפכא אלא ודאי כדאמרן ועוד דאף כדבריו עדיין ק' מומלה גזולה דפסיל בירושלמי אלא ודאי דהמק' דפריך התם נמי והמתרץ גם כן לא שמיע ליה הא דר"י דמה"כ וכמ"ש הוא בדעת המקשה ולע"ד אף למתרץ לריבין לזה דלא תיק' ממלה וסוכה :

עוד כתב השע"ה מיהו אחתי ק' לפי המסקנא דאם

כן גבי סוכה למאי אילטרין לך למעוטי גזולה תפ"ל משום דהוי מה"כ ואי לאשמעי' דאפי' בממלה שאינה באה לרלות איכא משום מה"כ הא שמעי' ליה מזליית דכתיב ועשו להם ומעוטי גזולה וילפי' מיניה לעלמא דגזול פסול משום מה"כ והניח בקושי עיין שם ולפי דברי הרשב"א בפ"ק הא לק"מ דע"כ אילט' למיכתב לך גבי סוכה למעוטי גזולה ולא שמעי' ליה מזליית דכתיב ועשו להם דממעוטי גזולה דהו"א כיון דשרא רחמנא שאלה מדכתיב

מדכתיב כל האזרח וכולי הוה ס"ד דה"ה דשרא גזולה ולא חייושי משום מה"ב כיון שאינו בזה לרעות קמ"ל לך למעוטי גזולה דאפי' במלוא שאינו בזה לרעות איכא וכולי איכא משום מה"ב כמב' בדברי הריטב"א בפ"ק ובאמת שהוא פלא גדול שהרי ה' עלמו העלה בזכרו כשהביא הירושלמי דמלה בסמוך ו"ע :

שוב

מלאתי להרמב"ן בליקוטיו לפסחי' דל"ה גבי טבל שכ' בדברי הריטב"א דמהירושלמי דפ' האזרח ראיה דאפ"י בשאר עבירות ודחה דברי התוס' שאמרו דאין בשאר מלות משום מה"ב דהוא מסתבר טפי מן הירושלמי שהזכרתי ויש לי לתרץ שאין בטבל דין מה"ב מפני שבידו לתקן כדאמרין צומס' בינה טבל מוכן הוא אלל שבה שאם עבר ותיקנו מתוקן וכוכה מתוך שריבה הכתוב כל האזרח בישראל להכשיר האולה שלא ללמוד מלולב הולך למעוטי גזולה שלא נכסיר אותה מכל האזרח עכ"ד והוא ממש כדברי הריטב"א שזכרנו מיהו הא ק"ל על הריטב"א והרמב"ן צומה שהולרכו להכריח מהירושלמי דאיכא טעם זה אף בדבר שאינו בא לרעות וכן הביא חי' זה הריטב"א דל"ה גבי גזל עלים וסכך בהם וכולי משם התו' ותמה עליו מהירוש' הגו' עיין שם דהנה מהירוש' הגו' אין ראיה כ"כ דהוה בברת ר' יוסה ור' אילא דסבירא להו דמלה גזולה אף בדיעבד לא ילא מטעם מה"ב אבל ר' אושעיא ור' יונה פליגי וס"ל דליכא איבו' ברכה ודיעבד ילא ועיין לה"ה בפ"ו מה' חמץ ומלה דין ז' והרא"ש פ' כ"ש ואם כן אפשר דדעת התוס' היא דרבנן דדרשי' לך למעוטי גזולה ולא מפקי לה מטעם מה"ב וכן הך ברייתא דהתוקף את חבירו וכן הך דטבל ס"ל הכי דלא שייך טעם זה דמה"ב אלא בדבר הבא לרעות וכבצרת ר' אושעיא ור' יונה ואמאי לא הוכיחו בפשיטות ממאי דמיייתי עלה הא דר"י דמוכילתין איך דרשב"י מוקרא דשוגא גזל בעולה דמהתם ילפי' דאיכא טעם זה אף בדבר שאינו בא לרעות כמו עולה ועלה בדעתו לומר דסביר"ל להריטב"א והרמב"ן דעולה גם כן מיקרי בא לרעות דס"ס קרבן הוא וזה נ"ל עוד טעם התוספות. דלפנינו שכתבו ואף על גב דגבי קרבן כתיב ה"ה בכל מנות דהוי דאורייתא כדמוכח בהגזל קמא וכו' דהולרכו להוכחה דהגזל דאי מגופא דשמעתא הוה אמונא דוקא בקרבן ועולה וכן לולב דבא לרעות משא"כ בשאר מנות דלא בא לרעות. ליכא משום מה"ב לכך הוכיחו הדבר מההיא דהגזל גבי חלה וע"כ כתבו אח"ז וא"ת וכו' דלפי מה שאמרנו דאף בדבר שאין בא לרעות איכא משום מה"ב אם כן גבי לולב של אשירה תפ"ל משום מה"ב אלא דלפי זה אין נוקם למ"ס התוספות דהוי דאורייתא והעיקר כמו שפי' מהרמב"ח אלא דאכתי ק' דאמאי לא הוכיחו מההיא דהגזל קמא וכומו שכן הוכיחו התוספות טעמם ובאמת היא קו' עלומה לדעת התוספות שהביא הריטב"א ודוק' :

עוד

ראיתי למהר"ס נ' חביב שהי' לקו' מהרש"א ו"ל ואפשר לומר דהא דאיתריך קרא לאשמעי' דסוכה גזולה פסולה היינו כגון דלא שייך מה"ב כגון דקודם החג גזלה וקנאה ונשתמש בה ובכ"ג לא שייך מה"ב כמ"ס לקמן דהיכא דקנה קודם עשיית המזות ליכא תו מה"ב ואפ"ה פסל הכתוב סוכה גזולה עיין שם והשע"ה כתב עליו דליחא דאם כן דאפילו בשקנאו פסל הכתוב סוכה גזולה א"כ איך קאמר ר"ג בסמוך מחלוקת בשתקף וכו' אבל גזל עלים וכו' ופירש"י דקניניהו בשנוי השם והא לפי דעת הרב אף דקניניהו קודם עשיית המזות פסליה רחמנא

וליכא למומר דהיא דר"ג היינו דוקא בנותן דמי עלים וכדעת בה"ע אבל כשאינו ניתן דמי עלים אף על גב דקנה פסל הכתוב סוכה גזולה דהרי מדברי התוס' שם מוכח דלית להו כסדרת צעה"ע מדלא אשכחו סוכה גזולה שפסל הכתוב אלא בראובן שבה סוכה בחזירו וכו' אלא ודאי הא ליחא עכ"ד ואחר המחילה נ"ל דדברי מהר"ס בן חביב שרירין וקיימין שהרי התו' שם בד"ה אבל וכו' אחר שהביאו פירש"י כ' אח"ז ועל חנם דחק וכולי וכן הוא בנוסחאות שלפנינו וכן הגיהו מהרש"א ומהר"ס מלובלין וכוונתם דשפיר מוקמי' קרא דלך בגזל עלים וסכך בהם דמדאורייתא לא קני כיון דחוזר לבנייתו ובשמעתין דקאמר אין לו אלא דמי עלים הוא מדרבנן מתקנה מריש ע"ש וכן הוא מוצא' בחי' הריטב"א דף ט' ו"ל והגנון דהיכא דגזל עלים וסכך בהם מדאורייתא סוכה גזולה ולא קני ליה דליכא יאוש ושנוי רשות מיהו מדרבנן קני מתקנת מריש שתקנו שיתן דמי עלים מפני השבים כדאית' בפ"ג הילכך סוכה מדרבנן דהפקר בית דין הפקר וניהו משכחת לה סוכה גזולה כגון העשוייה בראש הספינה או בראש העגלה וכיוצא בהם שהם נגזלות וכדפי' רש"י עכ"ד וכן פי' הוא שם דף ל"א עיין שם ושוב הוסיפו לומר דקרא מיתוקם בלא עגלה וספינה אפילו בחר דתיקנו רבנן לקנות גזל עלים וכגון דראובן בנה סוכה וכו' ודלא כמהרש"ל ועיין שם במהר"ס בן חביב א"כ העולה מזה התוס' סבירא להו דקרא דלך דפסל גזולה מני לאוקמי בגזל עלים דמדאורייתא לא קני וסוכה גזולה היא מיהו מדרבנן קני ליה מתקנת מריש שתקנו שיתן דמים ואם כן שפיר קאמר ה' החבי"ב דלא ק"ל מוסוכה משו' דא"ל דאיתריך קרא לאשמעי' היינו כגון דלא שייך מה"ב כגון דקודם החג גזלה וקנאה ונשתמש בה דבכ"ג לא שייך מה"ב כמ"ס התוס' לקמן וכדאמר ר"ג לקמן דאין לו דמי עלים דקניניהו בשנוי השם והוא' מדרבנן קני ליה מתקנת מריש קמ"ל דאפ"ה פסל הכתוב סוכה גזולה דמדאורייתא לא קני כיון דחוזר לבנייתו ומאי דקאמר אין לו אלא דמי עלים היינו מדרבנן מתקנת מריש וכמו"ס התו' וכמבואר בדברי הריטב"א שזכרנו כנ"ל ודוק' ועיין בהרמב"ן במלחמותיו ז"ל :

מיהו

הא ק"ל לדבריו לפ"ז א"כ אמאי הולרכו התו' לומר דהא דתינא לקמן לכס להוליא את השאול ואת הגזול דמשום שאול איצטרך דבלאו לכס נפק"ל גזל משום דהוי מה"ב ואמאי לא קאמר דלכס איצטרך שפיר לאשמעי' דלולב הגזול פסול היינו כגון דלא שייך מה"ב כגון דקודם החג גזלו וקנאו ונשתמש בו לכך איצטרך לכס לפסול גזול וי"ל בדוחק הא דלא כ' דלכס איצטרך שפיר להוליא את הגזול אף במוקם דלא שייך מה"ב משו' דהא כבר שמעינן מתעשה לך דסוכה דאפילו בשקנאה פסל הכתוב גזולה אם כן תו למאי איצטרך קרא גבי לולב תפ"ל משום מה"ב לכך כתבו דאיתריך לכס לשאול :

עוד

ראיתי להרב שער המלך שרלה ליישב עוד לקושי' מהרש"א דסבירא להו להתוספות דשמעתין דמה"ב ליכא אלא לגבי עלמו אבל לא לאחרים וכן נראה שהוא דעת רש"י בסמוך ד"ה וקרקע וכולי וכן כתב הרב מגן אברהם סיומן תרמ"ט וזה שהתוס' בסמוך ד"ה הא וכו' הוכיחו ממאי דפרך דליקניניהו משמע דאי קניה ליהמני גפיק ביה ולא חשיב מה"ב וכולי ולא הוכיחו כן מר"ה גופיה דקאמר כי היכי וכו' ולכך איצטרך לך אלא דהא ליחא דאם כן אמאי ולא כתבו דלכס שפיר איצטרך לגזול אף לאחרים עיין שם ונראה לעניות דעתי דלא כתבו כן משום

משום דהא כבר שמעי' מחששה לך דסוכה דאפי' לאחרי' פסל הכחוב גזולה אם כן הו' למאי אילטרין גבי לולב ת"ל משום מה"ב לכך כ' דאילטרין לשאלו וכמ"ש בדע' מהר"ס ו' רביב וכן כ' הוא עלמו ליישב דברי החוספו' בדברי הריטב"א וזכרנו דבריו לעיל ודע ששמעתי עוררי' על דברי ה' שער המלך דאם כנים אהנו בזה דסביל' להחוספ' דמה"ב לאחריס ליכא אם כן נמי ק"ל מההיא דלולב של אהרה דאימא אילטרין טעמא דנוכחת כדי לאסו' אף לולב של אהרה טעמו דה אחרים ונר' ברור דדוקא בגזל הוא דשיך לומ' לאחריס ליכא מה"ב כיון דהוא לא גזל ובא לו דהיתר מה שאין כן בע"א אף דלא עבדה הוא אלא אחרים הוא דעבדו מכל מקום על כל פנים הרי היא ע"א וע"א דישראל אינה בטלה עולמית ואיסו' אהרה רביע עליה הא גופא קשיא וליכא למימר דמיירי בע"א דכתי' דהא משנקלץ הלולב מן הדקל נהבטל ועיין בהוס' לקמן בד"ה באהרה וכו' עיין גם וזה ברור :

ואולם הריטב"א בחי' לקמן דף ל"ה כ' איכא נוסחי גרסי' של אהרה וכו' מאי טעמא משום דהו' ליה מה"ב ול"ג שאין זה מה"ב שזה לא עבד עבירה באהרוג זה עכ"ל ולפוס ריהט' הרי הריטב"א מחלק באהר' ואומ' כיון דהוא לא עבד עבירה אלא אחר' הוא דעבדו ליה לא חשיב מה"ב וקשה דאף הוא לא עבד עבירה מכל מקום הרי הוא ע"א גופ' קשיא לכן כ"ל דכוונת הריטב"א לחלק בע"א והוא דכוונתו לחלק דלא חשיב מה"ב דאף דעבדו האהרה כולה האהרוג זה שיוציא בו לא נעשית בגוף האהרוג זה עבירה וכי האי לא מיקרי מה"ב וכן מורה דיוק לשונו שוב ראיתי להר' שמהת יום טוב סימן מ"ב ד' קס"ה ע"ב שפירש כוונת הריטב"א כדכתי' אלא שקיים זה מדיוק לשונו עי' גם באורך ועוד נראה לי דמוכרח לו' דכוונת הריטב"א הוא כמ"ש דא"א מאי הקשה צפ' קמא דל"ל לך בסוכה תפוק ליה משום מה"ב אימא דאילטרין לאסו' אף לאחרי' דליכא מה"ב אלא ודאי כמ"ש ומהאימ' מהרב שמתת יום טוב דלא הכריח מזה וה' מנעלהו בזכרו לקמן גם :

בזיהו מה שדחה ה' שער המלך בעיק' דברי ה' מגן אברהם דלא כתב רש"י אלא ביאוש ושינוי רשות דודאי לא הו' מה"ב כיון דביתר' אחתי לירי אבל קוד' יאוש אפי' דמודרש רש"י דהו' מה"ב ולכך לא הוכיחו ממילת' דרב הוגא גופיה עיין גם באמת דחה דאפוי פלוגתא לא מופשינן ודעת רש"י כדעת הרמב"ן במלחמות וכן כ' ה' מגן אברהם עלמו לעיל מזה גבי ברכה דשינוי ויאוש עדיף טפי וע"ש וראיתי לה' אליה רבה גם שכתב ליישב מה שהקשה הגו"א דמאי פריך וליקנינהו אימ' דאילטרין ר"ה לזה דהשת' שפיר מוצרכין עליו עיין גם וכתב עליו הר' וזה לשונו דשני המקשים לא מקבו על המוכרים גופיהו אלא מקבו על ר"ה דאמ' דקנה ושנוי רשות בדינו תפ"ל נמי טעמא דשנוי מעשה או שנוי השם ואי בעי לו' שלא יהיו הם גזלים מאי תלינן בשינוי רשות הוה ליה למימ' טעמ' שלא יהיו הם גזלים עכ"ל דולא ראה ה' דברי התו' ברבור המתחיל ה' קנייה וכו' הגו' שהוכיחו ממאי דפריך וליקנינהו בשינוי השם וכו' וכן הוכיחו במרוצה דף ס"ז ד"ה אמר עולה וכו' מיהו אפשר שזה דעת רש"י גם בד"ה וקרקע וכו' והנ"ל בשמעתין שכתב וא"ג הו' מלוה הבאה בעבירה אם אהם התחבזה וכו' ומאי דפריך וליקני בשינוי מעשה ושנוי השם אילשנא דרב פריך דקאמ' וליהו שינוי רשות דהא בלאו הכי קונה בשינוי השם ושנוי מעש' וכמו שכתב בעל אליה רבה שזכרנו ודלא כמהרש"א גם

כפי' רש"י ודו"ק וכן נר' שהיא דעת הריטב"א בחידושו והרשב"א בחידו' לגיטין ובתשוב' סימן תתקס"ח שהוכיח ממילת' דר"ה גופיה יעיין גם ועיין להר' מחנה אפרים הלכות גזילה סימן כ"ט כמה שנתמה על ה' טורי זהב ועיין לא"א צפ"ע ערך השלחן סימן י"א :

עוד לאלוה מלין ליישב עוד לקושיא מהרש"א דהתוס' בשמעתין לא קשה להוגבי סוכה דהנה כ' הרמב"ן במלחמות וזה לשונו ומאי שהשיב ממאי דקאמר רב הוגא להנהו אוונכרי וסקלי' וטרי' וליקנינהו בשנוי השם ואף על גב דמלוה הבאה בעבירה היא יש להשיב דארעתא דגוים גזלי ולא של ישראל דלא שכיחי ומשום לכס אחמר דלמקנ' מינייהו בעינן יאוש ושינוי רשות ומיהו מלוה הבאה בעבירה ליכא עכ"ד מוכח דס"ל דלרב הוגא גזל העכו' מות' וארעת' דעכו"ס גזלי ולא של ישראל ומשום מלוה הבאה בעבירה ליכא אבל משום לכס איכ' ואף על גב דגזל עכו"ס מותר מכל מקום לא מיקרי לכס ומשוי' הכי בעינן יאוש ושנוי רשות וכן כתב הרא"ם בספר יריאים וזה לשונו ולריך לזהר שלא לגזול אלו ד' מינים אפילו לגוי ואף על גב דמ"ה דגזל שרי מכל מקום כל מה דלא נפק מרשות גוי לא מיקרי לכס דאמר רב הוגא להנהו דמוצבי אנוכרי כי זכיתו מכותים לא תגזו אתון אלא ליגזו אינהו וניתבו לכו מאי טעמא סתם כותים גזלי ארעת' נינהו וקרקע אינה נגזלת הילכך ליגזו אינהו כי היכי וכו' ושמעינן וכו' עכ"ל מבווא' דס"ל דמאי דאמר סתם גוים גזלי ארעת' נינהו ארעת' דגוים נינהו ולא של ישראל ומשום לכס אחמר דלמקנא מינייהו בעי' יאוש ושנוי רשות דאף על גב דגזל הגוי שרי מכל מקום כל כמה דלא נפיק מרשות גוי לא מיקרי לכס אבל רש"י פירש גם גזלי שדות הם מישראל והרשב"א בתשו' סי' תתק"ב כתב דמה שפירש רש"י מישראל לאו דוקא דמה לי גוי מה לי ישראל דמסתמא גוים גזלי שדות זה מזה וקיימ' לן נמי כר"ע דגזל הגוי אסור עיין גם ולעג"ד דרש"י סובר כדעת הרמב"ן דגזל העכו"ס מות' ועיין במהרש"א ודלא כמהר"ס בן חביב ועיין להרב שער אפרים סימן ב' דף ח' ע"ש באורך והסמ"ג עיין מ"ד אחר שהעתיק הש"ס כדאמרו כתב אח"ז ובכאן מלינו חילוק בין גזל גוי לגזל ישראל עד כאן דבריו ונ"ל דדעתו כדעת הרמב"ן והר"א ממיד' דדוקא ארעת' דעכו"ס כי היכי דלא ליהוי מלוה הבאה בעבירה וז"ש דמלינו חילוק בין גזל גוי לגזל ישראל דמכאן שמעינן דגזל הגוי מותר כמבואר :

שוב ראיתי למהרש"ל צפ"י לסמ"ג שפי' כוונת הסמ"ג דהיינו דאם היתה קרקע של גוים בודאי דיאוש לחוד סגי ואם כן כבר קנה הגוי ביאוש ואפילו אי גזו ישראל ש"ד אבל בגזל ישראל אין שייך יאוש עכ"ד ובאמת שכתב בריא"ז הובאו דבריו בשה"ג וז"ל ואפי' אם נגזלה מן העכו"ס הואיל ונתייאש אותו העכו"ס הנגזל הרי הפקר ביד ישראל ע"כ עיין גם ובכן י"ל שהיא דעת רש"י שפי' גזלי שדות הם מישראל מיהו לא"ג גם וז"ל וא"ג קני הו' מה"ב וכו' ואם כן מיירי שפיר בשדות של גוים מיהו לדעת הסמ"ג וריא"ז י"ל צפשיטות כמו שהוכיחו התוס' שהבאהו בסמוך דאי קני ליה בלא בווע המלוה לא הו' מה"ב עיין גם ודלא כ"ה שער אפרים גם שהבין דעת ריה"ז כדעת רש"י דגזל העכו"ס מותר עיין גם דאם כן מזה לריך ליאוש שוב ראיתי להשע"ה בה' גזילה דף ח' עמוד שלישי שהביא סברא זו דיאוש כדי קני בגזל הגוי לכ"ע משם מוהרמב"ח בקו' יום תרועה וסייעיה מדברי ריה"ז שזכרנו ועפ"י יישב פירש"י כמ"ש יע"ש ומה

וכמ"ש לעיל או דכוין למ"ש מהר"ם נ' חביב ליישב דעת רש"י במ"ש גזילי שדות הם מישראל מפני שסובר דהא דינא דקרקע אינה נגזלה אינו אלא בגזל ישראל עיין שם והכא לא הוי סתמא דודאי מאי דקאמר וקרקע אינה נגזלת הוא חף לאחר יאוש דשמעי' ליה למריה דמייאש לעולם אינה קנייה לגזלן בשום יאוש דלעולם בחזקת בעליה קמא קיימא דאל"כ מאי רבותיה דקרקע כמו שפירש"י ועיין בהתוס' והפרי שחלש ודאי שכבר נתייאשו הבעלים מכל הפירות שהרי אין זה דבר הדר במקומו לימים רבים ואין כח בקולמוס להרחיב הדברים :

ובמצוא דבר יתבאר מ"ש התוס' בסמוך בד"ה מחוך וכו' ש"ו ח"ל הכא דוקא שהוא מורבנן לא

חיים אמורה בעצירה עכ"ל וכוונתו פשוטה דבי"ט ב' שהוא מורבנן לית ליה מה"ב אבל ביו"ט ה' שהוא מדאורייתא לית ליה משום מה"ב לפוסלו חף לאחר יאוש וכיון שכן ק' לי טובא דכפ"ז הו"ל לתרץ אליבי דלעולם קאי ביו"ט ה' ומידו' דגזול חפ'י לאחר יאוש דקני מדניח ומיקרי לכס עכ"פ איבו מיפסל משום מה"ב דהא דאוריית' הוא ולפי האמור ניחא דהתוס' מפ' מלתיה דרבא כך אבל גזול חיימה כיון דסתם גזילה יאוש בעלים וכדיניה דמי הרי לכס מיקרי קמ"ל דפסול משום מה"ב כיון דאוריית' הוא וס"ל להתוס' כדעת הרא"ש והסמ"ג והרמב"ם שזכרנו בסמוך דכי אמור רבנן סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים הוא דוקא בגזלן גוי אבל בגזלן ישראל סתמא הוי יאוש אבל רש"י סובר כדעת הי"מ דבגזלן חפילו ישראל סתמא לא הוי יאוש ולכך פ' קמ"ל דסתמא לא הוי יאוש עד דשמעי' ליה דמייאש ואין להק' לפ"ז הרי קיימי מילתי' דסתם גזילה יאוש בעלים הוא והכי קאמר לעיל בשלמא לפני יאוש אדם כי יקריב מכס וכולי והרי כל סתם גזילה יאוש בעלים הוא דהאי דלעיל ודאי פליגא דהאי דלא ס"ל סתם גזילה יאוש בעלים ולזה ודאי להאי מ"ד אליבא דר' יחזק דבבב"א ליה סתם גזילה יאוש בעלים הוא קרא דמכס ודאי דלא ח'טריך להאי אלא למכס ולא לכולם כמו שכתבו התוספות בסמוך בד"ה כי יקריב וכו' ועוד י"ל דהאי דלעיל דשמעי' ליה להדיא דאמר השתא הוא דתקיף ולמחר תפיס ליה לדינא כדאמר' דלאו סתם גזילה יאוש בעלים הוא ומה שפ' רש"י לעיל לאחר יאוש דשמעי' ליה למרא דמייאש וכו' הוא לשיטתו דסובר כדע' הי"מ דחף בגזלן ישראל סתמא לא הוי יאוש :

אבר ראיתי להגאון הש"ך שם סק"ב שמהם על הטור והאריך לדחות דברי הטור שכ' דהרא"ש מולק ח"מ והעלה במסקנ' דגם הש"ס סובר כדעת הי"מ דכי אמור רבנן סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים הוא חפ'י בישראל אמור עש"ב והוכיח כן מכתבו דוכתי ואין לי פנאי לעמוד עליהם ועיין להלח"מ בפ"ו מה' גזילה דין ג' אבל מ"מ אכתי סוגי' דשמעתין לפי דברי הרא"ש היא נגד הי"מ ועיקר כמ"ש כנלע"ד :

אך ראיתי להש"ך בסוף דבריו שכ' ח"ל ועוד תימא על הטור ממאי דאמרין ר"פ לולב הגזול ל"מ קאמר וכו' וכדידיה דמי קמ"ל אלמא דסתם גזילה חפ'י בישראל לא הוי יאוש בעלים עיין שם וכבר נתבאר מ"ש למעלה דנ"ק דהרא"ש והסמ"ג והרמב"ם והתוספות מפ' מילתיה דרבא דלא כפירש"י אלא כך הוא מפ' אבל גזול חיימה כיון דסתם גזילה יאוש בעלים הוא וכדידיה דמי הרי לכס מיקרי קמ"ל דפסול משום מה"ב כנ"ל :

וראיתי למהר"ם מלובלין ז"ל שתמה לדעת התוספו' שזכרנו דבי"ט ראשון שהוא דאורייתא מודה שמואל

שתמה שם על הרמב"ן דהא רב הונא גופיה קאמ' בפ' הגזול בתרא מנין לגזל הגוי שאסור שנא' ואכלת וכולי עיין שם כבר כתב ה' שער אפרים שם משם מהרש"ל ציט"ש שם דהני קראי אסתמכתא בעלמא עיין שם ועוד נר' דאפשר דסבירא ליה דחף על גב דגזל הגוי אסור מ"מ לא מיקרי מה"ב' וכן כתב ה' מ"א סימן הרל"ז ס"ק כ"ג עיין שם מיהו ק"ק על הרשב"א בתשו' הגו' במ"ש דקיימא לן כר"ע דגזל הגוי אסור ואמאי לא הביא עדיפה מינה מר"ה גופיה דיליף דגזל הגוי אסור מקרא דואכלת וכולי אבל ה' בית חדש בתשו' גאוני' בתראי סימן כ"ד נדחק בכונתו הסמ"ג והוא שר"ה לא חיים אלא לבמא הקרקע של ישראל כדפירש"י אבל לא חיישי' שמא אנסוהו מגוים דאם כן היה חושש גם כן על הקונו' ומישראל דשמא הקרקע היתה של גוים ואנסוהו מידם ומכרהו לישראל אלא ודאי דבכאן מליטו ח' כל' חף על גב דבעלמא קיימא לן דאין ח' ביניהם דחף גזל גוי אסור כגדון זה לא חיישי' מטעם שכ' עיין שם באורך ועיין להשע"ה דתריך יתיב הפוסקים שהשמיעו הך מומרא בדברי הסמ"ג יע"ש וכבר קדמו ה' צ"ח שם ועיין לה' מחנה אפרים הל' גזילה סימן ל' עיין שם :

והשתא י"ל דהתוס' דשמעתין ל"ק להו גבי סוכה דא"ל דסבירא ליה לב"ה כהך תנא דכפ' המקבל דק"א דגזל העכו"ם מותר מש"ה ח'טריך לך למעוטי גזולה חף שגזלה מגוי דליכא משום מה"ב והא דלא כ' התוס' דהא דתינא לקמן לכס להוילא את השאלו ואת הגזול דשפיר ח'טריך להוילא את הגזול למעט גזל הגוי משום דהא כבר שמעי' מתעשה לך דסוכה דמיעט הכחוב חף גזל הגוי אם כן תו למאי ח'לט' קרא גבי לולב מש"ה הולרכו לימר דח'טריך לכס לשאלו ואף על גב דהתוס' בסמוך בד"ה הא קנייה וכולי הוכיחו ממאי דפרקי' וניקנהו וכולי דאי קני ליה לא הוי מה"ב יע"ש י"ל דסבירא להו דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישראל ולא של עכו"ם או דגזלי ארעתא נינהו זין משל עכו"ם זין משל ישראל ואם כן איכא למיחש למה"ב לכך כ' דכיון דקני ליה בלא סיוע המלוה הו לא חביב מה"ב כנ"ל ברור :

ואחר כתבי את כל הרשום בכת' ראיתי להגאון הרא"ש צפ' לסמ"ג שם שפ' דברי הסמ"ג צע"א ח"ל דאלו בגזל ישראל אמרי' סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים ואלו הכא דאמרין סתם גוים גזלי ארעתא מישראל נינהו והוי גזל דגוי אמרינן ליגזו אינהו כי היכי דליהוי יאוש בעלים בידה דידהו שהבעלים כבר נתייאשו מכל הפירות עכ"ד וליתא שהרי הסמ"ג עלמו בה' גזילה עשין ע"ג כתב ח"ל ומפני מה סתם ליסטין ישראל נתייאשו הבעלים וסתם גוים לא נתייאשו מפני שהבעלים יודעים שהגוים מחזירים מיד הגזלן חף על גב שאין שם עדים שגזל אלא בראיות רעושות ובאומר דעתן וכן הוא לשון הרמב"ם פ"ד מה' גזילה דין ז' עיין שם והיא דעת הרא"ש הביאו הטור משמו בת"מ סימן ס"ח אבל דעת הי"מ שהביא הטור גם כן שם דבגזלן חפ'י ישראל סתמא לא הוי יאוש עיין שם במרן הב"י ואם כן לדידיה ח' כתב הסמ"ג עלמו כאן דכי אמור רבנן סתם גזילה לא הוי יאוש שהרי הוא עלמו בעשין ע"ג כתב א"פכא דכי אמור רבנן סתמא לא הוי יאוש הוא דוקא בליסטין גוים אבל בליסטין ישראל סתמא הוי יאוש וסוגי' דשמעתין קשיא גם כן לסברת הי"מ שהביא הטור לכן נר' עיקר כמ"ש מהרש"ל בכונתו או דדעתו כדעת הרמב"ן והרא"ש

שמואל דליכא מבוס מה"ב אף לאחר יאוש ו"ל ו"ע לפ"ו
 מאי קאמר רבא בסמוך דל"מ קאמר וכו' דמאי כל שכן
 הוא זה הא חיבא למומר דאימא גזול דוקא דהוי מלוה
 הב"ע כיון דיו"ע ח' הוי דאורייתא עב"ד ולע"ד לק"מ
 דרבא מתרן לשיטת המק' דקאמר הא שאל כשר אימת
 חילמא ביום טוב ח' הא כתיב לכס משלכס והאי לאו
 ידיה אלמא דפשיט' ליה למקשה דרש' לכס למעט גזול
 ושאול וע"ו מתרן ח' ל"מ שאל ללאו ידיה ובולי
 אבל גזול אימא וכו' אבל רבא ה"ה דהו"מ לתרן לו הכי
 דלעולם ביום טוב ראשון ולא דרשינן לכס למעט ודוקא
 בגזול פסול מבוס מה"ב דהא דאורייתא הוא אבל שאל
 דליכא ביה מה"ב כשר ודוק :

ודרך

אגב ראייתו לעמוד ענ"ש החי' בחוה"מ סוגי'
 גד"ה הא קנייה ביאוש וכו' שכת' ו"ל ו"ל
 דח"ה דיאוש כדי קני מלו נפקי ביה ולא חשיב מה"ב וכן
 מוכח לקמן בזמעתין גבי נכדו וליקנינהו בשינוי השם משמ'
 דאי קני ליה מלי נפקי ביה ולא חשיב מה"ב עכ"ל אבל
 התוס' שם במרובה ד"ה אמר עולא וכו' וכן בגיטין ד'
 ג"ה בד"ה מ"ט וכו' דחו לזה ו"ל ודוקא לומר דסדר
 כריב"ן דלא חייש למה"ב וכבר כתב הר' שפ"ה דהתוס'
 דהתם פליגי אמ"ש הכא דביום טוב ח' שהיא מדאורי'
 חייש שמואל למה"ב עיין שם אבל מ"ש התוס' עוד ו"ל
 ועוד דאמרי' התם האי כבורא דמתלליתא עבדו בה רבנן
 תקנתא מפני תקנת הבבסי ובסוכה לא בעינן משלכס ולא
 מופסלח אלא מבוס מה"ב וכי קנה בתקנת' דרבנן לא
 חשיב מה"ב וכו' באמת אחד הרואה יתמה' דבהר"י אמרי'
 בסוכה לעיל דכ"ז ע"כ דתעשה לך סוכה לכ"ע למעוטי
 גזולה וכבר תמה כן ה' שפ"ה והניח' בל"ע וכן ראייתו
 למו"ה זרע יתק בח' לגיטין לשם הגריבה עיין ע"י שם
 והרשב"א בחי' לגיטין שם כ' ו"ל והכי מוכח בסוכה פ'
 לולב הגזול דכל שקנה וכו' בין ביאוש כדי למחן דאית
 ליה יאוש כדי קני לה קרינן ביה מה"ב והיינו טעמא
 דסוכה גזולה כגרה ע"כ ונראה פשוט דקאי הרב אמאי
 דקאמר בהם גזל עלים וכך בהם דאין לו אלא דמי
 עלים ואמאי לא מופסיל מבוס מה"ב אלא ודאי כיון דקנה
 קודם המלוה טוב אין בו מבוס מה"ב וע"ש ברש"י ותוס'
 וכן מפורש בח' הריעב"ח לשם וכן כ' הרמב"ן במלחמ'
 במטלתין אבל דברי התוספ' הם תמוהים כמזכ' ולע"ד
 דהתוס' דהתם בנייט על דברי הריעב"ח לעיל דף ע'
 שכ' לקו' התוס' שזכרנו מראש שהק' גבי סוכה ל"ל קרא
 דלך הפ"ל משום מה"ב עיין שם כתב הוא לזה ו"ל ו"ל
 דאין שהתא לשמואל קיימי' דלית ליה מבוס מה"ב ביום"ה
 ח' ערי' ליה קרא למעוטי גזולה עכ"ל ח"כ כפ"ו ח' ליה
 דרב"ב דחייש מבוס מה"ב ח"כ לדידיה ודאי דלא ח' ליע'
 ליה קרא דלך בסוכה למעוטי גזולה דשמעי' לה דפסולה
 מטעם דהו"ל מה"ב וזה שכתבו התוספ' במרובה וגיטין
 דבסוכה לא בעינן משלכס ולא מופסל' אלא משו' מה"ב
 והשתא ל"ק מה שהק' התוס' לעיל מולוב וזוה דתפ"ל
 משום מה"ב דהתם לשמואל קיימי' דל"ל טעמא דמה"ב
 כנ"ל ועוד אפשר ליישב דהתוס' דהתם מיוסדים עמ"ש
 עוד הריעב"ח שם לקו' התוס' שזכרנו מראש דח' ערי'
 לך בסוכה מבוס דריבה הכתוב שאלה כל האזרח וכו' ו
 ואם כן קובע' דמילתא דלא ח' ערי' לך דשמעינן לה
 דמפסל' מבוס מה"ב אלא מבוס דריבה הכתוב שאלה
 והראשון כ"ל עיקר :

עוד

כ' התוספות ו"ל והא דשמעי' ליה לעיל לעולא
 גבי פלוגתא דר"ש ורבנן וכו' דקאמר עולא מחלוקת

בסתם אבל זידוע דברי הכל קנה התם וכו' והשע"ה
 שם הביא מה שהק' מהרש"ך ח"א דע"ד על התו' דמאי
 קו' גימא דמאי דקאמר לא קני הוי מדאורייתא ומאי
 דקאמר קני הוי מדרבנן דס"ל לעולא דיאוש קונה מדרבנן
 וכדקאמר רבא התם יאוש אמרי רבנן וכו' ע"ש ולע"ד
 כיון דפלוגתא דר"ש ורבנן למר גטוב ולמר גזול מקרא
 נפ"ל וס"ל דמדאורייתא יאוש לא קני וקאי עליהם עולא
 וקאמר מחלוקת בסתם אבל זידוע ד"ה קני ח"כ ודאי
 קני מדאורייתא קאמר כיון דפלוגתייהו הוא בדאורייתא
 ו"ל הר"ש הובא במקו' במרובה שם סוף דף ס"ו ור"מ
 פי' דלרבה נמי הוה ק' דהוה מספ"ל אי יאוש קני מדאורי'
 ואמאי תיפשוט מהכא דקני מדאורייתא דאי לא קני אלא
 מדרבנן אמאי אמרי רבנן דשל גנב מחשבה מטמאתן וכו'
 וכ"כ תלמודי הר"ף הובא שם ו"ל ו"ל דבת"כ פליגי ר"ש
 ורבנן בקרא דמשכבו דאיתו למעוטי למר גזול ולמר גטוב
 וכיון דמקרא נפ"ל אס כן מדאורייתא קאמרי דיאוש לא
 קני ולכך ק"ל לרבה דרבה סבר דשמוא יאוש מדרבנן ולא
 מדאורייתא ע"כ וברור ועיין להרשב"א בתשו' סו' תתקס"ח :

עוד

כ' התוס' והא דנשמע בריש הגזול קמא בההיא
 דגזל סאה וכו' ח"ג שאני ברכה דליכא נמי הזכרה
 לש"ש וכו' וכתב מהרש"ח שם במרובה ולגבי אסא נמי
 דפרך וליקנינהו בשינוי השם היינו לענין קיום המלוה
 אבל לענין ברכה הלובב יש להחמי' יותר ע"כ והשע"ה
 כ' עליו ואינו מבין דבריו דאכתי תיק' דמאי פריך וליקנינהו
 בשינוי השם אימא דמש"ה ח' ערי' רב הונא לומ' דלא
 ליגזו אינהו כדי להרויח הברכה ג"כ דאי מטעמא דליקנינהו
 בשינוי השם אין ראוי לברך משום מה"ב עכ"ד ולע"ד
 כוננת מהרש"ח בצורה היא דר"ל דרב הונא קאי אמתני'
 דלובב הגזול פסול וכו' ועלה קאמר לא ליגזו אינהו משמע
 אף לענין קיום המלוה לא קיים לכך קאמר להו לא תיגזו
 איתון וע"ו הק' וליקנינהו בשינוי השם והמתרן הו"מ לתרן
 לו הכי אלא דעדיפא הישב דאף לענין קיום המלוה ח' ע'
 לימר דלא ליגזו אינהו ועיין למהר"ם ב"ח והמ"א סימן
 חרנו"ט על מ"ש שם מרן דגזול פסול בין לפני יאוש בין
 לאחר יאוש אבל גזול וכו' דקנייה בשינוי מעשה ומיהו
 לא יברך עליו כ' ע"ו ולע"ד דאס כן מאי פריך וליקנינהו
 בשינוי השם וכו' ואפשר דהתם בשינוי השם ויאוש עדיף
 עפי ע"כ וה' ח' ליה רבה שם כ' ע"ו ותימא דהא פריך
 הש"ס נמי התם וליקני בשינוי מעשה יע"ש ולא ידענא
 מאי ק"ל דכוונת המ"א פשוטה לפנייה דהתם חיבא יאוש
 בהדי שנוי השם עדיף עפי משא"כ בנדון מרן דשנוי מעש'
 גרידא בלא יאוש לא יברך עליו וראיתי לה' גופי הלכות
 אות המ"ס סימן שי"ו שהביא זה הכלל שכ' התו' דהיכא
 דקני קודם המלוה לא חשיב מה"ב משם הר"ן והק' עליו
 מוסאה של חטין ואח"כ כ' אחרי כתיבי מלאתי בתוספות
 קמא שכת' זה הכלל והק' מה שהקשיתי מוסאה של חטין
 יע"ש והתימא דלא היה לריך להביא מנורחק המליחא דהתו'
 עלמס בסוגי' שם בחותו פרק בחותו מקום כ"כ כמזכ' א'
 שז ראייתו לה' לשון למודים הלכות לולב דף קי"ד ע"ד
 שכ"כ על דברי המ"א בפשיטות עיין שם ועוד שם ראינו
 שתמה על דברי הח"ה כמו שתמה תלמודו הרב שע"ה
 וע"ש שחי' בפנים שונים עיין שם :

שוב

אשוב לדברי התוס' הניתנים למעלה שכ' בריש
 הדבור ו"ל ואף על גב דקרא גבי קרבן כתיב
 ה"ה בכל מלות דהוי דאורייתא כדמוכח בריש הגזול קמא
 וכו' וה' גופי הלכות שם הבין כוונתם דלא אמרי' מה"ב
 דלא מנהי אלא במלוה דאורייתא וכ"כ לקמן בד"ה מתוך
 וכו'

וכו' וע"ז הק' דליך כ' דהכא הוי בלולב ביום ב' מלוא דאורייתא ומתוך זה ילא לידון בדבר חדש דכיון דעיקר געילת לולב מודאורייתא חייב רשב"י ביום ב' משו' מה"ב יע"ש ולע"ד כוונת החוס' ברורה דמ"ש ה"ה בכל מלות דהוי דאורייתא ר"ל דה"ה בכל מלות דטעם זה דמלוא הבאה בעבירה הוא מדאורייתא ועיין להר"ם מלובלין ואם כן לרשב"י דחייב למלוא הבאה בעבירה ודאי דאיכ' טעם זה אף במלוא דרבנן גמורה ושמואל פליג עליה בזה דלית ליה מלוא הבאה בעבירה במלוא דרבנן וז"ל הרא"ש ריש פ' לולב הגזול שם ופסול ליה משום מלוא הבאה בעבירה ואף ע"ג דקרא גבי קרבן כתיב ה"ה בכל מלות דמוכח בריש הגזול וכולי הרי שלא כתב כלשון החוספות דהוי דאורייתא אלא כתב סתם ה"ה בכל מלות אף דרבנן וכן מוכח בהדיא ממה שסיים הרא"ש וז"ל ולא כשמואל דסבר דלא אמרי' הכי אלא במלוא שהיא דאורייתא ולא מסתב' טעמייהו דכיון דמברך ומוכיר ש"ש מנאך הוא במילי דרבנן וא"כ ודאי לפי טעם זה אף במלוא דרבנן גמורה דלית לה עיקר כלל מן התורה ישנו בנ"ע זה דמה"ב דכיון דמברך ומוכיר ש"ש מנאך הוא במילי דרבנן כמו במילי דאורייתא ומכל מקום מ"ש אחת למעלה בכוונת החוס' דמה שהולכנו להוכיח דהגזול וכו' לומר דאיכא טעם זה אף בדבר שאין בזה לרעות בהמת דלפ"ז אין מקום למ"ש החוס' דהוי דאורייתא מיהו לשון הרא"ש אפשר דכיון לזה ולכך הולכנו להוכיח דהגזול וכו' :

וראותי

לה' ארעא דרבנן בלות זה נמשך אחר מר זקנו ופ' כן כוונת החוס' ועפ"ז הק' מההיא דג' שאכלו דפריך והא מה"ב הוא אלמא אע"ג דתפלה דרבנן פריך והא מה"ב הוא עיין שם וכבר כתבתי דאין כוונת החוס' כמו שהבין מר זקנו אלא דלרשב"י דחייב למלוא הבאה בעבירה אית ליה הך טעמא אף במלוא דרבנן גמורה דלית ליה עיקר ומ"ש החוס' דהוי דאורייתא ר"ל דפסול מלוא הבאה בעבירה שייכא מן התורה בכל המלות וכמו שמוז' בהדיא בדברי הרא"ש כמ"ש ואם כן שפיר פריך הש"ס והא מלוא הבאה בעבירה הוא משום דס"ל דהילכתא כרשב"י וכמו שהוכיח הרא"ש והא דלא הוכיח בפשיטות מודפריך סתמא דהש"ס התם כבר כת' הרב ארעא דרבנן דהרא"ש שם דלא גרים לה מיהו מ"ש דאבשר דהחוס' גם כן לא גרסי לה עיין שם אין לורך ודאי שפיר נמי מ"ש הפר"ח דממרוז גזול לא נפיק אף על גב דממרוז בזה"ז דרבנן עכ"פ מפסול משו' דהוי מלוא הבאה בעבירה וכרשב"י דהילכתא כוותיה ולא לריכא לנ"ש ה' דמפסול כיון דעיקרו דאורייתא עיין שם עוד שם למד כלל אחר מהחוס' דטעמא דמלוא הבאה בעבירה מודרבנן עיין שם והוא לשיטתיה אזיל לפי מה שפי' בכוונת החו' דריש פרק לולב הגזול אבל לפי מ"ש זכינו לדין דמה"ב טעמא דאורייתא בכל המלות וכן דעת הריטב"ה כמ"ש למעלה ועיין להר" קול אליהו א"ח סימן כ"ה דגם הוא נמשך חתריהם עיין שם :

והזהר

היות למתרי"ע אלגאזי צם' שמחת יום טוב סי' מ"ב דף קס"ה עמוד ראשון שהקשה לפי דברי החוס' בהמורה דף ק' עמוד שני שכתבו דוק' בהטאת ואסם דאחו לכפר שייך לומר אין אדם מתכפר בדבר עבירה אבל בעולה ושלמים קריבים כיון דלאו לכפרה אחיין עיין שם אס' כן נזאי מיייתי ראיא מקרא דוהבאתם את הגזול כיון דיש לו' דקרא מייירי בקרבן דאחי לכפר' מה שאין כן בשאר קרבנות דלא אחי לכפרה וכל שכן שאר מלות עיין שם ולא קשיא מיידי דלולב גם כן בא

לרעות כדאמרינן פ' לולב הגזול דף ל"ח סע"ב עיין שם ואם כן שפיר מיייתי ראיא מקרא דוהבאתם וכולי ומה שתי' דלהכי מיייתי אידך דרשב"י מקרא דשוגא גזל בעול' וכו' עיין שם מדברי הריטב"ה לעיל אין נר' כן וכמ"ש לעיל ומה שהקשה ה' הגז' דמ"ש מתמורה דעולה ושלמי' קריבה ואינה נפסלת מטעם מלוא הבאה בעבירה ותייר' וז"ל דשאני איכו' תמורה דמשעה שהמיר כבר חלה קדושת' על התמורה ומשום הכי כיון שאינו בא להקדישו עכשו מחדש לשם קרבן אין סברא לפוסלו להקדבה אלא בקרבן דאחי לכפרה מה שאין כן עולה ושלמים דלא אחו לכפר' אבל בגזול דבשעת עבירה לא חלקדושת קרבן עליו ועכשו בא להקדישו לקרבן מחדש כפי האי גוונא אפילו בקרבן דלא אחי לכפרה אסר רתונגא והוא הדין בשאר מלות עכ"ד בהמת שהוא חילוק נכון ואמתי וכבר עלה בדעתי לחלק בע"א דדוקא בגזול וכיוצא דבשעת עשיית המלוא עושה העבירה ולכך אף הקרבן דלא אחי לכפרה פסול משום מלוא הבאה בעבירה מה שאין כן הכא דבשעת עשיית המלוא אין כאן סרך עבירה כלל ולכך אין לפוסלו אלא בקרבן דאחי לכפרה אלא שמדברי החוס' דריש פ' לולב הגזול נראה דלא סבירא להו לחלק בזה כלל דאם כן מה הק' מההיא דלולב של אשרה אבל מולאחי להתוספו' צפ' כל הבשר דף קט"ו ע"א בדב' המתחיל מורש וכו' שכתבו דיש ספרים דגרסי מכל אלה אי אהה מקריב וכו' אבל אהה מקריב קדשים שנעבדה בהם עבירה עיין שם וקשה טובא דהא אמרינן דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה ועכ"ל דמייירי בעולה ושלמים דלא אחו לכפרה אס' כן משמע דמקריב עולה ושלמים אף שנעבדה בהם עבירה אחרת כיון דלא אחו לכפרה ואם כן הדרא קו' לדוכחא ויש לחלק ודו"ק :

ודע

שבמה שהקשו החוס' מההיא דמלוא של עבל דתפ"ל משום מלוא הבאה בעבירה הנה מותר"ס בן חביב כתב לתרץ קושית החוספ' דכיון דלא מייירי בעבל גמור אלא בעבל מחוקן כי האי גוונא דלא נשאר אלא מ"ע לא חשיב מלוא הבאה בעבירה עיין שם ותימא שהרי לעיל מזה סנוך וכו' שם פ' כ"ש על מאי דאמרי' בעבל טבול מדרבנן פירש"י ואפילו הכי מלוא הבאה בעבירה האחשיב לה וכן לעיל מזה שם ריש הדף גבי דמאי פירש"י טעמא' משום מלוא הבאה בעבירה ועיין שם בהר"ן אלמא אף על גב דליכא אלא איסור דרבנן איכא משום מלוא הבאה בעבירה וכל שכן הכא דאיכא לאו דאורייתא וכבר ראייתי לה' שער המלך דף ל"ג שנתפסק ככיוצא בזה דאם היה זה גזל מדבריהם אי חשיב מלוא הבאה בעבירה והוכיח כן מדברי רש"י הגז' דאמרינן מלוא הבאה בעבירה אף באיסור דרבנן עיין שם וכן ראייתי לה' ארעא דרבנן אית זה שהוכיח כן מפירש"י שזכרנו ועוד הוסיף ידו להוכיח מפר' שלשה שאכלו עיין שם ונ"ש ומוכאן ק"ל עם מ"ש החוס' ר"פ לולב הגזול דדוק' בגזל דמחמת עבירה וכולי עיין שם לא ידענ' מאי ק"ל דהתם גבי דמאי וגבי עבל ודאי דמחמת העבירה בזה הנלווה שהרי אכיל איכו' ונפיק ידי מלוא וכמו שהקשו החוספ' מההיא דעבל שלא נתקן כל לרכו והרב מחזיק ברכה סימן תרכ"ח הביא דברי הרמ"ע שסובר דליכ' מלוא הבאה בעבירה באיסור דרבנן וכו' ע"ז הרב יקשה ע"ז מוכנה דוכתי עיין שם ולא קש' דהא לא אשכחן בהדיא בש"ס כן אלא מדברי רש"י ויש לו' דטעמא' אחריו' איכ' התם ואנחנו לא נדע וגבי דמאי פירש"י תחלה ילא זו שיש לו איכו' אחר עיין שם (אה"ב בלאו הכי גבי דמאי נמי אית ביה לתא דספיקא דאורי'

דממה לא עישר כמו שכ' ה' ח"ה שם ברש"י לקמן גבי טבול מדרבנן עיין שם) והרי הרמב"ן בחי' לשם והבאחיו לעיל כ' שאין בטבול דין מלוה הבאה בעבירה ועיין שם וכן הוא דעת הרמ"ע . וא"א מהרי"ט נר"ו בס' הבה" ערך השלחן סי' הרמ"ט אות ג' שדחה דברי ה' שער המלך וזה לשונו וליתא דכל הפוסקים הוכיחו דאי קנייה בלא סיוע המלוה לא חשיב מלוה הבאה בעבי' ואם כן הכא נמי דקיימ' לן דאין יולאה בדיעוים וקנייה לא הוי מלוה הבאה בעבי' עיין שם באמת שכן הוכיחו כל הפוסקים אבל מדברי רש"י עלמו ריש פ' לולב הגזול בדב"ה המחיל קרקע וכו' מוכח דלא סבירא ליה הכי אלא חשיב מלוה הבאה בעבי' אף חי קני ליה קודם עיין שם במהרש"א וכמ"ש אחת למעלה ומה שדחה וז"ל ובלאו הכי לא אשכחן בהדיא בש"ס אלא מדברי רש"י ויש לו' דהוא סבירא ליה כמאן דאמ' דלולב גזול אף בשא' ימים דרבנן פסול משו' מלוה הבאה בעבי' והכא נמי באיסור דרבנן אבל לדין דקיימ' לן כשמואל דלא חיישנן למלוה הבאה בעבי' במלו' דרבנן הכא נמי באיסור' מדרבנן ע"כ כבר מהר"ס ו' חביב הוכיח מפירש"י דריש פרק לולב הגזול שכתב גזול פסול ולקחתם לכם משלכם שהוא מכת הסוברים דהילכת' כשמואל וכדעת הרמב"ם עיין שם :

עוד חזיתי לה' שמחת יום טוב בסימן הנזכ' שהאר"י וכעת אין הפנאי מסכים לעמוד על דבריו אך אף זה ראיתי לו דף קס"ו סוף ע"ד שהקשה על מאי דאית' בירושלמי פר' האורג אמאי דאמרין דהקורע בשבת יא' ידי קריעה ופריך אמאי הוי מלוה הבאה בעבירה וכמו דפסלינן מזה גזולה מהאי טעמא עיין שם דהא קריעה אינה אלא מדרבנן ואם כן יש לומר דדוקא התם דמלוה מלוה דאורייתא היא ואף על גב דלולב הגזול אף ביום טוב שני אלא מדרבנן פסול מהאי טעמ' יש לומר דהיינו דוק' בלולב דעיקרו מן התורה מה שאין כן קריעה עיין שם וגם הוא נמשך אחר אביו ומר זקנו וכבר הוכחתי אחת למעלה מדברי הר"ש דשייך טעם זה אף במלוה דרבנן דאין לה עיק' מן התורה כלל ותירלתי יתיב לשון ההוספו' שכתבו דהוי דאוריית' :

עוד שם ראינו שהביא קל"ת סמוך לס' התוספות דמלוה הבאה בעבי' מדאוריית' היא מהירושלמי שם דליף ר' אילא מקרא דואלה המלות עיין שם וכבר הביא קל"ת הוכחה זאת הריטב"א בחידושו בפרק קמא וכמו שזכרנו מראש וה' עלחו מזכירו לפניו בסמוך :

עוד ראיתי לו לה' שהביא מ"ש הר"ש פ' כ"ש דלפי' ש"ס דילן נמי מזה גזולה לא יא' דהא אפילו לרבנן אית להו ג"ש דלחם לחם מחלה עיין שם והק' ה' דאמאי לא ניח' ליה לומר מטעם מה"ב שהוא טעם מוסכם בש"ס דילן גבי קרבן ולולב וה"ה במזה ונר' לפמ"ש הריטב"א בחי' גבי תקף את תבירו וכו' וי"ל דלא אמרינן מה"ב אלא בדבר שבא לרעות וכו' ומה שהק' עליהם הריטב"א דהא בירושלמי חששו במזה משום מה"ב י"ל דדעת התוס' דהך ברייתא דהתוקף את תבירו ס"ל הכי דלא שייך טעם דמה"ב כ"א בדבר שבא לרעות כסבר' מ"ד בירושלמי והנה אע"פ שדחה הריטב"א תי' התוספות ה"ד במנאי דסבירא ליה דלא שייך טעם זה בסוכה דהא לא ניחא ליה דאי ליכא טעם מה"ב בסוכה למה פסל הכתוב גזולה כיון דשאלה כשירה אבל מ"מ אזיל ומורה דשפיר יש לחלק בין קרבן ולולב דבאין לרעות לסוכה ואי לאו דגלי קרא הוה אמני' דמסבירא לא שייך מה"ב אבל השת' דגלי קרא אמרינן דפסולה מטעם מה"ב ולא דמי לשאלה וכמ"ש הריטב"א עלמו שם ליישב דל"ל קרא למעוטי גזולה וכן כתב עוד בד"ק דף ט' עיין שם ולקמן שם בד"ה אלא מזה וכו' וכו' מחבאר מדבריו דמה שפסלי בירושלמי מזה גזולה מטעם מה"ב הוא נושם דאיכא ג"ש דלחם לחם מחלה הא לא"ה כיון דמנה אינה באה לרעות לא שייך מה"ב ומטעם זה ערח הר"ש דמנה גזולה פסולה לש"ס דילן נמי מטעם ג"ש דלחם לחם דבלא"ה לא שייך למיפסלה מטעם מה"ב עכת"ד ואחר המחילה לע"ד דבריו נפלאו מומי דמזין ריבי עיניו נר' שהרגיש הרב במאי דהקשינו למעלה מראש בדברי הריטב"א דלקמן שכ' דאילטרין קרא כי הכי דלא נימא דבדבר שלא בא לרעות לא שייך מה"ב דהא הוא עלמו לעיל הביא חי' זה משם התוס' ודחה חי' זה מהירושלמי וכן הביא תירון זה שם סמוך ונראה משם התוס' והק' עליהם מהירושלמי ונוכח זה כ' דה"ד דלא ניחא ליה דאי ליכא טעם מה"ב בסוכה למה פסל הכתוב גזולה כיון דשאלה כשירה אבל השתא

דממה לא עישר כמו שכ' ה' ח"ה שם ברש"י לקמן גבי טבול מדרבנן עיין שם) והרי הרמב"ן בחי' לשם והבאחיו לעיל כ' שאין בטבול דין מלוה הבאה בעבירה ועיין שם וכן הוא דעת הרמ"ע . וא"א מהרי"ט נר"ו בס' הבה" ערך השלחן סי' הרמ"ט אות ג' שדחה דברי ה' שער המלך וזה לשונו וליתא דכל הפוסקים הוכיחו דאי קנייה בלא סיוע המלוה לא חשיב מלוה הבאה בעבי' ואם כן הכא נמי דקיימ' לן דאין יולאה בדיעוים וקנייה לא הוי מלוה הבאה בעבי' עיין שם באמת שכן הוכיחו כל הפוסקים אבל מדברי רש"י עלמו ריש פ' לולב הגזול בדב"ה המחיל קרקע וכו' מוכח דלא סבירא ליה הכי אלא חשיב מלוה הבאה בעבי' אף חי קני ליה קודם עיין שם במהרש"א וכמ"ש אחת למעלה ומה שדחה וז"ל ובלאו הכי לא אשכחן בהדיא בש"ס אלא מדברי רש"י ויש לו' דהוא סבירא ליה כמאן דאמ' דלולב גזול אף בשא' ימים דרבנן פסול משו' מלוה הבאה בעבי' והכא נמי באיסור דרבנן אבל לדין דקיימ' לן כשמואל דלא חיישנן למלוה הבאה בעבי' במלו' דרבנן הכא נמי באיסור' מדרבנן ע"כ כבר מהר"ס ו' חביב הוכיח מפירש"י דריש פרק לולב הגזול שכתב גזול פסול ולקחתם לכם משלכם שהוא מכת הסוברים דהילכת' כשמואל וכדעת הרמב"ם עיין שם :

והנה בויקרא רבה פרשה ל' סימן ו' הכי איתא לכם מבלכם ולא מן הגזול וכן הוא בירושלמי ר"פ לולב הגזול עיין שם ומהר"ש יפה שם חמה דמה לריך לו' משום לכם תפוק ליה משום מלוה הבאה בעבי' וכו' ושמא יש לומר דמשום סתם גזולה יאוש בעלים נקט מהכא לאבמעין דאפילו בחר יאוש בעלים פסול אבל משו' מלוה הבאה בעבי' סלקא דעתך דאמי' דדוק' מקמי יאוש עד כאן דבריו ודבריו הם תמוהים דאדרבה מטעם לכס אין לפסולו אלא קודם יאוש אבל בחר יאוש בעלים כשר דהא מיקרי לכס ומטעם מלוה הבאה בעבי' מופסיל אף בת' יאוש בעלים וכדקאמר הש"ס בהדיא בשלמא לפני יאוש אדם כי יקריב והאי לאו דדיה אלא לאחר יאוש הא קני' ביאוש אלא לאו משום מלוה הבאה בעבי' הרי דמטעם דמלוה הבאה בעבי' אפילו בחר יאוש בעלים פסול ואם כן הדרא קושיא לדוכת' ונראה לעניות דעתי דהאי תנא דויקרא רבה כוב' דמלוה הבאה בעבי' אינה אלא מדרבנן וכמו שכתבו התוס' לעיל דף ט' ולכך אילטרין לכס לו' דלפי יאוש גופיה מדאוריית' פסול ביום הא' והשתא אין הוכחה מפירש"י דסבר כשמואל אלא דרעה לאיסור' מדאי' לפני יאוש אך אכתי העיק' חסר דאמאי לא הוכי' טעם דמלוה הבאה בעבי' כדי לפסול אפילו לחי' יאוש ולפסול' נמי ביום טוב שני דליכ' לכס ועיין לה' תוספת יום טוב ריש פ' לולב הגזול ונה שדקדק מדברי הרע"ב עיין שם לכן נר' לי דהאי תנא לית ליה טעמ' דמלוה הבאה בעבי' כלל כריב"ן ושמואל וביום טוב שני גזול כשר דליכ' לכס וביום טוב ראשון גם כן לאחר יאוש כשר דלית ליה מלו' הבאה בעבי' ויאוש כדי קני והרמב"ם בפ"ה מוה' לולב שכ' גזול פסול אף לאחר יאוש הוא משום דכובר דיאוש כדי קלא קני וכמו שכתב מרן בכסף משנה ועיין שם בלחם משנה ודלא כמו שכתבו התוספות בזכילתין אליבא דריב"ן דהכא דוקא שהוא מדרבנן לא חייש לשמואל למלוה הבאה בעבי' אבל ביום טוב א' שהוא מדאוריית' פסול אף לחי' יאוש מהך טעמ' דמלוה הבאה בעבירה דהא בויקרא רבה לא הזכירו טעם זה דמלוה הבאה בעבי' כלל וא"ה הוה ליה לומר טעמ' דמלוה הבאה בעבירה כדי לפסול ביום טוב ראשון אף לאחר יאוש אלא ודאי

לחם וכמ"ס בירושלמי מ"מ אחתי ק' בטבל מנין לנו דשייך טעם מה"ב במלה כיון שאין בה שום רלוי דהא דליכא ג"ש דלחם לחם בטל ותו דטבל מקרי שלכס וכמ"ס הוא בתחלת לשונו וכ"ס דהולרך לזה כי היכי דלא נימא דניילף ממלה דהתם גלי קרא דהף בדבר שאין בא לרלות איכא משום מה"ב הכא נמי הכא מ"מ אחתי ניילף מדגלי קרא גבי סוכה לכן כ"ל דילפי' מתעשה לך דסוכה דהף בדבר שאין בא לרלות איכא משו' מה"ב הכא נמי במלה גזולה איכא משום מה"ב אף שאין בה רלוי והריטב"א שכתב דהירוש' הוא משום דאיכא ג"ש דלחם לחם הוא משום דסובר כתי' התום' בדבר שאין בא לרלות ליכא משום מה"ב ומאי דפסיל הכתוב סוכה גזולה הוא משום גזירת הכתוב ולא משום מה"ב ומש"ה הולרך לומר דמאי דפסיל בירושלמי מלה גזולה מטעם מה"ב אף על גב דאינה באה לרלות הוא משום דאיכא ג"ש דלחם לחם וכדכתי' בסמוך אבל ק"ל על הריטב"א דאמאי הולרך לזה דהא הוא כתב שם דבגמ' דילן לא הזכירו מלה גזולה משום דלא משכח' לה כדאמרינן פ' אלו נערוות דמכי לעסייה קנייה וליכא לא משום לכס ולא משום מה"ב ואם כן לפי ש"ס דילן אה"ן דליכא מה"ב בדבר שאין בא לרלות והירוש' הוא דלא כהש"ס דילן ועוד דמאי מק' עליו לעיל על התום' מהירוש' הגו' דהא הוא כתב דמאי דפסיל ביכוס' הוא משום ג"ש ועוד שכתב הוא דהירושלמי אינו כש"ס דילן :

ועוד כ"ל לעיק' קושית ה' שמחת יום טוב דאין הכי נמי דמאי דקאמי' התם במתני' דאין יולאין בטבל הוא דוקא לר"ש . והבט עיני לה' קול אליהו בתשובות א"ח סימן כ"ה שנפלא אמה שכתב רש"י פ' כ"ס אחאי דתני התם במתניתין אבל לא בתרומה כדילף לקמן לא תאכל עליו חמץ וכו' דאמאי נקט האי טעמ' דאינו אלא אליב' דר"ש ואדרב' כיון דק"ל כרבנן הוה ליה למנקט הטעם משום דהוי מלה הבאה בעצ' עיין שם ולעניות דעתו דרש"י סבירא ליה כדעת הריטב"א דבמלה שאין בה רלוי ליכא משום מלה הבאה בעצ' אבל היכא דגלי קרא כגון התם בסוכה איכ' משום מלה הבאה בעציר' ואם כן ההם גם כן דגלי קרא דמי שאיכורו וכולי אס כן איכא משום מלה הבאה בעצירה ואם כן מה שכת' רש"י במתני' ובגמור' גבי טבל הטעם משום מלה הבאה בעציר' הוא דוקא לר"ש ולא כמו שכתב הרב שם דמה שפירש' בגמ' הוא ליישב אליב' דרבנן אבל זו היא שק' ההיא דפרק הגזול גבי חלה וכמו שכת' לעיל ודוק כי קילרתי :

ואולם מה שכתב הריטב"א דלש"ס דילן לא הזכירו מלה גזולה משום דלא משכחא לה כדאמרינן בפ' אלו נערוות דמכי לעסיה קנייה עיין שם והוא תימ' שהרי ההוספו' בפ' אלו נערוות דף ל' ע"ב אהא דאמר אב"י דזר שאכל תרומה פטור' קאמר דמניירי כגון שחב לו חבירו לתוך פיו ופרוך ס"ס כיון דלעסיה קנייה כגון שתחב לו לתוך בית הכליעה ה"ד אי דמני' לאהדור' וכו' לא נריכא דמני' לאהדור' על ידי הדחק ופי' רש"י דח"ג אהדרא מנאסה ולא חזיא לבעליה הילכך לא מגזל לא גזלה אחאי קא מחייבת ליה בתשלומין אהגאח גרונו ומשוי' ההיא שעת' חזוב מיתה איכ' ע"כ אס כן הרי משכחא לה שפי' מלה גזולה ככי האי גוונ' כגון שחב לו חבירו לתוך בית הכליעה ומאי לאהדורה על ידי הדחק ואם כן בשעת הגאח גרונו ומעיו דעביד מלה לאו שלו הוא ושפי' איכ' נושום לכס ומשום מלה הבאה בעציר' ול"ע ועיין להראב"ד

השתא דגלי קרא אמרי' דפסולה מטעם מה"ב ולא דמי לשאלה ודבריו נפלאו ממני דהא שאלה ריבה בה הכתוב בהדיא כל האזרח וכו' ובדאי דלא דמי לשאלה ועוד דכבר גילה לנו דלא נימא ליה בדברי התום' מהירושלמי ועוד בדברי הריטב"א דפ"ק מבואר דלא חזיל ומודה לחי' התום' אלא דשייך טעמא דמה"ב אף בדבר שאין בא לרלות מהירושלמי וכמו שכ' בהדיא הוא שם ודוקא התם משום דריבה הכתוב שאלו' הו"א ה"ה גזולה ולא חיישי' משום מה"ב כיון דלא באה לרלות וכבר כתבתי לעיל דכונת הריטב"א לקמן נמי הוא משום דריבה הכתוב שאלוה וכמ"ס הוא לעיל והשתא באמת יש לתמוה טובא על הריטב"א עלמנו שהרי הוא כ' לקמן דמה שפסלי' בירושלמי מלה גזולה מטעם מה"ב הוא משום דאיכא ג"ש דלחם לחם הא לא"ה כיון דמלה אינה באה לרלות לא שייך בה טעם זה דמה"ב הרי שהוא עלמנו מודה לחי' התום' דלא שייך מה"ב אלא בדבר הבא לרלות ומאי דפסיל מלה גזולה מטעם מה"ב הוא משום דאיכא ג"ש דלחם לחם וזהו דהולרך לומר לקמן דמאי דפסיל בירושלמי מלה גזולה הוא משום ג"ש דלחם לחם מפני שסובר כמו שתי' התום' דקרא בפסיל סוכה גזולה אינו אלא כדרך גזירת הכתוב ולא מטעם מה"ב וקמ"ל קרא דאיכא מה"ב אף בדבר שאינו בא לרלות וכמ"ס הוא לעיל בתי' הב' דאס כן למה חילט' ג"ש דלחם לחם הא מכוין דמתעשה לך דסוכה ילפי' דהף בדבר שאין בא לרלות איכא משום מה"ב אס כן תו למאי חילט' גבי מלה גזולה ופשוט :

ועוד יש לתמוה טובא על התום' והריטב"א דהסכימה דעתם דליכא מה"ב אלא בדבר שבא לרלות וההיא הפסיל בירושלמי משום דאיכא ג"ש דלחם לחם שהרי בפ' הגזול בתרא גבי חלה והביאיהו התום' מוכח בהדיא דשייך טעם זה אף בדבר שאין בא לרלות ול"ע ואפשר שמוה סמוך הירוש' דפריך מ"ש ממלה גזולה והדבר ק' דהא לא שייך האי טעמא דמה"ב אלא בדבר הבא לרלות ואיני מלה דאיכא ג"ש וכן הק' ה' הגו' שם ולפי האמור י"ל דסמוך אהא דהגזול בתרא דאמרינן טעמא דמה"ב אף בדבר שאין בא לרלות :

לכך כ"ל דהולרך הרא"ש לטרוח לפי ש"ס דילן מטעם לכס ולא נימא ליה לומר מטעם מה"ב משום דסבירא ליה כדעת התום' דפ"ק דמה"ב אינה מדאוריית' אלא מדרבנן וכן היא דעת הרע"ב כמו שדקדק התי"ט וכמ"ס לעיל ומטעם זה הרא"ש טרח ללמוד במלה גזולה לפי ש"ס דילן מטעם ג"ש דלחם לחם שהוא מדאורייתא ועוד אפשר נקט טעם זה אף לשמואל דלית ליה מה"ב ודו"ק :

תו חזיתי לה' הגו' שהק' לדעת הריטב"א בדבר אין בו רלוי לא שייך מה"ב ובירושלמי דפסיל מלה גזולה מה"ט הוא משום דאיכא ג"ש ג"ש דלחם לחם אס כן איך סתם לן הגא' בפ' כ"ס דאין יולאין במלה של טבל הא אמרינן דטעמא דטבל הוא משום דבעינן כל שיטתו באיכור חמץ דוקא ונוסיק ההם דהיינו לר"ש דלית ליה איכור כולל אבל לרבנן דלית להו איכור חל על איכור ככולל ע"כ טעמא דפיסול מלה של טבל לרבנן הוא משו' מלה הב' ע"כ וכולי ולפי סברת הריטב"א דלש"ס דילן לא הזכירו מלה גזולה משום דלא שייך דמשעת לעיסה קנייה דע"כ ג"ש דלחם לחם הוא למולי' אחריני אס כן מניין לנו דשייך טעם מה"ב במלה כיון דאין בה שום רלוי עיין שם והנה מ"ש בסוף דלפי סברת הריטב"א דלש"ס דילן וכולי אינו מדוקדק דהף דלית להו לרבנן ג"ש דלחם

להראב"ד בספ' המים דעים סימן רמ"ה דע"ד וזה נ"ל דעת הרמב"ם והרא"ש שפסקו להא דמלה גזולה פסולה מטעם מלה הבאה בעב"ד לפני דברי הריטב"א ק' דאמאי פסק הרמב"ם והרא"ש דמלה גזולה פסולה דהא לא היו מלה הבאה בעב"ד כיון דקראו קודם עשיית המלה ועיין לה' במחת יו"ט שם :

ג רחמה עיינו במה בהק' הרב שמחת יום טוב על מה שפסק הרמב"ם וזכרנו מראש כמ"ד דגזול ביום טוב שני יולאים בו וכדעת כל הפוסקים ומבאר בדברי מרן הכ"מ דאפילו ביום טוב ראשון ליכא טעמא דמה"ב מ"ש גבי מלה דס"ל דחייבין למה"ב ותי' שאני גבי לולב כיון דאולטרין לכס למטעמי שאל לא פסלי' גזול מטעם מה"ב כשקנאו אבל במלה כיון דאיכא ג"ש דלחס לחס ולשאלה ל"ז קרא דלא שייך שאלה במלה דלא הדרא בעינ' ע"כ ג"ש למטע גזולה וה"ה של טבל ע"ש בארוך וליהא דהכא נמי ג"ש דלחס לחס אינטי' למטע מע"ב בגבולין דלכ"ע אין יולאין בו דלא מיקרי לכס כמ"ש החו' וכן דעת הרמב"ם עיין שם בלח"מ פ"ו דמלה וכן מומטע' אורז ודוחן דאין חייבין בחלה מג"ש דלחס לחס מומטה כדאמר' במנחות דף ע' עיין שם מיהו אפשר לומר דמלה גזולה ילפינן בגזירה שיה דט"ו ט"ו מסוכה דגלי בה קרא דגזולה פסולה מכוס מה"ב וה"ה מלה של טבל ול"ז ל"ש דלחס לחס אלא למע"ב משום דסוכה שאלה לרבנן כשרה ושל מע"ב לא גרע משאלה אבל גזולה ילפי' בג"ש דט"ו ט"ו מחג הסוכות כדילפי' בהך ג"ש סוכה מומטה דלילה הא' חובה מבחן ואילך רשות אע"ג דלא כתיב בהיה' פרשה כדאמרינן בפרק הישן הבא נמי ילפי' גזולה מלה מסוכה אף על גב דלא כתיב בהיה' פרשה דאין ג"ש למחלה וכהאי גוונא כתב הרא"ש בספר יריאים סימן קכ"ו עיין שם כנ"ל :

בזומר אם המומ' כשר לכתיב הגט כתב מהר"ם בן חביב בספ' גט פשוט לא"ה סימן קכ"ג סק"ז וז"ל ולענין מוסר אם כ' הגט יראה להביא ראייה מדהתן שלהי פרק השולח וכו' וכיון דס"ת והפלגין ומוזות שכתב מוסר פסולים נ"ל דה"ה לענין גט והא דלא הזכירו הפוס' נ"ל כיון דהזכירו דמומ' הרי הוא כגוי לענין כתיבת הגט ה"ה למוס' דהוי כמומ' איברא דלענין שחיטה דבולגתא דרבנות' וכו' ואפ"ש דהרשב"א ומרן מודו לענין גט דפסול כי היכי דפסול לענין ס' היר' אף על גב דליכא היקשא דוקשרתם כל שבטו וכו' ומכל מקום יראה מידי ספקא לא נפקא לכן אם כתבו מוס' אפילו אחרים עומדים על גביו הוי ספק מגורשת דילמא חשוב כגוי לדעת נפשיה עבד ואינו כותב לשמה ואם אין אחרים עומדים על גביו אף על גב דבנכרי אינה מגורשת במומ' ספק מיהא הוי דדילמא לענין זה אינו כגוי וכתבו לשמה אף ע"ג דאין אחרים עומדים על גביו עכ"ל הרי דעהו נטעה דמוסר כמומ' דפסול לכהוב הגט כמו בס"ת מיהו מידי ספק לא נפקא והוי ספק מגורשת וכן הסכים מהר"י גבון בספר גט מקוש' עיין שם וגרף' דאין ראייה מס"ת לגט דכבר כ' הר"ן בפ' השולח והביאו מרן הב"י ב"ד סימן רפ"א וז"ל כל הני הואיל וליתנהו בקשירה ליתנהו נמי בכתיבה הפלגין ומוזות דמשתעי בהו קרא וכל שכן בס"ת דהא קדים טפי מנייהו וכו' וכן כתב הריטב"א בחי' שם ואם כן דוקא ס"ת דקדוש ילפינן בקל וחומר מתפלגין ומוזות אבל גט דאין בו קדושה לא ילפינן מנייהו וכן כתב ה' עט"ז לסימן רפ"א דמוס' ומומ' אף על גב דמדאוריית' חייבים בקשירה מכל מקום כיון שפרקו מעליהם עלוהו

עשאו כאלו אינם בקשירה הכי ילפינן מקרא גבי תפלגין ושמע מינה דכל שכן בס"ת שפסולים דס"ת קדוש טפי מתפלגין עכ"ל וגר' שתפס דעת אחרים שכ' הר"ן דמומ' ומוס' אינן פסולים רק מדרבנן ששעשאו כאלו אינם בקשי' וכן דעת הריטב"א ורבו בחי' שם ואפ" שכתב דעת הרשב"א והוא רבו של הריטב"א ולכך כ' דמוס' אף על גב דפסול בס"ת והפלגין ומוזות שחיטתו כשרה דסבי"ל דלא פסול בס"ת והפלגין ומוזות רק מגרבנן ואין לנו אלא מהשארנו בודאי וכן כתב ה' תבואת שור ב"ד סימן ב' ס"ק מ"ז עיין שם ומשמע דגם למאי דקי"ל דבעינן כתיבה לשמה מומ' ומוס' מדאורייתא כשירים דכותבים לשמה ומדרבנן הוא דפסול ומכל מקום מידי ספק לא נפקא והטו' בא"ת סימן ט"ל לא הזכיר מוס' והכ"ח כתב לפי שגלמוד במכ"ש מגורבין דהגויס לא מעלין ולא מורדין ומוסר דינו כמין ומומ' להכעיס דמורידים אותם בדים ואם כן גרוע הו' מגוי וכן משמע ממה שכתב הב"י הלכות הפלגין מסור ישראל המוס' ממון חבירו למלכות שהוא מאותם שמורדין ולא מעלין וכגוי חשוב הוא עיין שם הרי דמוסר גרוע מגוי ולכך לא הזכירו דאחי בק"ו מגוי דהוי כמומ' להכעיס ואם כן בגט דקיימא לן דגוי פסול וכל שכן מוסר ולא הזכירו הפוסקים דהוי כמומ' להכעיס ומרן הב"י נסתפק במומ' שלא להכעיס מכל מקום כ' דהשמיטו הטו' דהשת' כולי עלמא קי"ל שהמוס' מעבירות החמורות כישראל מומ' לע"ז עיין שם הרי דמוס' כמומ' לע"ז ומה שכתב מרן הב"י בחי' מ על הג"א נ"ל דהיינו במוחזק שעושה מעשה וכו' ואפ" דמ"ה נקט כתיב לחציה וכו' מיהו לענין להרגו ע"כ לא ברירא לי וכתב בבדק הבית ובפרט בזמן הזה דאף המוחזקים בכשרות אומרים כן ולא משמע להו דאיכ' איכו' באמירה עכ"ל נראה דה"ד באמירה שאומר אלך ואמסו' דלא משמע להו כל שלא מסרו אבל אמיי' שמוס' לגוי הוי כמעשה כמו שכתב ה' פני משה חלק א' סימן כ"ג ומהר"ם נ' חביב בספ' ג"פ סימן קכ"ג סק"ז ע"ש וזה מוכרח מדכתב בא"ת דהשתא כ"ע קיימ"ל שהמוס' בעבירות החמורות ובכלל מומ' לע"ז הוא ע"ש :

מוצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות [אה"ב הרב פני יהושע כתב בחי' לבניה ריש פר' המביא דלא אמרינן מוצת עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אלא דוקא בקום עשה אבל לא בשב ואל תעשה עיין שם וה' א"ה בספ' הבהיר ערך השלחן הא"ח רס"י תמו"ג תמה עליו דבפ' הישן דף ס"ו ע"ב תניא האורח לרבות את הנשים האורחות שחייבות בעיניו ומוקי לה בתוספת עניו סלקא דעתך אמינ' הואיל וממעטינן מעונש ואזהרה לא נתייבדו נשים כלל קא משמע לן עיין שם אם כן משמ' דאי לאו רבויא אף על גב דהוי בשב ואל תעשה הוי פטורות עיין שם ולעניות דעתי אי מיהא לא איריא דאפ' לומ' כיון דגלי לן קרא בתוספת עניו דחייבות הנשים ואף דהוי מוצת עשה שהזמן גרמא ילפינן מינה למוצת עשה שהזמן גרמא דהוי בשב ואל תעשה דומיא בתוספת עניו דנשים חייבות ולא ילפינן מתפלגין דמומ' עשה שהזמן גרמ' דנשים פטורות אלא דומיא דתפלגין דהוי בקום ועשה] :

בזנו [אה"ב כתב הלק"ט חלק שני סימן רע"א שאלה הטוען את חבירו בדבר שלא היה חייב לו ומביא עליו עדים שנחתייב בפניהם בקנין והלה טוען אנסת אותי עד שהודיתי אי מהימן במגו דפרעתי חסו' אפשר דאין כחן מגו דבשלמא גבי מלה ופקדון וכיוצא בהם יש להאמין במגו דפרעו דאם איתא דז"ף פרע דאין אדם מעיז פניו בפני ב"ח ואחזוקי איניס ברשיעי לה' מחזקי' ומשו"ה נאמן ליה

ליה במגו דאס צעי אמר פרעתי ח"ל דפרעו אכל היכא
 דליכא דררא דמונח כגון צנ"ד דלפי דבריו אינו חייב
 כלום מעזו ומעזו וכל טלדקי דמלי לאשכחי מושכה עיין
 סם ולא הבנתי דבריו דאפי' צכופר בכל נמי קיימח לן
 דפטור מה"ט דחוקה דאין אדם מעזו פניו צפי צ"ח אלא
 שחכמים חששו שמה משהמיט משום ספק מלוה ישנה וכופר
 עמה עד שיוודע לו האמת שאינו חייב לו ולא ישלם לו
 ומש"ה רמזו רבנן שבעה עליה שיבצע היסת שאינו חייב
 לו דודאי לא יבצע משום ספק מלוה ישנה דהא אס יוודע
 לבסוף שלא נכאר חייב לו תהיה שבעתו למפרע לשא
 וכמ"ס הסמ"ע ברס"י פ"ז סק"ג עיין סם ואם כן הכא
 ודאי נאמן לומר אכסהני עד שהודיתי במגו דפרעתי ותו
 ק"ל כפי שצח בשאלה העדים מעידים שנתחייב בפניהם
 בקנין איך במגו דפרעתי נאמן הא אפילו איהו אמר
 פרעתי אינו נאמן שהרי כתב מור"ם ברס"י ע' דאם
 קבל קנין אפילו בלא שטר לא יוכל לומר פרעתי דהוי
 כשטר דכל קנין לכתובה עומד ע"ש :

משכונה

שטר משכונה בסך גדול שעבר זמנו יותר
 מן שנה והוליו ראוון על יורשי שמעון
 אחר מיסת אביהם תקף חדש ח' מנהרי"ו שרש קל"ח
 כ' על נדון כזה דנראה דקין מרומה מאחר שנתקו י"ד
 שנה וכולי פטירי מהרי"ו וכו' עיין סם בצורך וכבר כ'
 הרמב"ם בפ"ו מה' מלוה יורש קטן שהיה שט"ח לאביו
 וילא עליו שובר אחר נישת אביו אין קורעין את השטר
 ואין מגבין בו עד שיגדילו היתומי' שמה שובר זה מווייף
 הוא ולפיכך לא הוליו הלוה בחיי אביו וכ' הגמ"י פר"ח
 שזה השובר מקויים בהגפק דח"כ היינו טועני' בשביל
 היתומים שהוא מווייף עיין סם ונראה דאין טוענים בשביל
 היתומים אלא להחזיק מה שצידם אכל להוליו מאחרי'
 אין טוענין להם כמ"ס האחרונים וכ"כ מהר"י נ' מג"ש
 בהשו' סימן קכ"א עיין סם אלא דהכא טועני' להם שלא
 להוליו השטר מידם ועיין בהש"ך סי' כ"ח סק"ט וכ"כ
 המ"מ בשם הרשב"ח דאפילו מהקיים בחותמו ואפי' מפי
 עדים שאמרו אנו חתמנוהו ונקב יש בו בלד אות פ'
 אין מקבלין מהם לפי שאין מקבלין עדים שלא צפני בע"ד
 עכ"ל ונראה כיון דליכא הוכחה ורגלים לדבר שהוא מווייף
 מדלא הוליו בחייו ואפי' נהקיים בחותמו חיישי' דקדיל
 בסיומן ס"ג צשטר ריעא אפילו נהקיים השטר אין גובי'
 בו אלא אם כן עדי השטר מעידים שראו ההלוואה או
 אחרים מעידים עליהם שראו שחתמו עיין סם ואם כן
 הכא נמי דקיום אינו כלום דחיישי' שמה זייף בטוב עד
 שהעידו שזה חתימת העדים אכל אם עדי השטר אמרו
 אנו חתמנוהו הוי עדות אלא שאין מקבלין עדותם שלא
 צפני בע"ד אכל ביורשים גדולים מקבלין עדותם והרמ"ה
 צפ' השותפין סי' ע"ג כ' וז"ל ושמעתי נמי דאפי' היכא
 דחבטי אבוב בהאי שטרך בתך זמני דחברא נמי ה"מ
 היכא דליהנהו לסהדי דחברא איג איתנהו ולא דכרי ליה
 לעיקר שהדוהא אכל היכא דאיתנהו וקא מוסדי אעיקרא
 דפירעון אם כן אהודאת מלוה סמכי' עלייהו וקרעי'
 לשט"ח אפומייהו דדייקי' מודקאמור טעמא ש"מ ליוריה
 דייריה וש"מ דלא תלי' בהו בסהדי כלל אלא בלוה הוא
 דתלי' זייף דאלת"ה וכו' ש"מ דמודה מור זוטרא דלאחזקי
 סהדי בשקרי לא מחזקי' וכולי עכ"ל הרי דאם העדים
 מזויים והעידו בעיקר הפירעון או בהודאת מלוה מקבלין
 עדותם ונראה דסבירא ליה דלא אמרו מקבלין עדות שלא
 צפני בע"ד או צפני קטנים אלא בחובע שמציא עדים
 על תביעהו אכל המציא עדים לפטור את עלמו מקבלין

כמבואר בסיומן כ"ח עיין סם והכא נמי שמציא עדים
 על עיקר הפירעון מקבלין עדותם דהא ודאי לא הליגן
 בעדי שקר אלא שהו זייף וכדאמרי' נמי בכתובות דל"ו
 עמוד שני גבי שטרע ריעא וכו' ע"י סם ח"כ אם העידו
 על עיקר הפירעון או הודאת המלוה נוקבלין עדותם אכל
 בלא"ה אפילו עדי השובר הכירו אם לא זכרו הפירעון
 חיישי' שמה הוא זייף חתימתן בטוב עד שנראה לעדים
 שהיה חתימתן כיון שיש רגלים לדבר וכה"ג כתבו ההוס'
 במלעיא ד"ג בר"ה הא וכולי דדאיכא ריעוהא דנפילה
 הקיום אינו מועיל כי שמה טרח לזייף השט' בטוב עד
 שסבדו העדים שהיא חתימתן כי הויה דג"פ וכולי עיין
 סם ובנ"ד שהוליו המלוה שטר ישן יותר מן שנה על
 היורשי' אחר נישת הלוה הכף דוקא שיש עדים שחבטו
 אביהם בזה השטר אחר זמנו של השובר וכן דעת הר'
 יונה והנ"י ובעה"ת והריטב"א כ' שכן הסביונו כל המפרשי'
 עיין סם ולדידהו ח"ל דה"ד ההם כיון שחבטו אביהם
 צנ"ד ולא הוליו השובר אומדנא גדולה היא שהשובר
 מווייף אכל המוליו שט"ח על היתומים אפילו השטר ישן
 ולא חבטו בחייו (ח"ה עכ"מ) :

משכונה

בסוף סימן ט"ל בחסן משפט קיימח לן
 ליה שבא בטע"ח לכפות את המלוה להלוותו
 אפילו נתברר שמדעת המלוה נכתב יכול לחזור בו אכל
 אמר להלוותו על המשכון והחזיק במשכון לא יוכל לחזו'
 בו ונראה לכאורה דהיינו דוקא משכון מטלטלי' דב"ח
 קונה משכון אכל משכונת קרקע לא דהא קי"ל בסיומן
 רע"ח דכבוד נוטל פי שנים במלוה שיש בה משכון מטלטלין
 ובמשכונת קרקע אינו נוטל בה פי שנים אלא דוק' באתרא
 דלא מסלקי וכתב הב"ח סם דרשב"ם צבתרא כוף דף
 קכ"ד משום דב"ח קונה משכון וכן פסק ר"ח והע"ג
 דהך דב"ח קונה משכון אינו אלא במשכנו שלא בשעת
 הלוואתו כדאיתא בפרק האומנין ג' דה"ק דכיון דשלא
 בשעת הלוואה קונה לגמרי מדר"י בשעת הלוואתו נמי דלית
 קנין אלא שעבוד חלים שעבודה ליחשב מוחזק ליעול פי
 שנים וכן כתב הדרישה סם וכ' בסמ"ע ודלא כע"ש שכ'
 והואיל וקונה משכון וכולי עיין סם בהש"ך וכן כ' הר"ן
 בפרק שבעת הדיינים גבי מודה מקלת ורלה ליתן משכון
 על אותו מקלת וכולי כ' דכי אמרינן דב"ח קונה משכון
 ה"מ במשכנו בשעת הלוואתו משום דקנו ליה משותו וכו'
 ח"ג במשכנו שלא בשעת הלוואתו קנה ליה משו' דבגזיית
 בית דין איתא לידיה וגזירת הכתוב דקני ליה מדרי' והרי
 הוא כאלו הגבזו לו בית דין וכו' אכל בנתן למלוה משכון
 שלא בשעת הלוואתו כיון שמלוה אינה קונה במה קנהו
 וכולי וכן כת' הרמב"ן והרשב"א והריטב"א בחי' לקידושין
 דמ"ח גבי עשה לה שירים וכולי עיין סם הרי דמשכון
 בשעת הלוואה עדיף ממשכון שלא בשעת הלוואה שלא על
 ידי בית דין וא"כ אפשר שזה דעת רשב"ם ור"ח דמשכון
 מטלטלין בשעת הלוואה נוטל בה פי שנים משום דבעל
 חוב קונה משכון אכל במשכון קרקע דאין בעל חוב קונה
 משכונה כדמוכח בפרק השולח אין הבכור נוטל בה פי
 שנים אלא באתרא דלא מסלקי דהוי כמכר ואם כן ח"ל
 דוקא אמר להלוותו על משכון מטלטלין והחזיק במשכון
 כיון דבעל חוב קונה משכון אינו יכול לחזור בו אכל אם
 אמר להלוותו על משכונת קרקע אפילו החזיק בקרקע
 יכול לחזור כיון דשלא קנאו אכל בתשוב' הרשב"א סימן
 אלף ג"ד מבואר במשכונת קרקע דאם החזיק בו אינו
 יכול לחזור וחייב לו המעות והביאו מרן הב"י וכן כתב
 מהריק"ש בספר ערך לחם דאם היא שכונת קרק' והחזיק

חוששין לקידושיו עיין שם באורך ואם כן אפילו פסול נוגע משום דחשוד לסקר אין חוששין לקידושין שהיו בפניו מיהו בסוף פ' מי שמת אמרינן גבי קרוב דלא משו' דמשקר דאלת"ה משה ואהרן לחותנם משו' דלא מהימני הוא אלא גזירת מלך היא שלא יעידו עיין שם ואם כן למאן דאמר פסול נוגע משום דחשוד דמשקר אם נאמן הוא וקיימא לן בגויה דלא משקר כשר לעדות אבל למ"ד דפסול נוגע בעדות משו' דקרוב הוא אלל עלמו גזירת מלך הוא דאפי' משה ואהרן אין עדותן עדות והתוספות והרא"ש בכתוב' דף פ"ה דר"ה מרענא וכו' כתבו וא"ת למאי הילכתא וכו' אפילו לא מהימן כבי תרייתמייב שבועה הבא ליפרע כדחתן במתני' ע"א שיעדה שהיא פרועה לא חפרע אלא בשבועה וי"ל דר"פ קאמה אפילו היה קרוב שאינו בר עדות וכו' וכן כת' הרא"ש ותלמידי הר' יונה שם וק"ק דהא פסול קרוב גזירת מלך היא ולא משום חשש שקר דאפילו משה ואהרן אין עדותם כלום ואם כן אפי' נאמן כבי תרי לא יחייבו שבועה :

ד' נדר ושבועה הלך אחר לשון בני אדם וכ' מהר"ם בתשו' הארוכות סימן קל"ג על ראובן שאמ' אם אשחוק עבור שום דבר אתן זקוק להקדש ונתן לאחר לשחוק עבורו בנדריים הלך אחר לשון בני אדם יש לחקור אם בלשון בני אדם שכל האומר כך ר"ל לא הוא ולא אחר עבורו או לא ואם לא יכול להתברר בל' בני אדם הלך אחר לשון תורה בכ"מ שלוחו של אדם כמומו וכיון דשחק בשבילו כאילו שחק הוא בעלמנו וכו' ע"ש מצואר דס"ל דאפילו לשון החורה חולק הולכין אחר לשון בני אדם אפילו לקולא וכן הר"ן בנדריים דף ל' כתב גבי הנודר מן הנולדים דרבנן סברי דכי היכי שהנולדים בל' חורה כולל נולדים כבר ועתידים להולד הכא נמי בלשון בני אדם וכו' ור"מ סבר דבלשון בני אדם לא מיקרו נולדים אלא עתידיים וכו' עיין שם הרי דר"מ סבירא ליה אף על גב דבלשון תורה כולל נולדים כבר ועתידיים להוליד הולכים אחר לשון בני אדם דלא מיקרו נולדים אלא עתידיים וכו' ורבנן סבירא להו דגם לשון בני אדם כולל תרווייהו אם כן לכולי עלמא הולכין אחר לשון בני אדם נגד לשון תורה אפילו לקולא וכן בפרק הנודר מן המבוסל מוסקי' דלכ"ע בנדריים הלך אחר לשון בני אדם אף על גב דלשון תורה חולק עיין שם בהר"ן והכי אמרי' דף כ"א גבי דג ופסקו הטור יורה דעה סימן רי"ז ע"ש שם וכן מצואר בתוספו' דע"א דכ"ז בד"ה אלמא וכו' דלעולם הולכין אחר לשון בני אדם אלא אם לא נתברר לנו לשון בני אדם הולכין אחר לשון החורה עיי"ש וזה דעת מהר"ם דאם לא נתברר לנו לשון בני אדם הולכין אחר לשון התורה דשלוחו כמומו :

ה' נשבע שלא ישא אשה ועדיין לא קיים פו"ר כ' הריב"ש בתשו' סימן ל"ח דשבועה חלה דהוי כולל במה שלא ישא אפילו איילונית או זקנה שאינה ראויה לילד אבל הרשב"ץ בתשו' חלק ראשון סימן ל"ג חולק כמ"ס בספר ערך השלחן חו"ד סימן רל"ט סק"ז אבל בנשבע שלא ישא אשה הראויה לילד דליכא כולל לכולי עלמא אינה חלה אבל ראיתי בשו"ת בשמים ראש סימן רי"א באחד שנשבע שלא ישא אשה שהשואל ס"ל דהוי כולל והר"א בן אשמעאל השיבו שיש מגומם בטולל זה אבל אני אומר דהכא בלא"ה נמי חלה דהא לא נשב' אלא שלא יקח אשה ודבר תורה יכול לקיים פו"ר בלא נישואין אבל בזה לריך אומדנא וכו' דקיימה משמע לפעמי' נישואין ולפעמים ביאה ואפילו אמר שלא ישא נמי כן וכו'

זה במשכונה אינו יכול לחזור ומוה נלמוד ללוה על המשכון מטלטלין והחזיק במשכון וכל שכן הוא מוחזיק במשכונת קרקע עיין שם אם כן אפילו קנו בקנין דהלוה משכנלו קרקע או מטלטלין כל שלא החזיק בו המלוה יכול לחזו' וכן בתשו' מהר"ן ו' מוגש סימן קנ"ד כ' וי"ל א' שקנה מבעל הקרקע מדעת הממושכן אללו נגמר המקח וכתמיב בו וכו' מזירה ליומיה ואין הממושכן אללו יכול לחזור ואם טען שאין לו מטות ואינו יכול להוליאה וכו' אם יש לו מה למכור קרקע או זולתו מהיביבם אותו למכור ויפרע מדמיו וכו' עכ"ל משמע אפילו לא החזיק בקרק' ודבר בו אינו יכול לחזור דהוי כמכר :

מערכת אות הנו"ן

א' נדר הנודר מן היין עד אחר הרגל בחשן משפט סוף סימן מ"ג כתב מרן דאם כתוב בשטר עד אחר הפסח היינו עד שיעברו רוב הימים שבין פסח לעשרת והוא הדין לאחר הסוכות יש לו ג' חדשים כמ"ס הר"ן בשם הר"ף בתשו' עיין שם והרב שפתי כהן שם כתב בשם ר"ח דאחר הרגל הוא עד ט"ו ימים אחר הרגל עיין שם וכתב הרב עדות ביעקב סו' מ"ד באחד שנשבע לפרוע אחר הרגל דר"ח ס"ל ט"ו ימים אחר הרגל ואיכא מ"ד ג' ימים ואם כן לגבי שבועה חולטין לחומרא לענין דלריך לקיים שבועתו אבל אם עבר ולא פרע לא נפסל לעדות ולשבועה עיין שם ואם כן אם נדר שלא לשחות יין עד לאחר הרגל חולטין לחומרא שלא לשחות עד שיעברו חמי הימים שבין רגל לרגל ואם נדר שלא לשחות אחר הרגל דאחר ג' ימים לא יסתה דאילו הכא והכא לחומרא ואם עבר וסתה כיון דפלוגמא היא לא נפסול אותו לעדות ולשבועה מספק ועיין בתשו' בית יהודה חלק שני סימן כ"ח :

ב' נוגע בעדות דפסול לעדות מדאוריית' כתבתי בס' ערך השלחן חשן משפט סימן ל"ז דמעיד לחובתו דכיון דאין לו הגהה לאו נוגע בעדות הוא ולא חביב קרוב וכן הוכיח ה' נמקי יוסף בשם הר"ן והר"י בפרק חוקת הבתים עיין שם ובתשו' קול אליהו חלק ב' סו' ב' דחה ראיותיו והסכי' להחמיר עיין שם ונ"ל עיקר הפסד להעיד לחובתו כוונ"ש שם שכ"ז דעת הרמב"ם פ' י"ב מהלכות עדות וכן כתב הרדב"ז חלק שני סו' כ"א עיין שם :

ג' נוגע בעדות שיש לו הגהה פסול לעדות מדאוריית' ובחשן משפט סימן ל"ז כ' הע"ש לא משום דחשוד לסקר אלא נובע דאדם קרוב אלל עלמו ופסול מגזירת הכתוב אבל הסמ"ע וה' שפתי כהן סבירא להו מוסב דהביד לסקר ולפתייה גרא' דמינו לעדות קידושין שהרי כת' המרדכי בשם רשב"א מה שפסלה תורה גזלן מנעטם דילמא משקר ולא מפקינן ממוגא אפומיה ולגבי קידושין אם מעיד הגזלן שנתקדשה בפניו היא ס' מקודשת ולריבה גט עיין שם והכא נמי אם מעיד נוגע בעדות שנתקדשה בפניו לדעת הע"ש דקרוב אלל עלמו ולא חביב עד לא חיישינן לקידושין אבל להסמ"ע והרב שפתי כהן דפסול נוגע משום דחשוד לסקר הוי ספק מקודשת מיהו כבר מהרד"ך בית כ"ד דחה דברי הרשב"א והארריך להוכיח דרוב הפוסקים סבירא להו דמקדש בפני פסול אין חוששין לקידושיו ובסוף פרק מי שמת משמע דפסול משום דחשוד לסקר ולא משום גזירת מלך היא מולא אמרו כן אלא בקרוב ואפילו הכי אם נתקדשה בפניו אין

וכו' עיין שם והרשב"ם בתשו' סימן של"ד כתב דאפילו נשבע שלא ישא אשה לפרות נזונה שבעה חלה עליו שהרי יכול ליקח פילגש לקיים מצות פריה ורביה וכולי וגר' דס"ל דלא ישא משמע דוקא נישואין אבל שלא יקח משמע נמי ביאה :

י' נותן טעם לפגם כתב הרדב"ז בתשו' חלק רביעי סימן ש"א ר"ה וז"ל ואכתי קשה והלא סתם כלי גויס דלאו בני יומם הם ונ"ט פגוס ונט"ל מותר ולמה הולרכו כלי מדין הגעלה וי"ל דנט"ל מותר דיעבד אלא לכתחילה אסור לבטל צהם עד שיטהרם כל כלי כראוי לו וכולי עיין שם וק' דבפסחים דף נו"ד אמרינן לרבנן גיעולי גויס מידוש הוא דהא כל נט"ל מותר והכא אסור ור"ע לא אכרה תורה אלא קדרה בת יומא עיין שם אס כן לכולי עלמא מדאורי' נט"ל מותר אף לכתחי' אלא לרבנן כלי מדין גזירת הכתוב ומידוש הוא ולר"ע לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא והרא"ה צ"ה והרשב"א צמ"ה דק"ט תרומות סבירא להו דכלי שאינו צ"י מותר לבטל בו לכתחילה מדאורייתא אלא דהרא"ה כתב הטעם משו' דבלע שבו אינו ראוי עלמא ומותר הוא בעין והרשב"א כתב דאפילו נילף מזרוע בשלה האסור לבטלו לכתחילה מדאורייתא היינו איסור בעין כמו זרוע בשלה אבל בלע שבכלי מותר לבטל מדאורי' אלא דתכנוי' אסרו לכתחילה :

ז' נדר על דעת רבים ציורה דעה סימן רכ"ח דין כ"א נדר על דעת רבים אין לו התרה אלא אם כן יש מציה בדבר וכו' וכנון שפרט אותה ע"ד פ' ופ' אבל אם אמר ע"ד רבים סתם יש לו התרה וכולי ואם כן נדר ע"ד רבים סתם יש לו התרה אבל ע"ד בית דין ודאי דהוי כפרט אותה דעת בית דין שבתותו מקום ואין לו התרה אלא לדבר מצוה וכן בעל דעת המנב"ה הוי כנדר ע"ד ואין לו התרה שכתב הרשב"ך חלק שני סימן כ"ג לדבר מצוה יש לו התרה כמו נדר ע"ד רבים ויש לסמוך על רש"י שכתב עדה"מ הוי כנדר ע"ד רבים וכולי עיין שם וכתב הרב שפתי כהן שם ס"ק מ' ע"פ מ"ש הב"י וז"ל כתב מהרי"ק סימן ל"ב מ"כ בשם הרב אביגדור דהיינו דוקא לכתחילה אבל דיעבד מותר ואף על פי שזה שלא כדעת רוב הפוסקים מכל מקום ראוי לעשותו סנוף וכן כתב הרשב"א בתשו' נדר על דעת רבים מותר דיעבד ואף שיש מגדולי המורים חולקים כדאי ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק עד כאן ל' ולענ"ד דא"ה לומר כן דתשו' הרשב"א מייירי בכה"ג דלא מצינו לר"ת שנתיר דיעבד ואדרבא וכו' ובתשו' מהר"ם מפדוואה סימן ס"ח חלק גס כן על ה' אביגדור וכתב דאין לו התרה משמע אפי' דיעבד ועוב טעמו ונלע"ד להוכיח כן וכולי עיין שם באורך וכן ראיתי להרשב"ך בתשו' חלק ראשון סימן כ"ג שכת' דאפילו עבר והתירו אינו מותר דל' התלמוד הוא נדר שהודר על דעת רבי' אין לו התרה עיין שם והרב כנסת הגדולה שם הגב"י אות קכ"ד כתב על תשו' מהרי"ק ש לטעמיה אזיל מהרי"ק דס"ל כהראב"ד שנשבע להועלת חבירו שאם התיר לו שלא מדעתו אפילו דיעבד אינו מותר אבל כבר הוכחתי שדעת הפוסקים להתיר דיעבד וכ"ש בעל דעת רבים ה' המחבר בתשו' כ"י ע"כ ותשו' מרן היא צ"ה אצקת רובל סימן קפ"ב וז"ל ומ"ש וה"ה בניו שנשבע על דעת רבים מפירש"י שאין ההתרה אפילו דיעבד שהרי כתב מהרי"ק בשם ה' אביגדור נדר על דעת רבים אין לו התרה היינו לכתחילה אבל דיעבד מותר ואף ע"פ שזה

שלא כדעת רוב הפוסקים משמע דלטעמיה אזיל דסבירא ליה כהראב"ד שנשבע לדעת חבירו להנאתו אם התירו לו שלא מדעתו אינו מותר אבל כבר הוכחתי שדעת הפוסקים להתיר בההיא וכו"ש דעל דעת רבים וכו' שהרי הרשב"א בההיא נדר ע"ד חבירו כהראב"ד ס"ל שאם התירו לו אינו מותר ואפי"ה כתב בתשו' נדר ע"ד אם התירו לו מותר דיעבד ואע"פ וכולי כדאי הוא ר"ה לסמוך עליו בשעת הדחק עכ"ל ותשו' הרשב"א היא צ"ה ס"ה ע"ה וז"ל ואפילו נדר שהודר ע"ד רבים אמר ר"ה דאע"פ שאין מתירין אותו לכתחילה אם התירו מותר דיעבד ואע"פ שיש מגדולי המורים חולקים כדאי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק וכולי עיין שם הרידב"ת ס"ל נדר ע"ד רבים אפי' פרטן מותר דיעבד והרשב"א סמוך עליו בשעת הדחק וגראה דהרשב"א ומהרי"ק שלא סמוך על הרב אביגדור ור"ת אלא בשעת הדחק משום נדר ע"ד חבירו ס"ל כהראב"ד דאינו מותר דיעבד אבל לדין נדר ע"ד חבירו מותר דיעבד כ"ש נדר ע"ד רבים דמותר דיעבד ולכך השמיט בש"ע דין זה נדר ע"ד רבים מותר דיעבד וכבר סתם וכולי וכן כתב הרשב"ם בתשו' סימן ק"ע דר"ת ס"ל אם עברו והתירו אפילו שלא לדבר מצוה מותר א"כ נראה שסובר שהמורה זו דעל דעת רבים לאו דאורייתא היא לפיכך מיקל דיעבד וכיון שכן דהוי דרבנן בשעת הדחק אפי' לכתחילה מתירין וכולי עיין שם וכפ' אלו הן הלקוין מוכח בהדיא דעל דעת רבים דאורייתא אין לו הפרה דאמרינן גבי אונס שגירס משכחת לה שבעלו כגון שהדירה על דע"ר דאין לו התרה מוכח בהדיא דהוי דאוריית' ולא דמי' התם אלא לדבר מצוה מתירין עיין שם ואפי"ה דיעבד מותר וחשיב בטלו כיון דאין מתירין לו לכתחילה :

ח' נטר קי"ל דיעבד מותר ולכתחי' אסור [אה"ב כתב ה' ארעא דישראל לכא' נר' דאפי' בשל לכתחילה התבטל מותר מדאמרינן בסוף פ' בתרא דע"ז וכולן שנשתמש בהן עד שלא הטביל ושלח הגעיל ושלח הלבין תני חדא אסו' והני אידך מות' ל"ק הא כמ"ד נט"ל מות' הא כמ"ד נט"ל אסו' וה"א דאם בשיל לכתחיל' קנס' ליה הו"ל לאוקומ' כולה כמ"ד נותן טעם לפגם מות' דקיימ"ל כותיה ומאי דקתני אסור מייירי בנשתמש בהם לכתחילה אבל בדברי הרשב"א בת"ה הביאו מרן הב"י י"ד סימן קכ"ב מבוא' דאם בשיל לכתחילה קנס' ליה וכפ"ז ל"ל דה"ט דלא מוקי תלמודא הכי משום דלישנא שנשתמש משמע דיעבד בשוגג עיין שם ועוד י"ל משום דקתני עד שלא יטביל וכ' התוס' דאין לאסור אם נשתמש בו קודם טבילה אלא גזרינן אטו קודם הגעלה וליבון עיין שם ואם כן ה"ד למ"ד נט"ל אסור אבל למ"ד נותן טעם לפגם מותר אף על גב דלכתחילה אסור לא גזרינן טבילה אטו הגעלה וליבון כיון דאינו אסור אלא מדרבנן ועיין שם בהרא"ש ועיין בה"א בספר עה"ש י"ד סימן קכ"ב סק"ב] :

ט' נדרים הוי דבר שיל"מ לאחשולי עליהו וענו"ש צ"ס עה"ש סו' רפ"א אות י"ע דנראה מדברי הר"ן דאפי' באוסר על חבירו חשיב דבר שיל"מ כ"ד הרשב"ך עיין שם ומתשו' הרשב"א חלק רביעי סו' ר"ב שכ' רב א' שהמודר הנאה מחבירו אינו יוליא בלולבו ביום א' אבל באוסר נכסיו או לולבו יולא בו הואיל ואי בעי מתשיל עליה ובדק"ל גבי חלה וכו' ובקונמות אמרי' שהוא דבר שיל"מ משום דמטוה לאחשולי עליהו משא"כ בחלה עיין שם נראה לכאורה שהמודר מחבירו לא חשיב

דבר של"מ דאין ביד הנאסר להחיר מה שאסר חזירו ויש לדחות :

יו"ד נעילת דלת [אה"כ כ' החוס' בפי הכותב דפי' בד"ה לאשה וכו' דלאחר מיתה ליכא נעילת דלת דמיתא לא שכיח' דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמת ליה ונפלי נכסי קמי יתמי עיין שם וק"ק דכס"פ גב פשוט אמרינן דמלוה על פה גובה מן היורשים משום נעילת דלת ועיין בה' ח"ה שם בתוספו' בד"ה אמר וכו' ודו"ק] :

מערכת אות הסמך

א' ספק בכור דקיימא לן ב"ד סימן שי"ג אסור להטיל מום בכבוד וכו' נראה דאפי' ספק בכור שנאכל צמומו לבעלים כדק"ל בס"י שי"ו אס עשה בו מום להחירו לא ישחיט על ידו כו"ש הרב בשם רגמה וה' הלכות יו"ט דק"מ כתב דאפשר דסבירא ליה דאיכור הספיקות מדאורייתא אכל לדעת הרמב"ם דס"ל דאיכור הספיקות מדרבנן כיון דמן העורה ספק בכור מותר להטיל בו מום ואינו אסור אלא מדרבנן אס עבר אדרבנן ועשה בו מום אין סברא לקנסו דלא קנסו אלא בכבוד ודאי דעבר דאורייתא עיין שם וליתא דכבר כ' המש"ל בפי"ח מה' איכורי ביהא ובפ"ח מה' מ"א דין י"ח דספק דאורייתא יש להתמיר בו מאיכור ודאי דרבנן דאיכור דרבנן מותר לעשות בו סחורה וס' דאורייתא אפילו לדעת רבי' באיכור הספיקות דרבנן אסור לעשו' בו סחורה וו"ש ב"ן בספקו ב"ן בודאו עש"ב וכן כתב מהר"ם בחסות חלק שלישי סימן י"א עיין שם וכן הוכחתי בס' עה"ש ח"ד סימן קט"ו וסימן קי"ח עיין שם והכא אפילו באיכור דרבנן קנסו אותו כמוכר עבדו ובב"ן מלאכתו במועד דהוי דרבנן ובפ' השולח מ"ל אס קנסו ב"ו אחריו מה"ט עיין שם אס כן כ"ש ספק דאורייתא דתנור מודאי דרבנן מיהו בלא"ה אכן קיימא לן כדעת רוב הפוסקים דס' דאורייתא אסור מדאורייתא כמ"ש בס' עה"ש ח"ד סימן ק"ה דין ט' עש"ב :

ב' ספק בכור בנזקס הזה שהעורות של כל הבהמו' הם למג' בתשו' נכתס לדוד סי' מ"ח כ' דל"ד לבהמה הרענא הפעורה דהתס חק ליקח המעשר בהמה בחייה אכל הכא ליכא חיוב ודאי לא שיעבוד המלך כלל על פרה זו אלא בכל בהמה ששוחטים אותה או מתה העור למג' ואי בעי למכור אותה מתיים מחוץ למלכות אין המלך מיתה נמלח ששעבוד המלך ספק וכו' עיין שם וכן כתב הפ"ח י"ד בס"י ס"א ס"ק מ"ח גבי מיתה כי במקום דחק המלכות ליקח מכל משקל ליערף פרועה ה' וכו' הירו מוקלת חכמים שפעור מן המתנות דהנו מיקרי שוקף עמו כיון שחיוב ליתן לו פרועה וטעו לדמותו לדין בהמה הרענא וכו' ול"ד כלל דהתס עיקר השעבוד על הבהמות וכו' ועוד דהכא עיקר החיוב בשותפות הגוי אינו אלא שותפות דמתיים אכל שותפות דלאחר שחיטה אינו כלום דהא משעת שחיטה איחיוב במתנות ולפיכך אינו רואה שיש מקום פעור לפעור שום בהמה מאלו המתנות וכו' עיין שם וגראה דקלת חכמים שהורו ה"ד במתנות מכוס דלא חל חיוב המתנות אלא לאחר שחיטה ולא מתיים אכל בכבוד דקדוש מתיים אין שותפו' הגוי שחל על השחיטה פיטרה :

(א"ה לשון זה יש בו קלת גמגום מפני קרעים) :

ומ"ש המש"ל שם דין זה תלוי אס בדאורייתא יש ברירה או לא וכו' עיין שם הגה המרדכי בפי' הורוע וו"ל וגראה לראב"ה דהקונה מן הגוי וכו' פטור כיון דנהוג הוא שאס תמלא טרפה שמתו לגוי אימת מחייבו משעת שחיטה וההיא שעתא לא ברירה דתיהו דידיה וכו' אף על גב דרוב בהמות כשרות הם הכי קי"ל כשמואל דבממון אין הולכין אחר הרוב עיין שם וגראה דהא דקיימא לן בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה משום דספק דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא כדמוכח בהדיא בהר"ן בפי' כל הגט ע"ש ואס כן בממון אפילו למ"ד דגם בממון הולכין אחר הרוב הכא בפלוגתא אס יש ברירה או לא בממון דקולא לנחבע וחומרא לחובע אמרינן אין ברירה לפטור הנחבע מן המתנות אלא דלא שייך הכא דאין ברירה דהוי כלוקח מן הגוי אחר שחיטה שהוברר שהיא כשרה שהרי כתב הפ"ח שם מהכתבא דאס שוחט אצל ישראל דאס נמלא' כשרה נשאת לו ואס נמלאת טרפה לוקחה הגוי חייב במתנות וכ"כ מהרי"ק ע"ש ווא"א דשייך בזה דין ברירה למה חייב במתנות הרי אי אמרינן אין ברירה וגראה דהכא נמי ישראל גוי שלקחו בהמה והתנו ביניהם שאס נמלאת כשרה כולה לישראל ואס נמלאת טרפה כולה לגוי אס תלוי בדין ברירה הכא נמי אס נמלאת כשרה למ"ד יש ברירה חייב במתנות ולמ"ד אין ברירה פטורה ולדין דמספק"ל ופסקי' בדאורייתא אזלינן לחומרא ובדרבנן לקולא פטור מן המתנות דהמוליא מחבירו עליו הראיה אכל הכא שהבהמה של גוי וישראל שחטה אצל הגוי אס נמלאת כשרה (עכ"מ) :

ג' סעודה ג' בשבת קי"ל בא"ח סימן רל"א ס"ה דלריך לעשותה צפת והא דהנן בסוכה י"ד סעודות חייב לאכול בסוכה וכו' כבר כתבתי בספר עה"ש שם בסק"ד דלא חשיב רקי"ד סעודות שחיוב לאכול משום סוכה אכל חיוב סעודה ג' משום שבת ונ"מ דאס לא הזכיר בו רק של שבת אין מחזירין אותו כיון דחיוב סעודה ג' לאו משום סוכה הוא ע"ש ועיין לה' מג"א בס"י תקכ"ט ש'הוכיח ממשנה זו די"ט לא בעי ג' סעודו' דלא הוי אלא י"ד סעודות והשע"ה ה' סוכה הנוה דאכתי ליתני ט"ו סעודות משום שבת דאי אפשר לז' ימים בלא שבת ע"ש ולק"מ דחיוב סעודה ג' משום שבת לא חשיב ונ"מ דאס לא הזכיר בה רק של שבת יאל' אכל אס ביו"ט נמי בעי' ג' סעודות ליתני ט"ו סעודות דאס לא הזכיר בסעודה ג' של יו"ט מחזירין אותו מיהו י"ל דאפי' חייב בג' סעודות לא חשיב סעודה ג' דחיובא משום יו"ט ולא משום סוכה ונ"מ דאס ירדו גשמים דאכול סעודה ג' בציתואין לריך לאכול בסוכה אכל י"ד סעודו' חייב לאכול בסוכה לר"א אפי' ירדו גשמים וכה"ג כתב החוס' בפי' ג' שאכלו :

ד' ס"ם מות' בכל האיסורים וכתב הריב"ש סי' קל"ב בשם החוס' דהיינו דוקא ספק ס' המתהפך אכל ספק ספקא שאינו מתהפך לחומרא עיין שם אכל מדברי החוספות דכתובות דף ט' בד"ה אי למיהב וכו' נראה דס"ל דאפילו ס"ם שאינו מתהפך הוי ספק ספק' והרב"ז חלק שני סימן קס"ה כתב שיש קבלה בידו שכל ס"ם שאינו מתהפך לא אזלינן בה לקולא ושנור עיקר זה עיין שם והרשב"א והריב"ז אפי' לקדושין דף ע"ג גבי שוקי שכתב וו"ל תימא למה ליה קרא דהא איכא חרי

חרי ספיקי ספק אולא היא לגבייהו דהוו מע"מ והוי ס' ואורך דאולי אינהו לגבה ואיכא רוב כשרים וכל ספק ספקא לקול' אפילו באיסור' דאורייתא וכן כתב הרשב"א עיין שם משנע דסבירא ליה דבכל ספק ספקא אפילו אינו מהתפק' אוליגין לקולא דהא התם ס"ם דאינו מהתפק' הוא וכן כתב ה' עלמות יוסף שם ומהרב"א בספר חי' לכתיבות דף ט' בד"ה וחי בעינת אימא וכו' ע"מ שהק' התום' אכתי איכא ס"ם ספק בלוגם ספק ברלון ואם תמלי לומ' ברלון ספק כשהיא קטנה וכו' כת' וז"ל ויש מי שכת' דלא חשיב ספק ספק' אלא כשמתהפק' בכלל ד וכו' ולית' דאנן הכי קאמרינן ספק גבעלה כשהיא קטנ' ומותרת ספק כשהיא גדולה ואסורה ואם תמלי לו' כשהי' גדולה ספק בלוגם ספק ברלון ובר מן דין התו' סוברי' חשיב ס"ם חף על גב דאינו מהתפק' כדבעי' למי' לקמן עיין שם ומהר"ם ו' חשיב בקוגטרם עץ הדעת ענף ב' הוכיח בעי' כדברי הי"מ והריב"ש בשם התו' והם דברי אלהים חיים עיין שם באורך ועיין בהרב כנסת הגדולה חלק אבן העזר סימן ס"ו אות כ"א ושם כתבתי בזה עש"ב :

ה' ס"ם מחלוקת שני פוסקים הוי כספק רב אחד והרדב"ז חלק שני סימן קס"ה הסכים עמו עיין שם :

ו' ספק דאוריית' לחומר' מחלוקת חי ספק דאוריית' אסור' מודאוריית' או מדרבנן וכן ערך השלחן ח"ד סימן ק"י ס"ק י"ט כהבתי דפקא מינה לענין ס' טרפה שנתערב דלמ"ד דאיסור ספק דאורייתא מדרבנן מותר התערבות דלא אסר ר"י אלא משום אם הספק הא' אסור' מודאורייתא דספק דאורייתא אסור' מודאורייתא כמו שכ' ס' התרומה סימן ע"ז והגהת סו"ק סוף סי' ר"א והר"ה ב"ב דף קט"ו עיין שם ועתה ראיתי לה' מהר"ם בן חביב בקוג' עץ הדעת דף ל"ד שכתב ומכל נוקם מדכ' הר"ה שלא בלבד בנה שהוא עלמו אסור משום ס' דאורי' בס' טרפה אמר ר"י אלא כל שאסורו משום דעיק' מנה שאלו חוששין לו הוא אסור' דבר הורה כצילה זו שהיא עלמה נחורה דבר תורה אלא דחששו לגילדה ביום טוב אחר השבת ע"כ לפי' אם נאמר דס"ל דאיסור' הספיקות מודבריהם כיון דעיק' ההשג הוא נפטי דבר תורה כבר אסרינן מספק ולא תתיר וכן לשון הר"ן אבל ספק עריפה וכו' והלא כבר נאסרה מוספק דאורי' ולא כ' והלא כבר נאסרה מן התורה כמו שכת' סה"ת וכו' ע"ש :

ז' ספק שבוטה בנומין ואין מוליחין מיד המוחזק וכן כתב מהר"ם מינך סימן ט' דאמרי' יד בעל השער על ההחזקה אפילו שבוטה ותרם והכנה"ג בסימן נו"ב הגהות בית יוסף אות ט"ז תמוה דס' שבו' להחמי' וגראה דס"ל דאיסור' דאורייתא ביה מומין איסור' בתר מומין גריר כמו שכתב הרמ"ה והביאו ה' פנ"א חלק א' סי' כ"ט עיין שם וכבר הוכחתי כן בספ' ערך השלחן סימן ר"ן עיין שם באורך ואם כן הכא ננוי איסור' שבו' דתלוי בנומין בתר ממונה אוליגין וכן הסכים מהר"ש בכתבו' חלק שלישי סימן י"ז דהא אין מוליחין מיד המוחזק אפי' בס"ם וכן אוליגין בתר רובא ובנומין לא אוליג' בתר רובא ואם כן כי איכא ספק איסור' וספק מומין בתר ממונה אוליגין שלא להוליג' מומין וכל שכן דכונה גדולים סב"ל דספק דאוריית' לחומר' מדרבנן הוא עש"ב :

ח' ס"ם נראה לכאורה דלר"מ דחייש למויעוטא כיון דלא אוליג' בתר רובא וחייש למויעוטא ה"ה

בס"ם שכתב האו"ה כלל כ"ו דין ה' דס"ם הוי כרוב דאוליג' בתריה בכל דבר שהרי יש כאן ב' לדידין של היתר וכו' עיין שם ואם כן לר"מ דחייש למויעוטא ולא אוליגין בתר רוב' ה"ה ספק ספק' דהוי כרוב וכו' האי גווג' כ' הכ"מ עמ"ש הרמב"ם פרק י"א מהלכות מועט' דין י"ג המוליך חטים לטומן ע"ה וכו' וכתב הרשב"ד דהוי ספק ספקא שמה החליף שמה לא החליף ואם המלי לו' החליף שמה אותה עם הארץ עישר ותרם פירותיו וכו' וכתב הכ"מ ז"ל וא"א דנאחר דקיימא לן ברוב ע"ה מעשרין ואפילו הכי חיישינן אפילו למויעוטא וה"ה דהחמירו למויעוטא לס"ם עיין שם הרי כיון דחששו למויעוט' הוא הדין לס' ספקא אפילו הוי רוב בלד אחד מבייע ואם כן לר"מ דחייש למויעוטא הוא הדין לס"ם דהוי כרוב ואם תאמר דבריש פ' תשיעי דנדה דח"ל איסורא עומדי מנה חר"מ כי אמר ר"מ בחד ספקא אבל בספק ספקא לא מעמא ח"ד ל"ג וכו' וכו' אמר כי אמר ר"מ בחד ספק אכל בספק ספקא לא וכו' והא ר"מ חייש למויעוטא במקום רובא וה"ה במקום ספק ספקא דיש לומר דנוסד דר"י שם מותר אפילו בספק אחד ואם כן ר"מ נהי דמטמא בספק אחד משום דחייש למויעוטא בספק ספקא דהתם דהוי מויעוטא דמויעוטא (עכ"מ) :

ט' ס"ם דעת מהריב"ל דבס"ם מוליחין מיד המוחזק וכן כתב מהרש"ך בכתבו' חלק ד' סימן נו"ה והוכיחו כן מדברי התום' בפ' קמח דכתובות גבי פתח פתוח מלאתי וכו' בד"ה אי למיתב לה כתוב' וכו' וכן דעת קלח אחרונים ומהרש"ל בפרק המדיר גבי הו' לה מומין וכו' בתוספו' בד"ה מי ששנה וכו' כתב תימא אמאי לא מוקי כחד תנא ויאמר לא אמר רבי יהושע דאוליג' בת' חזקה מומין אלא בחד ספק אכל לא בתרי ספיקי דספ' תחתיו וגסתחפה שדחו ואם המלי לו' נוקדס שואתפיי' והוי ספק ספקא עיין שם הרי דבספק ספקא אפי' ר"י מודה דמוליחין מומין מיד המוחזק והוא כדברי התוספות דפ' קמח מיהו לדברי הב"ך בס' תקפו בהן סימן ק"ד דהתם כיון שרולא להפסיד כתובתה מטעם שהיא אסור' לו אם כן פשיטא דבספק ספקא שהיא נותרת לו בכל ס"ם דאיסורא לא שייך לו' שתפסיד כתובתה כיון שמוותר' לו עיין שם אם כן גבי הו' בה מומין וכו' חף על גב דאיכא ספק ספק' אין מוליחין מומין אכל ה' שבות יעקב כתב משום דהיא טוענת בריח ושטר כתובה בידה והוא טוען שמה דשומא אינו בקי לכך בס"ל מופסדת כתובת' עיין שם אם כן הכא ננוי גבי הו' בה מומין מוליחין מומין מוכח ספק ספקא ונחאי טעמא שהיא טוענת בריח והו' טוען שמה וכבר ה' פנים נחירות חלק שני סימן קמ"ד קיים חי' הש"ך ופקא מינה בטוען ברי וחי' ס' ספק' כנגד המוחזק אפילו הכי אין מוליחין עיין שם באורך ואם כן גבי הו' לה מומין אפילו היא טוענת ברי' והוא טוען שמה וס"ם מסייע ליה אין מוליחין מומין ובלאו הכי יש לו' דכבר כתב הר"ה בבל' מגילה גבי טימטוס דס"ם בתרי גופי לא אמרינן וכ"כ האו"ה הביאו ה' שפתי בהן י"ד סימן ק' גבי הרנגולת שגולד בה ס' טריפות דאין להתיר הבינה שגולאת בה מוכח ספק ספ' משום דס"ם בתרי גופי הוו עיין שם וכל שכן דלא אמרינן ס"ם בתרי גופי להוליג' מומין ומה שהוכיחו קלח אחרונים דס"ם בתרי גופי מותר היינו דוקא באיסור' אבל הכא די לנו שטליא מומין בכח ספק ספק' גמור אבל בספק ספק' דתרי גופי כ"ע לא מנהי להוליג' מומין והכא ננוי הוי ספק ספקא בתרי גופי ס' באשה שמה הו' בה מומין תחתיו ואת"ל קודם

קדם שמה הבעל נחפיים :

והט"ז חל"ה סימן ס"ז תמה על החוספות דכתובות דאם כן קשה שמואל אשמואל דהוא סביר' ליה דאין הולכין בזמון אחר הרוב וק"ו לספק ספקא דרוב עדיף מספק ספקא ור"ה מדכתבו החוס' שם בד"ה ואי בעית אימא וכו' ואומר ר"י דהא רובא דברלון אינו רוב גמור אלא מדרבנן הילכך במקום ספק ספקא שרי וכו' משמע דאם היה רוב גמור עדיף מספק ספקא עיין שם ולא דק דהתם כיון דלד אחד משני לדדי הספק הוא רוב לא חשיב ספק ספק' אבל כשיש שני לדדים שקולי' להחיר ואפילו יש רוב בלד אחד שאינו רוב גמור הוא ס' ספקא כרוב וכן כתב בשו"ת הרא"ש כלל כ"ו דספק ספק' הוא כרוב דאזלי' בתריה בכל דבר שהרי יש כאן שני לדדים של היתר וכו' והרשב"א בשו"ת סימן ח"א כתב דס"ס עדיף מרובא עיין שם וה' פני יהושע בחידו' לכתובות זקו' אחרון הביא ר"ה דס"ס לא הוא כרוב דהא לענין ס' טומאה ברשות היחיד קיימא לן דאפילו בכמה ספקו' טמא וח"א הוה ליה לטהר בספק ספקא כמו ברוב דהא חשבה לפרדעים ושרץ א' ביניהם טהור אף ברשות היחיד עיין שם והיינו דבסוף פ' קמא דכתובות בעי להוכיח דכל קבוע כמתלה על מחלה דמי מט' לפרדעים ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהם ספיקו טמא ודמי התם לחומר' אלמא אי לא הוא קבוע אזלי' בתר רובא ואפילו ברשות היחיד ספיקו טהור ואמאי והא ספק ספקא ברשו' היח' טמא אלא משום דרוב עדיף מס' ספק' מיהו א"ל דרוב' דליתיה קמן ודאי עדיף מספק ספקא כדאמרין בפ"ק דחולין דרובא דליתיה קמן כגון תשעה חנויות וסנהדרין לא מ"ל כי מבע"ל רובא דליתיה קמן מנ"ל אם כן א"ל דדוקא ברובא דליתיה קמן ברשות היחיד טמא אבל ט' לפרדעים ושרץ אחד ביניהם רוב' דליתיה קמן עדיף מס' ספקא ואפילו ברשות היחיד הוה ליה לטהר אי לאו משו' דכל קבוע כמע"מ דמי :

וב"ב רוב האחרונים הסכימו דאין מויליין ממוון אפי' בכמה ספיקות כמו שאין הולכין בזמון אחר הרוב כמ"ש הרב כנה"ג ח"נו בסיומן כ"ה הגב' אות ע"ה עיין שם והמש"ל פ"ד מה' מלו"ל בד"ה ולענין הלכה וכו' הביא ר"ה מספ"ק דגיטין גבי הולך מנה לפ' והלך ולא מלאו וכו' דחכ"א יחלוקו משום דמספק"ל ופירש"י אי כזי דמי או לא ואי מנחה לקיים דברי המת אי לא עד כאן והרי התם דאיכא ס"ס ספק אם הולך כזי דמי או לא והת"ל לאו כזי דמי אכתיי אפשר דמנחה לקיים דברי המת ואפי' אמרי' דיתלוקו ולא זכו יורשי מי שגשתלחו לו בכל המנה וכו' ע"כ והתם לא חשיב המשלח מוחזק דמה"ט אמרו חכמים דיתלוקו ולא אמרי' אוקי ממונה בחזקת מריה עיין שם בתוס' ובתשו' הרשב"ץ חלק שני סימן רע"ב ואפי' לא יזכה המקבל מוכח ס"ס וכ"ש דאין מויליין ממונה מוחזק ועוד כ"ל ר"ה דבפ' בית בור גביג' אחין שתלוקו ובא ב"ח ונטל חלקו של א' מהם וכו' כ' הר"ף דרב אפי' מספ"ל אי יורשים הוו ובטלה מחלוקת או לקוחות הוו וייתר ועוד מספק"ל אי כלקוחות כלוקח שלה באחריות דמי ולית ליה ולא מודי או כלוקח באחריות דמי ואית ליה דמי אבל ארעא לית ליה וכיון וכו' הו"ל ממוון המוטל בספק וחולקין וכן פי' ר"ח והרמ"ה שם וא"א הו"ל למי' דיטול חלקו מעות או קרקע משלם כיון דאיכ' ס"ס ספק אם יורשים הוו או לקוחות הוו ואת"ל דהוו כלקוחות' שמה הוו כלקוחות' באחריות אלא ודאי אין מויליין ממוון מוכח ס"ס אלא התוס' בזכרות

דמ"ח דחו פי' זה ואח"כ כתבו וו"ל וא"ת מאחר דמספק"ל לרב חסי אי כיורשים הוו או כלקוחות לימא המוילי' מחבירו עליו הראייה דאפילו לסומכוס לא מסתבר הכא לומר חולקים בס' זה דחכמים מסופקים בהוראה וי"ל דיש דברים וכו' עיין שם וגרסא דלפי' א' דאיכא ס"ס לא ק"ל הכי דא"ל דלא אמרו המוילי' מחבירו עליו הראייה אלא בס' א' אלא בס"ס חולקין אבל השתא דאיכא אלא ספק א' אי כיורשים או כלקוחות שלה באחריות אמאי לא אמרין המוילי' מחבירו עליו הראייה דאפי' לסומכוס לא אמרי' דחולקים בספיקא דיניא ואם כן אפשר דס"ס מויליין ממוון משא"כ ספיקא דיניא כמו לסומכוס דחולקין מספק אבל בס' דיניא הממע"ה :

ונראה דהתם משום דס' דחסרון ידיעה הוא דאפילו לגבי איסור לא מיקרי ספק כמ"ש הרשב"א דס' דחסרון ידיעה לא מיקרי ספק אף דרבנן וכדק"ל ב"ד סימן ק"ץ סעיף מ"ו דאם לבשה חלוק מוכנס ואינה יודעת לבדוק אם מקדיר או מגלד דאף בכתמים דרבנן לא אזלינן לקולא עיין שם וה"ה בס"ס וכן כת' הפר"ח ב"ד סימן ל' דבעיא דלא אפשיטא לא מיקרי ס' והביא ר"ה מפ' השוחט גבי חלה וחלק על מהריק"ש שהתיר מוכח ס"ס עי' שם וכבר כתבתי בס' עה"ש שם דהא"ה כלל כ"ז כ' דאפי' אם הם' הא' הוא חסרון ידיעה מ"מ לא חשיב רק איסור דרבנן ויש להחיר מזה ס"ס וכן כתב ה' משאת בנימין סימן ק' ואם כן אע"ג דבעיא דלא אפשיטא לא מיקרי ס' אינו אלא מדרבנן ובספק אחר שרי מוכח ס"ס אבל הוה דפ' השוחט השני הספיקו' חסרון ידיעה הט עיין שם אם כן גם באיסור היכא דס' א' דחסרון ידיעה שרי בס' אחר מוכח ס"ס אבל כששני הספיקות דחסרון ידיעה לכ"ע לא חשיב ס"ס והכא נמי גבי הולך מנה לפ' וכו' דחכמים מספק"ל אי כזי דמי או לא ואם מנחה לקיים דברי המת או לא דשני הספיקות דחסרון ידיעה וכן בהיה דרב חסי ב' הספיקו' חסרון ידיעה הם לא מיקרי ס"ס אפילו באיסורים אבל בס' ספק' דמליאות אימא דמויליין ממוון :

וראיתי לה' מש"ל בפ"ב מה' ביכורים שכתב גבי שני נקבות וזכר דאיכא ס"ס להחמיר ס' אם הא' ילדה זכר והב' ילדה ב' נקבות ואם כן הזכר קדוש ואח"ל שהזכר לא נולד לבדו שמה הזכר נולד תחלה ואחר כך נקבה ולדברי מהריב"ל הו"ל לומר דיטול הכהן טלה א' כיון שיש ב' ספיקות ואפשר לומר דלא אמר מהריב"ל דבס"ס מויליין מיד המוחזק אלא בזמון שיש לו חובעין אבל מהנות כהונה דהוי ממוון שאין לו חובעין לא עיין שם וגדולה מזו כת' החו"ט רפ"ג דזכרות בד"ה ור"י סבר וכו' דאפילו איכא רובא וחזקה והמיעוט הוי מיעוטא דמיעוטא דאפי' ר"מ לא חייש ליה לא הוי לכהן דאיכא חזקה נמונה דעדיפא והמוילי' מחבירו עליו הראייה ואפי' לרב דאזיל בזמון אחר הרוב בהיה דהמוכר שור לחבירו ונמלא נגחן היינו משום דאמר קיימא לן בנפשי' שאני מן הרוב א"ג יש לחלק בין ממוון שאין לו חובעין לממוון שיש לו חובעין וכו' וכן כתב הרא"ש שם הרי דאפי' ברובא וחזקה דהמיעוט כמאן דליתיה חזקה ממוון עדיפא ואפי' רב מודה בטוען שמה וממוון שאין לו חובעין ואין הולכין אחר הרוב וכ"ש בס"ס דאף על גב דס"ס עדיף מרובא ומויליין ממוון ה"ד בטוען בריא אבל בטוען שמה וממוון שאין לו חובעין אפי' רב מודה דאפילו ברובא וחזקה אין מויליין ממוון וכן כתבו החוס' חילוניות הביאו הרב הלכות יו"ט דף מ"ט במתני' דתמורה שלא בכרה וכו'

ובלי זכר ונקבה מפרשים טלה א' לעלמו וכו' וז"ל וא"ת לרב דאמ' בממון הולכין אחר הרוב היה לו לתתו לכהן דרובא מסייע ליה דשמא הזכר ילא החלה ועוד שמא ילאו יחד לר"י דאמר אפשר ללמלא וקדיש הזכר וכו' וז"ל דדוקא במילי דתלי בדעות וכו' אבל הכא לא מלי' למי' הכהן שהבהמה מן הרוב שיוולדות זכר קודם או השנים יחד עכ"ל הרי דמורה רב דאין הולכין אחר הרוב או ס"ס התם דהכהן טוען שמא :

ובז"ב אפילו לדעת רוב האחרונים דאין מוליחין ממון מהמוחזק מכה ס"ס אפשר דה"ד להוליח ממון ממש אבל להעמיד קרקע ביד המוחזק בו עכשיו אף על גב דלענין ספק אמרי' דקרקע בחזקת מרע קמא קיימא מ"מ אפשר דמכח ס"ס מעמידין אותה ביד המוחזק בה עכשיו דהא מנז' להוליח לא אמרינן וצפ' חזקת פסקי' כרבה בקרקע משום דהוי מגו לאוקמי ממונא עיין שם בחוס' וז"ל הרמב"ן שם משום דכרשות מחזיק קיימא הו"ל אידיך מוליח מחזירו ומגו לאוקמי ממונא הוא ואף על גב דקיימא לן ארעא בחזקת בעליה עומדה ובכל ס' אמרינן חוקי ארעא בחזקת מרע קמא הכא כיון דאיכא מגו ותפיס ליה חיהו מהימן וכו' עיין שם וכן כתב הרשב"א בתשו' חלק שלישי סימן שכ"ג דמגו להוליח ממון ממש לא אמרינן אבל קרקע אף על גב דבחזקת בעלים הוא לאו לאפוקי ממש עש"ב :

ב' ספקא דרבנן לקולא ואם הוא דבר שילמי ספיקו אסור והטור א"ת סימן הל"ח גבי אין שוחטין המדבריות וכו' כ' דבעה"ע כ' דאף לר"ם אסורי כיון דבחד ליטנא אמרו בגמ' דר"ם מודה בהן דכנדרוגרות ולמוקים דמו אזלינן לחומרא אבל בה"ג כ' מוקלה דרבנן וכיון דאיכא תרי לישני אזלינן לקולא ושרי לר"ם וכן הסכי' א"ל הר"ם ע"ש ונראה דבעה"ע ס"ל אף על גב דהוי ס' דרבנן הא קיימא לן דס' מוכן אסורי משום דהוי דשיל"מ וספיקו אסור וצפ"ק דבילה פרכי' לרב יוסף ולר"י דאמרי' משום גזירה הוי ס' דרבנן ולקולא וכו' וכן התוס' ישנים אבל לר"ג דאמר משום מוקלה לא פריך דמוקלה חמור דהוי כעין דאורייתא כספק מוכן דאסור עיין שם ואם כן הכא נמי בפלוגתא אזלינן לחומרא ועוד דהא ר"י ס"ל דמוקלה אסור וא"כ אע"ג דקי"ל כר"ם דמוקלה מותר ה"ד בדבר דודאי ר"ם מתיר אבל בהא דלא ידעי' אם ר"ם מותר או אסור לא שיקי' ודאי דר"י משום ס' דר"ם אבל בה"ג והרא"ם פסקי' לקולא וכן כתב ראב"ן סימן ש"ה וז"ל בתשו' הגאונים מהו לשחוט בהמה מדבריי' וכו' וכיון דאיכא תרי לישני חדא דאית ליה לר' מוקלה וחדא דלית ליה וכל היכא דאיכא תרי לישני בדאורייתא עבדינן לחומרא ובדרבנן לקולא וכיון דמוקלה דרבנן עבדינן לקולא וכו' ובה"ג כ' הר"ם גבי מוקלה לחזי שבת דחזר להתיירו מטעם דספק מוקלה לקולא הביאו הב"י סימן ש"י עיין שם וז"ל אף על גב דשאר מוקלה ספיקו אסור משום דהוי דשיל"מ ספק דפלוגתא עדיף ופסקי' כלישנא דמיקל וכן כתב הב"י ס' שכ"ד גבי מוחזקין את הגבלה לפני הכלבים דפליגי אמוראי אם מודה ר"ם בצ"ח שמתו שאסורים ומשמע ליה דכיון דאיסור מוקלה מדרבנן הוא אזלינן לקולא וכמו שפסק הרא"ם צפ' אין לדין גבי אין מוקלה לחזי שבת והילכך בריאה שנתגבלה היום שריא וכו' אבל הטור בסימן תקי"ח כתב שאם היתה בריאה ומתה אפילו לר"ם אסור לעלמלו וכו' ומ"מ לריך טעם למה פסק להתמיר בפלוגתא כיון דאיסור מוקלה אינו אלא מדרבנן וכו' עיין שם והב"י כתב ואפשר דהטור

הכי קאמר בה"ג כחב דשרי לר"ם מתרי טעמי חדא דמוקלה דרבנן ועוד אפי' הוי דאורייתא כיון דאיכא תרי לישני דסברי דלית ליה לר"ם מוקלה וכו' ואין דבריו של א' במקום שנים וכן הרא"ם שכ' כיון דאיכא תרי לישני חד דאית ליה מוקלה וחד דלית ליה עבדינן לקולא וכו' אע"ג דתרי לישני לית ליה מוקלה לא כתב הרא"ם כן משום וכו' ואפשר דראב"ן והרא"ם שכתבו דאיכא חד ליש' דלית ליה מוקלה וכו' לפי שהק' החוספות בשבת דמ"ה צד"ה לדבריו דר"ם וכו' תימא אמאי לא מוכח מהא דהורה רבי במערה כר"ם וכו' והרשב"א שם תי' דהק' מהא קו' דפלעילי תמרה לחוד וז"ל לדבריו דר"ם קאמר אבל קושטא רבי ס"ל כר"ם מהך דהורה רבי במערה כר"ם עיין שם ואם כן יפה דקדק בה"ג דליכא אלא חד ליש' לקולא ועוד נ"ל ראה להקל דבסוף שבת מק' לר' יוחנן דאמר הלכה כר"ם מסתם מתני' דאין שוחטין את המדבריות וכו' וכן הראב"א הו"ל דמדבריות כנדרוגרו' ולמוקים דמורה בהו ר"ם דממשי הכי צפ' כירה אלא דהכא לא ס"ל כההוא שינוי' עיין שם ואם כן הך וסוגי' אתי' כהנך שינוי' דר"ם מתיר במדבריות וקיימא לן כוותיה (אה"ן עיין למד זקני זל"ה בספר עה"ם ח"ח סימן תל"ח) :

י"א ס"ס כתב הרא"ם בהלכות מנגילה גבי עומטוס דאיתו מוליח אפילו את מינו וכו' דאין כאן ספק ספקא ספק זכר ספק נקבה ואם תמלי לו נקבה שמא גם היולא נקבה דס"ס בתרי גופי לא אמרינן עי' שם וכי האי גונא כתב הש"ך צ"ד בדוני ספק ספקא סק"ב בשם הא"ה גבי תרנגולת שגולד בה ספק טריפו' אין להתייר הביעה שגמולת בה מוכח ספק ספקא מהאי טעמא עיין שם והא דקיימא לן בח"ח סימן תל"ז דספ' מוכן מותר ביום טוב שני משום דהוי ספק ספקא אף על גב דס"ס בתרי גופי הוא שווא גוף הדבר מוכן ואם תמלי לומר אינו מוכן שווא יום שני חול ל"ל דבאיסור דרבנן מקילין בכל ספק ספקא ואף על גב דמנגילה לא אמרינן ספק ספקא בתרי גופי אף על גב דמנגילה דרבנן הרי כתב הרא"ם שם ואם תאמר כיון דמנגילה דרבנן דרבנן לקולא יש לו' כיון דמנגילה תקנתא דרבנן כל דהקוין רבנן כעין וכו' עיין שם הכא נמי במנגילה דתקנת רבנן היא כעין דאורייתא דלא אמרינן ס"ס דב' גופי אבל גבי מוקלה אף על גב דס' א' אסור משום דהוי דבר שיש לו מתירין מכל מקום ביום טוב שני דהוי ספק ספק' מותר' דלא החמירו בכל ס' ספקא אף על גב דבאיסור' דאורי' לא שרי צס"ס דתרי גופי :

י"ב ס"ס נראה דהיינו דוקא כששני הספיקות שקולים אבל אם כשגד א' הוא רוב לא מקרי ס' ספקא ועיין לה' שפתי כהן צ"ד סימן קכ"ט ס"ק כ"ח שכתב דכרוב גנבים גויס ליכא ס"ס ובתשו' קול אליהו חלק שני סימן ג' תמה עליו מג"ל הא כיון דע"י הספ' הא' הוי כפלגא ופלגא ועל ידי הספק השני הו"ל רוב אם כן במיעוט כל דהו הוי טפי מפלגא תדע שהרי כ' מהר"ם אלסקר סימן ל"ד בשם ח' הרא"ם דספק דאוג' לא שכיח כדי להתייר בחד ספק מושב דרוב צרעין ואפי' הכי אי' איכא ספק אחר עבדינן ספק ספקא ואמרי' ס' תחתיו ס' אין תחתיו ואם תמלי לומר תחתיו ס' באוג' ס' צרעין וכן כתב הריב"ש בשם התו' עיין שם ולא ראה מה שכתבו התו' בפרק קמא דתעובות דף ט' צד"ה ואי' בעית תימא וכו' וז"ל הוה ליה רעון רובא ומיעוט אוג' וכו' ואם תאמר אם כן בספק ספקא נמי תיחשב דספ' אוג'

אוי' כמאן דליתיה דמי ולא גשאר אלא חד ספק ספק תחתיו וכו' ואורי' דהאי רובא דברטון אינו רוב גמול' אלא הוי מדרבנן והילכך במקום ס"ם שרי ובמקום חד ספק חשבי רבנן רטון לגבי אוי' רובא וכו' עכ"ל הרי ללא אמרינן ספק ספקא אלא משום דברובא דברטון אינו רוב גמור אבל רוב גמור המועט כמאן דליתיה דמי ואינו מלטרף לס"ם להיתר ושוב ראיתי לה' דברי אמת בקוב' ט' דף פ"ה שכתב דהרמב"ם לא חשיב ס' ספקא אלא כששני הספיקות ספק גמור וכל אחד שקול בפני עצמו ואשה שהפילה רוב מפילות דבר טמא מפילות כמו שכ' מרן שם אס' כן לא יס' כאן כי אס' ספ' אחד וכן גבי גלחים וכו' והביא דברי החו' בפרק קמא דכתובות וכן נראה מדברי הרשב"א וכו' עיין שם מיהו הרשב"ץ בתשו' חלק שלישי סימן קמ"ח כ' וזה לשונו אס' יס' לחוש טמא גבני ישראל הם אף על פי שרוב גבני העיר גויים הוה ליה ס"ם ס' על הגוי ס' לא על ואס' תמזי לו' על ס' נגע ספק לא נגע וכו' וכיון דאיכא ס"ם איכא למישרי אפילו בגוי ע"ז וכו' עיין שם הרי דס"ל דאפילו ברוב גבני עכו"ם שרינן מנח ס"ם ואפשר דהתם לא על הוי רוב ומיעוט על ומשום הכי שרינן בס"ם ושוב ראיתי לה' פני יהושע בחי' לכתובות שתמה על החו' ובק"א כתב אפשר דהחו' סבירא להו דמיעוט כמאן דליתיה דמי לרבנן דפליגי אר"מ אבל לר"ת שפסק בצבורות דף ק' דר"ה חלב פוטר וכו' דקיימא לן כרשב"ג דאס' המיעוט מסייע לחזקה הוי פלגא ופלגא וכו' ש' בהג"ה י"ד אס' כן הכא נמי דמיעוט דס' הב' מסייע לפלגא דס' ראשון הוי רובא וכמדומה שראיתי בכמה פוסקים ראשונים ואחרונים דאס' הספק הח' שקול אף על גב דשני אינו שקול חשיב ס"ם עיין שם מיהו אס' שני הלדדים יס' רוב לאסו' נר' דלכ"ע לא חשיב ס"ם דהוה תרי רובי וכן כתב הרב פני יהושע בחי' לכתובות דף נ"א ע"ב ע"ש :

י"ג ספק דרבנן כתב הרא"ם בהלכות מגילה דהא דקיימא לן ספק דרבנן או ס"ם בדאורי' לקולא הייב דוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא וכו' הב"י א"ח סימן פ"ג והרפ"ה שם סייעו ומספ"ק דשבת דאמר דברוב עוביו ואמרי לה ברוב היקפו אמר רב פפא הילכך בעינן רוב עביו ורוב היקפו עי"ש וכבר כתבתי בספר ערך השלחן שם דהתם כיון דודאי בעי רוב אס' כן לא נקול בהאי טפי מהאי כמו שכתב הר"ן בפרק ע"פ גבי ארבע כובות ע"ש אבל ה' שצ"ה בהלכות מוקואות סימן ד' כתב מה שק"ל למ"ר דמעשר פירות דרבנן מדאמרי' פ"ק דר"ה ומעשה צר"ע שליטת אחרוג בשבט ונהג בו ב' עישורים מספק וכן בירושלמי ספ"ד דמעשרות אמרי' גבי אביונות של ללף דחייב לעשר שני עישורים מספק ולא אמרינן כיון דמעשר פירות דרבנן אזלי' לקולא דאי ניזיל לקולא בתרווייהו ולא יפריש כלל מומ"ז אוכל עבל דמעשר עני או מעשר שני ואס' יפריש אחד מהם מאי חזית וכו' כמ"ש הר"ן בפ' ע"פ אך קשה מודכ' המש"ל דלא כתב הר"ן אלא דוקא גבי היסבה דאס' עושה בח' מהס' והקנת חכמים בחידך נמלא הקנת חכמים בטילה מה שאין כן גבי עיירות המסופקים אס' מוקפות חומה מימות יהושע שכת' הר"ן דקורא באחד ופטור בב' דהוי מס' דרבנן דהתם תקנת חכמי' במקומה עומדת וכו' וא"כ הכא נמי גבי אחרוג לא הי"ל להפריש אלא אחד מהס' וגר"ל לחלק בין ספק מליה דרבנן לספק איסור דרבנן עיין שם :

י"ד ספיקא דאוריית' לחומר' דעת הרמב"ם ודעמיה

סבירא להו דאינו אסור אלא מדרבנן אבל רוב הפוסקים סבירא להו דאסור מדאורייתא וכבר כתבתי בס' ערך השלחן יורה דעה סימן ק"י דהכי קיימא לן דס' דאורייתא אסור מדאורייתא ונ"מ לספק טרפה שנתערב דקיימא לן דאסור כל התערבות משום דספק הח' בגוף כיון דספק אסור מדאורייתא הוי כידאי איסור אבל חי ספק דאורייתא אינו אסור רק מדרבנן כל התערבות מותר עיין שם באורך וראיתי להרב פני יהושע בחי' לכתובות דף ט' בתום דר"ה ל"ג באשת כהן וכו' כתב דלמאן דאמר דאיסור הספיקות מדרבנן הא דאמרינן ס"ם לקולא היינו משום דמדאורייתא בחד ספק שרי ואס' כן הספק הב' הוי ס' דרבנן דלקולא ואס' כן ס"ם להחמיר לא אמרינן דמדאורייתא חין חי' בין חד ספק לכמה ספיקי אבל למאן דאמר דספק אסור מדאורייתא כיון דאמרינן ס"ם לקולא כ"ש דיש לאסור בחרי ספיקי לאיסורא עי' שם באורך וליחא דהרא"ש בתשו' כלל כ"ז כתב דס"ם הוי כרוב דאזלינן בתריה בכל דבר שהרי יס' כאן שני לדדים של היתר וכו' והרשב"א בתשו' סימן ת"א כתב דס"ם עדיף מרובא עיין שם ואס' כן אפילו ספק אחד אינו אסור מדאורייתא אס' יס' ב' לדדים דהוי ס"ם לאסור הוי כרוב דאסור מדאורייתא וכהאי גוונא כת' ה' משנה למלך בפרק רביעי מהלכות צבורות דאף דקיימא לן ס' דרבנן לקולא כל דאיכא ס"ם להחמיר גם דרבנן אזלי' לחומרא וכו' מנח הסבירא דכל דאיכא ס"ם חשיב אותו לד מיעוט' דמיעוט' ולא ספק כלל עיין שם וא"כ כ"ש בס' דאורייתא דאפי' למאן דאמר דאינו אסור רק מדרבנן כל שיש שני לדדים לאסור לר' היתר הוי מיעוט' דמיעוט' ולא חשיב ספק כלל וכן כתב הלח"מ בפרק שני מהלכו' גירושין דב' ספיקי הוי כודאי והגט בטל לגמרי עיין שם :

ט"ו ספקא דאורייתא לחומר' דעת הרמב"ם דאינו אסור אלא מדרבנן אבל דעת רוב הפוסקי' דס' דאורייתא אסור מדאורייתא וכזה ה' ארעא דישאל דנ"מ לחתיכה ספק חלב ספק שומן דלא איתחזק בה לא איסור ולא היתר וקטן מסל"ת אמר שהיא שומן לדעת הרמב"ם גאמן ככל איסור דרבנן אבל למאן דאמר ספק דאורייתא אסור מדאורייתא קטן אפילו מסל"ת אינו גאמן והא דמוכח בפרק הגזול דבתרומה דאורייתא אינו גאמן התם איתחזק איסורא שהיה בחוקת ישראל עש"ב אבל הרב משנה למלך בפרק ח' מה' מ"א על מ"ש הרמב"ם כל שאיסורו מה"ת אסור לעשות בו סחורה וכל שאיסורו מדרבנן מותר לעשות בו סחורה בין בספיקו בין בודאו הכריח דקאי ארישא דמילת' דכל שאיסורו מן התורה דס"ד דאיסור ודאי הוא דאסור בסחורה ולא ספק איסור לדעת רבינו דאיסור ספיקות מדרבנן לזה כ' דליתא אלא אפי' בספק איסור חורה אסור לעשות בו סחורה דלא דמי איסור דרבנן שעיקר איסורו מדרבנן לספק איסור חורה עיין שם וכן כ' בפ"ה מהלכו' איסורי ביאה גבי שבויה וכ' שם שזה דעת המק' בהיה דנחיל של דבורים וכו' עיין שם א"כ קטן מסל"ת שהיא שומן אינו גאמן דדוק' בודאי איסור דרבנן קטן מסל"ת גאמן כדמוכח בפ' הגזול דפריך משבויה והרב ארעא דרבנן אות חל"ת הוכיח דס' דאורייתא חומר מודאי דרבנן מואמרינן בסוף ר"ה שני עיירות בח' חוקעין וכו' מצרכין הולכין למקום שתוקעין פשיטא תקיעות דאורייתא וברכות דרבנן ל"ל דהא ודאי והא ספק עיין שם והרב הלכות יוס טוב סוף דף ק"ג כתב דאין להק' על הר"ם דסבירא ליה דספק דאוריית' מותר מדאורייתא אס' כן בס' יולדת למה חייבה התורה

קרנן על הספק דהא ליתא דהיינו דוקא באיסורי אבל
 במ"ע אם נסתפק אם קיים המזוה או אם חייב לעשות
 המזוה מן התורה חייב מספק לקיים העשה דכיון דעשה
 אלים מלאו דק"ל דעשה דוחה לח' לענין ספק נמי אלים
 וחייב מספק דדוקא לענין לאוין ילפי' מאשם הלוי בהוקבע
 איסורא אבל במ' חלב ספק שומן אינו חייב אשם תלוי
 ש"מ דספק מותר מן התורה אבל במ"ע לא ילפי' מהתם
 עיין שם ואם כן לענין מזוה תקיעות לכ"ע דאם נסתפק
 אם קיים אי' לא לכ"ע חייב מדאורייתא שהרי כ' הרמב"ם
 בפרק ח' מהלכות שגגות וכן כל הבא על א"ה שער א'
 אומר מת בעלה ועד אחר אומר לה מות חייב אשם תלוי
 והוא הדין לספק מגורבת שהרי נקבע האיסור וכו' ונר'
 דס"ל כמ"ס התוס' בכתובות דף כ"ב בד"ה באשם תלוי
 אפילו למאן דאמר דבעי תחיבה א' נזבתי תחיבות וכו'
 הכא נמי חוקבע איסורא שהיתה בחזקת א"ה וכו' במ'
 ח"ז בשם שיטה ישנה והר"ם שכתב נתי דאינו מביא
 אשם תלוי בחתיכה א' מכל מקום איסור אשם תלוי איבא
 וכו' כיון דמספ"ל אם היא א"ה או לא אסורה היא
 מספק הל' גזירת הכתוב דאינו מביא אשם תלוי וכו' ו
 וכן כתבו עוד התוספות שם א"כ וכו' עיין שם משום
 דהם ס"ל דספק דאורייתא אסור מדאורייתא אבל הרמב"ם
 דסבירא ליה דספק דאורייתא אינו אסור אלא מדרבנן
 ל"ל דהכא חביב הוקבע איסור שהיתה בחזקת א"ה וכן
 כתב ראב"ן בספרו דק"ה עיין שם ואם כן הכא נמי
 דודאי חייב במזוה מדאורייתא וספק אם קיים המזוה או
 לא חייב לקיים המזוה מדאורייתא שהרי איתחזק איסור'
 מיקרי אבל ספק בגוף המזוה אם חייב או לא אינו חייב
 מספק אלא נודרבנן וכהאי גוונא קיימא לן בספק אם
 קיים המזוה כגון ס' אם קרא ק"ש חוזר וקורא ומבדק
 לפניו ולאחריו ואלו ספק מזה דאורייתא אין מברכין
 עליה משום דברכות דרבנן וכו' ה' כנסת הגדולה והפר"ח
 בארמח חיים סימן ס"ז משום דנולד הספק בגוף המזוה
 אם חייב או לא אבל בספק קרא ק"ש וכו' נעל ללב
 כיון דודאי איבא תיוב אלה דנולד הספק אחר כך אם
 ילא י"ח או לא חוזר ומבדק וכו' הפר"ח אף שהרשב"ה
 והר"ן והמ"מ והריב"ש לא ירדו לחי' זה היתה קבל האמת
 דחי' ברור הוא לדעת הרמב"ם עיין שם ולפי האמור
 אפשר לשיטתו דס' דאורייתא נודרבנן הוא דאסור וה"כ
 בגולד הספק בגוף המזוה אם חייב כיון דאינו חייב לקיי'
 אלא נודרבנן לא תיקמו לברך עליה מספק אבל כשחייב
 ודאי במזוה ונולד הספק אם ילא י"ח או לא חייב מספק
 נודאורייתא לכך נריך לברך :

מהם על החולין אינה מדמעת נפלו שתיקן למקום אחד
 מדמעות כקטנה שששהיהן וכ' הרדב"ז בחי' וז"ל ק' כיון
 דספק דאורייתא הוא אמאי אינה מדמעת וכו' וי"ל דאף
 על גב דהוי ס' דשל תורה מכל מקום מה שאין התרומה
 עולה אלא בק"ה לא היומן התורה דמן התורה חד בתרי
 בטל אלא דמדרבנן לא בטל חולין לקולא וכו' עיין שם
 אלמא אף על גב דמזד האיסור עלמו הוא ס' דאוריית'
 אלא שמזד אחר בא לו שהוא מדרבנן הואיל ונתערב
 ומדאורייתא חד בתרי בטל מיקרי ס' דרבנן ולקולא] :

י"ז ס"ם [אה"ב הרב הרע"ה דישאל חקר לפי מאי
 דאמרי' ברפ"ג דברכות כי אזלי' בחד רובא
 ברובא דהתי מניילא ברובא דתלי במעשה לא חולין אי'
 עבדי' ס"ם בספק דתלי במעשה וכו' וכתיב דמהיהא דפ"ק
 דפסחים דאמרינן התם בשלמא התם אימור הוה אימור
 לא הוה ווא"ל הוה אימור אכלתיה משמע דגם בספק
 הבא ע"י מעשה דהאכליה מעשה הוא ולא חתי מניילא
 אפילו הכי חביב ס"ם עיין שם ואינה רחיה כלל דרבינא
 הוא דאמר הכי בריש פרק שלישי דברכות דרובא דתלי
 במעשה לא חולין בתריה אבל רבא התם לא ס"ל הכי
 והיהא דפרק קמא דפסחים רבא הוא דאמר הכי ואם
 כן א"ל דרבא לעצמיה אזיל דאפי' ברובא דתלי במעשה
 חולין בתריה וכל שכן בס"ם אבל לרבינא דלא חולין
 בחד רובא דתלי במעשה אימא דה"ה בס"ם] :

י"ח ספק כרת להקיל [אה"ב כ"כ מרן בכ"מ פ"ו
 מה' פסוה"מ דין ע' ועיין במרן ענמו
 בפ"ז דין ז' שכ' דתרי לשיטת הו"ל ספיקא ולחומרא אף
 על גב דהתם לענין פגול דכרת הוא וז"ע] :

י"ט ספק אם אסור מדאורייתא [אה"ב ה' קול
 אליהו בא"ח סימן ו' כ' דלה מיקרי ספיקא
 דאורייתא ולחומרא וכבר השיגו ה' עיין זכר מתשו' הר"ן
 שהביא הב"י ד"ד סימן רכ"ח עיין שם ועוד הני תמיה
 עליו מהא דתנן בפ"ב דברכות ד"ט ע"ה יולא דופן והבא
 אחריו רט"א ז' ירעו עד שיכתאבו ואמרי' בגמ' דה"ט
 דר"ע משום דמספק"ל בכור לדבר א' חי הוי בכור חי'
 לא הוי בכור כל' דספיקא דאורייתא לחומרא הכי דאף
 על גב דספיקא חי הוי בכור מדאוריית' מיקרי ס' דאוריית'
 ולחומרא ועיין בא"ה בס' עה"ש י"ד כו' ק' סקי"ט] :

כ' ס"ם [אה"ב כ' הרע"ה בנה' מגילה דס"ם בתרי
 גופי לא אמרי' וה' שצ"ה בה' מקולות כלל
 ג' הביא רחיה לדברי הר"ם מנ"ש התוס' רפ"ק דיבמות
 דף ב' בד"ה או שנמלאו איילונות וז"ל דאיילונות קודמי
 עשות הם ולא היתה אשת אחיו ותימא דאמרינן בפ'
 האבה בפרק קטן וקטנה לא חולין ולא מייבמין דברי
 ר"מ וכו' אלא מה טעם אין מייבמין א"ל שמא תמלא
 איילונות וגמלאו פוגעין בערובה ואמאי תתייבס מנ"ש דאם
 אינה איילונות סביר מייבס ואם היא איילונות נמי שרי
 דלא היתה אשת אחיו ואור"ה דהיהא בקבלה עיליה וכו'
 והר"ה תי' בגמולת איילונות בחיי האם והקפיד אבל לאחר
 מיתה אם היה קיים דילגוא לא היה מקפיד עכ"ל והשתא
 ק' לחי' הר"ה דאכתי תתייבס מנ"ש דהו"ל ס"ם אם היא
 איילונות או לא ווא"ל שהיא איילונות דילמא אם היה
 קיים היה הבעל מקפיד וגמולא שלא היתה אשת אחיו
 משולם אלא ודאי דס"ם בתרי גופי לא אמרינן עיין שם
 וגר' דים לדחות ע"פ מ"ש מרן הכ"מ פ"ח מה' מעשר
 ענ"ש הרמב"ם המולך חטים לעותן עכו"ם הרי הם
 דמאי שמא החליפין בחטים של ע"ה וכתיב הראב"ד ואם
 מפני הספק הזה הלא הוא ס"ם אלא וכו' וכתיב עליו
 מרן

מזן הכ"מ וז"ל ואני אומר דמאחר דקיימא לן רוב ע"ה מעשרין הן ואפי"ה חיישי' להו משמע דרבנן אחמורו בהו למיחש אפילו למוטעא וה"ה דאחמורו בהו למיחש בהו לס"ס עכ"ל ואם כן הכא נמי ח"ל הכא דכיון דחכמי' אחמורו למיחש אפילו למוטעא שהרי מדאורייתא חולין בהר רובא ורובא חין איילנותי אלא שחכמים החמירו למיחש למוטעא וכמ"ש התוס' בפ"ק דחולין ד"ב בד"ה פסח וכולי דמדאורייתא לא חייש ר"מ למוטעא אלא מדרבנן וכולי עיין שם הכא נמי אחמור למיחש לס"ס ועיין בהשע"ה בה' יו"ט דל"ד ע"ד] :

ב"א סמיכה [ה"ה' עיין בה' שעה' פי"ט מה' שבת שכ' שדעת הרמב"ם דאין נשים כוונות רבות וכן יודד הרב שאגת אריה סי' ק"ד עיין שם וגעלם מהם מ"ש ה"ה פ"ב מה' שופר וז"ל כתב והרשב"א שהעלו הראשונים שאע"פ שגם פטורות רשאות להקטע ולברך ואין נר' כן מודברי רבי' דפ"ז עכ"ל וב' מין הב"י סי' הקפ"ט כלו' שכ' בפ"ו טומטום ואהדרוג' אין מברכין לישב בטובה מפני שהן חייבים מספק ואין מברכין מספק עיין שם הרי מביאר דסבירא ליה שדעת הרמב"ם דנשים כוונות ישות :

ב"ב סתם כלי אינו ב"י קיימא לן ב"ד סימן קכ"ב דאפילו בכלי ישראל אמרי' הכי ובהב' ה' בהר' שבע בתשו' סימן ל' דה"ד בשאין בעל הכלי לפניו לשאול אתפיו אם הכלי ב"י או לא כדאמרי' בפ"ק דפסחים למנוי' נ"מ לשייליה דליתיה וכו' הא ליתיה קמן אפילו חזקתו בדוק אפילו בדוקת חמון דרבנן וכו' אם יש חמון או לא אין כוונתן אחזקתא כיון דאפשר לברר עיין שם וכבר מוזן הב"י ח"ה סימן תל"ז הק' מ"ש מבהמה דאין בודקין כל הטרפיות וכוונתן אחזקה אף על גב דליתיה קמן ותי' דשאני בהמה שהיא בחזקת כשרה משגלדה אבל בית כל השנה בחזקת שאינו בדוק עיין שם והב"ח תי' דשאני בהמה דחוק' דמזילא היא אבל חזקת בית תלויה בנעשה שיבדוק ואפשר דליתרנוי ולא בדק עיין שם ואם כן הכלים מנויילא מותרים כשעבר עליהם מנע"ל ח"כ בהם כלי דהוי ספק ס' אם נשתמש בו היום או אם נשתמש בו דבר הפוגם סומכין על ס"ס אפילו יכול לברר ושאני בית בחזקת שאינו בדוק וגם לריך מעשה לבדוק לכך אין סומכין אחזקת בדוק להוילאו מחזקת היסור אם יכול לברר והפר"ח שם דחה תי' הב"י דבהמה לא בחזקת כשרה נולדה דילמא נולדה עריפה כדמוכח בפ"ק דחולין ואפי' היתה י"ב חדש דודאי נולדה כשרה דעריפה אינה היה כבר כ' התוס' שם דכל חזקה שלא נהבירה שעה ח' לא מקרי' חזקה אלא העיקר דהא דאין בודקין כל הטרפיות משום דאזלי' בהר רובא רובא בהמות כשרים ואפילו דאיכא לברורי סומכ' הרובא ולא סומכ' אחזקה משום דרובא וחזקה רובא עדיף עיין שם ואם כן ס"ס לא גרע מרובא כמ"ש הרא"ש בששו' כלל כ"ז דס"ס הוי כרוב דאזלינן בתריה בכל דבר שהרי יש כאן שני זרדים של היתר וכולי' והרשב"א בששו' סי' ת"א כתב דס"ס עדיף מרובא עיין שם ואם כן כונו דאזלינן בהר רובא אפילו יכול לברר בבהמה דאין בודקין כל הטרפיות הכא נמי סתם כלי דמותר מנכ ס"ס ס' אם נשתמש בו היום או נשתמש בו דבר הפוגם אפילו יכול לברר סומכ' ח"ס' דהוי כרובא מיהו כבר הוכחתי בס' עה"ש ח"ה שם דבית בחוק' בדוק חזקה אלימתא היא ועדיפא מרובא דכפסחים דף ע' פריטין ואין ס' מוליא מידי ודאי והתיבא חזר וכולי' וס"ד רוב חברים

מועשרים כפירש"י דל"כ איך ס"ה דאחי ספק מוליא מידי ודאי עבל דאורייתא ומשני דודאי הוא דחזקה על חבר דאינו מוליא וכו' והכא נמי הכל חברים אלל בדיוק חמון ובדאי לא עבר זמנו עד שבדק וחוק' אלימת' היא ועדיפא מרובא דומי' דחוק' חבר דמדומי' להו בגמ' וכבר כתב מהרימ"ט ח"ה סימן כ"ז דחזקה דאין אדם פורע בתו"ז עדיפא מרובא דהא בלא מגו אינו נאמן ומוליאין ממונן ואלו ברובא אין מוליאין ממונן משום דאין הולכין בממונן אחר הרוב אלא דהא דאמרינן רובה עדיף מחזקה היינו חזקה שאינה באה מנכ סברא אלא דאמרי' העמוד דבר על חזקתו אבל חזקה דאין אדם פורע בתו"ז באה מנכ סברא דחשיב כעדים וכו' ע"ש וכ"כ מהריק"ו שורש ע"ב וז"ל ועל אשר כתבת דהסברא נכונה דיש לנו חזקה דאוקי ממונא בחזקת מריה נגד חזקה דר"ה ידוע הוא כי כמה חזקות יש בתלמוד אשר מחמתם מוליאין ממונן כגון חזקה דר"ל פ"ק דב"ב וחזקה דאין העדים חותמים על השטר אלא"כ נעשה בגדול בפ"ב דכחובות וכו' וטעם נכון למזבין כי לא אמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה אלא כנגד חזקה דאחיה מנויילא כגון חזקת הגוף וכולי' אבל כנגד החוק' התלויות בסברא דקיימא לן לרבנן דהכי הוא פשיטא דלא תעמוד חזקת ממונן כדפי' ורביה יס' מפ' המזיר ע"כ אם כן דוקא חזקת הגוף לא דחיה חזקת ממונן ואפילו ברוב קיימא לן כשמואל דאין הולכין בממונן אחר הרוב וכ"ש חזקת הגוף אבל חזקות התלויות בסברא דקיימא לן לרבנן דהכי הוא עדיף מרובא ודוחים לחזקת ממונן והכא נמי חזקה על חבר וכולי' והכל חברים אלל בדיוק חמון עדיף מרובא דודאי לא עבר זמנו עד שבדק וכיון דאזלינן בהר רובא אפילו יכול לברר כ"ש בחזקה זו דעדיפא מרובא (לכן העיקר כמ"ש) מוזן דשאני בהמה שהיא בחזקת כשרה משגלדה אף על גב דשייך שגולדה עריפה הרי הרוב משגלדה כשירה אבל בית בחזקת שאינו בדוק לכן אף על גב דחזקה דהכל חברים אלל בדיוק החמון וחזקה גדולה היא לא סומכין עלה להוליא הבית מחזקתו אם יכול לברר ומה שהק' בספר עה"ש י"ד סס"י ק"י מהא דמשכיר בית לחבירו ב"ד דאם אפשר ע"י שאלה לא סומכין אחזקה לק"מ דשאני בית דכל השנה בחזקת שאינו בדוק כמ"ש הב"י ועוד ח"ל דהתם כי שיילי ליה ואמר שאין הבית בדוק ליכא הפסד אלא שיטרח לחזור ולבדוק לסלק האיסור וכן כתבו התוספות והרא"ש בפ"ק דבכורות וז"ל הא דתנן שני זכרים ונקבה נותן עלה אחד לכהן גם לריך להפריש עלה אחד והוא לעלמו וכולי' ואף על גב דלגבי הפרשת עלה ח' הו"ל חרי ספיקי שמוא ח' ילדה שני זכרים ואחת ילדה נקבה וזכר שמוא יתה נקבה תחלה ואין כאן אלא נתינה ח' לכהן ואף חת"ל אחת ילדה זכר ואחת ילדה נקבה וזכר שמוא יתה נקבה תחילה אש"ה כיון דאפשר בהקנתא דהפרשת עלה אחר ולא נופסיד ולא מידי שהרי הוא חולין והוא לעלמו לית לן למסוך. אהיתרא דתרי ספיקי דאשכחן ננוי דעל רובא לא סומכ' ליפטר מודין עלה והוא לעלמו שהרי שנינו ברישא זכר ונקבה מפרש עלה והוא לעלמו ואע"פ שיש כאן רובא לפטור' דמחלה ילדות נקבה תחלה ונהי נמוי דילדה זכר תחלה מיעוטא נפיק מקלסתא נקבה בהדי זכר מקמיה דניפוק ליה רוב ראשו דזכר והויא ליה חליה עכ"ל אלמא כי אפשר בתקנתא ולא מפסיד לא שרי ואפילו איכא ס"ס ורובא דהא כסיפא איכא ס"ס ורובא שמוא ח' ילדה ב' זכרים וח' ילדה נקבה וחתי"ל ח' ילדה זכר וח' ילדה נקבה וזכר מחלה יולדות

דהאיסור עלמו ספק דאורייתא ומונח התערבות חזר מדרבנן דחד בתרי בטל מדאורייתא ואפי' גודע האיסור קודם שנתערב אמרינן ספק דרבנן לקולא :

ב"ה ס"ם כ' מהרשד"ם ושאר אחרונים דאין לעשות ס"ם לכתחילה דהוי כמבטל צידים הביאים

הרב חורת השלמים מחדשים סק"ה עיין שם אצל בס' ערך השלחן ח"ד סימן ק"י הוכחתי מודברי הרשב"ץ ח"ג סימן קי"ז שהתיר לטחון חטים של פסח בריחים של מים אף בתוך הפסח אפילו איכא חשש בתערובת מנח ס"ם שמוא לא נתערב ואח"ל נתערב שמוא נחטבל ברוב וכו' דס"ל דס"ם מותר לכתחילה וכן נראה דעת הרב בס' ח"ז פ"ק דביצה בשם רבו עיין שם ונראה דהוא הדין ספק ח' בדרבנן מותר לעשות לכתחילה וכן ראיתי להרשב"ץ בס' מאמור חמץ דף כ"ה ע"ג שכתב לדעת הגאונים דהמפקיד חמץ אינו עובר עליו מותר להפקיד אצל הגוי חטים שגשרו במים ולא נחטקעו משום דלא ידעינן אם הלכה כשמואל או כמר עוקבא והו"ל ספק דרבנן כמו שהתיר הרי"ף תבטיל שנמלא בו חטים שא"י מבקשות מה"ט עיין שם הרי דס"ל דס" דרבנן מותר לכתחילה אצל לדעת מהרשד"ם אסור לכתחילה להפקיד אצל הגוי לעשות ספק דרבנן והרי"ף דוקא בדיעבד התיר התבטיל שנמלאו בו חטים שאין מבוקשים :

כ"ו ספק דאורייתא לחיובא דעת הרמב"ם דאינו אסור רק מדרבנן ומהרימ"ע הביא ראיה

מדאמרינן בפ' קמח דביצה דכיו א"ן שחטין אותו ביום טוב וא"ן מכסין את דמו ואמרו רב מ"ט גזירה משום התרת חלבז דיאמרו ודאי חיה הוא ויאכלו חלבזו דאי ס' הוא לא טרחי ליה רבנן ואס"ד דספק דאורייתא אסור מדאורייתא הכא נמי אפילו הוא ס' חייב לכסות מדאורייתא אלא ודאי ספק דאורייתא אינו אסור אלא מדרבנן עיין שם ונראה דס"ל דגם בנזות עשה מספק אינו חייב לקיימה מדאורייתא אלא מדרבנן והרב הלכות יוס טוב סוף דכ"ג כתוב דאין להק' לדעת הרמב"ם דס' דאורייתא מותר מדאורייתא אם כן בספק יולדת למה חייבה התורה קרבן על הספק דהא ליחא דהיינו דוקא באיסורין אבל במ"ע חייב לקיים המלצה דכיון דעשה אלים מלאו דק"ל דעשה דוחה לא תעשה לענין ספק נמי אלים וחייב לקיים מספק דדוק' לגבי לאוין ילפינן מאשם תלוי דחייב בנקבע האיסור אבל בספק חלב ספק שומן אינו חייב אשם תלוי ש"מ דספק מותר מן התורה אבל במ"ע לא ילפי' מהתם עיין שם וכעין זה כתב הרב מולל מאש ס' י"ב דהרא"ם שכתב דס"ם דוקא בדיעבד מותר ולא לכתחילה היינו דוקא לענין קיום מ"ע שרולה לפטור עלמו מנח ס"ם דהיינו דוקא בדיעבד ולא לכתחילה עיין שם ואפשר דהא בהא תליא דבאיסורים דספק דאורייתא אינו אסור רק מדרבנן שרי' בלירוף ספק אחר לכתחילה אבל בנזות עשה דספק דאורייתא אסורי' מדאורייתא לא שרי' בלירוף ס' אחר רק בדיעבד ולא לכתחילה ואם כן הכא נמי דכיו ס' הוא לכולי עלמא חייב לכסות את דמו מדאורייתא אצל מהרימ"ע כבירה ליה דאין ח' בין עשה לל"ה דכל ס' במ"ע או בלא תעשה אינו אסור אלא מדרבנן לדעת הר"ם גם הרב דברי אמת בקו' ט' דף פ"ו ע"ג הביא ראיה לדברי הרמב"ם מדאמרי' בפרק כסוי הדם דחש"ו ששטנו בינן לבין עלמן לרבנן חייב בכסוי מספק ואם הספק אסור מדאורייתא אם כן שחיעת חש"ו ס' נבלה ואסורה מדאורייתא ולא קרינן בה אשר יאכל עיין שם הרי דסבור"ל דאפילו בנזות עשה ספק דאורייתא אינו אלא

יולדות נקבה החלה ומחלה יולדות זכר החלה מיעוט מהם יולא מקלח נקבה שהדי זכר וקודם שיולא רוב ראש דזכר אם כן אפילו בס"ם ורובא כיון דאפשר בתקנה דמפרים טלה לעלמו לא סומכי' עלייהו וכבר כתבתי בס' עה"ט ח"ח סי' פ"ג שכן נר' דעה הרמב"ם בפ"ה מה' מעשר דאפילו בס"ם ורובא חייב לעשר דמאי מה"ע דליכא פסידא דאינו חייב לקיים מצות נהינה לכהן והראב"ד שם אפשר לא חלק אלא משום דאיכא ס"ם ורובא דהוי כודאי אצל בס"ם אי ברוב לחוד מורה דלא שרי כיון דליכא פסידא והא דקיימא לן דכל ס"ם מותר אפילו יכול לברר ה"ד בדבר שאין מתערב (אלא ע"י פסידא) :

כ"ג ס"ם כתב ה' קול אליהו חלק שני ח"ד סימן ב' דאפילו למ"ד דס"ם לא שריא לכתח' אם נעשה ביד גוי מותר לקנות מומנו וכ"ג דעת מרן בי"ד סי' קי"ד בענין דבש ומים של גויים וגמר' ערוכה היא בפ' ח"מ דאמרי' דבש למאי ניחוש אי משום גיעולי נכרים נתן טעם לפגם הוא ווא"ל דלקנות מהם מיקרי לכתחילה הא קיימא לן דנט"ל דוקא בדיעבד מותר עיין שם וא"ן זו ראיה דכלי שאינו צ"י דאסור לכתחילה משום גזירה אטו כלי צ"י כדאמרינן בסוף ע"ז ע"ש וא"ן אסור משום דהוי מבטל איסור לכתחילה כמ"ש הר"ן בפ' ח"מ בד"ה ח"ל מהו לתת לתוכן שכר וכו' הק' הרשב"א אם כן מלינו שמבטלין איסור לכתחילה שהרי נתנין מים או שכר בכלי זה ולי"כ דלא נאסר לבטל לכתחילה אלא למי שמתכוין לבטלו כדי ליהנות ממונו הא לא"ה לא דאל"כ וכולי עיין שם וכן כתב הב"ח בי"ד סימן קכ"ב עיין שם אם כן גבי דבש לא חיישינן לגיעולי נכרים דלא אסור אלא הכלי ולא התבטיל כמ"ש הטעם החוס' והרא"ם עיין שם אצל לגבי איסור ביטול אפילו נחטבל אצל הגוי ח"ל דאסור לקנות מומנו דהקנין הוי כמבטלו לכתחילה וכבר כתבתי בזה בס' עה"ט ח"ד סימן נ"ט סק"ה :

כ"ד ספיקא דרבנן לקולא כתב מרן הבית יוסף ב"ד דע"ה סי' נ"ז גבי ס' דרוסה

שנתערבה שאסר ר"י כל העדר וו"ל מ"כ קשה וכולי וע"ק למה אין כל העדר מותר מנח ספיקא דרבנן לקולא וכולי ונ"ל דלא חיירי ר"י אלא דוקא היכא שנודע שדרם הזאב קודם שנתערב באחרים ואם כן כיון שנודע מיד שהיא ספק דרוסה הוא ספק דאורייתא ונעשה הספק כודאי וכשנתערב בעדר הוי כמו ודאי דאורייתא וכולי עיין שם אצל הר"מ ושאר אחרונים כ' דהאיסור עלמו הוא ספק איסור דאורייתא אלא דמונח אחר בה שהא מדרבנן לא אמרינן ספק דרבנן לקולא ואפילו לא נודע הספק עד שנתערב אסור אע"ג דבטל ברוב מדאורייתא וק"ל מדרתנן פ"ג דתרומות ופסקה הרמב"ם פ"ה מה' תרומות הלכה כ"ב וו"ל התורם חבית של יין על היין ונמלאת חומץ אם נודע שהיתה חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם אחר שתרמה החמילה ה"ז תרומה ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום וכולי וא"ן אחת מהם מדמעת בפ"ע כ"ד נפלה ח' מהם על החולין אינה מדמעת נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעת נפלו שתיים למקום אחד מדמעת כקטנה שבשתיים וכתב הרדב"ז בחי' וו"ל ואיכא למידק כיון דספק דאורייתא הוא אמאי מדמעת וכו' וי"ל דאף על גב דהוי ספק בשל תורה מ"מ מה שאין התרומה עולה אלא בק"א לא הוי מן התורה דמן התורה חד בתרי בטל אלא מדרבנן ולפיכך אזלינן לקולא וכולי עיין שם אלמא אף על גב

אלא מדרבנן :

כ"ז סירכא

צפוטה שיש מעט מן הסירכא צפוטה והרוב חוץ לפוטה אם הולכין אחר הרוב או לא נר' פשוט דאפילו מעט צפוטה והרוב חוץ לפוטה טרפה דכיון דאיכא ריעותא צפוטה תלינן בה וכבר כתב הרשב"ם בחשו' סי' קס"ג דלא אמרו דהולכין אחר הרוב אלא כגון שילאה מאוגה לדופן וכו' וכן אומה לדופן וכו' אבל בזולת ג' מקומות אלו דלאו רבייתא היא וליכא ריעותא כל שהיא יולאה ממקום היתר ומקום איסור הכלל אסור וזה נרא' בעיני עמם נכון ע"ש וכו' ככ"ב סי' תכ"א דכל סירכא דצוקה למקום המותר והאסור שלא במקום רבייתא כגון שהגיע לטרפשא דכדרא או לטרפשא דלצא או לשומן הלב או לקנה הלב וזולתם שאינם עומה צפורה ה' או דלאו היינו רבייתא צלומ' בטרפס אין הולכין אח' הרוב לכ"ע עיין שם מיהו מרן הג"י פהב בשם צפה"ע שאם האומה נסרכה לטרפס ולדופן אם רוב הסירכא לדופן לריך מכה ואם רוב הסירכא לטרפס טרפה והביאו ר"י וכו' מה"ר דוד ו' יתיא שבא מעשה לידו והסכים מה"ר יוסף ו' חיון ז"ל עמו להתיר אם רוב בדופן ויש בו מכה וכן הסכמתו לדון לעולם עיין שם הרי דסירכא יולאה מן האומה לטרפס ולדופן שיש מכה הולכין אחר הרוב וכן כתב הרשב"ם עלמנו בחשו"ב סימון ס"ט עיין שם ועיין להרב מעט יוסף חלק ראשון סימון ג' :

איסורא דעד ח' נאמן אפילו הוא קרוב דהא ילפינן מספר' לעלמה ואין לך קרוב כמו אדם לגבי עלמו וכיון דאשה נאמנת על עלמה וכל שכן קרבן עש"ב וכן כ' מהרי"ח בחשו' הלק"ט סימן ל' עיין שם אבל הרב שבות יעקב ח"א סימן ע"ד כתב דלאו בכל מקום אמרו דכל שע"א נאמן הוא הדין קרוב הוא דהא צפ' שני דכתובות דכ"ה פליגי אם מעלין לכהונה על פה אביו אף ע"ג דמעלין על פה עד אחד ומהר"י בספ' עזרת נשים בחשו' סימן כ' דמ"ו כתב ראייה זו ק"ו דאין קיימא לן כרבי דאמר מעלין לכהונה על פה עד אחד כמו שכתב העור אה"ע סימן ג' ור' חייא אפשר דסבר כר"י דאין מעלין לכהונ' על פה עד אחד עיין שם וליחא דהתם אמרינן ור"ח"מ"ש בן דלא דקרוב הוא אלא אביו אח נמוי קרוב הוא אלא אחיו במסל"ת וכו' עיין שם וכבר דחה זה הריטב"א שם וז"ל וק"ל טובא איך ח"ל ר"ח לר' אם עד אחת מאמינו לאכילת תרומה תאמינו להשיא אשה וכו' לא ידע ר"ח דלתרומה סגי בחד וליוחסין צעי תרתי וכו' תימא דר"ח כר"י סבירא ליה דמעלין בתרומה ליוחסין הא ליתא דהיכי שביק רבנן ועבד כר"י ועוד דאי דר"י ורבנן פליגי והוה ליה לפרש ועוד דבסמוך מוכח דנוקם קורבא הוא דפסיל ר"ח דפרכין ור"ח מ"ש בן דלא דקרוב הוא אלא אביו וכו' אלמא דע"א בעלמא מודה ר"ח דסגי לתרומה וי"מ דר"ח הכי ח"ל כיון שאתה מאמינו אף על פי שהאקרו' אין אחת בא מדין עדות אלא נושא דסביר"ל דרחמנא היומיה דכתיב יכיר יכירו כאחרים וכשם שהוא נאמן שהוא נמוזר כך הוא נאמן שהוא כהן ואם כן אף להשיא אשה יש לך להאמינו מטעם זה והאדר ליה וכו' דמשום מגו הוא דהימניה וכו' עיין שם וקשה דכתיב כיון דעד אחד נאמן באיסורין ילפינן לה מוספרה לה אם כן קרוב נמוי כשר והכא נמוי ע"א נאמן להאכילו לתרומה ככל איסורין דעד ח' אפילו קרוב נאמן ולא מקרא דיכיר יכירו לאחרים דצעי שני עדים צעינן שהיו כשרים והריטב"א הסכים לתי' הרמב"ן דמייירי בשלא נודע לנו שהוא בנו כדקתני בני זה וכהן הוא ואלו רלה היה שותק ואומר כהן ומעלין אהו לתרומה הילכך כשאמר בני זה וכהן הוא נאמן דהפה שאמר וכו' וח"ל ר"ח אם אחת מאמינו להאכילו לתרומה לבדו כמה אין אחת מאמינו ליוחסין בלרוף וח"ל ר' אני מאמינו לאוכלו בתרומה לפי שבדו להאכילו וכו' אלא לא אמר שהוא מאמינו ליוחסין לפי שאין בידו להשיא אשה לבדו כלומר דלענין יוחסין כיון דצעינן שני עדים אלמא עדות גמורה צעינן ואין תורת עדות משום מגו וכולי הילכך אף בלרוף אחר עמו אינו נאמן אף ע"ג דאיכא האי מגו דרחמנא פסליה אבל לענין תרומה שהאמינ' בו תורה עד אחד אין זה מדין עדות ממש אלא מדין בירור וכו' שייך בו מגו וכו' והמ"מ צפ' ח' מה' איסורו ביאה הביאו בקיור עיין שם באורך אם כן אין קרוב נאמן אלא מוכח הפה שאמר וכו' אף על גב דעד ח' בעלמ' נאמן וגם לרעת הרמב"ם דאפילו יודע שהוא בנו נאמן לומר' שבנו כהן אף על גב דליכא מגו :

וגר'אה

דהתם שאני כמו שכתב הר"ש צפ"ר המקין סימון י"ב זה לשונו אינו נאמן לומר' כהן אני להאכילו בתרומה וכולי ואף על גב דעבד לאגלו ויה"ע משום דהוי שבח כהונה וריוח מתנות כהונה לו ולורעו לדורות עיין שם אם כן אף ע"ג דקיימא לן דאדם נאמן על שלו אפילו היכא דאיתחזק איסור מכל מקום לענין כהונה אינו נאמן על עלמו לאכול תרומה והכא נמוי אפ' לומר' אף על גב דקרוב' בכל איסורין לענין כהונה אינו נאמן

מערכת אות העיין

א' עד אחד נאמן באיסורין נראה דאפילו קרובאפ"י פסול בעבירה דאורייתא נאמן באיסורין וז"ל הרמב"ם פ' י"א מהלכות עדות עד אחד נאמן באיסורין אף על פי שהוא פסול לשאר עדות שהרי רשע בעביר' ששחט שהיתה כשרה ונאמן לו' כהלכה שחטתי וכו' והיינו אפילו רשע צע"י דאורייתא כמ"ש צפ' ד' מה' שהיתה ובפ' חמישי מהלכות עדות כתב צע"י המוקמות האומיה תורה עד אחד צפוטה שלא תתה ובעגלה שלא תערף וכן בעדות אשה מדבריהם וכל מקום שעד אחד מועיל אשה ופסול כמו כן מעידים חוץ עד אחד של שב' וכו' ומ"ש אשה ופסול וכו' וכן כתב צפ' השיעי מהלכו' רולח אפילו ראה ההורג עד אחד או אפילו וכו' פסול צע"י לא היו טורפין וכו' ה"ד פסול צע"י דרבנן כמ"ש צפ' ראשון מהלכות סוטה דין ט"ו אפילו אשה ועבד ושפחה ופסול לעדות בעבירה מדברי סופרים ואפילו קרוב נאמן וכו' משמע צהדיח פסול צע"י דרבנן אבל פסול צע"י דאורייתא פסול לעדות סוטה והוא הדין בכל מקום שעד אחד כשר אשה ועבד ושפחה וקרוב ופסול צע"י דרבנן מעידים אבל לענין איסורים ושמע דאפילו פסול צע"י דאורייתא נאמן וז"ע וכבר כתב הרשב"ן בחשו' חלק א' סימן פ"ד והרמב"ם בהלכות עדות שכתב צע"י מקומות וכו' שהרי האומיה תורה עד אחד באיסורים אפי' היכא דאיתחזק איסורא מדכתיב ושחט את בן הבקר וכו' והתור' האומיה אפילו אשה מדכתיב וספרה לה לעלמה וכל שכן איש וכו' עיין שם מיהו בריש גיטין אמרינן דאי איתחז' איסורא אין עד אחד נאמן ושהיתה נושא דבירוהא אבל כל שאין בידו אינו נאמן אלא בדלא איתחזק איסור' ואם כן עכ"ל דפסול צע"י דאורייתא נאמן הימא דוקא בשחט' אמרו משום דבידו הוא אפילו איתחזק איסורא אבל דבר שאין בידו אפילו לא איתחזק איסורא אינו נאמן וכן כ' הרב פנים מאירות חלק שני סימן ג' דאי לא איתחזק

נאמן אלא כמו :

ב' עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדות' צבית דין דמי וכו' ערך השלחן ח"מ סי' ל"ו גבי שטר שחתם עליו עד פסול אם העדים הכשרי' וזכרים העדות יכולים לחזור ולהעיד לפני בית דין כחבתי בשם הלבוש דס"ל דחתימה לא חשיבה כהגדה ממש לענין זה וכן דעת הסמ"ע בסיומן מ"ה ס"ק ל"ד וה"ש"ך דס השיגו להגדה בשטר כהגדה צבית דין היא דעדים החתומי' על השטר כמי שנחקרה עדותם צבית דין וכו' הרדב"ז בתשו' סי' תר"ז ע"ש ומהר"ם מפדווא סי' מ"ז כ' וז"ל ואם כן היהודים אשר היו בזמננו והם קרובים לא יבאו לפני בית דין להעיד והו' לא נאמר נמלא א' מהם קרו' וכו' דכ' הרא"ש וכו' ואם היו העדים חתומים על השטר אפש' לא שייך לומר' כך כאשר עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותם צבית דין דמי ויחשב חתימתם כהגדה לפני בית דין אבל בגדון דירן שאינם חתומים וכו' ע"ש נראה דלא ברירא ליה מילתא ובלשון אפש' אמרה ובתשו' סימן כ"ו כתב דשטר לואה שיש בה עדים קרובים שיכול העד שאינו קרוב לבא להעיד לפני צ"ד אם זוכר העדות כמו שכתב הרא"ש בתשוב' עיין שם בצורף מיהו אפשר דהיינו דוקא בלואה מחמת מיהא שאינה אלא מדרבנן וכבר כתבתי בס' עה"ש ח"מ סימן ל"ז דא"ל דחתימת העדים בלואה שכיב מרע לא חשיב שטר ויכולים לחזור ולהעיד ע"פ משום שכיב מרע דרבנן ומה שהוכיח בעדות שבשטר' תקנת' דרבנן ותקנתא לתקנתא לא עבדינן וכהאי גוונא כתב מהר"ם מפדווא סימן כ"ד בלואה בערכאות של גוים עיין שם ואם כן הכא נמי כנמלא אחד קרוב וכולי לא אמרינן חתימתם בשטר כהגדה לפני בית דין ויכול הכשר להעיד לפני בית דין בע"פ אבל בנותנת בריא דאוריית' שנמלא אחד מהם קרוב וכו' בעלה כל העדות דחתימת' היו כהגדה לפני בית דין ואפילו יבא הכשר להעיד בע"פ אין מקבלין עדותו :

ג' עבר

עברי אמרינן בפרק קנא דקידושין דאינו יולא במחילה דגופו קמו וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות עבדים דין י"א עיין שם ובפ"ק דנוגי'עא ד"ב תנן מליאת עבדו ושפחתו העבדים הרי אלו שלהם ואמרינן בגמ' מליא הרי אלו שלהם לאפוקי דרבה וכתב הר"ב בס' ה"ז שם ור"ח כתב לאפוקי דרבה פי' למושטי' אדונה מנוגי'אתה וי"א לאפוקי מיהא דאמר רבה בפרק קמא דקידושין זאת אוננת ע"ע גופי קניי ב'ה מושתינו להוליה מועט של רבה ע"ש ולכאורה ק' על הרמב"ם דפסק לתרוייבו מיהו כבר כתב הראב"ד בס' תמו"ד סי' רל"ט דנ"ט עמוד שני וז"ל והא דרתי פשיטא דלא קנין הגוף ממש קאמר דהא לגבי מליאה יד ע"ע לאו כיד רבו וכן לענין שאלה וכו' וכן לענין זיכו העירוב והדר פשוט הוא זה אלא מאי גופו קניי דקאמר דלא הוי כהלואה ולא כגי ליה במחילה לחוד עיין שם :

ד' עדים

שהעירו על א' שנפסל בעבירה ובאו ב' והעידו שעשה תשו' אס כבר למפרע מוזמן שעשה תשו' או מוזמן שהעידו עליו בצ"ד ה' ארעא דישאלא אוח ע"ז כת' דפלוגתא דרבוותא היא ומוס' לא מפקינן ממוגא ומוס' הרמב"ם בספ"ה מנהלכות זכיה בפלוגתא דפרס. ורב אחא דפרק נערה וגם הרא"ש שכתב כיון דלא התברר לן הילכתא כמאן מוקמי סהדי אחוקתייהו היינו משום דמספק"ל אם העדים פסולים הם או לא משא"כ הכא דליכא חוקת כשרות ואדרבה על ידי עדות הראשונים שהעידו עליו שהוא פסול איתרע אחוקתיה

ואמרינן לוקי ממוגא בחוקת מואדיה ואין מקבלין עדות למפרע עיין שם וגדולה מזו קי"ל בח"מ סימן ל"ד סב"ח שנים שהעידו בא' שהוא פסול ובאו שנים והבחיסוס ואמרו דלא נפסל הרי זה ס' פסול לפיכך לא יעיד ואין מיליין מוזמן בעדותו ולא ידון עד שידע שעשה תשובה עי' שם הרי דאפי' בס' אם נפסל או לא לא מוקמי' ליה אחוקת כשרות וכבר כתבתי בספר ערך השלחן שם ס"ק מ"ג בשם הרא"ש והר"ן והלמדי הרי' הטעם עיין שם :

ה' ער

דאינו נאמן כתב הרב החינוך פ' שופטי' סימן תקכ"ו משום דחשוד להעיד שקר עיין שם ובספר ערך השלחן חשן משפט סוף סי' ט"ו כתבתי דק' דאם כן נושה או אהרן' עד אחד מהם יהא נאמן ובסוף פרק מי שמת אמרינן דפיכול קרובים לאו משום דמשקרי דאם כן נושה ואהרן' יעידו לחותנם אלא גזירת מלך היא והכא נמי עד אחד דפסול גזירת מלך היא וגיב האי גוונא כתב הרשב"א בתשו' חלק שני סי' שע"ו גבי קבלת עדות שלא בפני בעל דין דגזרת הכתוב היא ולא משום חשש שקר דאטו נושה ואהרן' מי חיישינן להודאפי' מהם לא מקבלין עיין שם וכן כתב הרשב"א במיוחדות סימן ל"ד ובתשו' ח"ג סימן ב' דעד א' ודאי אינו משקר וכו' עיין שם בצורף ובסימן כ"ח כתבתי תשובת הרי"ף והרמ"ה סכ' הטעם דלריך להעיד בפניו משום חשש שקר ונפקא מינה אם עומד שם ואין מבידין אותו וכולי ונר' משום דהא דאין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד במוזמן מדרבנן הוא דוקא ברובי נפשות כתיב ואם כן אפש' לו' דרבנן תקנו שלא יקבלו העדות במוזמן אלא בפניו משום חשש שקר ואין הכי נמי דאם קבלו עדות שלא בפניו מעידים דקיימא לן בהו דלא משקרי וכל שכן נושה ואהרן' דנין על פיהם אבל עד אחד דאינו קם למוזמן מדאוריית' גזירת הכתוב היא דאפילו נושה ואהרן' אין עדותם כלום דהתורה לא חילקה :

ה' ערלה

בשריפה כדתנן בסוף תמורה וכתב רש"י והתוס' ורע"ב דלפי' מכלאי הכרם עיין שם בתי"ט וה' חוות יאיר סימן כ"ד כתב לפי מ"ש התוס' בפ' כ"ג וז"ל מנין שלא יבצע וא"ת כיון דנפ"ל דאסור בהנאה אמאי אינטיריך לאסור לביעה והדלקה ואור"י דס"ד דלביעה לא חשיב הנאה דלא הוי אלא חזות' בעלמא וכו' וכן הדלקה ס"ד דשרי' כיון דהוי דרך ביטורו וכולי ומדאינטיריך קרא לאסור הדלקה ש"מ שהיא כשריפה וס"ד כיון דמליאת כשריפה דרך ביטורו מותר דאי בקבורה כיון דאפרו אסור פשיט' דאסור ליהנות ממוגא בדרך ביטורו כדאמרינן בר"פ כ"ש גבי חמוץ עיין שם בתוס' ונר' דאי מזה ח"ל כמ"ס התוס' בקמא דק"א בדה' ולא וכולי בשם ר"ת דאינטיריך קרא לאסור לביעה והדלקה שלא בדרך הגאתו וכולי והתוס' דחו פי' ע"ש ואם כן ליכא למילף דערלה כשריפה ומדאינטיריך קרא לאסור הדלקה דא"ל שהיא בקבורה ואפרו אסור וקרא אתא לאסור אפי' שלא בדרך הגאתו אבל השתא דלפי' מכלאי הכרם אמרינן דשלא בדרך הגאתו מותר וקרא אינטיריך לאסור הדלקה משום דס"ד דמותר ליהנות דרך ביטורו [אה"ב עיין בהשק"ל ב"ד סימן ר"ח ד' רל"ה ע"א] :

ו' ערלה

בענין הבראנגאן אם אסור נושם ערלה לפי שנתקיים ג' שנים לבד עיין לה' ברכי יוסף ב"ד סימן רל"ד סק"ד מזה שהאריך בזה וכבר הרדב"ז בתשובות ח"ג סימן תקל"א כתב כשעליתי לא"י ראיתי כולם נהגו בו היתר נראה דפשיטא להו דהוי ודאי ירק דאי הוי ספק הא קי"ל ס' ערלה אסורה ונתחדש

לי טעם שאין בכל מין אילן שזרעין הנרעין ועושה פרי בתוך שנתו כזה הילכך ירק הוא ע"ש :

ז' ע"א מסייע ללוח פטורו משבועה אם ע"א מסייע ללוח וע"א מסייע ללוח העור ח"מ סימן

מ"ו כתב בשם הרמ"ה דחייב הנחבע שבועה דאורייתא דכל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים וכו' עיין שם בב"י וה' ארעא דישאל כתב דהרמ"ה מייירי כשכח העד מסייע ללוח תחילה והעיד שאינו פרוע או שלא היה בו תנאי וכו' וב"ד חייבו את הלוה ליטבע ואח"ך בא ע"א ומסייע ללוח וכו' הרי הוא כשנים וכו' אבל אם באו שניהם כאחד מודה הרמ"ה דהו"ל ע"א בהכחשה ואינו נחייבו שבועה וזה גלמוד יפה מדאמר' בפ' האשה שלום וכו' הא לא נשאת לא והאמר עולה כ"מ שהאמינה תורה וכו' עיין שם ובכר כתבתי בס' עה"ש שם ס"ק ל"א דברי הרשב"ך בתשו' ח"ב פ"ט דבאיסור והיתר כיון שהאמינה תורה ע"א בין לאיסור בין להיתר אפילו באו בזה אחר זה לא אמרינן דכל א' מהם הבא א' חשוב כשנים והבא אחריו חין בהכחשה כלום אלא לעולם חשיב להו כבאו כא' וע"א בהכחשה אינו כלום והבא נמי לענין שבועה כיון דע"א נאמן בין לחייבו בין לפטרו אפילו בא עד המחייבו ראשון ועד הפטרו בא אחרון הו"ל כבאו בב"א ועמ"ש שם בזה באורך :

ח' ע"א נאמן באיסורין כתב הרא"ש בפ' המזקין וז"ל האומר עבד הלז מותקן א"ל היאך ואמר

אמרתי לפ' לתקנו והלכו ושאלוהו ואמר לא תקנהו הר"ז בחזקת עבד ואף על גב דכל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים מ"מ כיון שהוא מודה שלא אמר אלא לאחר לתקנו והלה אומר לא תקנהו הר"ז בחזקת עבד עכ"ל גר' דסבירא ליה דבאיסור נמי אם באו שנים עדי' זה אח"כ מוכחשין זה לזה אמרינן כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים והבא אחריו והכחשו חין דבריו של א' במקום שנים והבא משום שהוא מודה שלא אמר אלא לאחר לתקנו והלה אומר לא תקנהו דהרי הוא בחזקת עבד וכן כתב הרי"ע ב"א בח' לתשובות בפ' האשה שנתארמלה והמרדכי בפ' האשה רבה ע"ש אבל הרשב"ך בתשובות חלק שני סימן פ"ט כ' דוקא לענין טומאה ולא האמינה תורה אלא האומר נענואת וכן לענין עגלה ערופה לא האמינה תורה אלא האומר ראיתי הסוגג משום הכי אם בא הוא א' דהוי כשנים והמכחשו הוי א' במקום שנים וכו' אבל לענין איסורים כיון דע"א נאמן בין לאיסור להיתר אפי' בא האוסר ראשון והמתיר אחרון הוי ככת א' או כשני כתי עדים וכן כתב בספר יבין שמועה ד"ב עיין שם וכן כתב מהרי"ל ח"א סי' כ"ה בשם הרי"ע א"ל דלא אמרי' בשאר איסורים כל מקום וכו' ובכר מהראד"ב בס' לחם רב פי' כוונתו כדברי הרשב"ך עיין שם באורך וזה הפך דברי הרי"ע א"ל בפ' האשה שנתארמלה וכן דעת הרא"ש והמרדכי דאפילו באיסורי' אמרינן כל מקום וכו' :

ט' עדות שנתקבלה בפני קטנים הוי שלא בפניו ואפילו בדיעבד אינה כלום שהרי כתבו

התוספות בבתרא דף ה' בדי' ואפילו וכו' לא גבי מיתומים קטנים אפי' הו' זמנו דאין מוקבלין עדים שלא בפני בע"ד דקטנים חשיב שלא בפניו וכו' ואפי' נתקבלה עדות בחיי האב וכו' משמע דאם נתקבלה העדות אחר מיתת האב בלא"ה חין דנין ע"פ אהיה עדות ויש לנדר דאפילו למ"ד דאם נתקבלה עדות שלא בפני בע"ד כשר בדיעבד ה"ד בגדול דראוי לקבל העדות בפניו משו"ה

אם קבלו שלא בפניו הוי קבלו בפניו אבל קטן שאינו ראוי לקבל עדים בפניו אפילו קבלו בדיעבד לא מהני כמ"ש מהרש"ג בספר משפטים ישרים סימן כ"ד עיין שם ועוד אפשר דסבירא ליה דהטעם דאין מוקבלין עדות שלא בפני בע"ד ולריך להעיד בפניו דמתירא ממונו שלא יכחשו כמ"ש הרי"ף והרמ"ה טעם זה עיין שם ומ"ה שלא בפניו נמי מתירא שמא יבא ויכחשו :

י"ד עירוי דאוסר כדי קליפה כ' הפר"ח ח"ד סי' פ"ז דאוסר מדאורייתא גבי בשר בחלב

דהוי דרך ביטול ובס' עה"ש שם אות ה' כתבתי דמהר"ם י' חביב בתשו' בס' גנת ורדים כלל ג' סימן ה' כתב דעירוי דמבשל כדי קליפה אינו אלא מדרבנן וה' דרכי נועם סימן ה' הוכיח כן מדק"ל דחלב רותח שנפל על בשר לזמן דהחלב מותר ואי קליפה מדאורייתא לריך בחלב ס' נגד הקליפה וכן כתב האו"ה כלל כ"ט דין ב' ומשמע שם דה"ה בכל האיסורים וכן כתב בכלל ל' דין י"ד אבל מדברי הר"ן ס"פ כל הבשר שכו' דאין בבשר קליפה מן התורה דדרך ביטול אסרה תורה משמע דדוקא בבשר בחלב איסור הקליפה דרבנן אבל בשאר איסורים הקליפה אסורה מדאורייתא וכן מוכח בפסחים דל"ז דפרכי' וקא' מ"ש המעיסה ומ"ש חליטה וכו' וכתבו התוספות תימא לר"י מאי קבעי מנייה ימא דמר סבר עילאה גבר ומ"ש תתאה גבר והי' ר"י דפסיק ותני אף על גב דליש ביה אלא שיעור חלה מלמאס ולהכי בעי מ"ש דבין עילאה גבר בין תתאה גבר א"א שלא יבשל מעט ממנו ומסר ליה משיעוריה עכ"ל וא"א דלא מבשל מדאורייתא למה פטור מחלה דאורייתא אלא ודאי מבשל כ"ק מדאורייתא וז"ל ר' ישעיה שם ואמר' מ"ש מעיסה פי' דאין לומר דקמח ע"ג מוגלשים הוא כלי א' ומוגלשים ע"ג קמח הוי כלי ב' וק"ל דכלי ב' אינו מבשל דודאי אם היה נוערה מוגלשים בכלי ב' ואח"ך נותן קמח עליו חשיב כלי ב' אבל כיון דמכלי א' נוערה וסופך ע"ג הקמח כלי א' חשיב ודומה כאלו נתן הקמח ע"ג מוגלשים בכלי א' ומכאן תשו' למורה שכתב בפרדס שחיבר חין עושין מורסן לעופות ב"ט וכו' ובת"ה של פסח לריך שנינו שמא יבא לידי חימוץ הילכך לריך להכניס הסובין לתוך מים רותחין כשהם בכלי על האור ובענין זה מותר אבל יזהר שלב יערה המים על הסובין בכלי ב' פן יחמין והבא אמרינן דל"ש וכו' עכ"ל והתוס' בפ' כירה דמ"ב בדי' אבל וכו' הביא ר"י ראייה דבזבחים בפ' מטאת תניא אשר תבשל בו חין לי אלא שבישל עירה לתוכו רותח מנין ת"ל וכו' עש"ב הרי דעירוי אסור מדאורייתא :

י"א עדות שלא נחקרה בב"ד וכו' [אה"ב הרשב"א בתשו' הביאה מרן הב"י כתב וז"ל חין בודקין עדי השטר בדו"ח בין בגירושין בין בקידושין דק"ל כת"ק דר"ע ור"ט וכו' עיין שם ובס' י"א הביא תשו' ומבאר שם דאפילו למ"ד דעדי מיתה לריך דו"ח לפי שהיא אסורה לכל והבא עליה צנויהה אבל בקידושין אף על גב דאפשר דאחי לידי נפשות השתא מיהא לאו אנפשו קא משהדי וכו' וכ"כ בתשו' הרשב"א ח"ג סימן תי"א ע"ש אבל המרדכי כ' דעדים שבאו לאוסרה לריכס דו"ח הואיל והיא מכחשת וכל זמן שלא נחקרה עדותם יכולים לומר אנוסים היינו וכו' ע"ש וכ' מרן הב"י בת"מ סי' כ"ט וז"ל שם"ש הואיל והיא מכחשת לאו למימרה דבדיני נפשות הודאת בע"ד מילתא היא אלא לומר דאלו לא מכחשת הייא שויה נפשה חתיכה דאיסורא ובעיה גט עיין שם ואם כן הרשב"א אפי' היא מכחשת חין לריך דרישה וחקירה

ומקורה דאי כשאני מוכחת הא שויה נפשה חתיכה דאיסורא דשתיקה כהודאה והא דמוכח ב'פ' האומר דף ס"ו גבי זינתה בע"א והלה שותק דלא אמרינן שתיקה כהודאה ושויה אנפשיה חתיכה דאיסורא כגו"ש התוספות (א"ה עכ"מ) :

י"ב עבר [אה"ב עבד כנעני קרוי ארס כדאמרינן ב'פ' השולח כל חרס אשר יחרס מן האדם לרבות עבדו ושפחתו הכנעני כ"כ התוס' במגילה דכ"ג בד"ה וארס וכו' עיין שם ודלא כהמנהיג הביאו הב"י ב"ח ס' קנ"ט שכ' דעבד כנעני אינו קרוי ארס ע"ש [אה"ב עיין לומר זקני זלה"ה ב'ס' הבהיר ווי העמודים סימן שי"א] :

י"ג עבד [אה"ב עבד מוחזק בעלמו כ"כ התוס' ב'פ"ב דגיטין ד"ז בד"ה מפני מה וכו' בני יעקב דפ"ח כרב ליישב דברי מהרימ"ט דע"כ לא כתבו התוס' אלא היכא דהוי ס' ארס עבד או לא אבל היכא דודאי עבד אלא דס' ארס נשתחרר או לא מוקמי' ליה אחזקתיה ולא יא' לחירות ע"ש ומתא דאמרינן ב'פ' החובל דף ג' מאן תגא להא דת"ר מי שחלו עבד וחלו ב"ח וכן עבד של שני שותפין אין יולאי' בראשי איברים רבי אליעזר היא נני לא אמר ר"א כספו המיוחד לו הכא נמי עבדו המיוחד לו ה"ג כן דא"ר איהא אמאי לא מיתוקמא נמי כר' יוסי דמספק"ל קנין פירות אי קנין הגוף דמי או לאו קנין הגוף דמי וכיון דהוי ודאי עבד והוי ספק ארס נשתחרר או לא לא יא' לחירות אלא נר' דהעבד הוא מוחזק בעלמו אפי' ב'ס' שחרור ועיין בה' שנתח יו"ט סימן ל"ט :

י"ד ערלה בשריפה כדתנן בסוף תנוורה [אה"ב כ' רש"י והתוס' ורע"ב דילפי' מכלאי הכרס עיין שם בהי"ט והרב חוות יאיר סימן נ"ד כ' לפמ"ש התוס' ב'פ' כ"ש ו"ל מנין שלא יצבע וא"ת כיון דנפ"ל דאסור בהנאה אמאי איצטרך לאסור לביעה והדלקה ואור"י דס"ד לביעה לא חשיב הנאה דלא הוי אלא חזות בעלמא וכו' וכן הדלקה ס"ד דשרינן כיון דהוי דרך ביטולו וכו' ונודחיליט' קרא לאסור הדלקה ש"נו שהוא בשריפה וס"ד דגולתו בשריפה דרך ביטולו מותר דאי בקבורה כיון דאכרו אסור פשיטא דאסור ליהנות ממוטו דרך ביטולו כדאמרינן בד"פ כל שעה גבי חנוך עיין שם וגר' דאי מהא א"ל כגו"ש התוס' בקמא דק"א בד"ה ולא וכו' בשם ר"ה דאיצטרך קרא לאסור לביעה והדלקה שלא בדרך הנאתו וכו' והתוספות דחו פ' עיין שם ואם כן ליכא למילף דערלה בשריפה מודאיצטרך קרא לאסור הדלקה דא"ל שהיא בקבורה ואפרו אסור וקרא אחא לאסור אפי' שלא בדרך הנאתו אבל השתא דילפי' מכלאי הכרס אמרי' דשלא בדרך הנאתו מותר וקרא איצטרך לאסור הדלקה משום דס"ד דמותר ליהנות דרך ביטולו ועיין בה' חקרי לב ב"ד סימן ר"ח דר"ה ע"א] :

ט"ו עבר עברי [אה"ב כ' ה' קהלת יעקב דפ"ז ע"ג דע"ע יכול למוכרו לאחר והוכיח כן מהא דאמרי' דע"ע אינו עובד את היורש מוכתיבועבדך שש שנים לך ולא לירש וא"א דאינו יכול למוכרו לאחר מג"ל דאינו עובד את היורש נימא דקרא דועבדך בא למעט לך ולא ללוקח אלא ש"מ דע"ע יכול למוכרו לאחר עיין שם ותמונה עליו שלא ראה דברי הרמב"ם ב'פ"ד מה' עבדים דין יו"ד שכתב ו"ל אין האדון יכול למוכר אמה העבדיה ולא ליתנה לאיש אחר וכו' שנאמר לעם נכרי לא ימשל למכרה וכן ע"ע אין יכול למוכרו לאחר

ולא ליתנו עכ"ל הרי רב' בהדיא דע"ע אין יכול למוכרו לאחר ומה שהק' הרב דאם כן מג"ל דאינו עובד את היורש נימא דקרא דועבדך בא למעט לך ולא ללוקח ל"ק שהרי כ' מרן הכ"מ שם דמ"ש הרמב"ם וכן ע"ע היינו מהיקשא דכי ימכר לך העברי או העבדיה ואם כן לא איצטרך קרא דועבדך למעט לוקח דתפ"ל מהיקשא דכי ימכר לך העברי או העבדיה ועוד שהרי כ' הרמב"ם עוד שם ו"ל ויראה לי שלא הולך הכתוב לחסור דבר זה באמה אלא מפני שיש לו ליעדה לבנו לכך נאמר לעם נכרי לא ימשל למכרה וכ' מרן הכ"מ כל' דדבר פשוט הוא שלא ימכרו מוכרת עבד כל' למוכר ולחזור אהו האדון למוכרו אלא שהולך לפ' כן באמה וכו' אם כן לא איצטרך קרא דועבדך למעט לוקח דתפ"ל מלא ימכרו מוכרת עבד לימכר ולחזור אהו האדון למוכרו גם לא ראה דברי מרן הכ"מ ב'פ"ב מה' עבדים דין י"ב עמ"ש הרמב"ם דע"ע אינו עובד את היורש שכתב ו"ל וכ' ר' לוי נ' גרסום ב'פ' משפטים שיתבאר מזה שאין האדון שליט למוכר עבדו או ליתנו לאחר] :

ט"ז ער אחד המחייב שבועה [אה"ב כתב הרמב"ם ב'פ' ה' מהלכות עדות ו"ל כל מקו' שעד א' מועיל אשה ופסול כמו כן מועדים חוץ מע"א של שבוע' שאין מחייבין אלא בעדות כשר הראוייה להטקף עם אחר ויתחייב זה הנשבע מומין ע"פ וכתב מרן הכ"מ איני יודע מהיכן הולא רבי' דין זה אם לא מדאמרינן לכל עין ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה משמע דבראי לעדות עון וחתאת בלידוף אחר עביקינן עכ"ל ולא ראה מה שכתב הסמ"ג לאיון רי"ג ו"ל כל מקום שעד אחד מועיל אשה ופסול מועילים חוץ מעד אחד דנחייבו שבו' דאמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו מומין עד אחד מחייבו שבועה עכ"ל] :

י"ז עדות שאתה יכול להזימה דבעינן [אה"ב הש"ך ס"ק ט"ו הוכיח דלאו דוקא בדיני נפשות אלא אפילו בדיני ממונות בעינן עדות שאתה יכול להזימה עיין שם באורך וכן מוכח נמי מודברי תלמידי הר"ף הובא ב'ש"מ לקמא דע"ו ע"א אהא דאמרי' אשר תשים לפני' השוה הכתוב אשה לאיש לכל דיגים שבתורה שהקשה ו"ל תימא למה ליה קרא לרבייניהו לדיגים תפוק ליה מודאיצטרי' למוטטיניהו מועדות אלמא שייכי בדיגים דאם לא כן למה ליה קרא אנשים ולא נשים למוטטיניהו מעדות תפוק ליה משום דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה ויש לומר וכו' עכ"ל וא"א מאי ק"ל תימא דמוטט עדות דאיצ' לעדו' מומין ותלמידי הר"ף תי' ו"ל ו"ל דסלקא דעתך תימא דמיטע עדות איצטרך לעדות בן גרושה וכן חלטה שאינו בתורה כאשר זמס ואיצטרך למוטט מועדות עכ"ל ונרא' דס"ל כתי' בהרא שכתבו התוס' ריש מכות דכאשר זמס לא נכתב לגבי עדות דבן גרושה ולא קאי עליו כלל ולא ס"ל כתי' קמא שכ' דכיון דלוקי' הוי כאשר זמס עיי"ש ניהו קשה על התוס' לתי' קמא דמה יענו לקו' תלמוד ה"ר פרך וליכא למימ' דסבירא להו התוספו' דלא בעי' עדות שאתה יכול להזימה אלא דוקא בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם כן יש לומר דמיטע עדות איצטרך לעדות מומין שהרי ה' שפתי כהן שכתבתי הוכיח מן הש"ס דגם בממונן בעינן עדות שאתה יכול להזימה עיין שם ודע דרש"י ב'פ' החובל דפ"ח כתב דטעמא דקטן פסול לעדות משום עדות שאי אתה יכול להזימה היא דלאו בר עונשין הוא ע"ש וקלט קשה דב'פ' קמא דפסחים אמרינן דקטן נאמן על בדיקת

ספר מערכת אות העין והפא והצדי והקוף הזכרון

ב' קיום שטרות רבנן דמדאורייתא אין לריך קיום דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותם בבית דין וכח הרמב"ם בחשבו' חלק שני סימן ל"ה ו"ל' חש' הא"ז ור' ישעיה הא' ומהר"ם מואיבר"א דסבירא להו דקיום שטרות רכשר בלילה משום דהוי מדרכן עיין שם באורך אבל הרמב"ם והטור ומרן בשמן משפט סימן מ"ו כתבו דאין מקיימין אותו בלילה שהוא כמו דין עיין שם :

ג' קידושין אחד שקידש אשה בטבעת ושזב אמר לה שהיא שאלה ואינה שלו אם נאמן הרשב"ם בחשבו' סימן תי"ז כתב דאין מוקס לטענה זו אלא בעל הטבעת הוא שאל אותה אבל כיון שבעל הטבעת אינו שאל אותה אין מוקס לטענה זו שהרי הטבעת היא אללה ושמה בעל הטבעת נתנו לו או מכרו לו ואף בעל הטבעת שאל אותה יש דרכים לבעל הקידושין ויש דרכי' לקיים הקידושין וכו' עיין שם וגראה דאם בעל הטבעת לא שאל אותה ודאי דאינו נאמן כדכתב הרמב"ם בפ' ו' מהלכות מילה טען הלוי שמטלטלין אלו שבידי אינם שלי אלא פקדון אין שומעין לו וכו' הרי דאפילו הם בידו אינו נאמן לו' פקדון הם חף על גב דאיכא מגו שיכול ליתני לו דס"ל כדעת הרמב"ן דחוקה כל מה שביד האדם שלו ומגו במוקס חזקה כזו לא אמרי' וכן כ' הרשב"א בחשבו' סימן אל"ף ונ"ו והביאו המ"מ שם וז"ל ואם היה עליו כתובת אשה ובעל חוב ואמר מטלטלין של פ' אינו נאמן וכו' דכל מה דאיכא ברשותיה דאינוס חזקה יודיה הוא ואפילו במוקס מגו לא מהימן וכו' וכ"כ בחשבו' חלק ב' סימן רמ"א וסיים שם דהוי כמגו במוקס עדים עי' שם גראה דסבירא ליה דאף על גב מגו במוקס חזקה בעיא היא והוה ליה קולא לכתוב מגו במוקס בחזקה אלימתא ודאי לא אמרינן מגו כמו שכתב הרשב"א עלמו בחשבו' חלק שלישי סימן ש"ע וכי כל החזקות אחדות ע"כ יש חזקה אלימתא דאין מגו עומד כנגדה כמו במודה מקל' וכולי עיין שם הכא נמי חזקה זו דכל מה שביד האדם שלו אלימתא היא והוי כמגו במוקס עדים וז"ש הרמב"ן במוקס חזקה כזו וכו' וכן כתב הרשב"א בחשבו' חלק ג' סימן קל"ד וז"ל והממון שהוא ביד האח וטוען שאינו שלו אלא של אחרים עליו להביא ראיה וכולי ואפילו במוקס מגו לפי שחזקה גדולה היא למה שביד האדם הוא שלו וכו' ואף על גב דא"ל בפ' קמח דבבא בתרא אי אמרי' מגו במוקס חזקה או לא ולא איפשטא ואפילו הכי לא כל החזקות שוות אלא איכא חזקה אלימתא דאמרינן לה אפילו במוקס מגו וזו אחת מהם וכו' עיין שם הרי כהנ' כמ"ש ואם כן הכא נמי אינו נאמן לו' שאלה היא ואינו שלו וכל שכן שכבר ילאתה נידו והוא ברשות' דליכא מגו ואפילו קבלה קידושין מאחר גראה דאין חוששין לה מהאי טעמא דחזקה זו כל מה שביד האדם שלו אלימתא היא ואפילו בא' בעל הטבעת ושאל אותה והמקדש מודה לו גראה לכאורה דאינוס נאמיים כמו שכתב הרמב"ם והטור ומרן בשמן משפט סימן ל"ג ראובן נתן חפץ לשמ' למכור וכל לוי ב"ח של שמעון ולקחו בחובו אם ידוע בעדים שחפץ זה של ראובן לכיך להחזיר לו אבל אם אין ידוע בעדים אע"פ ששמעון מודה שהוא של ראובן אין מוליחין מלוי וכולי עיין שם הרי דאם אין עדים (א"ה) עד כאן מולאתי והדבר מובן) :

ד' קנין דינו כשטר ואם יש עדים על הקנין אינו נאמן לו' פרעתי כמ"ש בספר ערך השלקן בסיומן

חמן ופריך מדי משא אית ביה ומאי פריך הא התם לא שייך תורת כאשר זמם ול"ע :

מערכת אות הפ"א

א' פגול [א"ה] דעת התוס' לריך דבור אבל דעת הרמב"ם דאפילו במחשבה וכמו שכתב הר' משנה למלך פ"ג מהלכות פסולי המקדש וה' המגיה שם הקשה מהא דאמרינן בפרק שני דזבחים דף כ"ט מחשב בקדשים לוקה ופריך והא לאו שאין בו מעשה הוא וכו' ואם איתא דבמחשבה תליא מילתא מלקות היכי משכחת לה מאן מהרי ביה דכי האי גונא פריך בסוף פ' הנחנקין גבי הכושף את נבואתו עיין שם וגראה דהיא ר' יוסי בר"י היא דאמר חבר אין לריך התראה וכי האי גונא משני התם רבי יהודה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו והוא הדין דהוה מלי לשמוי הכי בפ' הנחנקין אלא דעדיפא מינה משני התם] :

מערכת אות הצד"י

א' ציץ [א"ה] בפ"ק דיומא דף ז' פליגי ר"ש ור"י דר"ש סבירא ליה לץ בין שיטנו על מלחו בין שאינו על מלחו מורה ור"י סבירא ליה עודנו על מלחו מרלה אין עודנו על מלחו אינו מורה ואמרי' דר"י סבר על מלח וגשא ור"ש סבר תמיד לרצון לפני ה' מאי תמיד אלימתא תמיד על מלחו מי משכחת לה וכו' אלא תמיד מרלה הוא ומההימא על הרמב"ם בפ"ד מהלכות ביאת מקדש שכתב וז"ל ואין הליץ מרלה אלא בזמן שהוא על מלחו שגאמר והיה על מלחו תמיד לרצון להם לפני ה' ע"כ דהוה ליה למימי' שגאמ' על מלח וגשא ואדרבא מהך קרא דהיה על מלחו תמיד לרצון לפני ה' נשמע דתמיד מרלה הוא אלא כר"י דריש ליה תמיד שלא יסיה דעתו הימנו כדאיתא התם ול"ע] :

מערכת אות הקו"ף

א' קרקע בחזקה בעליה עומדת ה"ד בהוא עובד' דבר שטיא דאטיקרא הם חלוקים אם מצורה מוכרה או לא אבל מי שמוכר שדה לחבירו והלה מביא עדים שהתנה עמו דשביעיה לו מועותיו יחזור וימכרה לו וזה מביא עדים שהיתה מוכרה להלוטין אין הונאים בזה קרקע בחזקה בעליה עומדה אלא בחזקה הלוקה שהרי ברש"י ירד הרשב"א בחשבו' סימן התקע"ב עיין שם וכ' הר' הרע"א דשאל צומע' הא' דאין ספק דלא קיימא לן כהרשב"א עיין שם וליהא דכל גדולי האחרונים הפסו דברי הרשב"א כמו שהארכתי בס' ערך השלקן בח"מ סי' פ"ב וסימן ק"ס וסימן ר"ז עיין שם באורך וכ' מהר"א ש' סי' קכ"ה דהיינו דוקא כשהלוקה מוחזק בתוכו אבל אם אין הלוקה מוחזק בתוכו מוקמינן לה בחזקה מר"א קמא וה' בית דור סימן קל"א כ' דאין כן דעת ה' כנסת הגדולה בח"מ סימן ק"מ עיין שם ואיברא שהרב כנסת הגדולה דחה ראייתו אבל למעשה מוכיח עמו כמו שכת' בחשבו' בספר בני חיי סימן פ"ח ושם כתב דמהרי"א בס' רי"א דהמוכר לא זו מוהך הביה ויכח ללוקה מהש' הרשב"א יחיד הוא דברר ומהרשד"ם סימן רמ"ג גשאל על נדון מהרי"א וכתב בפשיטות שהדין עם המוכר משום דהמוכר לא זו מוהך הביה ע"ש :

וכלי מוכח דלאו היינו איסורא דאורייתא אלא איסורא דרבנן וכן משמע מדברי הרמב"ם ספ"ו מה' מעילה ו"ל קול ומראה וריח של הקדש לא נהנין ולא מועלין משמע דלא נהנין מדרבנן וכן כתב המוש"ל פ"ח מה' כלי המקדש עיין שם וכן כתב הרב ארעא דרבנן עיין שם ודלא כה' חק נתן בכריתות דף ו' עמוד שני בד"ה והרי תרומת הדשן וכו' ע"ש] :

מ' קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה [אה"ב כתבו החוס' פ' כ"ש דכ"ו ו"ל ליכא איסורא אלא שלא יקרבנו עלמין לעזרה כדי להריח יותר דהא אמרי' לא היתה כלה לריכה להתפשט בירושלמי מפני ריח הקטרת עכ"ל וכ' ה' ח"ה ו"ל ולמאי דמסיק וריח לאחר שעלה תמורתו אין בו משום מעילה איכא לאוקמוי הך דלא היתה כלה לריכה להתפשט וכו' היינו מריח שעלה בד"ה לאחר שעלה המרתו ואפשר דסבירא ליה דלאח' שעלה המרתו נמי מועילה אין בו אכל איסורא איכא עכ"ל ותמהני עליו שנעלם מומנו דברי הרמב"ם ספ"ה מהל' מעילה שכתב ו"ל קול ומראה וריח של הקדש לא נהנין ולא מועלין בד"ה א' כשהריח בקטרת אחר שעלתה תמורתו אבל אם הריח בקטרת כשעלה תמורתו מעל עכ"ל הרי בהדיא דלאחר שעלתה תמורתו נמי מועילה אין בו אכל איסורא איכא וכן הוא בהדיא בחוספות ישנים ר"פ ערך בקלפי ו"ל וא"ת ואך היו מריחים והא' אמרינן בפסחים דפ' כ"ש קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה ומוקוי לה התם אחר שעלתה תמורתו הא' איסורא מיהא איכא וכו' עכ"ל ועיין בה' חק נתן בכריתות דף ו' בד"ה והרי תה"ד וכו' שהק' דמאי פריך דהרי תה"ד דנעשית מזוהו ומועלין בו לפי פי' ריב"ז א' פ' הוליו' לו דג"ט דהא דקאמר מועלין גבי תרומת הדשן לאו מעילה ממש אלא איסור הגאה דהא ריח נמי מועילה הוא דליכא הא' איסורא איכא עיין שם ואפשר' דריב"ז א' ס"ל דלמאי דמסיק וריח לאחר שעלה תמורתו אפילו איסורא ליכא כמ"ש הרב ח"ה ודו"ק :

מערכת אות הריש

א' רובא וחוקה רובא עדיף יש להסתפק אם יש מגו מסייע להחזקה מי עדיף מרובא ובה"ג מ"ל צדים בתרא מי אמרי' מגו במקום חוקה דאין אדם פורע בחוק זמנו וחוקה זו אלימתיא ועדיף מרובא דהא קיימא לן דאין הולכין במזמן אחר הרוב להוליא ממזן ומכא חוקה זו מווליאין ממזן ואפ"ה מ"ל אי אמרי' מגו במקום חוקה זו ואם כן אפשר דהכא נמי אמרינן מגו במקום רוב וכן ראיתי בס' דרך תמים סימן ע' שכתב בא' שנשא אשה בחשאי ובכסליו הפילה נפל כצן חמשה חדשים דרוב נפלים אינן בובין בחוק חמשה וחוק' דאשה כותרת לרובא ורובא וחוקה רובא עדיף מ"מ כיון דאיכא מגו דאי בעיא אמרה ממך נתעברתי קודם נאמנת לומר שלא נתעברה אלא לאחר נישואין ומגו זה מסייע לחוק' אמרי' דמגו וחוקה עדיף טפי מרובא וכו' עיין שם הרי דסבירא ליה דחוקה דמסייע לה מגו עדיף מרובא ואם כן גס לשמואל דסבירא ליה דהולכין במזמן אחר הרוב ומווליאין ממזן ברובא מודה דאם יש מגו מסייע לחוקת ממזן אין הולכין אחר הרוב דמגו וחוקה עדיף מרוב :

ב' רמיזה [אה"ב כתב הלק"ט בח"א סימן ג"ו רוננו בענינו מורה באמצעותו אי היו הפסק בין תפלה של יד לשל ראש השוכה אין ענין לכאן

בסימן ט"ל אות ח' שכן דעת הגאונים ורוב הפוסקים והרדב"ז חלק שני סימן רנ"ה שכת' דנאמן לומר פרעתי ואי לא מסתפינ' אמרתי אפילו הודה שלא פרעו אין כותבין דחיישינן לקטויה וכן כתבו הר"א והריב"ז א' אכל דעת הרמב"ם והרי"ף הגאונים דקנין דינו כשטר ואינו נאמן לומר פרעתי עיין שם באורך וכן מלאתי להרדב"ז בחשו' חלק שלישי דפוס פיורדא סימן תקמ"ד שכ' ו"ל דאיכא מאן דאמר דנאמן לו' פרעתי דליכא טעמא דשטרך בידי מאי צעי אבל גדולי הפוסקים אמרו דאינו נאמן לומר פרעתי והכי מסתברא לי דכיון דידוע דסתם קנין לכתיב' עומד הוה ליה לאודועי לשהדי שהוא פרע את חובו כדי שלא יכתבו את השטר ואפילו למ"ד דמזי למחות בכתיב' השטר אינו נאמן לומר פרעתי הוה ליה לאסוקי אדעתיה דילמא כתבו כבר והוה ליה לאודועי מוקמי דליפרע דליהוי דאפשר אנפשיה מיהו אם מיחה בעדים שלא יכתבו את השטר לדעת האומרים שמחתו המחאה ואינם רשאים לכתוב את השטר בזה אני רואה את דברי האומרי' שהו' נאמן לומר פרעתי דהא טוב לא יכתבו עליו שטר לפיכך יאמר לפי שהייתי בטוח מן השטר פרעתי בלא עדי' וטעמ' דשטרך בידי מאי צעי ליכא והוי יודע שהנכון הוא שהטוען על המלוה בעדים וקנין פרעתי אין נאמן וכו' וכן כתב הרמב"ם סתם סוף פ' שני מהלכות טוען טענו שיש לו אללו חוב בעדים וקנין וכו' עיין שם באורך הרי שהסכי' דאינו נאמן לומר פרעתי במלוה בעדים וקנין וכו' (אה"ה עכ"מ והדבר מובן) :

ה' קשר של קיימא דאסור בשבת [אה"ב כ' ה"ז ס' ש"ז דאם חושב בדעתו להתירו מותר ע"ש ואין נראה כן מהא דאמרינן פרק לולב הגזול דף ל"ג ע"ב הוהר אגדו ביום טוב אוגדו כאגודה של ירק וא"ה יחשוב בדעתו להתירו אלא נראה דאפי' חושב בדעתו להתירו אסור וכן מוכח נמי מהא דאמרינן בפרק המוילא תפלין דף ל"ז דר"י אוסר שחדשות משום קשירה וא"א יחשוב בדעתו להתירו אלא מוכח דאפי' חושב בדעתו להתירו אסור ועיין בהרב חקרי לב ס' ס' עיין שם] :

ו' [אה"ב קולי בית שמאי וחומרי בית הלל דקחשיב במשבת עדיזת הם דצריס דהיה בהו נפקות' דביעבד אבל מילי דלית בהו נפקותא דביעבד אלא שלכתחיל' אסירי אבל דביעבד ליכא איסורא לא קחשיב התם רבי' בללאל' בש"מ לב"מ דף קט"ו צ"ס הלמודי הר"ף ותמהני עליו דהא קחשיב התם השוחט חיה ועוף ביום טוב בית אומרים יחפור בדקר ויכסה ובית הלל' אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן ומוודים שאם שחט שיחבור בדקר ויכסה וז"ע ועיין בה' יד מלאכין] :

ז' קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה [אה"ב כ' ה' ארעא דרבנן דהוי פלוגתא דפ' כ"ש דכ"ו אי איכא איסורא דרבנן מיהא הו' אפילו איסורא דרבנן ליכא עיין שם וכן כתב הרב חק נתן בכריתות דף ו' בד"ה והרי תרומת הדשן וכו' עיין שם ודצריהס תמיהו' דבדברי רש"י והתוספות מבוחר דלישנא קמא נמי איכא איסור' דרבנן אלא דהכא שרי משום דלא אפי' או משום שהוא לאורך ע"ש וטוב ראיתי להרב שער המלך בהלכות יום טוב דף ג"ח ע"ד שהביא דברי ה' יפה מראה שכ' בדברי ה' ארעא דרבנן דלל"ק איסורא נמי ליכא ותמה עליו מדברי רש"י והתוס' עיין שם] :

ח' קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה [אה"ב כ' כ"ש דכ"ו אמרי' מעילה הוא דליכא הא' איסורא איכא ומדברי רש"י והתוס' שם בד"ה ותסברא

הונח לו לר"ש בטעם זה אלא בהלטרפות דהנס למחות
 אין חוששין מ"מ דבר ידוע בטעמו ואינו חושד בו אדם
 שמה שהושיבו מלמד להיות לומד בבית הקדש בזמן שלא
 היו לריבוי לו דלא חשיבא חזקה כלל דאין למחות כלל
 כיון דהוי לורך מלוה והוא חלף דלא קיימא לאגרא וזה
 נהנה וזה אינו חסר וכו' עכ"ל והרמ"ה בפח"ה סי' ע"ד
 כ' דבי ריש גלותא לא מחזקי' בהו משום דעבדי אינו
 למשבק למיורר בבתייהו ולמיכל ארעתו' דרך נדיבות וכיון
 דאורחיהו דבכי לא מחזקי' עליהו וכן כל ציולא צאלו
 עכ"ל הרי שכ' משו' דדרכס להניח בני אדם לדרך בבתייהו'
 ולאכול פירות דרך נדיבות אין חזקה בהם וכ"ש הכא
 בבית זו שלעולם היא ריקנית ללמוד בה כל מי שיראה ובה
 הרב והניח ספרים ללמוד וללמד ולהתפלל כי האי גוונא
 בעלים ששומחים כזה דרך נדיבות ועיין זה כתב הרמ"ש
 בתשובות כלל ז"ט סס"י א' דדבר הנהוג שלא יקפידו
 בו אין להחזיק לירשים בטענת שמא וכו' עיין שם ואף
 על גב דנראה דלא אמר הרב אלא לענין יורשים שלא
 להחזיקו בטענת שמא אבל אם היה המחזיק טוען בריא
 נאמן מ"מ בנ"ר (א"ה עכ"ל) ואחר כך מלאתי כתוב
 ובתשובות הרשב"א (ובלי) ובתשו' הרשב"א סימן התקט"ז
 מצואר דהא דבי ריש גלותא לא מחזקי' בהו היינו שאם
 הם החזיקו אין להם חזקה לגבי אחרים דהוה כגולן וכו'
 עיין שם :

ד' רב ושמואל וקיימא לן כשמואל דאין הולכין בזמון
 אחר הרוב ונראה פשוט דנחלקת רב ושמואל
 למאי דקיימא לן דאזלין בחר רובא אפילו ברובא דליתא
 קמון אבל לר"מ דחייש למיעוטא ולא אזלין בחר רובא
 כ"ש בזמון דחייש למיעוטא לכ"ע והתוס' בקמא דל"ח
 בד"ה ועל הכותית וכו' כתבו וא"ת לרבא דאמר בפ"י
 יוחסין דעבד ושפחה נתיערבו מהם אמאי יש להם קנס
 נימא לה חייית רחוייה דלאו שפחה את ושקול וכו' ואף
 על גב דרובא לאו שפחה נינהו מכל מוקס תק' לשמואל
 דאמר אין הולכין בזמון אחר הרוב וכו' וכן כתב בר"פ
 ח"ג משמ' דלרב דס"ל דגם בזמון הולכין אחר הרוב
 ניחא והתם קיימו' אליבא דר"מ כמבואר שם בש"מ לכתוב'
 דס"ל לתלמודא דכיון דקתני מתני' אלו נערות למוטע
 קטנה וכו' לכך פריך תלמודא התם מר"מ אדר"מ ע"ש
 והא ר"מ חייש למיעוטא דכ"ש דאין הולכין בזמון אחר
 הרוב ונ"ל דמתני' לא ס"ל כר"מ בהא (א"ה עכ"ל) :

ה' ר"מ ור"ה הלכה כר"י ר' יוסי ור"ש הלכה כרבי
 יוסי [א"ה צ' אמרי' בהדיא פרק מי שהוליאיהו
 דרב לית ליה להני כללי ומהתימה על הר"ב בס' ח"ז'
 לקמא דכ"ט ע"ב עלה הא דאמרין דן רב כר"מ ופסק
 הלכה כר"ש שכ' בשם שיטה מאי שייכי הנך מילי אהדרי
 וכו' ושמא י"ל משום דקיימא לן בעירובין ר"מ ור' יהודה
 הלכה כר"י ור"ש ור"י הלכה כר' יוסי ומשמע ליה לרב
 בהנך מילי לפסוק כר"מ ובר"ש נגד הכלל הילכך נקטינאו
 ביחד לומר לך צאלו פסק רב כר"מ ובר"ש ואע"פ שאין
 כן בשאר נוקמות עכ"ל והוא תימא דהתם אמרי' בהדיא
 דרב לית ליה להני כללי ועיין בה' באר יעקב דקמ"ג
 ע"ג] :

ו' רבית [א"ה צ' כ' הרמב"ם פ"ד נוה' מלוה ולוה
 הורו הגאונים שהלוה שמתל למלוה ברבית
 שלקח ממונו או שעתיד ליקח אינו מועיל כלום ויראה לי
 שאין הוראה זו נכונה וכו' וכ' ה"ה שלא נחלק רבי' על
 הגאונים אלא ברבית שכבר עמד המלוה וגבאו אבל
 ברבית העתיד ליקח אף הוא מודה שאין המחילה מועלת

כי הרהור כדיבור דמי דאפי' לא יהא כדיבור בין חפלה
 לחפלה לאודוקא דיבור אלא כל שהכית דעתו מהם מברך
 שמים עיין שם ונעלם ממונו מ"ש רש"י צפ' משוח מלחמה
 דע"ב ע"ב וז"ל סח סופר עבירה היא בידו אם לא חזר
 וברך דהכי אמרינן במונחות סח מברך שמים לא סח
 מברך אחת עיין שם הרי בהדיא דכצירא ליה לרש"י
 דדוקא סח ממש דהויא דיבור אבל אי רמזו או מורה
 בהלצעותו שרי ולא לריך לברך שמים ונ"ע שנעלם ממונו
 דברי רש"י וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מה' תפלין דין ו'
 הבור לו לספר אפי' וכו' :

ג' רב א' שהחזיק בבית א' כמה שנים ללמוד בה
 וספרי הקדש שלו שם ומהתפלל שם ואחר פטירת

הרב גם כן החזיק בהו אחריו וטוען שמא נתן לו :
ונראה פשוט דבית זו בחזקת ג' שנים סגי כמו
 שכתב מרן בסימן ק"ע דין י"ד התניות של
 הנרים וכיוצא בהם שאין דרים בהם אלא ביום כיון שדר
 בהם ג' שנים ביום הרי זה חזקה והם דברי הרמב"ם
 פ"ב טה' טוען וכת' הרמ"מ שמדברי ר' מוגש נראה כן
 יגם מקתא מפרשים כ"כ אבל הרשב"ד והרשב"א הסכימו
 לדברי התוספות עיין שם וז"ל מהר"י ר' מוגש צפ' ח"ה
 וכיון דלילה לאו בר דירה הוא כמאן דליתנהו דמי ולא
 הוו הפסקה בין יומא ליומא כי היכי דליהו מפוזרים
 אלא לעולם רציפין נינהו וכו' וכן כתב הרשב"ד י"מ
 דבעי' בהו שש שנים לחזקה וכו' וי"מ דלא לריך אלא
 ג' שנים וכו' ומסתברא כותיה עיין שם וכן דעת הרמ"ה
 שם סס"י כ"ד עיין שם אם כן בית זו שאין עבוי לדירה
 כלל אלא ללמוד ולהתפלל בה ביום חזקה ג' שנים וה'
 תורת חסד סי' קמ"ט כ' דגם החולקים בחניות דבעי'
 שש שנים מייירי כשאין הבעלים נהנים בהם כלילה אבל
 חניות שלנו הבעלים נושהושים בהם גם כלילה להניח שם
 סחורותיה' ובוגרי' אהם בזמנעול של ברזל וכיון שאין חסר
 מהם השמוש ביום וכלילה לכ"ע סגי בג' שני' עש"ב וח"כ
 בנ"ד שאין בית זה עשוי לדירה רק ללמוד בו ולהתפלל
 בו וס"ת ואחר ספרים של המחזיקים מונחים שם וכלילה
 נעלו בזמנעול ללמוד לכ"ע סגי לחזקה ג' שנים אבל
 י"ל בנ"ד בבית זו מוקדש לעולם היא הקדש וכל א' הרולה
 ליכנס ליטב ללמוד שם אין מוחין בידו והרב יב"ב בה
 בקבע ברבות בעלים לא הוי חזקה דחזקה מוחמת מנחה
 היא מולא מניחה ג' שנים וזה דלעולם היא הקדש לכל
 הרולה וכעין זה כ' ה' בית דוד סי' מ"ב וזה שאנו רואים
 בכמה דברים השכנים מוותרים ומניחים זה לזה להשתמש
 בשלו דרך שאלה וגדולה מזה כ' הרמ"ש כלל ז"ט סס"י
 א' וז"ל אין עיני רואית בגדון זה להחזיק יורשי שמעון כי
 הדבר הזה בכל יום שיש לה' נון האזים חלק קנאה בבית
 א' ואינו מננית למחות ולא לתבוע שכר מאחיו והילכך
 בטענה שמא אינו רואה להחזיק ליורשים ע"ש הרי דלא
 עלתה חזקה בדבר הנהוג וה"ד דין זו דלעולם היא ריקנית
 אין לה חזקה וכבר נוהגת"ח ח"א סימן ז"א כתב וז"ל
 מ"ש בעד הקדש עניים שלא היו הם מתגלה לריבוי לבית
 ההוא שעניים היו מוטע והבית חרב מאין יושב ולא הוו
 הם משכירים בתים מעולם ליהנות בפירות נראה שהיא
 קלח טענה ולכאורה היה נראה להביא רחיה נודאמרין
 בגמ' דבי ריש גלותא לא מחזקי' בהו ופי' ר"ש מתוך
 שיש להם בתים וברות הרבה מניחים בני אדם לדרך
 בבתייהם ובתוקים ובמחיים וכו' וגם למחות אין חוששין
 שצורע יעלו בלהם כל זמן שיראו אלא שלפי הנראה
 לא אמר הר"ש טעם רבוי השדות והבתים וכו' וגם שלא

בו וגסתלקו מכאן דברי ההשגות שכ' הוראה זו נכונה
אם כן מלוי דרכית יעשו כן להחיר להם את הרבית
עיין שם וכן מולאחי להרמב"ם בתשו' בס' פאר הדור
סימן קפ"ט שכ' הדרבית לא שיך ביה מחילה ע"ש :

מערכת אות השי"ן

א' שוגג ה' ארעא דישראל במערכת הא' אות י"ב
כ' דסוגג דבין מיקרי מויד מו"ש הרמב"ם
בפ"ה מה' תרומות דין ח' שכת' אין תורמין מן הטמא
על הטור ואם הרס וכולי אבל אם ידע ובגג שמוחר
לתרום מן הטמא על הטמא הרי הוא כמויד הרי דסוגג
בדין כיון שידע שזה טמא הוא וחרס מיקרי מויד וכן
הוא דעת מהריק"ו הובא בב"י בזה"ע ס"י קט"ו ופסקו
מור"ם בסימן קע"ח דאשה שזינתה בחשבה שאין חיבור
בדבר הרי זה חסורה לבעלה דהוא כמוידה ע"ש וכבר
הוכחתי בס' עה"ש בחל"ח סימן שי"ח סק"ד דסוגג דבין
מיקרי שוגג מהירושל' בפ' הגזקין גבי מטמא את התרומה
דאמרינן היה יודע בה שהיא תרומה וסבור דמוחר
לעמאומיה נכונעניה מן הדא שהכניס שפיגלו במקדש
מוזים חייבים אבל שוגגים פטורים במה אנו קיימים אם
כסבור שהוא חולין ויש פגול בחולין אלא צידע בו שהוא
קדש וסבור דמוחר לפגול בקדש והכי מוקמינן לה במנחות
דמ"ט עיין שם גם הרמב"ן בזולמנות בפ' כירה הביא
כמה אמוראי דסבירא להו כר"י וכתב דהני ודאי שוגגין
כסבור מותר והו"ל כמעשר בשבת או כמבשל עיין שם
אלמא שוגג דבין מיקרי שוגג וכן כתב הרמב"ם בפ"א
מה' תמורה אבל אם דימה דמוחר להמיר וכולי ושם
הקפתי ממ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' תרומות דאם ידע
ושגג דמוחר לתרום מן הטמא על הטמא הוי כמויד ע"ש
ואפשר דהתם דוקא הוי כמויד כמ"ש מהרש"ל ביש"ש
בפ"י דיבמות סי' ט"ו דהו"ל למידע או לשאל דמן השכל
והסבירא אין לתרום מן הרע על הטוב עיין שם וכן
מ"ש הרמב"ם בפ"א מה' גירות דין י"ד דאם אמר לא
הייתי יודע שהמיר אסור ביין וכו' הרי זה חייב בזולם
וכו' וכתב הרדב"ז שם העטס דודאי יודע לכל שהמיר
אסור ביין עיין שם ובה"ג כ' מהריק"ו שרש ד' דלאמין
לומר טעמיה בדבר שיכול לטעות וכן כתב בתשוב' לר'
אביגדור כהן גבי מחאה דאם הוא דבר שאפשר לטעות
לאמין ואם אין הדעת טועה בו שאין רגילים בני אדם
לטעות בכך לאמין לומר לא ידעתי עיין שם והכא נמי
בדין שרגילין בני אדם לטעות הוי שוגג ולאמין אבל מיר
יודע לכל שאסור ביין וכן לתרום מן הרע על הטוב מן
הסבירא אסור ואין רגילות לטעות ואשה שזינתה וסברה
שאין חיבור בדבר נובאר בתשו' מהריק"ו שרש קס"ח
לא משום דסוגג דבין מיקרי מויד אלא כיון שהיא מתכוונת
למעול ונעל באישה ומונה תחתיו חסורה דהא לא כתיב
ומעלה מעל בה' דמשמע דדוקא נתכוונה לאיבור אלא
ומעלה בו מעל כתיב וכל שנתכוונה לזנות אפילו לא
ידעה שיש חיבור בדבר חסורה ודוקא בשגגה במעשה
שהיא סבורה שהוא בעלה מותרת וכן כתב מהרש"ל
ביש"ש פ"ג דיבמות סי' י"ז עיין שם אבל בעלמא ששגג
בדין מיקרי שוגג דבעינן שנתכוון :

ב' שטר חוב נשאל ה' קול אליהו חלק שני סימן
ט' בראובן שחייב לשמעון ובא לוי והשטר
בידו וכתב את ראובן אם יש רשות לפרועו ע"פ השטר
שבדו ואם יחזור המלוה ויתבענו והביא ראייה מדכ'

הרמב"ם ומרן בח"מ בסימן מ"ו מי שהוליא שטר וטען
שחבירו מכרו לו בכי"מ וגאבד השטר המכר ממנו אין
לריך עדים לענין קנייתו וכו' אלמא אין יכול לענין מומי
נפל ואתה מלאכתו וכן בדין דקיימא לן לנפילה לא חיישי'
כיון שהשטר"ח בידו ודאי המלוה מסרו בידו לנכות עיין
שם וגראה דסבירא ליה דהכא נמי לא חיישי' שמה פקדון
בידו ורשאי הלוה לפרוע אבל אם הלוה לא רצה לפרועו
אינו יכול לכופו דקי"ל התם לריך עדים לענין תביעתו
דלהוליא מחבירו לריך ראייה וכתב הב"ח שם דהנחבע
יאמר שמה פקדון הוא בידו ולא מסרו לנכות בו אם
כן נאמן לענין קנייתו דאם פרע הלוה אין המלוה יכול
לומר פקדון הוא בידו ולא נפל ממנו ומלאכתו מיהו כבר
כתבתי בסימן ס"ו תשו' הרדב"ז כ"י על ראובן שהוליא
שטר"ח על שמעון שחייב ללוי מאה דינרים וטען שלוי
הקנה לו בכי"מ וגאבד שטר הקנאה ממנו ולא נשאר
בידו וכולי כת"י לומר שכתוב שיגבו בו השטר משמעון
וכו' והביא ל' הרמב"ם שלריך עדים לענין תביעתו שהרי
הנחבע יאמר שבעל דברים כתב ומסר לך הרי שלריך
ראייה שכתב ומסר לו השטר ומה יועיל כתב יד הלוה
לוה שהרי מודה כיון שהשטר יולא מתחת ידו לא מ"ל
שמה בזהרת פקדון שכל לידך שהרי אין לריך עדים לענין
קנייתו (א"ה עכ"מ) :

ג' שטר מכר חנות שכתוב על שם יעקב וגמלא
ברשות ראובן אחר שמת ראובן ואלמנחתו
ויורשיו טענו שהיה דאביהם שכן ליה להם אביהם וכולי
נראה דאם ראובן היה סומך על שלחן אביו דאין לו
חזקה בנכסי אביו ודאי דלריכס היורשים להחזיר השטר
לבעליו כמ"ש הרשב"א בתשובות סימן חלף ל"ה ובספר
תולדות אדם סי' מ' ופסקו מור"ם והלבוש בסימן ס"ה
ע"ש אלא אפילו אינו סומך על שלחנו כיון דקי"ל אין
אותיות נקנות במכירה לא האב נאמן לומר לקוח עד
שיביא ראיה כ"ש היורשים ובה"ג כ' הרשב"א במוחסות
סי' כ"ב גבי כתב יד דאם בטענה בריא דלוי גובה בו
כ"ש בטענת שמה יורשים ועיין במהריק"ו שרש ק"מ :
ד' שטר שיש בו נאמנות למלוה גובה בלא שבעה
לכאורה נראה דאם רצה המלוה לישבע
ללוה כדי להפסיד דעתו רשאי ולא הוי שבעת שוא והרמב"ם
פ"א מה' שבעות כת' שבעות שוא וכו' שנשבע על דבר
יודע שאין בו ספק לאדם שהוא כן כגון שנשבע על
השמים שהוא שמים וכו' שזה דבר יודע שאין בו ספק
לאדם שלם כדי לזרק הדבר בשבעה וכתב הרדב"ז בל'
הרמב"ם סי' קס"ב דם"ב משמע מלשונו שאם היה מדבר
עם בלב שלם והיה לריך לזרק הדבר בשבעה שאין זה
שבעת שוא והא ודאי ליתא אלא הענין הוא כיון שהדבר
אין בו ספק לאדם שלם לשופטי לא חיישינן וקרא כתיב
אל תטן כסיל כאולתו ומה לו לישבע על דבר הידוע
עכ"ל אבל בנאמנות אפי' האמינו יותר משני עדים נהי
דאין זה דבר יודע לשום אדם מלד עלמו אלא דאין לריך
לישבע ליה שהאמינו ואם רצה לאמת הדבר לכל האדם
ולהפסיד דעתו של הלוה רשאי לישבע וכן כתב הרשב"א
חלק שני סי' קנ"ה על שבעה שמשבעין לאלמנה קודם
שחננה כתובתה אפילו יש לה נאמנות וו"ל ועסה אני
מוסיף ליישב הנמנה שהוא מפני מ"ש רב האי גאון דחרס
סתם והדרת הראש לא מהני נאמנות וכולי וכיון דס"ם
יכולים ב"ד להחריס אם השיבועה ולא החרימו רשאי
שאין כוונת הנאמנות שהוא מוחל לה גזילתו אלא שהאמינה
שלא גזלתו ואם הודית לו אז שיש עדים שגזלתו חייבת
להחזיר

להחזיר לו וה"כ תשבע ומה בכך דאפשר דבשעת כתיבה הכתובה היתה בחזקה וכולי ועכשיו ח"נה בלוחה חזקה וכו' עיין שם וכן אמרי' בפ' הכותב בע"א מעיד שהוא פרוע דחייב שבועה מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל עיין שם :

ה' שמוא ושמוא כ' מהרשד"ס סי' ש"ט אע"פ שא"ל דלא דמי דהתם ברי ובג"ד שמוא ושמוא הוא מ"מ נר' כפי הסדרה שויס הם שמוא ושמוא כברי וברי ואע"פ שפ' השואל נראה דאינו כן שהרי פריך בגמ' אימור דאמר סומוכס שמוא ושמוא ברי וברי מי אמר ואף על גב דרבה בר ר"ה תי' אין אמר סומוכס אפי' בברי וברי מ"מ נראה שהאמת כרבא דאמר לעולם כי אמר סומוכס בשמוא ושמוא אבל בברי וברי לא מדפרכי' לרבה וקאמר בשלמא לרבא וכו' וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש שתי' רבא עיקר מ"מ לענ"ד נר' דבג"ד כיון דא"ל דטועני' ליוורסיס כל מה שהיה אביהם יכול לטעון א"ל חוקי ממונה דשמוא היא היתה טוענת שלא היו בידה חלו המוטעלי' בשעת המנהגה כמו דטועני' ליתמי שמוא פרע אביהם חוב שהיה חייב וכולי עכ"ל ולא זכר מ"מ רשב"ס בר"פ המוכר פירות וז"ל ואפי' לסומוכס דאמר בפ' שור שנגח ממוון המוטעל בס' חולקין וקי"ל כוותיה דסת' לן הנא התם כוותיה כגון שור שנגח את הפרה וגמלא עוברה בלדה ואין ידוע לז"ד היאך היה המעשה אם ילדה קודם נגיחה או אח"ך ואפי' טען חד מנייהו טענת ברי וחידך טענת שמוא כדאמר התם וכולי עיין שם וכן נראה לכוונה דבס"פ המניח אר"ח בר אבא זאת אומרת חלוקים חכמים על סומוכס א"ל ראב"ע אמר סומוכס אפי' בצריה וברי א"ל אין אמר סומוכס אפילו בצריה ובנייא עיין שם והרי דרשב"א ס"ל דגם בברי וברי סוכר סומוכס דחולקין ומוקמי' מותגי' דהתם דמייברי בברי וברי דלא כסומוכס ומשמע דר"א בר מנל הודה לו וכן כתב הרשב"ך בתשו' חלק שני סימן רע"ב דנ"ד דבס"פ המניח איכא סתמא כרבנן עיין שם וז"ל ראב"ן דפ"ו שור שהיה רודף אחר שור והזיק זה אומר שורך הזיק שמוא והלה אומר לא כי אלא ודאי בסלע לוקה הממונה ובלה ה"ה מהני' רבנן היא דפליגי על סומוכס דאר"ח וכו' עיין שם אבל ראיתי לר"ב האי בס' המקח שער מ' שכתב וז"ל החלק השני כגון דהוי מחלוקת על הספק כגון שיש שם ולד שפחה או ולד בהמה כגון שמכר את הבהמה וילדה את העובר שאם היה אותו ולד א"ל ח' מהם הרי הוא שלו בשבועה ואי לא הוי אותו ולד ברבות ח' מהם הרי הדין שיהא אותו ולד למוכר ובלבד שיבצע המוכר בקודם שמכר האם ללוקח ילדה את העובר ואם נסתפק לשינה' יחלקו את הולד דגרסי' המוחלף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתה וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר מולקחתי ילדה יחלקו ואמרינן בגמ' וכו' אין אמר סומוכס אפי' ברי וברי רבה אמר לעולם כי אמר סומוכס בשמוא ושמוא אבל בברי וברי לא אמר ותני זה אומר שמוא וכולי עיין שם הרי דרב האי פוסק כסומוכס וברכה דוקא בשמוא ושמוא אמר סומוכס יחלקו אבל בברי וברי הוי בחזקה מוכר מר"ה קמא ונראה דמשום דרבה כהר"ה ובס' השואל מוק' ממהני' והמרי' בשלמא לרבא וכו' וכן כתב הרי"ף והרא"ש שם חוקמי' כסומוכס וכו' אבל בברי וברי או ברי ושמוא וכו' וכן פסק הרמב"ם בפ"ך מהל' מכירה דבצריה ושמוא הוי בחזקה המוכר זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע והינן ברשות אחד מהם יחלקו וכולי וכתב המ"מ דהכי

חוקמי' לה כסומוכס ובשמוא ושמוא וכן מפורש בהלכות וכו' ע"ש ונר' דהרמב"ם נמשך אחר רב האי שפסק כן : **ו' ישרוחו** של אדם כמותו [אה"כ צפרק המקבל ד' ק"י ע"ב הניח האומר לחבירו לא ושכור לי פועלים שניהם חיינס עובדים בכל תלין זה לפי שלא שכרן וכו' וכתב הריטב"א בחי' וז"ל הימא הוא דהא בכל מקום שלוחו של אדם כמותו דהא ליכא מיעוטא בקרא דבטינן שיהא שוכרם הוא ושמוא לא אמרינן הכי לחובתו עכ"ל ותמנהי עליו דצפרק השואל דף ל"ו אמרי' דהאומ' לשלוחו לא והשאל עם פרתי שלוחו של אדם כמותו הרי דאפילו לחובתו אמרינן שלוחו של אדם כמותו ועיין לה' ב"ח בסיומן של"ט שכתב ואף על גב דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו אפי' הכי לעבור בכל תלין אינו עוב' חלא אם כן דקרי' ליה שכיר גביה עיין שם ובסו' שמ"ו כ' ואם תאמר מ"ש שאלה בבעלים מבל תלין דאין שלוחו של אדם כמותו לעבור בכל תלין ולריך לו' דאיכא שום דרשא בכל תלין דלא הוי שלוחו של אדם כמותו עיין שם ועיין בהלכות קטנות ח"ב סי' ל"א] :

ז' שביר בע"ש [אה"כ כתב הרב החינוך פר' חלא סימן תקנ"ח וז"ל והשוכר צערב שבח ונחה מלפרוע השכר בשביל השבת יש לדון בזה שאינו עובר עוד בשל תורה הואיל ואדתי אידתי וכו' עכ"ל והביאו ה' עין זוכר ונראה להביא רחיה לדבריו מהא דאמרי' פר' המקבל דף קי"א הני שיקמי דסורא לא עברי משום כל תלין מידע ידעי דעל יומא דשוקא סמוכי ופירש"י דאדעת' דהכי חתגרי ליה וכיון דמיומא קמא לא עברי תו לא עברי דאמרינן לעיל שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון וה"ל דכוותה] :

ח' שתייה בכלל אכילה [אה"כ נסתפק הרב קמ"ר בפ' ד' מהלכות שבועות אי חייב בכזית כיון שהזיית השתיה בכלל אכילה ורלה להביא רחיה דאינו חייב אלא ברביעית מהא דאמרינן דאכילה בכלל שתיה ליתא ואמאי הולך לזה אף אם הוא בכלל שתיה לימא דמחייב תרתי דכשלאמא שלא אשתיה אינו חייב כשאל על כדי רביעית וכשהדר נשבע שלא יאכל מחייב אפי' בכזית ושבו דמה דלהכי לא קאמר הכי משום דהוה קשה למה נקט מהני' ואכל ושתי חייב שתים הוה ליה למינא דאם שתי רביעית חייב שתים דכששתה כזית חייב משום שבו' שניה וכששתה רביעית חייב משום שבועה ראשונה ע"ש ותמנהי עליו דהיא גופה תק"ל דאמאי נקט מהני' אבל ושתי חייב שתים הוה ליה למי' דאם שתי רביעית חייב שתים וכו' האי גוונא הקסו צתוספות דמאי איריא אבל ישתי אפילו שתי תרי זימני נמי דמגו דחיללא שבו' בתריית' אכילה חיילא נמי אשתיה ומה שתי' דחד מתרי פירכי נקט לא יתכן לזה . גם תמנהי עליו במאי דפשיט' ליה דשבועה בתרייתא שלא אוכל אשתיה נמי נשבע שהרי התוס' שם כתבו ח"נ כיון דאמר שלא אשתה ברישא גלי אדעתיה דני אישתבע בחר הכי אכילה גרידתא אשתב' איצירא שמדברי התוס' הללו יש להביא רחיה דאינו חייב אלא ברביעית דא"ל דחייב בכזית א"כ מנ"ל דגלי אדעתיה דאכילה גרידתא אישתבע לימא אשתיה נמי אישתבע אלא דבא לאסור השתייה אפילו בכזית וכן יש להוכיח מומאי דמוסקינן כיון דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אשתה גלי אדעתיה דהך אכילה דאמר אכילה גרידתא היא וא"א לימא דמאי דהדר אמר שלא אשתה פרושיקא מפרש דלא אסר השתייה אלא ברביעית ושבו ראיתי לה' ארעא דישאל את י"ב שהוכיח כן מומסקנא ושבו דמה

משום דאם כן הוה ליה למימר תחילה שלא אשתה ואחר כך שלא אוכל עיין שם ודבריו תמוהים דאי אמר תחלה שלא אשתה ואחר כך שלא אוכל אם כן נאמר בשתייה על ידי שבועה שנייה אפילו בכזית מיהו יש לומר דאם כן לא הוה ליה למימר שלא אשתה והו"ל לפרש בהרי"א דלא אסר השתייה אלא ברביעיית]:

א' תיקו כתב האו"ה כלל מ"ה בשם הסמ"ג דרובא דרבוותא סבירא להו דבאיסורין אפי' בדרבנן אזלינן לחומר' הביאור ה' קהלת יעקב סימן ש"ה עיין שם ודברי הסמ"ג הם בלאוין ק"י דר"ח ור"מ פוסקים דכל תיקו בד"ס לקול' ונחלקו עליהם גדולים ואומרים דכל תיקו דאיסור' לחומר' עיין שם וכן כתב מהר"א מוניץ בספר יריאים בסימן ק"ב גבי המנכה וכו' ובסימן קס"ח דכל תיקו דאיסור' לחומר' אף בדרבנן ובסימן רי"ז כ' שכן פירש ר"ח עיין שם והר"י מלאכי סימן תרל"ד הקשה דהגמ"י בריש פ' ג' מהלכות חנוך כתב בשם ר"ח להפך ואולי דטעות סופר נפל בהגמ"י וז"ל ר"מ במקום ר"ח עיין שם ולא זכר מה שכתב הסמ"ג ללאוין ק"י דר"ח ור"מ פסקו דכל תיקו בד"ס לקולא ונחלקו עליהם וכולי הרי דר"ח ור"מ פ' לקול' והרא"ש בריש פ' במה עומנין כ' דר"ח פ' משום חומר' דשבת אזלינן לחומר' ע"ש משמ' דבשאר איסורים אזלינן לקול' [אה"ב ועיין בה' עין זכר ועיין בה' משנה למוך פ"ג מהלכות שכירות שהק' עמ"ש הסמ"ג ללאוין שפ"ד וז"ל אמר לעכו"ם חסום פרתי ורום בה היא צעירא ולא איפשיט' הילכך אסור ואינו לוקה ע"כ וכת' עליו הרב וז"ל והם דברים תמוהים צעירי דליריה דלא איפשיט' אמאי אסור הוה ליה ספק' דרבנן ולקולא וכו' עיין שם ולא ראה דברי הסמ"ג ללאוין ק"י שכתב ח"ל דר"ח ור"מ פוסקים דכל תיקו בד"ס לקולא ונחלקו עליה' גדולים ואומרים דכל תיקו דאיסור' לחומר' עכ"ל ואם כן יש לומר דהסמ"ג סבירא ליה דעת הגדולים דכל תיקו דאיסור' לחומר' אפילו בדרבנן ולכן פסק הכא דאסור]:

ב' תנאי בגט דק"ל צפ' המגרש דפ"ד דהאומר ה"ו גטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר דהתנאי קיים ואם אכלה מגורשת ואם לאו אינה מגורשת [אה"ב נסתפק הרב שמחת יום טוב סימן פ"ז חי ה"ה במתנ' על מנת שלא תאכלי בשר חזיר דהתנאי קיים ואם אכלה התנאי בטל א"ד כיון דבלא"ה מושבע ועומד מזה סיני לא חייל תנאי זה דמניא דנשבע לקיים אה המנזה דלא חלה עיין שם ותמהני עליו דהתם תניא הרי זה גטיך על מנת שלא תבעלי לאבא ולאבך אין חוששין שמא נבעלה להו ופירש"י כלומר' מותרת לנשא מיד ואין חוששין שמא נבעלה להן ויבטל הגט הרי דאפי' במתנה לקיים המנזה התנאי קיים ועיין בהטור סימן קנ"ג]:

מערכת אות התיו

א' תיקו כתב האו"ה כלל מ"ה בשם הסמ"ג דרובא דרבוותא סבירא להו דבאיסורין אפי' בדרבנן אזלינן לחומר' הביאור ה' קהלת יעקב סימן ש"ה עיין שם ודברי הסמ"ג הם בלאוין ק"י דר"ח ור"מ פוסקים דכל תיקו בד"ס לקול' ונחלקו עליהם גדולים ואומרים דכל תיקו דאיסור' לחומר' עיין שם וכן כתב מהר"א מוניץ בספר יריאים בסימן ק"ב גבי המנכה וכו' ובסימן קס"ח דכל תיקו דאיסור' לחומר' אף בדרבנן ובסימן רי"ז כ' שכן פירש ר"ח עיין שם והר"י מלאכי סימן תרל"ד הקשה דהגמ"י בריש פ' ג' מהלכות חנוך כתב בשם ר"ח להפך ואולי דטעות סופר נפל בהגמ"י וז"ל ר"מ במקום ר"ח עיין שם ולא זכר מה שכתב הסמ"ג ללאוין ק"י דר"ח ור"מ פסקו דכל תיקו בד"ס לקולא ונחלקו עליהם וכולי הרי דר"ח ור"מ פ' לקול' והרא"ש בריש פ' במה עומנין כ' דר"ח פ' משום חומר' דשבת אזלינן לחומר' ע"ש משמ' דבשאר איסורים אזלינן לקול' [אה"ב ועיין בה' עין זכר ועיין בה' משנה למוך פ"ג מהלכות שכירות שהק' עמ"ש הסמ"ג ללאוין שפ"ד וז"ל אמר לעכו"ם חסום פרתי ורום בה היא צעירא ולא איפשיט' הילכך אסור ואינו לוקה ע"כ וכת' עליו הרב וז"ל והם דברים תמוהים צעירי דליריה דלא איפשיט' אמאי אסור הוה ליה ספק' דרבנן ולקולא וכו' עיין שם ולא ראה דברי הסמ"ג ללאוין ק"י שכתב ח"ל דר"ח ור"מ פוסקים דכל תיקו בד"ס לקולא ונחלקו עליה' גדולים ואומרים דכל תיקו דאיסור' לחומר' עכ"ל ואם כן יש לומר דהסמ"ג סבירא ליה דעת הגדולים דכל תיקו דאיסור' לחומר' אפילו בדרבנן ולכן פסק הכא דאסור]:

ב' תנאי בגט דק"ל צפ' המגרש דפ"ד דהאומר ה"ו גטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר דהתנאי קיים ואם אכלה מגורשת ואם לאו אינה מגורשת [אה"ב נסתפק הרב שמחת יום טוב סימן פ"ז חי ה"ה במתנ' על מנת שלא תאכלי בשר חזיר דהתנאי קיים ואם אכלה התנאי בטל א"ד כיון דבלא"ה מושבע ועומד מזה סיני לא חייל תנאי זה דמניא דנשבע לקיים אה המנזה דלא חלה עיין שם ותמהני עליו דהתם תניא הרי זה גטיך על מנת שלא תבעלי לאבא ולאבך אין חוששין שמא נבעלה להו ופירש"י כלומר' מותרת לנשא מיד ואין חוששין שמא נבעלה להן ויבטל הגט הרי דאפי' במתנה לקיים המנזה התנאי קיים ועיין בהטור סימן קנ"ג]:

ט' תרומה עומאה [אה"ב צב"ב צב"פ הנשרפין אמרינן מנין לכהן עמא שאכל תרומה עומאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחלוהו פרט לזה שמחוללת ועומדת והרב ארעא דרבנן צב"ב הק' בשם מהר"י ששון עמ"ש רש"י בפרק האשה רבה דף ל' דכהן עמא שאכל תרומה עומאה במיתה וכת' הוה ליישב חז"ל ושמואל י"ל דרש"י איירי בתרומה עומאה דרבנן דכיון דמן התורה טהורה היא לא אמרינן משום עומאה דרבנן פרט לזו שמחוללת ועומדת עכ"ל ודבריו תמוהים שהרי רש"י סיים דלא חלק הכתוב לגבי עומאה בין קדשים טהורים לקדשי' עומאים ועיין בה' עין זכר ז"ל והנה המש"ל צפ"ז מזה' תרומות נסתפק בזה בניו שאכל תרומה עומאה מדרבנן אי חייב כרת מו אמרינן כיון דתרומה זו טהורה היא מן התורה שפיר קרוי' בה ומתו בו כי יחלוהו א"ד אף שטומאתה מדרבנן נומעטי' לה ואמרי' פרט לזו שמחוללת ועומדת ושבו הביא רחיה מזה דפריך צפ' השוחט דף כ"ז והי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה ליבעי כיווי עיין שם וכן יש להביא רחיה מזה דפריך בפרק אלו נערוה דף ל"ו ובפרק מרובה דף ע"א ולמ"ד דרבנן מ"ט דרבנן דפירש"י הא שחיטה ראויה היא מדרבנאית וע"ש

ג' תרומות לחנוי תודה [אה"ב כתב הרמב"ם פ"ט מהלכות מעה"ק הלחם הנמורס מן התודה ספק תרומה הוא לפיכך אין חייבי' עליו מיתה כתרומה וכ' מרן הכ"מ ומן הדין לא הי"ל לרבי' לכתוב פיטורו מנייתה דהא מיתה בידי שמים הוא וקמי שמיא גליא וכו' וגר' דנ"מ למי שאחזו בולמוס דמאכלין אותו הקל הקל תחוי' דאם היה לו תרומה ותרומות לחנוי תודה מואכלין אותו תרומו' לחנוי תודה ובהכי ניח' נמי מ"ש הטו' ב"ד סימן ס"ד בהמה עומאה אין בה איסור חלב והק' מרן הב"י דלא הי"ל לרבי' לכתוב זה דמאי נ"מ הא בלא"ה

להרב ארעא דרבנן במ"ק שהביא ראייה מהא דאמרינן
 במנחות דף כ"ד ע"א א"ב דאורייתא היינו דאיכא פיגול
 ונותר א"א דרבנן פיגול ונותר בדרבנן מי איכא ופירש"י
 דאי מדרבנן ליכא כרת הואיל ומדאורייתא לאו שיעור'
 הוא עיין שם ואח' המחילה אינה ראייה כלל דהתם ודאי
 כיון דלא הוי כזית מדאורייתא אינו חייב כרת אבל הכא
 כולה קרא במחוללת אפי' אינה טמאה אלא מדרבנן ס"ס
 מחוללת היא מיהו בעיקר ספיקו של הרב משנה למלך
 אני תמיה שהרי בפרק כל הבשר דף קי"ג ע"ב אמרינן
 דטעמא דכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו במיתה
 משום דאין איסור חל על איסור ובתרומה טמא' מדרבנן
 לא שייך האי טעמא וז"ע :

וע"ש בתוס' ושו"ר לא"א בספר ערך השלחן ארח חיים
 סימן תרכ"ח אות ט' שהוכיח כן ומה שהק' הר' משנה
 למלך שם מההיא דפרק השוחט עמ"ש רש"י פרק כ"ש
 דליה אהא דאמרי' דמאי לא חזי ליה שב' ואמרי' לקמן
 מי שאיסורו כל האכל חמץ וכולי עיין שם עיין בהר"ב
 בס' א"ז לכתובות בפ' אלו נערוה דף ל"ד אהא דפריך
 ולמ"ד דרבנן מ"ט דרבנן דפטרי שבת' וז"ל ואין להק'
 דאפילו תימא מעשה שבת דרבנן מ"מ הרי אסורי' באכילה
 לעולם לר"י והתורה אמרה דבעיא שחיט' הראויה לאכיל'
 ובכל גוונא דאסורי' באכילה אינה ראויה מקריא וכיון שכן
 מאי בעי מ"ט דרבנן וי"ל דלא גזרי רבנן אלא להחמיר
 ולא להקל למפטריה מקנס ד' וה' וכו' עכ"ל ולפ"ז ניחא
 דהתם גבי דמאי להחמיר הוא שאינו יולא בדמאי וראיתי

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

חידושי מסכת אבות

פרק ראשון

הברית עיין שם וכן באבות דרבי נתן פ"ד על התורה כ"ד הרי הוא אומר חסד חפלתי ולא זבח ודעת אלהים מעולות מכאן לעולה שהיא חביבה מוזכרים מפני שהעול' כולה כליל וכו' ותלמוד תורה חביבה לפני המקום מעול' לפי שאם אדם למד תורה יודע דעתו של מקום שנאמר' אז חבין יראת ה' ודעת אלהים תמלא מכאן לחכם שיושב ודורש בקהל שמועלה עליו הכתוב כאלו הקריב חלב ודם לגבי המזבח וכו' הרי דמייירי בלמוד התורה וגר' דתורה גדולה אפילו מעולות וג"ח גדול מוזבח אבל קרבן עולה גדול מג"ח וז"ש חסד חפלתי ולא זבח שהוא קרבן שלמי' אבל קרבן עולה גדול מחסד ודעת אלהים דהיינו ת"ת גדול יותר מעולות והיינו דתנן תורה ועבודה וג"ח כסדר תורה גדולה אפילו מעולה והשני' עבודה שהם הקרבנות שיש בהם קרבן עולה גדול מג"ח והשלישי' גמילות חסדי' ועוסק בתורה גדול מכולם כאלו הקריב כל הקרבנות וכו' המפ' שזה שאמר הכתוב כחוט השני שפתותיך כלו' כחוט השני שהיו קושרים כששולחים ששיר המשתלח שהיה מוכפ' כן שפתותיך מוכפרים על הכל עיין שם ואפ"ל אז חבין יראת ה' ס"ה תנ"ה והס' ג' שמות אה"ה דיו"ן ואלפ"ן והה"ן קס"א וקמ"ג וקנ"א גימ' תנ"ה חותם יסוד הננ' לשמור שלא ישלטו החילונים בסוד גן נעול מעין חתום כמו שכ' ה' בפה"כ עיין שם וההס' בע"ז שם בד"ה נוגעים וכו' כתבו וא"ת הרי רחיה גדולה שקיימו שהרי שמים וארץ. קיימים הם ויש לו' שהם קיימים מונה שקבלו כדא' אם ישראל מקבלים עיין שם משמע שכן האמת שהעולם קיים על ידי קבלת התורה אפילו לא יקיימו אות' ובפ' אלו דברים מוכח דלא על קבלתה אלא ללמוד בה וכן אמרו בש"ר פ' מ"ז סימן ה' אם בעלת הברית אחה גורם להחזי' את העליונים והתחתונים לתהו ובהו משמע אפילו כבר קבלה אם יבעלו חוזר לתהו ובהו וכו' מהרש"י חף על גב דבפ"ד דגדרים תנן שאלמלא מילה לא ברא הקדוש ב"ה את עולמו שנאמר אם לא בריתי וכו' ותניא בבב"א שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר וכו' יש לו' דהא והא איתא ופי' יומם ולילה במילה שהיא מילה קיימת באדם תמיד אפילו בבית הנזרתי ודריש קרא בתרתי דאי במילה לחוד ליכתב תמיד ל"ל יומם ולילה אלא לרמוז אל והגית בו יומם ולילה ואי לתורה לחוד המקרא חזר וכו' עיין שם וליתא דבספ"ד נדרים עלה דברייתא דגדולה מילה וכו' אמרינן ובלוגיה דר"א אדר"א גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנא' אם לא בריתי וכו' עיין שם ברש"י הרי דפליגי ועוד כ' מהרש"י ואם תאמר מג"ל לו' שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ דהשתא לרין לו' חקות שמים וארץ לא שמתו שבטלים כאלו לא שמתים אינא דלא מייירי אלא לענין הברית' דעל ידי התורה נברא העולם ואלמלא התורה לא נברא כי הוא כלי אומנותו וי"ל דלהא לא נרין דמה' יבד ארץ נפקא ועוד יש לו' דכי היכי דלענין מילה א"א לפד' לא שמתו רק לענין קיום העולם שהרי לא נברא העולם על ידי המילה ומ"ש שאלמלא מילה לא נבראו שמים וארץ פי' שאלמלא זכות זה לא היה העולם נברא וא"כ יתחיי' שלא

משנה א' משה קבל תורה וכו' אפטר לרמוז מה שכתו' בזהר תרומה דקנ"ו החכמה תעו לחכם דא משה כד סליק לטור' דסיני לקבל' אורייתא אודעו כל אינון רקיעין וכל אינון משריין עלאין וכו' אתנשנו על משה לאוקריה בנורא וכו' עיין שם וזה רמז מש"ה קבל גי' תע"ז קבל לשון קובל עם מלאכי' וא"ל מה שכתב הרב כי הבינה נק' רלון ומשם נמשכה נשמת משה שהוא בני' רלון והס' אחוריים דחכמה שהיא גי' קפ"ד שהוא החורים של הוי"ה דע"ב דיו"ן וגם הס' הפנים דבינה שהוא אה"ה דמילוי יוד"ן גי' קס"א קפ"ד וקס"א הס' גי' נולד וכו' עיין שם וז"ש החכמה חכמה ע"ב החכמה סוד ה' ראשונה בינה עלאה שמשם נמשכ' נשמת משה תעו לחכם זה משה ואפ"ל כי משה במילוי מו"ס ש"ן ה"א גימטרי' תמ"ו עם א"ל עולים תע"ז עוד א"ל כי משה מו"ס ש"ן ה"ו גימטרי' תנ"ה הס' שלשה שמות אה"ה דיו"ן ואלפ"ן והה"ן קס"א וקמ"ג וקנ"א גי' תנ"ה חותם יסוד הננ' ועם כ"ב אהוון גימטרי' תע"ז ועוד אפטר כי אחוריים דע"ב קפ"ד וקס"א פנים דאה"ה דיו"ן הס' גי' משה שכ' הרב ביחוד פסוק יעלו חסדי' וכו' חסדי' גי' קל"ב והס' ה' היו"ת דגבורות וכו' חסדים להמתיק הגבורות עם החסדים וכו' עיין שם ושניהם משה וקל"ב עולים תע"ז וז"ש משה קבל תורה וכו' כי משה הוא שראוי לקבל תורה שהם' פנים אחוריים דע"ב ופנים דאה"ה שהתורה מהם משה קבל גי' תע"ז :

הוון מתונים בדון והעמידו תלמידים הרבה וכו' אפטר לו' העמידו תלמידים הרבה לעיין בדון כדי שילא הדין לאמתו כי היכי דלהווי שיבא מנשורה והרב תוספת יוס' עוב כתב אמרו לשון עמידה כלומר להעמידם על רגליהם בהבנת אמתתה של תורה שזהו עמידה וקיום כי שקר אין לו רגלים וכו' וא"ל שרין להחזיק בידם לעמוד ברגליה' כמו שכ' ואת כל היקום אשר ברגליהם זה המנוון המעמיד את האדם על רגליו וכתב הרור אשר לא יקום וכו' :

משנה ב' על שלשה דברים העולם עומד על ההור' וכו' כתב הרע"ב לא נברא העולם אלא וכו' על התורה שאלמלא לא קבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ דכתו' אם לא בריתי וכו' וכ' ה' תי"ע דאם כן על התורה אינה אזהרה ואינו דומה להנך לכן כ"ל התורה היא ההגיון ולמוד התורה והיינו דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה כענין שנאמר והגית בו יומם ולילה וכו' עיין שם וכן אמרינן בפרק אלו דברים רב שכתב כל תלתין יומי מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דרש' ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי איני והאר"א אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנא' אם לא בריתי וכו' ופירש"י וכו' אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללמודיה בלבד אם לא בריתי של יומם ולילה דהיינו תור' שכתוב בה והגית בו יומם ולילה עיין שם הרי דעל עסק ולמוד התורה קאמר ולא על קבלתה וכן פירש"י בפ"ק דע"ז אם לא בריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם וליל' והיינו תורה דכתיב והגית בו יומם ולילה וכתב אלה דברי

חידושים על מסכת אבות פרק ראשון

תנאי לריך שיכפול התנאי ואם לא כפלו התנאי בטל והמעש' קיים אבל האומ' על מנת אין לריך לכפול וכו' כמו שב' הרמב"ם ומרן בא"ה סימן ל"ח עיין שם ואם כן האומ' על מנת לקבל פרס הוא תנאי גמור דאם לא נתקיים התנאי המעשה בטל אבל האומ' סלע זו לזרקה כדי וכו' שלא כפל תנאו הרי זה לדיק גמור דאינו תנאי והמעש' קיים ועיין בספ' מדרש שמואל שכ' בשם מהרי"א דה"ד בשכר הגשמי בעולם הזה לא יעבדו על מנת לקבל פרס דשכר מלות בהאי עלמא ליכא אבל שכר הנפש לעוה"ב אפילו יעבדו על מנת לקבלו אינו תנאי וכן נראה מפיר' רש"י עיין שם אבל בספרי אמרו תניא יכול יאמר אדם הריני לומד תורה כדי שאתעשר כדי שאקרא רבי כדי שאהיה לי חלק לעולם הבא ת"ל לאהבה וכו' הרידאפי' לשכר לעולם הבא לא וכב' הסמ"ג עשין ג' כחז וז"ל בשלשה עיני' ההוי' הקב"ה את ישראל בעבודתו בצורה שנאמר את ה' אלהיך תירא בקבלת שכר שנאמר למען ייטב לך והארכת ימים באהבה שנא' ואהבת את ה' אלהיך ושלשת' חלוקים זה מזה כי כמה אנשים עושי' מלות המלך שאינם עושי' אהבה לא מפני אהבת המלך ולא מפני קבלת שכר אלא מיראת המלך פן יזיקם וכמו כן אנשי' שאומרי' לעבוד הקב"ה פן יזיקם בעולם הזה ולא מיתה פן ידונם בגיהנם ודאי מדה טובה היא שירא מלפני הקב"ה כאשר לזהו אבל זה אינ' עיקר העבודה כי עיקר' מחשבתו ללורך עלמו וכולי וכן אנשים שעובדים הקב"ה על דעת שייטב להם בעול' הזה ובעול' הבא ודאי מידה טובה היא שמאמין בהקדוש ברוך הוא שיתן לו שכר טוב אבל זו אינ' עיקר' העבודה כי עיקר' מחשבתו ללורך עלמו אבל המעלה והטיב' העליונה בעבודת הצורא היא הכחזה אלל ייחוד שמו ואהבת לעבוד את הצורא מאהבה שלא על מנת לקבל פרס ויתשוב בלבו הטובות שעשה לו הקדוש ברוך הוא כבר שצראו מטיפה סרוחה ויכוננהו בחכמה וכולי עש"ב הרי שהעובד מיראת העונש או בשביל השכר בעול' הזה או בעולם הבא שניהם כאלה טובים כיון דס"ס מאמין בהקדוש ברוך הוא אלא דעיקר' העבודה היא מאהבת ה' לא לקבל פרס ולא מיראת העונש :

ויהא מורא שמים עליכם כתב התי"ט כינהו בשם שמים לומר שיראה זו לא תהיה יראת העונש אלא יראה מזד גדולתו ויתברך וכו' וכן ברב"ם ויקרא פ' ג' סי' ב' בפ' יראי ה' הללוהו וכו' אריב"ל אלו יראי שמים וכולי וכתב מהרש"י הם יראי ה' יראת הרוממות כפי' רד"ק גבי יראי ה' ברבו את ה' וירא שמו' יראת הרוממות שאין אללם יראת העונש כדפי' גבי ויהא מורא שמים עליכם :

ובזה ח"ל צ"מ"ש בפרק קמא דברכות ד"ח ע"א גדול הנהגה מוגיעו יותר מירא שמים וכו' דאפי' הנהגה מוגיעו אינו ירא שמים יראת הרוממות אלא יראת העונש גדול הוא מירא שמים וכן כתב הרשב"ך ז"ל והיראה הזו שהזכיר קרובה לאהבה היא שלא אמ' ויהא מורא גיהנם עליכם אלא ומורא שמים כמו שירא לעבוד על דברי אהבה מרוב אהבתו אותו לא מיראת העונש וזו היא יראת הצרחה שנאמ' עליו עתה ידעתי כי ירא אלהי' אתה וכולי כי מהעונש לא היה לו לירא ממנו יותר משמיטת צנו יחידו אשר אהב אבל היתה יראת אלהים מרוב אהבתו אותו וזה היתה יראת אהב שנאמ' בו ירא אלהים כמ"ש בפ' כשם דהכהוב העיד שהיה עובד מאהב' שנאמ' הן יקטלני לו איחל א"כ בין עובד מאהבה כמ"ש בין עובד מיראה' במלת שניהם לריבים שתייה עבודתם לאהבת

שלא יתקיים בלחה ה"ג יפורש לענין תורה כיון דתרווייהו במאמ' אחד נאמרים במקרא עכ"ל וזהו לדעתו דלא פליגי ותרחי דרשונן מקרא וכיון דלגבי מילה א"א לפרש לא שמתי רק לענין קיום העולם הכא נמי לענין החו' אבל בפ"ד נדרים פליגי ואם כן למ"ד בתורה אימא דלענין הכריאה מיירי וכו' ה' ח"א שם י"ל אם קיום העולם גם בשביל המילה הוה ליה למחשביה במתני' גבי על שלשה דברים העולם קיים על הדון וכו' גם למאן דאמ' שאלמלא תורה לא נתקיימו וכו' הרי תורה נמי בכלל קיום העול' ולא חשיב התורה בכלל מקיימו עולם אלא בכלל מעמדי עולם כמו שחי' הטו' בשם ר' יונה וי"ל דהת' לא חשיב אלא שלשה מקיימו עולם בין איש לחבירו כמו שב' הטור וכו' אבל הכא קאמ' דעולם כולו שהם חקות שמים וארץ נתקיימו למד בשביל מילה ולמד בשביל תורה ע"ש אבל מרן הב"ב כת' ואם תאמר בשלישי נברא העולם יספיקו לקיימו שמה שהוא סיבה להוות הדבר כל שכן שיקיימו וי"ל ששמוען הדיק דיבר לפי זמנו שבהמ"ק ורשב"ג שהיה בזמן החרבן בא לומר דאף שאין בית המקדש קיים ואין עבודה וכו' מכל מקום מתקיים בג' אהרים שדומים להם כי יש הפרש וכולי שהדברים שקבלו חומם באש חזק ישמרו חומם באש שאינו חזק ואלו לא היו חמים לא יקבלו חומם באותו האש עכ"ל אם כן נראה בשלשה דברים תורה ועבודה וגמילות חסדים שהעולם נברא בעבורם כל שכן שיספיקו לקיימו בקיומם אלא דאפילו בזמן שאין יכולים לקיימו יכול העולם להתקיים על ידי שלשה דברי' אחרים הדין האמת והשלום בצירוף בקבלת התורה ואם כן אין ראה שקיימו כל התורה ממה שהם קיימים דאם לא בריתיוכו' היינו על קבלת התורה אבל ראייה גדולה שקיימו שלשה דברים הדין והאמת והשלום משנים וארץ שהם קיימים אבל נוגעים בעדות' הם כיון שישראל קיימו העולם על ידי שלשה דברים הדין והאמת והשלום בצירוף קבלת התורה :

משנה ג' אל תהיו כעבדים וכו' בר"מ פ' לו חלין דעבדי פקודי על מנת לקבל פרס מטערוין ומשריין דליה ממנן עלייהו בגיטתו ואמרי למען יטחשורך ותמוךך ועבדך אבל אינון דעבדי פקודי שלא ע"מ לקבל פרס אינון בני דמלכא ומטרוגית' וכו' ובג"ד אם כבנים אם כעבדים - אם כבנים דאיתמור בהו בניס אחס לה' אלהיכם אם כעבדי' כי לי בני ישראל עבדים וגו' ע"ש וזה שאמ' אל תהיו כעבדים המשמשין את הר' על מנת לקבל פרס דעל מנת מיקרו עבדים אלא וכולי והסמ"ג לחזין ד' כתיב לא תגבו את ה' אלהיכם פי' שלא יאמר אדם העשה מלוא והראה את אהבך וכולי והא דתניא האומר סלע זו לזרקה כדי שאתה אהי וכו' הרי זה לדיק גמור בפרק קמא דצ"ב מעמידה בישראל שגומרים בלבם לתת הן יחיה הן לא יחיה ועד"ו שנינו אל תהיו כעבדים המשמשין את ה' על מנת לקבל פרס ואם לא יקבל פרס מהתחטים עכ"ל וכן כ' הר"א ממוין בספר יריאים סימן ז' והעתיק אלא הוה כבנים וכולי ע"ש :

אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכולי בפ"ק דפסחים תניא האו' סלע זו לזרקה בשביל שחיה בני או שיהיה בן העולם הבא הרי זה לדיק גמ' וכת' החוספות דמתני' דהכא מיירי בתוהא ומתחרע על הלזקה שעשה אם לא תבא לו הטובה שהוא מלפניו אבל מי שאינו תוהא ומתחרע הרי זה לדיק גמ' וכו' וכן כ' הר"א ממוין בספר יריאים בסומן ז' והסמ"ג סימן ג' בפסוק לא תגבו את ה' וכו' עיין שם וא"ל דמשום דכל

שם ה' נקרא עליך ויראו ממך וכולי על חילין דעבדין פקודין ע"מ לקבל פרס מטטרו"ן ומשריין דיליה ממנן עלייהו בגניייהו אחמר למטן יטח שורך וחמורך ועבדך אכל חינון דעבדין פקודי שלא על מנת לקבל פרס חינון בני דמלכא ומטרוניתא וכו' ובג"ד אס ככניס אס כעבדים אס ככני' אחמר בהון בניס אחס לה' אלהיכס אס כעבדים כי לי בני ישראל עבדים ולא שאר אומות אכל חינון חייבים דלא משתדלי באורייתא ולית עלייהו עול תורה ועול תפלין ושאר פקודי' חינון עבדים לאומין דעלמא ומשחעבדי בהו וכולי עיין שם באורך אס כן העובדים על מנת לקבל מקרו עבדי' ומטטרו"ן דחיקרי עבד ממנא עלייהו והעובדי' שלא ע"מ לקבל פרס חינון בני דמלכא ומטרוניתא :

ויהא מורא שמים עליכס כתב ה' מדרש שמואל לפי שאפשר שיעבדו את ה' להנאת התועלת או להרחיק הנזק היסוריין ושיניהם חניס טובים דטוב שיעבדו מאהבה ולא מיראה וכל שכן בשביל הנאת התועלת דזו היא רעה מכוסל לפי שאס לא יבא להס תועלת ולא יתן להס הפרס לא יעבדו עוד ויש הפסק לעבודה הזאת לכן אמר כי על כל הפחות לא יעבדו על התועלת על מנת לקבל פרס אלא וכו' אף אס יעבדו מיראה וזהו ויהא מורא שמים עליכס כי עבודה זו אין לה הפסק שתמיד תהיו יראים ועבדו את ה' מיראה אף כי יותר טוב לעבדו מאהבה ע"כ וזה רמז הפ' את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד וכו' תדבק וכולי לא אמר ואותו תעבוד אלא ה' אלהיך תירא אותו תעבוד אותו ביראה כיון שהיראה אין לה הפסק ולא בשביל התועלת והוסיף בו תדבק שהיא עבודה מאהבה לידבק בו :

משנה ה' יהי ביתך פתוח לרוחה וכולי אפ"ל יהי ביתך פתוח לרוחה על הכנסת אורחים שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה ובפ' מפנין אמרינן גדולה הכנסת אורחים מהשכמת בית המדר' ולפי שאמ' למעלה יהי ביתך בית ועד לחכמים לז"א יהי ביתך פתוח בהכנס' אורחים ששקולה או גדולה היא מהשכמת בית המדר' ולפי שהכנס' אורחים בין לעניים בין לעשירים לזה אמר ויהיו עניים בני' ביתך דיוות' טוב אס יהיו עניים דהכנסת אורחים עם העניים איכא תרתי לטיבות' :

בר' המרבה שיחה עם האשה וכו' אל"ל כל וכו' לרמוז מ"ש דאפילו יד ליד לא ינקה רע אפי' קבל תור' מסיני כמשה רבינו דכתיב בו מימינו אש דת למו לא ינקה מדינה של גיהנםס וכו' וז"ש וכל המרבה וכו' אפי' הוא כמשה רבינו יורש גיהנםס וז"ש לא ינקה כמולא ינקה ה' אשר ישא את שמו לשוא :

משנה ו' עשה לך רב וקנה לך חבר וכו' כ' הרע"ב דאפי' אתה דלריך לקנותו בדמים אבל ברב לא שייך לו' וקנה לך רב שה' לריך ללמד בחגס והרשב"ץ כ' לפי שה' ימלאנו בלא קנין אבל שמו אותו חבר אינו רוצה להיות חברו שזה לו כי הוא צעניו גדול ממנו לזה אמר אפילו לנייך לקנותו בזמון וכו' עיין שם ואפשר לו' בזמ"ש בש"ר ס' יתרו פ' כ"ז סימן ז' אר"ג כל הימים שאדם חבר לא איכפת לו בליבוור ואינו נענש עליו נחמנ' אדם ברשע ונטל טלית לא יאמר אדם לא איכפת ליה בליבוור אלא טורח לבור עליה אס ראה אדם עבר עבי' ואינו מוחה בידו הוא נענש עליו ורוח הקדס לווחת בני אס ערבת וכו' עשה זאת איפוא בני והנלל תן רלויך לידע מה לעשות וכו' לך התרפס בגדולים ממך והמליכס עליך וכו' וכ' מהרש"י לפי שזה דבר קשה לאדם שאחר שנעשה ראש איך יתפייס להשפיל עצמו לזה אמר שלריך לעשות ש"א

לאהבת ה' ולא לתקות גמול ולא ליראת העונש וגרעה ששמעון הדריק הזהיר על מלות עשה ועל מלות לא תעשה שיהיו לש"ס אל תהיו כעבדים וכו' ועל קיום מ"ע ויהא מורא שמים עליכס לעבור על ל"ת לא מלך ירא' העונס אלא מלך מורא שמים יראת הרוממות וכן בזוהר בראשית ד"א עמוד שני יראה דאיהו למדחל בר גס למאריה בגין דאיהו רב ושלטע וכולי ומאן דחמיל בגין עונס וכולי לא שריא עליה ההיא יראת ה' דאקרי יראת ה' לחייס אלא מאן שריא עליה ההיא יראה רעה וכולי עיין שם לכן דקדק לומר עליכס רמו דמאן דחמיל בגין עונס וכו' לא שריא עליה ההיא יראת ה' אלא יראה רעה לכן דקדק לומר עליכס רמ"ז דעיקר היראה למדחל למאריה בגין דאיהו רב ושלטע וכו' דשריא עליה ההיא יראת ה' דאקרי יראת ה' לחייס וז"ש ויהא מורא שמים עליכס יראת שמי' ההיא דחיקרי יראת ה' שהיא שורה עליכס ובזוהר בלק דף קפ"ו פתח ואמר החכס עיניו בראשו וכו' וכי באן אחר עיניו דבר גס אלא בראשו וכו' אלא קרא הכי הוא דחנן לא יהך בר גס בגילויא דרישא ארבע אמות מ"ע דשכינתא שריא על רישיה וכל חכיס עיניו ומלוי בראשו אינון בזהווא דשריא וקיימא על רישיה וכד עיניו תמון ליעדע דהווא נהורא דאדליק על רישיה אינטריך למשחא בגין דגופא דבר גס איהו פתילה ונהורא אדליק לעילא ושלמה מלכא לווח ואמר ושמן על ראשך אל יחסר דהא נהורא דבראשו אינטריך למשחא ואינון עובדין טבין וע"ד החכס עיניו בראשו וכו' וכתב הרמ"ז וז"ל ואינון עובדי' טבאן שהס נקראים כ"ר מלות שהס מלות עשה ומל"ת סוד חו"ג ומ' כי שס נר עיקרו ניר כמ"ס בס' השרשי' וכמס"ה במשלי ניר רשעים ידעך וכולי שרגא דרשיעיא וכן כי אתה נרי ה' מלא ביו"ד וניר גי' י"פ הוי"ה סוד חו"ג שהס מ"ע ומל"ת וחכמה ח"ת כ"ף מ"ס ה"י גי' תרי"ג וע"ד חכס עיניו בראשו לקיים ולהאיר האור שעל ראשו וכו' וכל מעשיהם הם בתרי"ג מלות סוד חו"ג שהס ב' פעמים עי"ן גי' ניר' באופן שצטני עיניו מאיר אור ה' היא השכינה שכל עלמה אור הגבורות ממותקות בחסדים עכ"ל וגראה דהיינו כמ"ס הרב במשנה על ג' דברים העולם עומד על התורה וכו' רחל הנקראת עולם עומד על התורה דהיינו מה שנגלה מיסוד דאבא הנקרא תורה על שס שכבר יאל זה היסוד מיסוד דאימא לכן הזהיר כאן לקיים מ"ע לש"ס ולא יעבור על מל"ת מלך יראת שמים ויהא מורא שמים עליכס ההיא דחיקרי יראת ה' שורה עליכס דתרי"ג מלות סוד חו"ג מדליק הנר שעל ראשו היא השכינה ויש לרמוז כי שכינה ש"ן כ"ף יו"ד נו"ן ה"י גימטר' יר"א שמו"ס ול"ת סוד חו"ג מתחלאת השכינה באור הג' ממותקות בחסדים ושורה על ראש יר"א שמו"ס גי' שכינה במילוי וזו ושמן על ראשך אל יחסר וגראה שמן הס' יסוד דאבא הנקרא תורה ואס לא היה אור היסוד דאבא שמאיר לחסדים ומוליאו לחוץ לא היו יולאים וז"ס ה' בחכמה יסד ארך דעיקר יסודו אלא מאבא והיא עלמה נקראת תורה כמ"ס הן יראת ה' שהיא רחל היא חכמה יראת גי' תורה שהיא חכמה עלמה כמ"ס הרב במשנה על ג' דברים העולם עומד על התורה וכו' עיין שם וכן בזוהר מלורע דכ"ג ע"ב אמאי חיקרי תורה בגין דאורי וגלי מה דהוה סתים דלא אחיידע וכו' ובר"מ פ' לו ז"ל מאן דאתעסק באורייתא ובפקודי' אית ליה עול מלכות שמים דאיהי ה' בתראה וכולי וכד יתיישבת נחתת בינה דאיהי יה"ץ על ה' דאיהי מלכות שמים וכו' ואחמר בזמשריין דסמאל' ונחס וראו כל עמי הארץ כי

חידושים על מסכת אבות פרק ראשון ופרק שני

בזהר חרומה דף קנ"ז ובזהר בהעלותך דף קנ"ב ע"ש
ו"ש לא מלאתי לגוף טוב היא מלכות משתיקה כי אורות
דאימא המגולים מהחזה ולמטה הנק' שתיקה הולאו האורו'
וגעשה פרלוק רחל עקרת הבית בהארה גדולה וגלויה
משא"כ לאה שהיא דינים להיות מאורות מוכסים:

משנה י"ח על ג' דברים העולם קיים על הדיון
ועל האמת ועל השלום וכו' ופירש

מהר"א דשלשה אלה מזוקי ארץ גורמים השראת שכניה
בישראל הדין שנאמר אלהים נלב בעדת אל וכו' האמת
שנאמ' עיני בגאמני ארץ לשבת עמדי וכו' השלום דאין
השכינה שורה אלא כשהם באחדות שנאמר והוא באחד
וכו' ובש"ר פ' תרומה וז"ל ויקחו לי תרומה הה"ד כי
לקח טוב נחתי לכם וכו' יש לך מקח שמי שמכרו נמכר
עמו אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כ"י נמכרתי
עמה שנאמ' ויקחו לי תרומה משל למלך שהיתה לו בת
יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה בקש לילך לו ולאחרו
וליעול לאשתו א"ל בתי שנחתי לך יחידה היא לפרוש ממנה
איני יכול לומר אל טעלה איני יכול לפי שהיא אשתך אלא
זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון א' עשה
לי שאדור אללכם שאיני יכול להניח את בתי כך אמר
הקב"ה לישראל נחתי לכם את התורה לפרוש ממנה איני
יכול וכו' בית א' עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי
מקדש וכו' עכ"ל הרי דע"י התורה שכניה שורה בישראל
ובזה אפשר מ"ש בש"ר פ' משפטים ועז מלך משפט אהב
אמר משה לישראל הרי נתן לכם הקב"ה תורתו אם אין
אחס עושים דינים הרי הוא נועל את תורתו שלא נתן
לכם הקב"ה את תורתו אלא על מנת שתעשו את הדינים
וכו' דמוסר דאם אין ישראל עושים הדין שכניה מסתלקת
והוא נועל את תורתו דא"א לפרוש ממנה כבת יחידה
חמדה גנוזה שמשתעשע בה וכן אמרו בש"ר פ' משפטי'
סימן ק' וז"ל הכר פנים במשפט לא טוב מאי לא טוב
אלא בשעה שהדין יושב ודן באמת כ"י מניח הקב"ה שמו
השמים ומשרה שכניו בלדו שנאמ' וכו' והיה ה' עם
השופט וכיון שרואה אותו שהוא נושא פנים כ"י מוסלק
שכניו ועולה לשמים והמלאכים אומרים לו רבין העולם
מה יש לך והוא א"ל ראיני את הדין שהוא נושא פנים
וכו' עיין שם הרי דע"י הדין יש השראת השכינה ואם
אין עושים דין ונושאים פנים הקב"ה מוסלק שכניו ואם
כן נועל את תורתו:

פרק שני

משנה א' כל שהיא תפארת לעושה וכו' כי הרב
מדרש שמואל בשם הר"מ לבית מאיר כל
שהיא תפארת לעושה הקב"ה שהוא פעל ועשה כל דבר
והכוונה שיהיה טוב לשמים ולבריות עיין שם וגראה ע"פ
מ"ש בפרק קמא דקידושין תנן אלו דברים שאדם עושה
אותם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקצין קיימת לו לעולם
הבא כבוד או"א וג"ח וכו' בכבוד אב ואם כתיב למען
יארבוך ימך ולמען ייטב לך בג"ח כתיב רודף לדקה
וחסד ימלא חיים לדקה וכבוד ובהבאת שלום כתיב בקש
שלום ורדפהו ואר"א אחיא רדיפה רדיפה וכו' בת"ת כ'
כי היא חייך ואורך ימך בשילוח הקן נמי כתיב למען
ייטב לך והארכת ימים וכו' א"ר כתיב אמרו לדיק כי
טוב כי פרי מעלליהם יאכלו וכו' יש לדיק טוב ולדיק
שאינו טוב אלא טוב לשמים ולבריות זהו לדיק טוב טוב
לשמים ורע לבריות זהו לדיק שאינו טוב וכו' עיין שם
ו"ש

שא"א אלא בזה עיין שם ולזה אמר עשה לך רב אע"פ
שאתה היית לראש והדבר קשה להשפיל עצמך עשה לך
רב כמשה עשה זאת וכו' וקנה לך חבר שלא תמנה
לראש כמוך כדמשמע במדרש:

משנה ט"ו אמור מעט ועשה הרבה וכו' והוי מקבל
אה כל האדם בסדר פנים יפות וכו' ופירש

א"ל במ"ש צפ' צ"מ מועשה בגוי אחד שבה לפני שמאי
א"ל גיירני על מנת שהלמדני כל התורה כולה על רגל
אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גיירו א"ל
דעלך בני לחברך לא העביר זהו כל התורה ואיך זיל
גמור וכו' עיין שם ברש"י ואפ"ש ששמאי אחר ששמע מה
עשה הלל קבלה ו"ש הכא והוי מקבל את כל האדם
בסדר פנים יפות אפי' גוי לגיירו וללמדו תורה אמור מעט
וכו' כמו שעשה הלל:

שבואי אמר עשה תורתך קבע וכו' כתב הרע"ב
מ"ך עשה תורתך קבע שלא תחמיר לעלמך

והקל לאחרים או תחמיר לאחרים ותקל לעלמך אלא תהא
תורתך קבע כמו לאחרים וכן כתב הרשב"ץ ע"ש ובש"ר
פ' כ"ה סימן י"ב אמרינן לחמו ניהן מימיו גאמנים זה
הקב"ה שמפקיד לבני תורה אל תהא אוסר לאחר' ומתיר
לעלמך אלא יהיו יולאים משיך גאמנים כהם שילאו מפי
משה וכו' וכתב מהרש"י לחמו ומימיו רמו לתורה וכו' ופירש
לא תהא אוסר לאחרים וכו' אפילו דבר שיש בו טעם
להחמיר לא תאסור לאחרים להראות עלמך חסיד ותתיר
לעלמך אבל איפכא ש"ד שיוכל אדם להחמיר על עצמו
אע"פ שמתיר לאחרים כגון שאינו אוכל מצהמה שהורה
בה חכם וכו' עיין שם וז"ל משום דאמר' ביבמות דו"ד
דב"ש עשו כדבריהם עיין שם בתוספו' ו"ש שמאי עשה
תורתך קבע אפי' פלגי עליך עשה תורתך:

משנה י"ז ולא מלאתי לגוף טוב משתיקה וכו' כי
המפרש' לפי הסוד שכ' הרב גבי סיג

לחכמה שתיקה שנוע כי יסוד דאבא גנוו תוך יסוד דאימא
הנקראת שדי שבמילוי"ו ש"ן דל"ת יו"ד עם הכולל גי'
שתיקה והוא הסיג ליסוד דאבא ומיסוד אימא ולמטה
מהגלה יסוד דאבא ובהיות אבא תוך יסוד אימא יש שם
קולות מים רבים מתחת רבוי האורות העומדי' שם במקו'
לר והם נושמיים שם קולות זה עם זה וכלאחס לחון
ינחו מקול ובהקיס וז"ל השתיקה מורה על גילוי והשגת
החכמה וכו' ועוד כת' דכשהאורות שהומים תוך יסוד
אימא לא יש הועלת לו"א מאותם האורות אבל כשהתגלים
מיסוד אימא ומהפשים בגוף לא יש הארה גדולה לו"א
ועי"כ יולאים מולד פניו ומהחזה ולמטה ג' פרלופי' ולאחריו
יולאה רחל וכו' וז"ש לא מלאתי לגוף טוב שהוא ז"א
הנקראת גוף האליליות אלא שתיקה אלא שתיקה יסוד אימא
הנקראת שדי במילוי"ו גי' שתיקה שנתגלים האורות משם
במקו' רחב דאין שם קולות ע"כ ועוד א"ל שכ' הרב כי
יסוד דאבא בהתפעלו עד החזה היו אורות החו"ג שבו
מוכסים בשני לבושים לבוש יסוד דאבא ולבוש יסוד דאימא
ומהחזה ולמטה היו אורות שבו מוכסי' בלבוס אחד בלבד
והוא היסוד דאבא משא"כ באורות דאימא כי אורות
העליונו' שלה עד החזה היו מוכסי' בלבוס אחד הוא היסוד
דאימא ומן החזה ולמטה היו מגולים לגמרי בלא לבוש
כלל לכן אורות דאימא המוכסים בלבוס אחד בלבד הולאו
הארהם לאחר' ז"א נעשו פרלוק לאה אלא שהיא דינים
להיות מאורות מוכסים ואורותיה המגולים לגמרי הולאו
הארהם ועשו פרלוק רחל עקרת הבית בהארה גדולה וגלויה
באחורי ז"א מהחזה ולמטה וכו' והמ' נקראת גוף כמ"ש

וכו' וזמן שאדם קורא וכו' ואין דיבורו נחת עם הבריו' וכו' מה הבריות אומרות עליו חיי לפ' שלמד תורה וכו' וא"כ דרך ארץ הוא העיקר ולכן יפה תורה עם ד"א : **משנה ד'** אל תאמין בעלמך עד יום מותך וכו' דיבורו שלמי צפ' קמא דשבת מעשה בחסיד

אחד שהיה יושב ושונה אל תאמין בעלמך עד יום מותך כגון חני אחת חדא רוחא ונסיתיה ושרי תבי ביה אמרה ליה לא תלוף רוח חנא חזול ואישתהו להבדך וכ' מהרש"י לפי שהיה בטוח בעלמו שלא ישלבו בו היתה"ר אמר שאין לשנות עד יום מותך אלא עד יום זקנותך מאחר שהוקין יש להאמין בעלמו שלא יחטא כמוהו שהוא בטוח שלא יחטא בזה רוח אחת ונעשה כחשה יפה וקפץ ילרו עליו ותבעה ושוב התחיל להתררט ולחזור בו מחטאתו ואמרה לו לא תלעזר כי רוח חני ולהוכיחך עשיתי לך והבזה עלמך להבדך וכו' עיין שם ואף על גב דאמרי' ביזמא מ"ד רגלי חסידיו ישמור כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב חניו חוטא היינו שם' שומרו ומשיעו שלא יחטא אבל לא יסמוך על זה ויאמן :

משנה ה' ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש וכו' כתב הרע"ב לישב בראש ולהורות

הוראות עיין שם וא"ל צמ"ש דהגובר על ילרו מיקרי איש כמ"ש בזהר צפ' ויקחו לי תרומה מאת כל איש וכו' וכן אמרו צפ' אשרי האיש וכו' מי שמתגבר על ילרו כאיש עיין שם וכן נכח כתוב איש לדיק בדורותיו ודרשו לשבח דאפילו בדור רשעים היה לדיק וכל שכן אלו היה בדור לדיקים היה לדיק ביותר עיין שם וכן יעקב אמר עם לבן גרתי ותרי"ג מלות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים וכו' ובמקום שאין אנשים לדיקים השתדל להיות איש גבור על ילרך ולא תלמוד ממעשיהם :

משנה ח' אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעלמך כי לכך נולדת פי' המפרש' אל

תחזיק טובה לעלמך לך לבדך ולא תרצה ללמדה לאחר' רק יפולו מעיינותיך חולה כי לכך נולדת ללמוד וללמד חייב אתה ללמדה לאחרים עיין שם ואפשר דזהו כוונת הכתוב לחמו נתן מימיו נאמנים ובש"ר פ' כ"ה סי' י"ב אמרו הקב"ה מלוא לבני תורה אל יהא אומר על מה שלא שמע שמעתי ולא יהא אוסר לאחריו ומתיר לעלמו אלא יהיו יולאים מפוך נאמנים כשם שילאו מפי משה וכו' ופי' מהרש"י לחמו ומימיו רמוז לתורה שנקר' לחם שנאמ' לבו לחמו בלחמי הוי כל אמא לבו למים ולא יהא אוסר לאחריו וכו' אפי' דבר שיש בו טעם להחמיר לא יאסור לאחריו להראות עלמו חסיד ומתיר לעלמו וכו' אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעלמך לך לבדך שתתיר לעלמך ותאסור לאחריו :

משנה ט' חזוהו דרך טובה וכו' בר"פ רבי אומר חזוהו דרך ישרה וכו' כ' מדרש שמואל

כי דבר עם הבחור בזמן בחרותו שעדיין לא בחר לעלמו בחזוהו דרך ילך ועדיין לא עלה עליו עול התורה והמלות ואם יתגלו ענה בפעם אחת שיחזיק בקלה אחרון לעבוד את ה' מאהבה ולשמה פשיט' שתכבד העבודה הזאת עליו ולא ישמע וכו' ולכן אמר שיבור וגם נקט ישרה לפי שיש הפרש בין ישרה לטובה ובין עקומה לרעה לפי שבין טובה לרעה המלא חלוקה אחרת אמעית שאינה לא טובה ולא רעה שד"מ בענין המאכלים שיש מאכלי' טובי' עד מאד ומייפים את הגוף ומחזיקים אותו ויש אחרים מוזיקים וממיתין את האדם כמו כס המות ותבירו ויש אחרים בינונים אשר לא יועילו ולא ייקרו אבל בין ישרה לעקומה

ו"ש חזוהו דרך ישרה וכו' וכו' דרך לבון נקבה דכתיב והודעת להם את הדרך ולכו בה כל שהיא תפארת לעושיה דהיינו הקב"ה שששה החורה דהוי נקבה דכתיב תורת ה' תמימה וכו' ולו"א חזוהו דרך מדרכי החורה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם טוב לשמ' וטוב לבריות כגון כבוד או"א שאוכל פירותיהם בעולם הזה והקדן קיימת לו לעולם הבא ואם כן ס"ד שלא יוהר במלוא קלה כמו שילוח הקן שהיא מלוא קלה שאין בה חסרון כים כדתנן בסוף חולין ומה אם מלוא קלה כחיסר אמרה תורה למען ייטב לך וכו' הוי זהיר במלוא קלה כבחמורה וכו' והרשב"ך כתב שיש גורס' כל שהיא תפארת לעושיה תפארת לו מן האדם ופי' עושהו על הקב"ה דכתיב אם מעושהו יענה גבר כלומ' שיבור לו דרך שהיה תפארת וכבוד להקב"ה ובזה תהיה תפארת' לו מן הבריות וכן גי' הר"י בן גיאת וכו' ע"ש וגרסא דהיינו דתניא צפ' בתרא דיומא ואהבת את ה' אלהיך שהיא שם שמים מתאהב על ידך שהיא אדם קורא ושונה ומשמע ת"ח ודבורו נחת עם הבריות וכו' מה הבריות אומרים עליו אשרי פל' שלמד תורה וכו' ועליו הכתוב אומ' ויאמ' לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפא' וכו' עיין שם וכו' חזוהו דרך וכו' כל שהיא תפארת לעושהו שהקב"ה מתפאר ומתעלה על ידך כמו אשר בך אתפארת וג"כ תפארת לו מן האדם שהבריות אומרים עליו אשרי פ' וכו' וא"ל תפארת לו על עושהו שיש לעושהו תפארת' מן האדם שהיא שם שמים מתאהב על ידו ועוד א"ל לפמ"ש במכילתא והישר בעיניו תעשה זה משא ומתן מלמד שכל הנושא ונותן באמונה רוח הבריות נחה הימנו ומעלי' עליו באלו קיים כל התורה ע"ש וזהו חזוהו דרך ישרה וכו' כל שהיא תפארת לעושיה שהוא הקב"ה ותפארת לו מן האדם שהיא מו"מ באמונה וכו' דרך ישרה וכו' דכתיב והישר בעיניו תעשה :

דע מה למעלה מונך עין רואה וכו' אפי' ע"פ מ"ש בזהר פרשת בלק דקפ"ו צפ' החכם עינו בראשו

וכו' וכו' זכאן אחר עיניו דבר נש אלא בראשו וכו' דשיבתא שריא על רישיה וכו' לינדע דההוא נהורא דאדליק על רישיה חילעריך למשחא ושלמה לויח ואמר ושמן על ראשך אל יחסר דהא נהורא דבראשו חילע' למשחא וחיון עובדין עבין וע"ד חכם עינו בראשו ולא באתר אחרת וכו' עיין שם וכו' דע מה למעלה מונך הנר שעל ראשך שהוא לריך לשמן מלוא וכו' לכן הוי זהיר במלוא קלה ואפשר ש"ך יכ"ה שם אדכ"י דע"י מלות ומע"ט מתמתקת ומתקנת ואם לאו י"ש ש"ך דינין וזה רמז מה למעלה מונך גי' ש"ך לכן הוי זהיר במלוא וכו' עין רואה רמז לעינא עילאה עין אחת דכולה ימינא עינא דאשגחותא דתשגת עלך :

עין רואה וכו' אפשר לרמוז כי סוד העינים הם ע"ב ק"ל גי' ר"ב ועם עשר אותיות הם גימט' רי"ב

וזהו עין רואה גימט' רי"ב ואוזן שומעת כמ"ש בחד"ר נשא דבשמיעה אתכליל בינה שמע כלומ' הדין וכו' וזהו חזון שומעת בינה שלא יאמר דבר דמשמע לתרי אנפי :

משנה ב' יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ וכו' כ"ל דפי' דרך ארץ הוינו משאו ומתנו

נחת עם הבריות כמ"ש הרמב"ם והרע"ב בסוף פ"ק דקידושין במשנה כל שאינו במקרא ובמשנה וכו' א ואמרי' בפרק בתרא דיומא ואהבת את ה' וכו' שהיא אדם קורא וכו' ודיבורו נחת עם הבריות ומשאו ומתנו בשוק נאה באמונה מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה

חידושים על מסכת אבות פרק שני

נתן מתנה בריא לבנו ואחריו לפ' יש לה הפסק כמבואר בח"מ סי' רמ"ח עיין שם א"ס כן לפי שישאל האם בנינים יכולים להפסיק ולהעביר תורה מהם אבל הא' דלא תהוי מאעצורי אחסנתא אפי' מצרית בישא לברא טבא מוכח בפ' נערה דאפי' במתנת בריא איתיהוכן מוכח מדברי הרא"ם בפ' חיי שרה גבי מתנת א"ל ליתחך עיין שם ודלא כה' כנה"ג ח"מ סימן רפ"ב שכ' דה"ד בל' ירושה ובשעת מיתה וכו' עיין שם וז"ל התקן עלמך ללמוד דהיינו שיקטע עלמו ביראת ה' דא"ס אין לו יראה חכמתו מסתלקת ממונו שאינה ירושה לך דאף על גב דהתורה היא ירושה ה"ד לכללות ישראל כמ"ס מורשה קהלת יעקב שלא עשה כן לכל גוי אבל ליחיד אינה ירושה ויכול להעבירה מזה וליתנה לזה דליכא משום מעצורי אחסנתא וז"ל ש' שאינה ירושה לך :

והתקן עלמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכו' בפ' הפועלי' אר"י כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח וכן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסק' מורעו לעולם שנאמ' ואני זאת בריתי לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם תורה מנחמת על אכסניא שלה וכו' וכ' ה' תורת חיים תורה מנחמת וכו' נראה לפי שנאמר בפ' ואתחנן את הדברים האלה דבר ה' וגו' קול גדול ולא יסף ואיכא מ"ד לא פסק שקולו קיים לעולם וזה תימא למנ"מ קול מתן תורה קיים לעולם ונראה לפי שבמתן תורה יל' השפע מאתו יתברך והשפיע על הר סיני כל התורה שבכתב ובשפ"פ מדרש ואגדה הכל נאמר למשה מסיני ואותו השפע קיים לעולם וכל ת"ח העוסק בתורה לש"ס השפע הוא מחזור עליו ונח עליו וזוכה לחדש חידושי תורה ע"י אותו השפע שהוא כדמות רוח הקדש וכו' והיינו דכתיב קול גדול ולא יסף קול שפע מתן תורה לא פסק עד היום וקיים לעולם והיינו דאמר' מכתבן ואילך תורה מנחמת על אכסניא שלה רמז לקול שפע ההוא שאינו חל אלא במקום שת"ח מנזייר שם וכשהוא ת"ח ובנו ובן בנו שלשתן קיימים קול שפע ההוא מחזור עליהם כהדמ' המחזור על אכסניא שלו ואינו פוסק מהם לעולם וכו' ונראה דלכך יסדו בחתימת ברכת התורה בא"י נתן התורה ולא תקנו לומר נתן התורה כמו בפתיחת הברכה ההיא רמזו שעוד היום הוא נתן התורה והוא קול השפע ממונו יתברך למי שעוסק בו והיינו דכתיב מגיד דבריו ליעקב ולא כתיב הגיד וכו' עכ"ל ויש לרמוז קול גדול גימ'ל דל"ת וי"ז למ"ד גי' תרי"ג מלות ולא יסף ונראה דזהו דאמרין בברכת התורה בשכר הערב נא ה' אלהינו וכו' ונהיה אכנתו ולא אלא וכו' וכו' ר"ל אנו ובנינו ובני בנינו ג' דורות כולנו כאחד קיימים יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה דשוב אין התורה פוסקת מורעו לעולם וא"ל הערב נא וכו' ר"ל ערבות שיהא ערב לנו בכך :

משנה י"ג אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום וכו' אפשר לרמוז מ"ס הרב בכוננת התפלה דכריעה א' היא כבוד מ"ז שהוא המילוי דהויה דידו"ן אשר בחכמה שהם ב' אותיות י"ה מן אהי"ה במילוי יודו"ן וב' אותיות אחרונות בשם הויה פשוטה ובכריעה ב' הם ב' אותיות א"ה הראשונות של אהי"ה במילוי יודו"ן וב' אותיות הא' י"ה של הויה פשוט' וכו' הם בגי' ק"מ שהוא בגי' המילוי של שם אהי"ה דידו"ן וכו' וא"ס התכר ב' המילואים שבשני הכריעות שהם מ"ו וק"ס יהיו אותיות מקום וז"ל כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעורו כי

לעקומה לא תמלא חלוקה צניעה כי מקל א' הם א"ס הוא ישר לא יקרא ישר לכן כשנתן עלה לבחור לבדור דרך ישרה בלא תהיה עקומה כי א' אפשר להמשיכו מתחלה הדרך הטובה שהיא דרך לא רעה ולא בינונית לכן ראה להדריכו בקל הקל תחלה וכו' ועתה ריב"ז ראה לידע הדרך הטובה שהיא יותר מן הבינונית ולא אמר שיבור לפי שהוא מדבר עם מי שכבר בירר והרי הוא הוא הולך בדרך ישרה ורעה להודיעו הדרך הטובה שידבק בה וכו' עיין שם וז"ל לפי שאמרו בספריו והביאו רש"י בפ' ראה בפ' כי תעשה הישר והטוב וכו' הטוב בעיני ה' והישר בעיני אדם וכו' עיין שם בהרא"ם וא"ס כן אפשר דר' אמר איזהו דרך ישרה שבין אדם לחבירו כל וכו' ותפארת לו מן האדם שהיא ישרה בעיני אדם וריב"ז אמר איזהו דרך טובה בעיני ה' שידבק בה וכו' :

אחד הלוא מן האדם כלוה מן המקום ברוך הוא וכו' כ' הרשב"ן וז"ל ועד"ה שם בן ד' אותיות עולה קפ"ו כי עשרה פעמים עשרה עולה מאה ותמשה פעמי' חמשה עולה כ"ה הרי קכ"ה וששה פעמים ששה הרי קס"ח ותמשה פעמים חמשה הרי כ"ה הם קפ"ו כמו מקו"ם וכן קו"ף בשלמות וע"כ אמרו בפ' הצונה ק' קדוש כונה שם להקב"ה לפי שעולה בשלימותו כענין שם בן ד' אותיות וזה המוספר יהיה בו ו' פעמים א"ל כלומר שהוא אל בשש קלוות מעלה ומטה וד' רוחות וכו' וזה אשר מי אל בשמים ובארץ ולזה נקרא מקום עולמו ומ"ס המקום ברוך הוא לפי שתקף שאנו מזכירים שמו של הקב"ה אנו חייבים לברכו וכו' עיין שם ואפ"ל לפת"ש הרב גבי המקום ימלא חסרוך וכו' דכל הטוב והשפע בא מוד חו"ב שם ע"ב דידו"ן מלאו עולה מ"ז ושם אהי"ה דידו"ן קס"ח תסיר אהי"ה פשוט ישר המילוי ק"ס הרי שני מילואים אלו כמנין מקום וזהו המקו' ימלא חסרוך ר"ל ממילוי השם מקו' בא אל האדם מילוי חסרונו לכן אמרו המקום וכו' עיין שם וז"ל כלוה מן המקום לפי שמשם זה בא אל האדם מילוי חסרונו וזה ליה ממונו הוי כלוה מן המקום שנאמר לזה רשע ולא ישלם ולדיק חנין ונתן וא"ס כן הוי כלוה מן המקום ברוך הוא מקום הברכות והשפע :

משנה י"ב והתקן עלמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכו' וז"ל כמ"ס בש"ה סדר תרומה פ' ל"ג תורה ליה לנו משה מורשה אל תיקרי מורשה אלא ירושה ירושה היא לת"ה דאפי' פי' ממנה כשחזור ולמוד מיד תורת לו כיון שהיא ירושה וכו' עיין שם וז"ל התקן עלמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך קודם שתלמוד אבל אחר שלומדת ירושה היא לך א"ל משום דכתיב תורה ליה לנו משה מורשה וכו' וכחצ' ה' בינה לעתים דרוש מ"ב משום דקו"ל דהטות נכסים לבנו ואחריו לפ' כיון שה' ראוי ליורשו אין לשני כלום דירושה אין לה הפסק ולז"ל דהתורה לבני ישראל אינה בתורה מתנה שתוכל ליעסק מהם דהא ירושה היא להם שאין לה הפסק ולכן נקראו ישראל בני בני צבורי ישראל בנינים אה"ס וכו' שלא להעביר ירושה אפי' מצרית בישא לברא טבא עיין שם ואפשר שזהו שאמר התנא חביבין ישראל שנקראו בנינים למקום וכו' חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה וכו' דמנה שקראם בנינים הורה חיבתו שניתן להם כלי חמדה להם דוקא דא"ל להעבירה מהם דירושה אין לה הפסק מיהו דין דנכסי לך ואחריו לפ' היינו דוקא במתנת שכ"מ דמתנה ליורש הרי הוא ירושה ואין לה הפסק אבל א"ס

הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך וכולי אפשר לומר לפי מאי דקיימא לן האומר לחבירו ליתן לו מתנה ולא נתן הרי זה מחוסרי אמנה בזה דברים אמורים במתנה מועטת משום דסמכא דעתיה של מקבל כשהבטיחו אבל במתנה מרובה אין בו משום מחוסרי אמנה דאמר' צפ' הוהב האומר לחבירו מתנה אני נתן לך מותר לחזור בו וה"מ מתנה מרובה אבל במתנה מועטת אסור לחזור בו ומוכח שם דאפי' היא מתנה מרובה לגבי המקבל כל שהיא מועטת לגבי הנותן הוי מחוסר אמנה משום דהוי סמכא דעתיה של המקבל דאמר' ישראל שאמר לכן לוי כור מעשר יש לי בידו בן לוי רשאי לעשותו תרומה על מקום אחר אח"כ ל"מ למהדר משום הכי רשאי וכולי ופירש"י שיש לו לסמוך על מ"ש שארית ישראל לא יעשו עולה והא מתנה מועטת היא שאין לישראל לא במעשר זה אלא טובת הנאה וכולי עיין שם הרי אף על גב דגבי בן לוי מתנה מרובה היא כיון דגבי ישראל מתנה מועטת היא אסור לחזור גם מובאר בדברי הפוסקים דהכל לפי מה שהוא אדם דאם הוא אמור הוי מתנה מועטת לגביו עיין שם וכ' הרא"ש בתשו' כלל ק"ב דה"ד בדבר שצ"ל לעולם ודבר שיש בו ממש דשייך ביה קנין גמור ולכך בדברים יש בהם משום מחוסר אמנה אבל בדבר דלא שייך ביה קנין אין בו משום מחוסר אמנה עיין שם וז"ל גוהנין לך שכר הרבה בתורה מתנה ונאמן בעל מלאכתך וכו' ולא תאמר במתנה מרובה מותר לחזור בו אלא נאמן וכולי ודע שמתן שכתן של לדיקים לעת"ל ואם כן בדשלב"ל אפילו מתנה מועטת אין בו משום מחוסרי אמנה עם כ"ו אני מבטיחך שגאמן בעל מלאכתך וכו' דלא איש אל ויכזב וכו' והשכר לפון לעו"ב וזש"ה מה רב טובך אשר לפנת וכו' כלומר מה רב טובך שמתנה מרובה אשר לפנת וכו' ואם כן בדבר שלב"ל דלא שייך קנין מותר לחזור בו לדיכא משום מחוסר אמנה ועכ"ז פעלת לחוסים כך כיון שבטוח' הם וסמכא דעתיהו בכך נגד הפך בני אדם שהמקבל לא סמכא דעתיה ומה"ט מותר הנותן לחזור ואפשר שז"ל המטנה צפ"ד אם עמלת בתורה הרבה יש לו שכר הרבה ליתן לך דהול"ל יתן לך שכר הרבה מאי יש וכו' והמפ' כתבו רמז שהשכר לפון לדיקים לעת"ל כמנין י"ש עולמות כמ"ש להנחיל אהבי יש וכו' וז"ל יש לו שכר וכו' עיין שם ולפי האומר א"ל משום דמתנה מרובה לא סמכא דעתיה דמקבל וליכא משום מחוסר אמנה לז"א יש לו וכולי דהכל לפי מה שהוא וכיון דלגבי הנותן הוי מתנה מועטת אסור לחזור בו וז"ל יש לו שכר הרבה ליתן לך דלגבי הקב"ה הוי מתנה מועטת :

משנה י"ד ודע לפני מי אתה עמל ונאמן הוא בעל מלאכתך וכו' א"ל כי נאמר כל עמל אדם לפיהו ואמרו כל מה שעורר תורה ומצות הלוואי שיהא כנגד פיהו שמוציא הרוח צפיו ואוכל ושותה עיין שם וז"ל ודע לפני מי אתה עמל שבראך ויפח צאפיו נשמת חיים ואם כן כל מה שאתה עמל וסקוד ללמוד תורה חסגי כנגד פיהו ואם כן ס"ד אינו חייב ליתן לו שכר לז"א ונאמן בעל מלאכתך שישלם שכר פעולתך אף על גב דמן הדין אינו חייב נאמן הוא וכו' ועוד שנאמר מי הקדימני ואשלם מי עשה וכו' והוה ודע לפני מי אתה עמל וכולי והוה לפני וכולי כלומ' שאין אתה קודם אליו דמי הקדימני וכו' ואם כן אינו חייב ליתן שכר מן הדין לז"א ונאמן הוא בעל מלאכתך נק' מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך :

ולפי הסוד ודע לפני מי אתה עמל אתה עמל גי' תקמ"ו אהי"ה פעמים הוי"ה גי' תקמ"ו והרב בימוד פ' חמרתו אשמרה דרכי וכו' אשמרה גי' תקמ"ו מ"ו מילוי הוי"ה דיודין שהוא ע"ב וק"ת מילואים אה"ה דיודין דאחוריים וכו' ר"ל דמילוי אהי"ה דיודין דאחוריי גי' תקמ"ד תסיר מ"ד שהוא רבוע הפשוט ישאר ת"ק כמ"ש בסוד ק"ש שעל המטה ע"ש וזה לפני מי הבינה נקראת מי לפני האחוריים דת"ק :

ועוד אפשר לומר לפני מי וכו' שכ' הרב גבי המקום ימלא חסרוך וכו' שכל הטוב והשפע בא מלך חו"ב שם ע"ב דיודין מולאו מ"ו ושם אהי"ה דיודין קס"א תסיר אהי"ה פשוט ישאר המילוי ק"ס הרי שני מילואים אלו כמנין מקו"ס והוה המקום ימלא חסרוך ר"ל ממילוי דשם מקום בא אל האדם מילוי חסרונו לכן אמרו המקום וכו' וזה רמז ודע לפני מי וכו' כמ"ש הרב גבי ודע לפני מי אתה מחפלה וכולי כי מ"י היא אימא וקודם מי הוא אבא ומשם נמשך ההשפעה עיין שם והוה ודע לפני מי וכולי מקום השפע אתה עמל גי' תקמ"ו :

ועוד א"ל מ"י אתה עמל גי' תקל"ו והם מ"ש הרב צפ' אשר החזקתיך מקלות הארץ וכולי כי שם אהי"ה צמילוי יודין ובמילוי אלפ"ן ובמילוי ההי"ן ארבעתן גי' קלות שהם ד' שמות אהי"ה דמילוי ע"ס מ"ב מתפשטין צ"ל קלות דהיינו תקל"ו ויסוד מלא יו"ד סמ"ך וי"ז דל"ת עולה תקל"ו וכן ו' פעמים יהי"ה אר"י ע"ש וזה רמז לפני מי אתה עמל גימטריא קלות שהם המוח' שבדעת :

ע"ז המקום יכול האדם לעלות את תפלתו עד מקום שירצה למעלה ומדע כי התפלה היא צניחה המ' הנק' תפלה היא העולה למעלה ע"י ב' המילואים הנז' נעשה שם יהי"ה א' שהוא גי' מקום ולר"ך שכתבין כי משני מילואים הנז' נעשה שם יהי"ה א' שהוא בני' מקום ע"י הכאה צאופן זה יפ"י הפ"ה ופ"ו הפ"ה הכל בני' מקום כי ע"י הארת ב' המילואים הנז' מ"ו וק"ס מתרבים הכחות הארות של ז"א יהי"ה זה צוה ונגדלים ומתרבי' האורות לשיעור מספר מקו' וכו' עש"ב וז"ל אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנוני' והיא העולה למעלה למקום לפני המקום ב' מילואים ע"ב וקס"א שהם אותיות מקום וכבר כ' הרב שכל הטוב והשפע בא אל האדם מב' מילואים אלו דע"ב קס"א מ"ו ק"ס שהם אותיות מקום וז"ל המקום ימלא חסרוך וכולי ע"ש וז"ל אלא רחמיו ותחנוני' לפני המקו' שהם מ"ו וק"ס שהרחמיו והתחנונים נמשך מהם :

משנה י"ד ודע לפני מי אתה עמל ונאמן הוא בעל מלאכתך וכו' א"ל כי נאמר כל עמל אדם לפיהו ואמרו כל מה שעורר תורה ומצות הלוואי שיהא כנגד פיהו שמוציא הרוח צפיו ואוכל ושותה עיין שם וז"ל ודע לפני מי אתה עמל שבראך ויפח צאפיו נשמת חיים ואם כן כל מה שאתה עמל וסקוד ללמוד תורה חסגי כנגד פיהו ואם כן ס"ד אינו חייב ליתן לו שכר לז"א ונאמן בעל מלאכתך שישלם שכר פעולתך אף על גב דמן הדין אינו חייב נאמן הוא וכו' ועוד שנאמר מי הקדימני ואשלם מי עשה וכו' והוה ודע לפני מי אתה עמל וכולי והוה לפני וכולי כלומ' שאין אתה קודם אליו דמי הקדימני וכו' ואם כן אינו חייב ליתן שכר מן הדין לז"א ונאמן הוא בעל מלאכתך נק' מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך :

ולפי הסוד ודע לפני מי אתה עמל אתה עמל גי' תקמ"ו אהי"ה פעמים הוי"ה גי' תקמ"ו והרב בימוד פ' חמרתו אשמרה דרכי וכו' אשמרה גי' תקמ"ו מ"ו מילוי הוי"ה דיודין שהוא ע"ב וק"ת מילואים אה"ה דיודין דאחוריים וכו' ר"ל דמילוי אהי"ה דיודין דאחוריי גי' תקמ"ד תסיר מ"ד שהוא רבוע הפשוט ישאר ת"ק כמ"ש בסוד ק"ש שעל המטה ע"ש וזה לפני מי הבינה נקראת מי לפני האחוריים דת"ק :

ועוד אפשר לומר לפני מי וכו' שכ' הרב גבי המקום ימלא חסרוך וכו' שכל הטוב והשפע בא מלך חו"ב שם ע"ב דיודין מולאו מ"ו ושם אהי"ה דיודין קס"א תסיר אהי"ה פשוט ישאר המילוי ק"ס הרי שני מילואים אלו כמנין מקו"ס והוה המקום ימלא חסרונו ר"ל ממילוי דשם מקום בא אל האדם מילוי חסרונו לכן אמרו המקום וכו' וזה רמז ודע לפני מי וכו' כמ"ש הרב גבי ודע לפני מי אתה מחפלה וכולי כי מ"י היא אימא וקודם מי הוא אבא ומשם נמשך ההשפעה עיין שם והוה ודע לפני מי וכולי מקום השפע אתה עמל גי' תקמ"ו :

משנה ט"ז אם למדת תורה הרבה וכולי ונאמן הוא בעל מלאכתך וכו' א"ל כי נאמר כל עמל אדם לפיהו ואמרו כל מה שעורר תורה ומצות הלוואי שיהא כנגד פיהו שמוציא הרוח צפיו ואוכל ושותה עיין שם וז"ל ודע לפני מי אתה עמל שבראך ויפח צאפיו נשמת חיים ואם כן כל מה שאתה עמל וסקוד ללמוד תורה חסגי כנגד פיהו ואם כן ס"ד אינו חייב ליתן לו שכר לז"א ונאמן בעל מלאכתך שישלם שכר פעולתך אף על גב דמן הדין אינו חייב נאמן הוא וכו' ועוד שנאמר מי הקדימני ואשלם מי עשה וכו' והוה ודע לפני מי אתה עמל וכולי והוה לפני וכולי כלומ' שאין אתה קודם אליו דמי הקדימני וכו' ואם כן אינו חייב ליתן שכר מן הדין לז"א ונאמן הוא בעל מלאכתך נק' מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך :

חידושים על מסכת אבות פרק שני ופרק שלישי

גש"ת ר"ח 'גאווה' שיחה 'תאוה' משורש הגאווה נולד הכעס והשנאה ומן התאוה נולד הקנאה והחמדו והגזל ומאכלות אסורות ועריות ומן הדיבור נולד לשון הרע וסקר וחניפי' ולילנות וז"ש הסתכל בשלשה דברים ואין אהה בא לידי עבירה בשלשה שרשים שהם ידי עבירה דע מאין באה מטפה סרוחה בזה תיעקר הגאווה ולאן אהה הולך למקו' עפר רמה ותולעה יעקור שורש התאוה ולפני מי אהה עמיד ליהן דין וחשבון יעקור שורש הדיבור כי מתת אלהי' לאדם ליבדל ביו ובין הבהמה ואין ישתמש במתת המלך אשר נתנו להכעיסו כמ"ש הרב בינה לעתים במשל בזה עיין שם באורך ואפשר לו' כי עיק' ושורש כל העבירות הגאווה וגסות הרוח היא גורמת לאדם להסתקר להיות הכל הבל לגד עינו ובפ"ק דסוטה אמ' ר"י משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות הרוח כעו"ז כתיב הכא תועבת ה' כל גבה לב וכו' ור"י אמר כאלו כופר בעיק' שנא' ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וכתב הרב בינה דרוש מ"א דתועבת ה' כל גבה לב לא כתיב אלא תועבת כל גבה לב אלא הגבה מורה כאלו חס ושלוס יש לו תועבת ה' שהוא תועב וכופר בעיק' עיין שם וז"ש הסתכל בג' דברים וא"א בא לידי עבירה מאין באה מטפה סרוחה :

דע מאין באה ולאן אהה הולך גבו' כ' מדרש שמואל לא אמר מאין באה ולאן אהה הולך אומאן באה וכו' לפי שהקב"ה שורה בין איש לאשתו ומונה כל טפה וכולי לז"א מאין ביו"ד שהיא אות א' משם הו"ה וכולי אבל למקום שהולך וכו' הסוד הו"ד מבטנים לרוב גרישו' המקום עיין שם ואפש' כמ"ש ורע אין לה וכו' :

משנה ב' הו' מתפלל בשלומה של מלכות וכו' כ' הריב"ז הו' מתפלל בשלומה של מלכות וכו' כ' המלכות של מעלה לפי שעל פיה אנו חיים ועמנו היא בלרה ובסבת עונותינו וכו' ולאמלא שהיא שומרת אותנו לא נשאר משוגאים של ישראל שריר ופליט ובהתפלל האדם בעבו' שלומה יהיה שלום לנו ולכן אמר בשלומה של מלכות ולא אמר בשלוס המלך עכ"ל הביאו מדרש שמואל ע"ש ונראה שהוא רומז ליסוד שלום הבית דכשיש שלום עמה יהיה שלום לנו וזה רמז הכתוב עמו אנכי בצרה וכולי שכתב ה' בשם הזוהר כ"י דאנכי רמוז למלכות אספקלריא דלא נהרא אמנם יש בה חוכיות הנקודה הנק' נפש שלה וז"ש במס' שבת אנכי ר"ה אנה נפשאי כתיבית יהבית אבל כשאומר אני אין בהוכה הנקודות נפש שלה עיין שם וז"ש עמו אנכי בצרה מלכות בתוכה נפש שלה ע"ש ישראל לשמור אותם :

שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לזים שנאמ' ובמושב לזים לא ישב וכו' בפרק חלק דף ק"ג אר"ח ארבע כחות אין מוקבלין פני שכינה כח לזים דכתיב משך ידו את לולאיו וכו' וא"כ במושב לזים השכינה מוסתלקת וכו' ה' צם' היחודים סוד פ' זד יהיר לך שמו עון זה הוא ענין אלהים אחרים הקליפות שהם מתגאים ועולים למעלה ליינק והם נק' ללמות והם אותיות ל"ך וכו' עיין שם ואפ' לרמוז זד יהי"ר גימטרי' אלהים אחרים שגורם אל הקלי' אלהים אחרים שמתגאי' ועולים ליינק וכתב ה' כי הבינה נק' רעון ומשם נשמת משה שהוא בגי' רעון והם' אחריים דחכמה שהיא גי' קפ"ד אחרים של הו"ה דע"ב וגם הם' הפנים דבינה שהוא אהי"ה דמילוי יודין קס"א וקפ"ד וקס"א הם בגי' נולד וכו' עיין שם ועודע שהבינה היא דוחה את החינוגי' עם החכמה לכן נקבר משה מול בית פעו' שהם' קפ"ד וקס"א להכניע הקלי' אלהים אחרים גימ' משה וזה רמז

עושר וכבוד איכה אורך ימים ליכה ופירש"י ממינים בה שטורח ומשפס עטמיה ובזורה כימין המיומנה למלאכה משמאלים בה שאינם יגיעים בה כל לרכה ע"ש ונראה דאורך ימים בימינה דהיינו לעולם שכולו ארוך כדחנן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעו"ב וכו' בת"ת כתיב בה כי היא חיך ואורך ימך ופירש"י כי היא חיך בעוה"ז ואורך ימך לעוה"ב עיין שם והיינו למימינים בה אורך ימים איכה דהקרן קיימת לו לעוה"ב עולם שכולו ארוך והפירות אוכלן בעוה"ז בעובר וכבוד למשמאלים בה עושר וכבוד הקרן בעוה"ז וכן צב"ר ס' לך לך פ' כ"ג ס' ג' אורך ימי' בימינה לעת"ל בשמאלה עושר וכבוד בעוה"ז וז"ש אם למדת תורה הרבה שיעטת בה נותנים לך שכר הרבה בעוה"ז דהיינו הפירות ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך היינו הקרן ודע מתן שכרן של דייקים לעתיד לבא :

פרק שלישי

משנה א' הסתכל בג' דברי' כ' הרע"ב שהמסתכל שבה מטפה סרוחה ניול מן הגאווה והמסתכל שעתיד לילך למקום עפר רמה ותולעה ניול מן הגאווה והחמדו וכו' וא"ל לפמ"ש המפ' שהאדם מתוך שגולר עפר מן האדמה חומר עכור התאוה תאוה בדבר שבערוה ומאכל אכל הגאווה והכעס ולה"ר וקנאה אינם תולדות החומר רק הם מזד יאה"ר וז"ש כי הוא ידע יארנו זכור כי עפר כנגד העבירות דמלד יאה"ר כמו גאווה וכו' כי הוא ידע יארנו תוקף יאה"ר מסית ומדיח וכנגד העבירות שהם מלד החומר זכור כי עפר אהנו והטבע מחייב האדם לילך אחר החומר לכן כנגד הגאווה וכולי שהם מלד יאה"ר יסתכל שבה מטפה סרוחה שהיא מלד יאה"ר וכנגד התאוה שהם מלד החומר העפר יסתכל שהולך אל העפר כשהיה וא"ל דבפ' אין עומדין אר"ח בר חנינא אלמלא ג' מקראות הללו נתמוטעו רגלי שוגאיהם של ישראל חד דכתיב אשר הריעותי וחד דכתיב הנה כחומר ביד היוצר כן אהם בידי בית ישראל וחד דכתיב והסירותי את לב האבן מושכרם ונתתי לכם לב צער וכו' פירש"י אלמלא ג' מקראות הללו המעיד שיש ביד הקב"ה לתקן יארנו ולהסיר היל"ר ממנו נתמוטעו רגליו במשפט אבל עכשו יש פתחון פה שהוא גרם שהוא צרא יאה"ר וכת' ה' ח"א דודאי אין זו טענה אמיתית במשפט שהרי ניתנה הבחירה לאדם כמו שאמרנו בראתי ילך הרע בראתי לו תבלין שהיא התורה דאל"כ הרי התורה הרעוה ואין שכר ועיגש אבל לזכותו נתנה הבחירה לאדם שיגלה ילך הרע ויזכה ליום הדין אלא דה"ק דיש לנו פתחון פה וטענה קלה במשפט שלא נתמוטעו לגמרי במשפט על שברא לנו יאה"ר שגורם לנו עונות וחטאים וראוי להיות בדין אחרי שיעשו על חטאהם ולא יתמוטעו לגמרי וכו' עש"ב וז"ש מאין באה מטפה סרוחה שיש ליגלל מן הגאווה וכו' שהם דמלד יאה"ר וכן העבירות שהם מלד החומר כגון תאוה וכו' יכול להגלל בהסתכל שהולך אל העפר וכיון שהבחירה בידך לגלל יאה"ר אין לך פתחון פה ליום הדין במשפט בטענה שה' גרם שברא יאה"ר ובידו לתקן ולהסיר ממנו יאה"ר כמ"ש דניאל ואתה הסיבות את אדם וכו' אלא דע לפני מי אהה עתיד ליהן דין וחשבון :

הסתכל בשלשה דברים ואין אהה בא לידי עבירה וכו' כ' המפ' כי כל העבירות באות אבות הגאווה והקנאה והדיבור וסימן לדבר וייראו מגשת אליו

חידושים על מסכת אבות פרק שלישי

כחב מדרש שמואל לפי שהאדם לריך שיפור משנת אולתו מומן בחרותו שהוא מתואר לאור הבקר כמו שאמרו אשרי איש ירא את ה' בעדו איש לזה אמר כי הנעור משנת אולתו לבילה כלומר דומן מקרי לילה והס ימי הזקנה בענין עד אשר לא תחזור השמש הרי זה מתחייב בנפשו והמהלך בדרכ יחידי לפי שהאדם לריך שיהא עושה ומעשה את אחרים אבל המהלך בדרכ יחידי בין בדרכ היא כפחת להורות שמדבר על דרך התורה והמלצה כמו שאמר הכתוב והורית להם את הדרכ וכו' והמהלך בדרכ באותו דרך יחידי ואומר שלום עליך נפשי הוא מתחייב בנפשו לפי שחייב האדם להוכיח את חברו ולזכות החייבי וכו' והמפנה לבו לבטלה שלא די שמצטל והגית בו יומם ולילה אלא שמתחייב בנפשו ומאבד עלמו לדעת עכ"ל וא"ל והמהלך בדרכ יחידי דאמרינן בפרק קמא דתענית א"ר בב"ח למה נמשלו ד"ת כאש וכו' לומר לך מה האש אינו דולק יחידי אף ד"ת אין מתקיימים ביחידי והיינו דארב"ח מ"ד חרב אל הברדים ונאלו חרב על שוגאיהם של ת"ח שעוסקים בד בבד בחורה ולא עוד אלא שמתפשים שנאמ' ונאלו וכו' ואפשר שז"ש הקול קול יעקב ב"פ קול לרמוז שלא יעסוק בחורה לבדו אלא עם חברו שיהיו שני קולות קולו וקול של חברו כמ"ש חרב אל הברדים וכו' חרב דעשו שולט וזה רמוז המהלך בדרכ היא התורה כמ"ש והודעת להם את הדרכ ילכו בה ההולך בה יחידי מתחייב בנפשו כמ"ש חרב אל הברדים וכו' :

משנה ה' כל המקבל עליו עול תורה וכו' מעבירי' ממנו עול מלכות וכו' א"ל כמ"ש בב"ר פ' וישלח יעקב מלאכיים לפניו לזה שבא שעתו ליטול המלכות לפיכך וכו' וכחב מהרש"י לפי שעשו שולט עתה בעולם ועיקר מלכות יעקב אחריו לעתיד לבא וכו' עי' שם ובב"ר פ' ס"א סי' ו' הקול קול יעקב וכו' בשעה שיעקב מרפין בקולו ידי עשו שולטות וכו' ובשעה שהוא מלפף בקולו אין הידים ידי עשו אין ידי עשו שולטות וכו' עי' שם והיינו לפי שעשו שולט בעולם עתה והמלכות שלו וכשקול יעקב בד"ת אין עשו שולט וז"ש כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות עשו שמלך עכשיו ולפי שלא קבלו התורה אלא באונס שכפה עליהם את ההר וכו' לז"א כל המקבל עליו עול תורה וכו' שמקבל עליו ברצון אותו עול שכפה וכו' מעבירין ממנו עול מלכות עשו דאם אינו מקבלה ברצון והיא עול כבד עליו ידי עשו שולטות וזוה א"ל מ"ש במדרש יברכה ה' בנכסים וישמרך שלא ישלטו אחרים עליך יאר ה' פניו אליך מאור התורה שיאיר עיניך ולבך בחורה ר"ל וישמרך שלא ישלטו אחרים דהיינו עשו עליך ובמה במאור התורה דהקול קול יעקב וכו' ובירושלמי שלהי ר"ה הביאו הרוקח סי' רל"ה א"ר משרשיא בשם ר' אחא בכל הקרבנות כתיב חטאת ובעלרת לא כתיב חטאת א"ל הקב"ה לישראל כיון שקבלתם עול התורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מומיכם וכו' וכבר אמרו חרות על הלוחות חירות ממלאך המות חירות משעבוד מלכיות וכו' וז"ש כל המקבל עליו עול תורה מעבירין עליו עול מדת מלכות שמים שיהא עושה מדת הדין ושמעתי שזה רמוז הכתוב עולת תמיד העשויה בהר סיני לרית נחות אשה לה' עולת עול תורה מקבל עליו עול תורה תמיד יומם ולילה נעשה כאלו קבלה מהר סיני :

בר המקבל עליו עול תורה וכו' לפי הסוד בזוהר צהר סיני מאי עול מלכות שמים וכו' ואי לא קבל עליה האי עול בקדמיתא לא יכול למפלת דא הוא דכתיב עבדו את

ומנחה את הנקבה שאם לא היה אור היסוד דאבא שמאיר לחסדים ומוליאם לחוך לא היו יולאים וז"ש ה' בחכמה יסד ארך כי עיקר יסודה אינו אלא מאבא והיא עלמה נק' תורה כמ"ש הן יראת ה' שהיא רחל היא חכמה עלמה כי יראת גי' תורה שהיא חכמה עלמה ויסוד אבא נק' תורה תו"ר ה' כי תו"ר מילוי אדני והוא ממלא ה"ה עכ"ל לכן אומרים דברי תורה על השלחן להמשיך אור יסוד אבא הנק' תורה שמאיר לחסדי' ומוליא לחון ונתקנה השכינה ואחכפיה הקל"י ס"א וזה רמוז אזכיר את שמי אבא סופי תיבות יראת ה' היא חכמה וכו' וא"ל הן יראת ה' סופי תיבות תנ"ה והס' שלשה שמות אהי"ה דיודי"ן ואלפי"ן וההי"ן קס"א וקמ"ג וקנ"א גימט' תנ"ה חות"ס יסוד המלכות לשמור שלא ישלטו החילונו' בסוד

גן ועול מעין חתו"ס כמ"ש בסה"כ עיין שם :
יעוד א"ל זה השלחן אשר וכו' סופי תיבות הג"ר וכן זה השלחן הטהור ס"ת הנר והס' מ"ש ה' ביחוד פ' ועד ארבעה לבין שקר סופי תיבות רכ"ה שהוא נה"ר והוא יסוד כי הוא מושך מלמעלה יהו"ה אהי"ה יהו"ה אלהי"ם יהו"ה אדני העולים בני' נר מן נהר ואות ה' היתירה לפי שהיסוד אינו ממשך אל המלכות רק ה' שמות יהו"ה אהי"ה יהו"ה אלהי"ם יהו"ה של הת"ת הרי ה' ומתנים אל המלכות הנק' אדני"י וז"ס רנ"ה ונהר עי' שם וזה רמוז זה השלחן וכו' זה היסוד זה בא"ת ב"ש עץ והוא נק' נהר ברמזי' בס"ת זה השלחן אשר וכו' שהוא מושך מלמעלה ג' יחודים גי' נ"ר אל המלכות וכו' בס' פליאה דס"ה זה מלא זי"ן הי"א הנעלם גימט' אני אם כן המלכות נק' אני כלולה עם זה וכו' עיין שם ועוד זה במילוי זי"ן ה"ה הנעלם יג"ה גי' אדני זה פשוט גי' י"ב אהיות דמילוי שם אדני"י א"כ המלכות הנק' אדני"י כלולה עם זה וזהו זה השלחן המלכות הנק' שולחן וזוהר תרומה דקנ"ג ע"ב שלחן דא קיימא לגו במשכנא וברכתא דלעילא שריא עלה ומינה נפיק מונוח לכל עלמא וכו' ונר' שהס' יסוד המלכות בסוד שלחן ערכתי לו וממנה מונוח לכל העולם כמ"ש בזוהר תרומה דק"ע דשכינתא קדישא מיבעי מונוי לעלמא איבי נטלא בקדמיתא ועלה נחתו מונוי לעלמין כולה וכו' עיין שם וכן בזוהר בלק דקפ"ז ב' המלאך דכד מברכין ליה אבא ואימא להאי אמרי לה ברהי זילי נטורי ביהיך וכו' זילי וזוני לון וכו' בני ביהיך מחכאן מונוח מינך וכו' ושם דקל"ט דרש ר"א אברכה את ה' וכו' וכתיב אברך את ה' אשר יעלני מאן איבעריך ברכתא מן ההאי את דהא אחאחד בהו כשלהובא בפתיחה וכו' עיין שם וכחב הרב המקום ימלא חסדונך וכו' דכל העוב והבפע בא מחו"ב מילוי שם ע"ב דיודי"ן מ"ו ומילוי אהיה דיודי"ן ק"ס ב' מילואי' אלו הם מקום וזהו המקום ימלא חסדונך ר"ל ממילוי שם מקום בא אל האדם ממילוי חסדו לכן אמרו המקום וכו' ע"ש לכן אמרו ג' שאכלו על שלחן א' ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו של מקום שורד שפע וברכה ממילוי ע"ב וקס"א גימ' מקום אל השלחן היא השכינה וממנה ימלא האדם חסדו וכו' הרמזי' כי ד' שמות נו"ה וב"ן גי' שלחן שהיא המלכות גם שם ב"ן עם רבועו קדם ואדני עם רבועו קכו' גי' שלחן ע"ה וכו' עיין שם ועוד א"ל שלחן גי' חשף שכ' הרב גבי חשף ה' את זרוע קדשו וכו' חשף גימ' ב' פעמים לך לך שהם לאה ורחל בעליהם נאמר לך לך חסדונך וכו' עיין שם אם כן שניהם לאה ורחל נק' שלחן וז"ש שלחן ערכתי לו :

משנה ד' והנעור לבילה והמהלך בדרכ יחידי וכו' :

חידושים על מסכת אבות פרק שלישי

ט

עליו עול תורה אלא הפורק וכולי שכבר יש לו תורה ופורק ממנו עולה :

בל המקבל עליו עול תורה וכו' אל' כמ"ס בר"מ פ' פינחס דף ר"ו ע"ב וז"ל תל' תל' חזי כל דריין דעלמ' קודם דאחייבהת תורה לישראל הוו תליין בזמלא ופילו בזני חיי ומוזני אבל בתר דאחייבהת תורה לישראל אפיק לון מחיובא דכוכביי' ומוזלי ודא חוליפנא מאברהם בגין דהוו עהדין בני לקבלא ה' מאברהם דהיו חמשה תומשי תורה דאחמר בה אלה תולדות השמים והארץ בהבראש בה' בראש אמר לאברהם בגין האי ה' דאחוסף בשמך השמים תחתיך וכל כוכבי ומוזלי דהירין בה' וכו' ובגין דא כל המשתדל באורייתא בטל מניה חיובא דכוכביי' ומוזלי וכו' מ"ה וכו' עיין שם וזה רמז כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו וכו' :

משנה ו' ומנין אפילו אחד וכו' בזהר במדבר כמה חביבה אורייתא קמי קב"ה דהא בכל אחר דמילי אורייתא אשתמוע קב"ה וכל חילין דליה כוליה לייחין למילוליה וקב"ה אחי דליינא עמיה דהא הוא דכתיב בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכולי ויש לרמוז אזכר את' שמי' אבוא' ס"תירא"ת ג' תורה :

משנה ז' מה נאה חילן זה וכו' כתב רע"ב דאפי' זה שהוא שבח לה' ברוך שככה לו בעולמו ה"ו מחייו' בצנפשו וכן כ' בס' פליאה ד' כ"ג ע"ש :

משנה ח' כל השוכח דבר ממשנתו וכו' כתב הרב בימודים תקון כ"ו כי החוטא גורם לסלק ג' אלפין של שלש שמוות אה"ה דיודין' ודאלפי'ן ודההי'ן להורידם אל הקלי' למטה ועי' כינתנה שכחה באדם ובוכח כל מה שלמד כי כן שלש' אלפין הגז' ג' שכחה וכאשר אדם חוזר בתשובה ומכוין להחזיר ג' אלפין למקומם הא' תסתלק ממונו השכחה עיין שם אס כן החוטא מוריד שלשה אלפין של שלש' שמוות למטה וגורם לו שכחה לכן מחייב בנפשו שנאמר רק השמר לך וכו' פן תשכח וכו' הם' אחרוייס דשם ע"ב העולה קפ"ד ואחרוייס דאה"ה דיודין ג' תקמ"ד דשניהם ג' תשכ"ח שבחטאו ירדו חו"ב למטה כמ"ס ה' שם :

משנה יו"ד כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו כמ"ס לאו ורחומה הבריו' אומרות עליו וכולי וזש"ה מנרף לכסף וכו' לזהב איש לפי מהללו דהכסף והזהב אס עוב ואס רע ניכר במנרף והכור ואיש ניכר לפי מהללו שאומרו' עליו הבריות והרשב"ץ צפ"ד דמשנה כל המכבד את התורה וכו' כתב המכבד לומדי התורה גם כן וכולי והמחלל כבודם אלמלא מינות שנזרקה בו לא בא לירי כך ואמר הכתוב מנרף לכסף וכו' ר"ל כמו שעל ידי המנרף והכור ידע האומן הכסף והזהב אס עובים או הם סיגים כן האיש נודע אס עוב ואס רע לפי מהללו שאס מכבד את החכמים הוא עוב ומהולל ואס מחלל כבודם הוא רע ומחולל עיין שם :

בל שרוח הבריות וכו' אל' שהוא מודבר לשון הרע וכו' אלו הן הלוקין אראב"ע כל המספר לשון הרע וכל המקבל לה"ר ראוי להשליכו לכלבים שנאמר לכלב תשליכון אותו וסמך ליה לא תשא שמע שוא וכו' וכתב ה' ח"א לפמ"ס שאין הקב"ה מקפח שכן כל בריה שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו שאפי' הכלב שאינו בן דעת לא יחרץ לשונו וזה האיש החורץ לשונו לדבר בחבירו ישראל וגם המקבל ממנו במדרו להשליכו לכלבים הללו עיין שם ולפי הסוד אל' כי ארבע כחות אין מקבלין פני שכינה ליניס וחנפים ושקרנים ומוספרי לשון הרע וכו' הרב

את ה' ביראה מהו ביראה כמה דאחמר ראב"ה חכמה יראת ה' ודא מלכות שמים וכו' והאי עול לא שריא כמאן דאיוו כפית באחרא וע"ד עבדין פטורים מעול מלכות שמים ואי מהאי עול פטוריה מכל שאר פטורים דהא שאר לא שריא דב"ג עד דאשתכח גביה האי עול וכולי וכתב מהרמ"ז ע"ל גימ' ק"ו והס' לזר שם בן דההי"ן בוי"ן עולה גימ' ק"ו כמנין עול והוא כמו שכח הרב בימוד בפסוק מי בכס ירא ה' וכולי וז"ל שומע' בקול' עבדו' ס"ת ק"ו הוא יהו"ה דההי"ן כשתלייר ההי"ן שבה שלשה ווין כלא אחת מהם וכן הד' לזר בני ווין וה"ו דמילוי הי"ד הרי ע"ו ווין הס' ל' והי' הריק' ועס ששה שבהי"וה זו הרי ק"ו כי המילוי של זו הו' אינה בחשבון וכו' וכן כת' בימוד פסוק אס יש עול בכפי וכו' ובס"כ נשמח כל מי וכו' לריך לכיין בשם אעמו"ן שהוא גי' ק"ו יולא משם בן בלזר ווי"ן וכו' עיין שם ואפשר לרמוז כי אס תחבר שם בן זה שהוא גי' עול' עם שמים הם גימט' מלכות דבחבור ז"א הנק' שמים עמה תהיה מלכות שלמ' וזהו עול מלכות שמים ועוד אפ' שהס' מ"ש בימוד צפ' שפת אחת תכון לעד וכו' ובכוונת לעד ולעולמי עולמים וכו' לע"ד גימט' ק"ד שהוא הוי"ה דההי"ן כשתלייר הד' היהין כל אל' לג' ווין הס' י"ב ווין ועס שארית ההי"וה יעלו ק"ד וכו' עיין שם וכתב' צסה"כ דליל הושבעא רבא כי חותם היסוד של המלכות הוא מ"ג אהי"ה עלמס דג' מילואין דיודין ואלפין הם גי' חות"ס אבל חותם מלכות שבה אינו חותם גמור כי השלש' מילואים הגז' כשתסיר השרשים ישארו המילואים שם ק"ס קכ"ב ק"ל והס' גי' של"ב ואס כן אפשר דחיבור ג' מילואים דאה"ה שהס' גי' של"ב עם שם ב'ן דההי"ן דבלזר ווי"ן העולה גימט' ק"ד הם גי' מלכות ומ"מ עול מלכות הס' שם בן בלזר ווין גי' ק"ו כמנין עול והמקבל עול זה נקרא עבד ה' וזהו שומע בקול עבדו ס"ת עול ובספר פליאה דף י"ט ע"ב כ' דהנעלם של יהו"ה וגגלה עולה ק"ז כי ה'ה ג' נעלמים יש לה פעמים הי' ופעמים ה"א ופעמים ה"ה ובהיותה נעלם ה"ה ביו"ד יהיה נעלם כל נעלם ה' ל"ז ובהיותה ה"ה יהיה כל הנעלם השם כ"ו ובהיותה ה"א יהיה כל נעלם השם י"ח וכו' הנגלה עולה ק"ו עיין שם ואס כן שם ע"ב יו"ד ה"י ו"ו ה"י הנעלם וד' יו' גי' ל"ו וכולי שם ה' ואס בן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה הנעלם י"ד הו"ה גי' כ"ו ושם מ"ה יו"ד ה"א ו"ו ה"א הנעלם וד' או"א גי' י"ח כי אות יו"ד שבתוך הוי"ו או שבסם ע"ב וא' שבתוך ו"א' שבסם ס"ג ומ"ה אינה בחשבון כי אינה במבטא וכל נעלם ל"ז וכו' וי"ח הם גימטריא יסוד שהוא עמיר ונעלם ועס כ"ו הנגלה גי' ק"ו עול מלכות שמים :

בל המקבל עליו עול מלכות מעבירין ממנו עול ד"א כ' מהרי"א אל' עול ד"א דכיון שהוא תלמיד חכם אף על פי שהטיילים בכל יום אס הוא תלמיד חכם משבת לשבת עיין שם ואפשר לו' מעבירין ממנו עול דרך ארץ לגמרי שלא לישא אשה כבן עזאי דאמר נפשי חשקה בתורה :

בל המקבל עליו עול תורה וכן בזהר ויחי דף רמ"ב דכל מאן דידע לאשתדלא באורי' ולא אשתדל אחתיי' בנפשיה ולא עוד אלא דיהבין ליה עולא דארעא ושעבוד' בישא דכתיב בישכר ויט שכמו לסבול ויט סט"א כמה דאחמר ויעו אחרי הבלע מאן דטעא ארתיא וגרמיה דלא למסבל עולא דאורייתא ויהי למס עובד וכו' ע"ש משמע דדוקא מאן דידע לאשתדלא באורייתא ולא אשתדל וכו' וז"ש וכל הפורק ממנו עול תורה ולא אמר וכל שאינו מקבל

חידושים על מסכת אבות פרק שלישי

שיחה בעילה ושיחת ילדים שאין בה תועלת והוא שוחה כילוד עיין שם וכהאי גוונא אמרי' בחקונים וטחול איהו לילי' מארת ה' בבית רשע ואיהי אסכרה לרביי דליון חייביא חייבת בהון בעותרא ביהאי עלמא ולבחר קטילת בהון ואמאי אתקריאת רביי בגין דלית בהו דעת לאכהובא מינה וכו' עיין שם והכא נמי קרי לה שיחת ילדים לפי שאין בהם דעת ואפשר לרמוז מארת ה' בבית רשע ר"ת רבים רבים חללים הפילה דמיבת בהון וקטילת להון הרחמן ילילנו חנון :

משנה י"ג שחוק וקלות ראש וכו' וזה רמוז צפ' מדבר שקר תרחק שקר ר"ת שחוק קלות ראש ואין דבר אלא ערוה כדכתיב כי מלא בזה ערות דבר וכו' שהם מדגילים לערוה ובאבות דר"ג בפכ"ז רמ"א סייג לכבוד שחוק וכו' ופי' מהר"א ולפי הסוד סייג לכבוד שחוק שכ' ה' גבי אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעוה"ז כי מן החסד המתפשט בת"ת דז"א שליש העליון שעד החמה נכוסה וכו' שלשים התחונים הם אורות מגולים ומה נעשה בתר הנקיבה וכשחבר בהמ"ק בטלו ב' האורות אלו והם ב"פ אור גי' שחוק לכן אחר החרבן אין שמחה ושחוק וכו' וז"ש סייג לכבוד שחוק וכו' כבוד היא המלכות סייג שלה שחוק הם ב' אורות שבשני שלישי הת"ת החסד המגולים וסמך לה סייג לחכמה שתיקה ופי' הרב דיסוד אבא גנוז תוך יסוד אימא הנק' שדי במילואו ש"ן דל"ת יו"ד ע"ה גי' שתיקה והוא הסייג ליסוד אבא מיסוד אימא ולמטה מהגלה יסוד אבא ובהיותו בתוך יסוד אימא הם קלות מים רבים מוחות רבוי האורות העומדים שם במקום לר והם משמיעים שם קלות זע"ז ובלאדם לחוץ ונותק וסותקים וא"כ שב' שלשים שהוא סייג לחכמה שהם אורות ומגולים ב' אורות אלו גי' שחוק למלכות הנק' כבוד :

ועוד אפ"ל סייג לכבוד שחוק התורה נק' כבוד כמ"ש בש"ר צפ' תלוא צפ' זה הדבר וכו' כבוד חכמים ינחלו אין כבוד אלא תורה וכו' וכן ר"מ פ' קדושים דפ"א כבוד חכמים ינחלו חוקמה רבנן אין כבוד אלא תורה בגין דליון ל"ב אלהים בהתורה יקרא דליה ואלין ליון חכמים דאורייתא חכמים בחכמה ירתין האי כבוד וכו' וא"ל התורה נק' כבוד לפי שאמרו בזוהר בהעלותך דקנ"ב וז"ל ר"ש אמר ווי להוא ב"ג דאמר דאורייתא אתא לאתחזא ספורין בעלמא ונילי דהדיוטי דא"ה אפי' בזמנא דא' אגן יכלין למועבד אורייתא במלי דהדיוטי ובשבתא יתיר מכולהו וכו' דאורייתא אית לה גופא ונילין דאורייתא דחקרין גיפי תורה האי גופא נותלבשא בלבושין דליון ספורים דהאי עלמא וכו' עיין שם א"ה עכ"נו :

משנה י"ד חביב אדם שנברא בללם שגאמר כי בללם אלהים עשה את האדם וכו' נראה דלא הביא מופ' הקודם ויברא אלהים את האדם בללנו בללם אלהים ברא אותו וכו' אדם ראשון יציר כפיו יתברך נברא בללם אלהים ולא אדם ילוד אשה אבל פ' כי בללם אלהים עשה את האדם מדבר בכל אדם ומדרש שנואל כתב שמוה הפ' גודע חבה יתירה מואד שהוהיר על שפיכות דמים דשופך דם האדם דמו ישפך ונתן טעם למה חייב מיתה ולא ממון לפי שבללם אלהים עשה את האדם וכיון שחשוב כ"כ הללם שבשכילו חייב ההורג מיתה הוי חבה יתירה עיין שם :

ועוד כ' הרב חביב אדם שנברא בללם וכו' על עס בני ישראל וכן כתב בשם מהר"ח דאין הרשעים בכלל ונקט אדם לפי שהוא שם חשוב משם ישראל ופי' הכתוב

הרב כי עון לה"ר חמור מזולס לפי שגורם ששופך דם חבירו לכן פוגם גם במלכות שמלכות הארחה ושארית השכינה בלא שום הארה וכו' וכאז הרב ביחוד הבא על הגויה שהמזל"ל שהבא על הגויה קסורה זו ככלב וכו' טעם היותו מתגלגל בכלב כי גודע שהו"ה דהי"ן היא במוק' דקדושה המעלה מן' שבה ועל זה אמרו ז"ל בת יתה לאברהם ובכל שמה שהיא הו"ה דהיון העולה גי' ב"ן כמנין בבל' וגם בקל' יש בקל' החילונה אשה זרה בחי' המעלה מן' שבה ונק' בל"ב תמורת בבל' והיא תמורת שם יהוה דב"ן דהי"ן והבא על הגויה נקשר בכלב ההוא המעלה מן' הקל' עכ"ל וז"ל כן אפשר דהמספר לה"ר שפוגם בשכינה שמשלכת הארחה ושארית בלי שום הארה ראוי להשליכו לכלבים הקל' הנק' בל"ב תמורת בבל' אם כן המדבר לה"ר פוגם הוא בז"א שנקר' רוח וזוה פי' וסלף בה שבר ברוח ואם כן כל שאין רוח הבריות נוח' הימנו שאומר לה"ר בין הבריות אין רוח המקום ז"א בחי' רוח נוחה הימנו אלא מוסלק הארתו וזה פסוק פן יהיה הארץ שמונה וכו' דעל ידי העון מוסלקים כל הארות ושארית השכינה בלי שום הארה ונעשית שמונה גימטרי' שכינה :

אי נבוי לפי"ש הרב גבי המקום ימלא חסרוך וכו' דכל הטוב והשפע בא מלד חו"ב שם ע"ב דיוד"ן מולאו עולה גו"ו ושם אה"ה דיוד"ן קס"א חסיר אה"ה פשוט שאר המילוי ק"ס הרי שני מילויי אלו כמנין מקו"ם וזהו המקו' ימלא חסרוך ר"ל מנילוי שם מקו"ם ב' אל האדם מילוי חסרוך לכן אמרו הנוקים וכו' עיין שם וז"ש כל שרוח הבריות נוחה הימנו שנושא ונותן באמונה כמ"ש ר' יונה רוח המקום נוחה הימנו שימלא חסרוך מושם דקסין מוונתיו של אדם לפני הקדוש ברוך הוא בקריעת ים סוף לז"א כאן רוח המקום נוחה הימנו שימלא חסרוך וחינו קבה לפניו ואפשר לפי שיש בשם הו"ה דע"ב ד' יוד"ן כל א' כלולה מעשר שהם ארבע מאות בסוד ד' מאות שקל כסף לז"ה רוח המקום גי' ת' והרב ביחוד פ' כרם היה לשלמה וכו' כ' כרם היה גי' פר מנלפך לשלמה גינו' ת"ה שהם ד' יוד"ן דע"ב כל א' כלולה מעשר הם ת' ועס ד' אותיות והכולל הרי ת"ה ויכלין להמתיק על ידהם את מנלפך וגם ת"ה גנו' הם ה"פ-הדנ"י הם שג"ה ועס י"ה אדנ"י הרי ת"ה וכו' עיין שם וזהו רוח המקום גימטרי' ת"ה ד' יוד"ן דע"ב ומתקין את מנלפך רוח המקום נוחה הימנו :

בר שרוח הבריות וכו' כ' ר' יונה הנבוא ונתן באמונה הבריות חומרות עליו אשרי שזה ילד וכו' לכן רוח המקום נוחה הימנו המקום מהקלם על ידו וכו' והיינו דתנא בפ"ב דיומא ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהיה קורא ושונה ונשמש ת"ת ודבורו בנחת עם הבריות ומשאו ונתנו באמונה מה הבריו' אומר' עליו אשרי וכו' עיין שם ונראה שיהא שם שמו' מתאהב וכו' כמ"ש התו"ע בפ"ה גבי ויהא מורה שמים עליכם וכו' דהיינו מתאהב ולהו כוונת שמים לומר שיראה זו לא תהיה יראת העונש אלא יראה מלד גדולתו וכו' עיין שם והיינו שיהא שם שמים מתאהב ובמכילתא בפ' בשלח והישר בעיניו תעשה זה מו"ו באמונה שכל הנטא ונתן באמונה רוח הבריות נוחה הימנו ועולה עליו כאלו קיים כל התורה עיין שם וז"ש כל שרוח הבריות נוחה הימנו שנושא ונתן באמונה רוח המקום נוחה הימנו דהוי כאלו קיים כל התורה :

ושיחת הילדים וכו' פירש הרב בינה לעתים דכל

חיקרי אדם וכולי ע"ש אס כן הקב"ה מיקרי נמי איש כהה על שם אדם גדול :

חביבין ישראל שנקראו בניס למוקוס וכולי שנאמר בניס אחס לה' אלהיכם וכו' וכ' התו"ט לא הביא מקרא בני בכורי שהוא קודם לפי שאל דלותו הדור בלבד שרלה להוליאם מומלרים שחבבם להוליאם מומלרים וקראם בני ומג"ל לדורות הבאים וכו' עיין שם ובחיית פ' דודי לי וכולי הוא לי לאב כי אחת אבינו וכו' ואני לו לבן בני בכורי ישראל בניס אחס לה' וכו' מהרש"י משום דמבני בכורי משמע דבניס אחרים נמי אית ליה אלא שישראל הבכור לבן מייחי בניס אחס דמשמע אחס דוקא ואס כן בני בכורי חשיבות ומועלה כמו גם אני בכור אתנהו עכ"ל ועוד בשמות רבה פ"ד סי' ח' אמרו בני בכורי ישראל על יעקב אבינו שקנה הבכורה כדי שיוכל לעבוד למוקוס והביאו רש"י בחומש עיין שם וא"כ ח"ל דלא נקראו ישראל בניס למוקוס אלא בניס של יעקב הבכור לבן תנא דידן גם כן לא הביא רק בניס אחס לה' וכו' ובמדרש שמואל כ' בשם החסיד דלכך הביא מקרא זה לפי שבו הודיע לישראל בעלמם שהם בניס כמ"ש בניס אחס וכו' ונראה משום דאמרו' בפ"ק דשבת הנותן מתנה לחבירו לריך להודיעו לרעת כי אני ה' מוקדשכם וכו' ופירש"י לריך להודיעו מתן פ' אתן לך דרך כבוד וכולי שמחך כך יהא אהבהו עיין שם וזה חובה יתירא נודעת להם הידיע להם בעלמם שנקראו בניס למוקוס שנאמר בניס אחס וכו' דע"כ יהיו אהבי ה' שזהו חובה יתירא ובוהר בהעלותך דקמו"ט ו"ל ומגו רחינותא דילהון קרא להו בני בכורי ישראל כגויגא עילאה וכו' וכ' הרמ"ז פ' מתוך אהבתו אחס להיו' אדוקים ודבוקים בו קרא לון בני והוא מופי שרשם בדעת שיש בו פי שנים חו"ג והם רמוזים בשם בן דהיינו הפשוט הם' החסידים והמילוי בחי' הגבורות כמו' בדרוש הליכות וכו' ואס הרבה שם בן הפשוט במילוי י"פ יוד הפ"ה ופ"ז הפה יעלו קפ"ו כמנין מוק"ס וזה ששינוי חביבין ישראל שנקראו בניס למוקוס וכו' ואפשר כמ"ש הרב גבי המוקוס ימלא חסרוך וכולי דכל העוב השפע בא מולד חו"ב שהם ע"כ מולאו מ"ו ואה"ה דידיו"ן קס"א תכיר אהיה פשוט נשאר המילוי ק"ס הרי שני מילואים אלו כמנין מוקוס והו המוקוס ימלא חסרוך ר"ל ממילוי השם מוקוס בא אל האדם ממילוי חסרונו לבן אמרו המוקוס וכו' ע"ש ואס כן מרוב אהבתו קרא לון בני בכורי ישראל לגדולה כמו גם אני בכור אתנהו כמו ז"ן שהם בניס לא"ח שוור להם השפע ממילוי ע"כ וקס"א ו"ש חביבים ישראל שנקראו בניס למוקוס :

חביבין ישראל שנקראו בניס למוקוס שנאמר בניס אחס לה' וכולי כהה התו"ט לא מקרא בני בכורי ישראל שהוא קודם לפי שאל באתו הדור בלבד שרלה להוליא מומלרים שחבבם להוליאם מומלרים וקראם בניס ומג"ל לדורות הבאים וכולי ע"ש וא"ל לפי שאמרו בצ"ר פ' משפטים סי' ה' אין אב אלא הקב"ה שנאמר ועתה ה' אבינו אהה וכו' משל לבן מולכים שההירו אביו שלא יתקל בכל דבר וילקה והוא חביב עליו כבבת עינו כך הקב"ה הזהיר ישראל על המנות למה שהם חביבים עליו יותר מן המלאכים שנאמר בניס אחס לה' אלהיכם וכולי וכו' מהרש"י שנאמו' אחס בניס משמע אחס בניס ולא אחרים וע"כ לא בא למועט אלא המלאכים דס"ד דחביבין כבני' וכולי ע"ש ח"כ מקרא דבני בכורי ישראל ח"ל דישאל נקראים בניס לגבי ח"ה לכך הביא קרא דברים

הכחוב שופך דם האדם באדם דמו ישפך דהול"ל שופך דם האדם דמו ישפך מאי באדם אלא למה השופך דם בני נח דמו ישפך ולא כגי בשלומין לפי שאולי עתיד ללאת מומנו שום אדם לדיק ואס כן בשפיכות דם בן נח זה נשפך דם אותו לדיק שעתיד ללאת מומנו ו"ש שופך דם האדם בהאדם כלומר שופך דם אותו האדם הלדיק אשר בחיך האדם ההרוג וזה מלת באדם וקרא אותו אדם אעפ"י שהוא בן נח גמור לפי שיש בשרשו לך קדושה העתידה ללאת ממונו דאל"כ הרי נאמר אחס קרוים אדם וכולי לכך דמו ישפך כי בללם אלהים עשה את האדם והו"ל כאלו הרג האדם הלדיק העתיד ללאת ממונו וכולי ע"ש וזה הפך מ"ש החוספות בימות דס"ה צד"ה ואין וכו' כ' בשם ר"ת שחי' בין אדם להאדם דכתיבם בכלל האדם נינהו וכו' מיהו בצ"ר פ' ל"ד סימן י"ט אמרינן אח נפש אדם אלו ישראל שנאמו' ואתנה לאני לאן מרעיתי אדם אחס ע"ש הרי דגם האדם הוי ישראל ושם דריש כמה דרשות ובסו' ק' דרש ר"ע כל שהוא שופך דמוס כאלו הוא מומעט את הדמות וכולי וכן בוהר יתרו דף ג' וו"ל אר"ח כתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכו' מאן דשפיך דמא כאלו אועיר דמותא וללמא דלעילא כלומר לא אועיר דמותא אלא דמותא אחרת משמע דכתיב שופך דם האדם בהאדם דמו ישפך באדם עילאה מטי האי פגימות' מההוא דמא דאושר מ"ט כי בללם אלהים עשה את האדם וכולי עכ"ל הרי דדריש באדם יתירא לומר השופך דם האדם פגם באדם עילאה ח"י שהוא ללם אלהים אבל התו"ט כ' דבכל אדם אר"ע כמו שהביא מפ' כי בללם אלהים עשה את האדם הנאמר לבני נח ותמה על המפ' דעל ישראל בלבד אמרו' כמו שאמרו אחס קרויים אדם וכו' וכן בשוחר טוב מוזמר ל"ז אמרו' שאמרו אברהם אבינו למלכי אדק כינר ילאת מן התיבה ח"ל בלדקה שעשינו שם וכולי אותה שעה אמר אברהם אלולי שעשו לדקה עם בהמה חיה ועוף לא היו יולאים כיון שעשו לדקה ילאו אני אעשה עם בני אדם שהם בללם הקב"ה עאכ"ו אותה שעה ויטע אש"ל 'אכילה' שתי' לוי' ע"כ הרי שאמר על בני נח שהם בללם הקב"ה ועיין בהתי"ט פ"ד דשביעית גבי דם מוהלכי שמים :

חביב אדם שנברא בללם וכולי ח"ל מ"ש ברבה פ' ויקרא סי' ח' אחס זה לשון חבה ול' אחוה וריעות וכו' מהרש"י מדאמר אדם ולא איש ומה"ט ישראל קרויי' אדם משום דהקב"ה מיקרי אדם ועל דמות הכסא דמוה כמראה אדם ואע"ג דניקרי נמי איש ה' איש מלחמה ה' שמו היינו על שם המלחמה איש סתמא לא חקרי וכו' עיין שם וליהא דבצ"ר סימן ג' דריש פ' שמחה לאיש במענה פ"ו זה הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה וכו' וכן בצ"ר סדר מקן דריש ואל שדי יתן לכם רחמי' לפני האיש זה הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה וכו' וכן בפסיקתא פ' בא דריש ר' ניחוס ויקחו להם זה הקב"ה ה' איש מלחמה וכולי הרי דהקב"ה מיקרי איש סתמא וכן בוהר ובתי' בצ"ו ובוהר פ' תריע דמ"ח תאנא בכמה דרגין אחקרי אדם גבר אנוס איש גדול שבכולם אדם דכתיב ויברא את האדם בללמו דכתיב כי בללם אלהים עשה את האדם ולא גבר אנוס איש וכו' אימתי אחקרי שלימותא דלעילא כד יתיב קב"ה בצורסייח וכולי דכתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וכולי ח"ל ח"ה הא כתיב ה' איש מלחמה ולא כתיב אדם ח"ל יאות שאילתא ח"ח וגם לא אשתכח שלימותא דכולא בג"כ חיקרי איש אבל הכא שלימותא דכולא וכללא דכולא בג"כ

חידושים על מסבת אבות פרק שלישי ופרק רביעי

ומולודה של מלאך המות פרושה על כל החיים להמיתם
 שם החנות פתוח והחגוני מקוף מודמה העולם לחנות שהיא
 פתוחה ויש בה מיני סחורות והכל נכנסים בה וכל אחד
 לוקח מה שחפץ והחגוני מקיפו מלמינו ונותן לו בהקפה
 באמונה עד זמן כן לבני אדם שחוח זה העולם וכל אחד
 ואחד עושה מה שלבו חפץ טוב ורע והקב"ה מניחם
 לעשות עד זמן והפנקס פתוח וכו' כמו כן צד כל אדם
 יחיות כל איש מעשיו וזה והיד כותבת שכל אדם כותב
 מעשיו טוב ורע והגבאים מחזירים המיד בכל יום הוא
 הקב"ה שגובה חובתו של אדם בטובתו בעוה"ז כדי לזכותו
 לעוה"ב כדלמרינן הודו לה' כי טוב למי שגובה חובתו
 של אדם בטובתו לעשיר בעשרו והעני בעניו דיש מי
 שגובה ממונו ביסורין ובקורת בניו ובעותיו וזהו נפרעים
 מן האדם חובתו לדעתו ושלא לדעתו כלומר לדעתו
 בממונו ושלא לדעתו ביסורין ומיתה ויש להם לבריות
 לסמוך עליהם וכשנפרע מהם שילקו דינו ויאמרו שהוא
 דיין אמת ולא להתרעם על מדותיו כי כל האדם מתוקן
 לסעודה זה לפיכך ילדיק עליו הדין וזה יסעדי עכ"ל :

פרק רביעי

משנה א' איזהו גבור הכובש את ילרו וכו' כתבו
 המפ' דהול"ל הכובש את היל"ר לפי שרוב
 העולם הולכים אחר שרירות לבם הרע כי טבעם נטוי
 אליו כי ילר הטוב הוא איש מסכן וחכם ואין עוזר לו
 וכאלו אינו ילרו של אדם רק היל"ר לכן היא גבורה
 נפלאה לכבוש את ילרו ולהכניעו תחת רגלי יל"ט וה"ל
 איזהו גבור הכובש את ילרו שבאת עבירה לידו וכן מי
 שכבר נכשל בעבירה ועשיו הוא כובש את ילרו שזהו
 גבורה נפלאה לכבוש את ילר הרע שכבר הוא כבוש
 תחת ידו :

איזהו גבור הכובש את ילרו וכו' פי' הרע"ב כו"ס
 צוהר תולדות דף קמ"ד ברלות ה' דרכי איש
 גם אויביו ישלים אהו וכו' דודאי תרי מלאכין שלימן אית
 ליה לב"ר מלעילא לאדווגא בהדיה חד לימינא וחד לשמאלא
 ואינן סהדין ביה צ"ג בכל מה דאיהו עביד אינן משהבחיין
 תמן וקרי' לון ילר טוב וילר הרע אחי צ"ג לאתדכאה
 ולאשתדלא בפקודי דאורייתא הווא ילר הטוב דאדווג ביה
 איהו אתתקף על הווא יל"ר ואשתלים בהדיה ואתתפיך
 ליה לעבדא עכ"ל ו"ס איזהו גבור הכובש את ילרו שכובשו
 מנוש והיה לו לעבד וכו' :

איזהו עשיר השמח בחלקו וכו' שגאמר יגיע כפיך
 כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה
 וטוב לך בעולם הבא אפשר לפרש צו"ס צפ' היה נטל
 ממי בוז יבזו לך אמר עולא לא כשמוען אחי עזריה ולא
 כר' יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושגנא וכו' אחים הוו
 הלל עסק בתורה שגנא עבד עיסקא לסוף ח"ל תא נערוב
 ונפלוג יתה צת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון
 ביתו באהבה בוז יבזו לו וכת' הח"א דק"ל הכפל דהוי
 סגי לומר יבזו וקאמ' דבוז יבזו לו בכפל דהיינו בעוה"ז
 ובעולם הבא דיבזו בעולם הזה דלא לקראוהו הלל אחי
 שגנא כמו שקראו שמוען אחי עזריה לכבודו בעולם הזה
 וכן ר"י דבי נשיאה נקרא כן בעוה"ז לכבוד דבי נשיאה
 ויבזו לו גם בעולם הבא מלחלוק עמו שר לימוד תורה
 ע"ס ו"ס איזהו עשיר השמח בחלקו שחולק עם החכם שגאמ'
 יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך דכי לשון אי' וה"ק
 יגיע כפיך אם תאכל אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם
 הבא

דבנים אתם דמשמע מיטען אתם ולא אחרים וע"כ
 דהיינו המלאכים דס"ד דחביבים כבנים ו"ס חביבים
 ישראל וכו' ויהיה נודעת להם שהם חביבים מן
 המלאכים שגאמר צנים אתם וכו' הם ולא אחרים דהיינו
 המלאכי' דהיינו' למוטע דס"ד דחביבים כבנים :

חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה וכו' ח"ל לפמ"ס
 בש"ר ס' משפטים פ' ל' ס' ו' ו"ל מוגיד
 דבריו ליעקב חר"א צבס ריב"ח מושל למלך שהיה לו
 פרדס והיה נוטע כל מיני חילנות ולא נכנס לתוכו אלא
 הוא שהיה משמרו ומשעמדו בניו על פרוק ח"ל בני הפרדס
 הזה חגי הייתי משמרו ולא הנחתי אדם להכנס בו אתם
 תהיו משמרים אותו כדרך שאני משמרו כך אמר ה'
 לישראל עד שלא בראתי העוה"ז התקנתי את התורה
 שגאמר והיה הללו חנון ממי חנון חנון וכו' לא נתתיה
 לא' מן האומות אלא לישראל שביון שעמדו ישראל ואמרו
 כל אשר דבר ה' נעשה ושמע מיד נהנה להם הוי מוגיד
 דבריו ליעקב חקיו ונשפטיו לישראל וכו' וכשב מהרש"י
 ענין המשל כמו שהמלך לא מסר הפרדס לזולתו לפי
 שלא שמרוהו כמותו ולא יקלנו צנטיעותיו עד שבאו בניו
 לפרקס והזכירם שישמרוהו כמותו כי לא נתן ה' התורה
 שיסתמו בה אלא לישראל לפי שלא ישמרו כמותם ויפרטו
 גדריה וכו' ו"ס שכיון שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו
 כל אשר דבר ה' נעשה ושמע וכו' כי הבננו ותפלט
 לקיימ' גרם ליתנה להם וענין שמירת הפרדס ע"ד שאמרו
 גבי שניות ושמרתם את משמרתה עבו משמרת למשמרתה
 וכו' שיתנו גדר וסייג בתורה לעבדה ולשמרה וכו' ע"ס
 ח"כ התורה נתנה לישראל לפי שהם ישמרו אותה כבן
 שמונה הפרדס החביב על אביו וכן בר"מ פ' נשא דק"ג
 בגין דישראל מקיימין התורה והמלות איתקרו צנים למקו'
 שגאמר בני' אתם וכו' ע"ס ו"ס חביבים ישראל שנקראו
 צנים וכו' חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה כיון
 שהם צנים נתן להם התורה ולא לא"ה דודאי לא ישמרה
 אלא ישראל בניו של מוקס כמו הפרדס שהיה המלך
 משמרו ולא מסרו אלא לבניו ולא לבן נכר מו"ט ובפ"ק
 דע"ז אמרי' לעתיד אמרי' א"ה לפני הקב"ה כלו' כפית
 עלינו את ההר כניגית כדרך שכפית על ישראל ולא
 קיבלתה וכו' ח"ל הקב"ה הראשונה ישמעונו שבע מלות
 שקיבלתם היכן קיימת' וכו' וכ' הרי"ף לריך להבין מה
 השיב להם הקב"ה שעדיין שאלתם עומדת למה לא כפה
 עליהם ההר כמו שעשה לישראל ונראה דאלמלא קדמו
 ישראל לומר כל אשר דבר ה' נעשה ושמע וגם שהיה
 בידם כמה מלות שגלעו בנורה שבת ודינין לא כפה
 עליהם ההר כניגית אלא דכבר נשתעבדו להקב"ה בקיום
 אותם מלות שקבלו ישראל צרעונו והיו ישראל כנערה
 המאורסה שכבר נתקדשה ואינה יכולה עוד ליפטר מבעלה
 וכו' ולכן כפה עליהם ההר כניגית וכשאמרו א"ה כלום
 כפית עלינו ההר כניגית השיב הקב"ה תשובה נלחת
 המלות הראשונות לוייתו אתכם היכן הם וכו' כיון שלא
 קיימת' את הראשונות ח"ך כופה עליהם ההר לקבל
 התורה וכו' עכ"ל ולפי האמור השיב להם הקב"ה תשובה
 נלחת שבמלות שקבלת' לא קיימת' וכו' ח"ן אתם שומרי'
 הפרדס שלי ומקללים הנטיעות ורמז הפרדס לתורה שיש
 בה פשט רמז דרש סוד טעריקון פרד"ס וכו"ז כ' הרב
 גבי ד' נכסו לפרד"ס וכו' ע"ס :

משנה ט"ז הכל נתון בעירבון וכו' כ' צס' ראב"ן
 ס' ר"דו"ל פ' כל אדם נתון בעירבון
 והיינו דאמרי אינשי רגלוי דאינשי ח' ערבין ביה וכו'

שחמרו שראוי לגדעו כאשר לא שלחוי יהא תקומו רמה ויהא זוכה לקבורה :

ר' לויטם איש יבנה אומר וכו' פי' הרש"א איש יבנה כלומר הגדול שביבנה כי כל איש לשון חשיבות כמו"ש איש לרודף איש ירושלים ועכו"ז מרגלף בפומיה ענין השפלות והענוה ובודאי שהוא היה נאה דורש ונאה מוקים ובענין הגאווה לא יקח האדם לא חלק גדול ולא חלק קטן וכו' עיין שם ובענין פי' הרב בינה לעמים פי' והאיש משה ענו וכו' אף על פי שהיה איש גדול הדור היה ענו מואד וכו' עיין שם ובפרק קמח דבועה אמרינן לא מיינה ולא מוקלטה מי זוטרי דכתיב תועבת ה' כל גבה לב וגרחה דמוסוס דבע"ז כתיב לא ידבק בידך מאומה מן החרס אפילו כל שהו ומדמי לה הגאווה בכל שהו כמו ע"ז :

ב' רש"א מואד מואד הוי שפל רוח עד דבערך שפלותך וענותך בפני כל עניי ארץ ועידון יגידון היות אתה שפל רוח יותר מכולם וזהו בפני כל אדם וכו' והאיש משה ענו מואד מכל האדם כלומר מכל האדם שהיה להם מדת הענוה והשפלות הוא היה ענו יותר מכולם ע"ש ובס"פ כיבוי הדם א"ר גדול מזה שנאמר במשה יותר מאברהם דכתיב והנבי עפר ואפר ובמושה כתיב ונחמו מזה ע"ש ואפשר שז"ש מכל אדם זה אברהם שנאמר האדם הגדול בענקי דמשה ענו מואד מכל האדם יותר מאברהם שעשה עלמו עפר על פני האדמה ור' לויטם נקט ליה בקרא מואד מואד הוי שפל רוח :

מואד מואד הוי שפל רוח וכו' כתב מהרש"א כי שם אדם יורה על שלימות לפעמים ככתו' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכן שם איש מורה תמיד על השלמות שנאמר והאיש משה ענו עד שהושם בו יחברך השם איש מלחמה וכו' אך אנוש בלתי שלם משחוקק תמיד אל טובת הגוף ברבוי האכילה והשתיה והמסגל ודומיהם אשר הם מקלרים יניו ושנותיו של אדם וכו' נמלא שבהיותם מוקים אל טוב החומר הוא מקוה ברצון הטוב הגמור וכו' לז"א שישתדל האדם להיות שפל רוח ולא יתן יד לחומר להתגלות כי ישתרר עליו גם השתרר ונתן טעם לדאין ראוי מקום לחומר להתגבר על הנפש כי כל תקות האיש הנמשך אחר החומר הוא הכליון וההפסד והרמה וכו' עכ"ל וזוהר תוריע דמ"ח תנא בכמה דרגין אתקרי ב"ג אדם גבר אנוש איש גדול מכולם אדם דכתיב את האדם בצלמו בצלם אלהים עשה את האדם ולא גבר אנוש איש וכו' א"ל הא כתיב ה' איש מלחמה ולא כתיב אדם א"ל יאות שאלתם ת"ח התם לא אשתכח שלימותה דכולא בג"כ איקרי איש אבל הכא שלימות דכולא וכללא דכולא איקרי אדם עיין שם הרי דשם אדם גדול מואש וברבה פי' ויקרא כיון ח"י אמרינן אדם זה לשון חבה ורעות ומוכ"ש מדאמרי' אדם ולא איש ואפ"ש ז"ש הוי שפל רוח בפני כל אדם שהוא גדול וחביב וגברא בצלם אלהים ואיך התגאה עליו :

משנה י' כל המכבד את התורה וכו' כתב הרע"ב הדורש חסירות ויתירות התורה ומראה טעם על כל קודן וקודן לומר שאין בה דבר לבטלה אין לך כבוד תורה גדול מזה והמכבד ס"ת ולומדי התורה והעוסקים בה בכלל מכבדי את התורה הם עכ"ל ואפ"ש מולא קתני המכבד התורה אלא את התורה לרבות לומדי תורה כדדריש' את ה' אלהיך לרבות ת"ח ועיקר כבוד התורה לרבות בה חסרות ויתירות ומראה טעם על כל קודן וקודן ובפ' במה אשה אמרינן אורך ימים בימינה וכו' לנשימיים

הבא כמו שמעון אחי עזריה וכו' אפשר לפרש פי' עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ואמרו בזוהר פי' נוצרע דף נ"ג ע"ב וז"ל הורה אחי איקרי תורה בגין דלורי וגלי מה דהוה סתים דלא אחידע חיים דכל חיים דלעילא בה וכו' למחזיקים בה לאינון דאחדים בה וכו' ותומכיה מאושר מאן תומכיה אלין אינון דמטיילין מלאי לכיסן של תלמודי חכמים וכו' מאושר א"ת מאושר אלא מראשו אינון תמוכין לאורייתא מראשו ועד סופו ע"י שם והר' ראש דוד פי' חקת פי' זו כי התורה נמשלה לעץ חיים ועץ חיים רפואה לעץ הדעת טו"ר ואינו מועיל אלא אחר שאכל עץ הדעת אבל התורה מראשו מאושר מלגת מן החטא עיין שם בצורך אבל לפנו"ש א"ש דמיירי בעשיר המחזיק ביד החכם ולז"א ותומכיה מאושר מראשו דבע"י שהיא תמוך בידו מראשו בתחילת הלימוד כשמעון אחי עזריה ור"י דבי נשיאה ולא אחר שלמד הכלל ואפ" דמיירי נמי בחכם שכת' רבי' ירוחם סוף נהיב ב' בשם המפרשים דמסתברא שהעוסק אבד חלקו שכבר נטל חלקו ע"ש וז"ש עץ חיים למחזיקים בה דהיינו החכם ותומכיה ג"כ דהיינו המחזיק ותמוך אותו וה"ד מראשו אבל אחר הלימוד זה וזה הפסיד ואפשר ז"ש בזו יבזו לו דהכפל לומר דשניהם הפסידו החכם והמחזיק :

ובזה אפשר לומר פסוק שמח זבולון בלאהך ויששכר בזה"לך וכו' והר"ש אהודא בזמם אבות בפ"ה במשנה ד' מדות בנותני לרקה וכו' פי' לפי שזבולון היה יולא לפרקמטיא וזו ומפרנסם ליסשכר לומר בזה"ל ואמרו בש"ר פי' ויקהל נוש' לשני ספינות אחת יולאה וא' נכנסת ואמר הפקח שעל הנכנסת שכבר נכנסה בשלום ראוי לשמוח אבל על היולאה ח"ן לשמוח שאין אנו יודעי' כמה רוחות ידווגו לה בים וכו' וז"ש לא מיבעיא שתשמח בכניסתך אלא אף בלאהך דרך ים בפרקמטיא שלא השמח ותגיל לא תירא ולא תחת וג"ט ואמר ויששכר בזה"לך כלונו' שיששכר באשר הוא יושב אהלים אוהם אהלי' אינם נקראים אהלי' אלא אהליך דכיון שאתהוון ונפרנסו מעלה עליך כאלו יששכר בזה"לך ולא בזה"ל ע"ש וא"ל שמח זבולון בלאהך מן העולם כדאמרינן במציעא בפ' המקבל בפ' ברוך אתה בבוהך וברוך אתה בלאהך שהיה יציאתך מן העולם כביאתך מה ביאתך לעולם בלא חטא אך יציאתך מן העולם בלא חטא עיין שם וז"ש שמח זבולון בלאהך מן העולם בודאי תזכה לעולם שכולו טוב לפי דיששכר בזה"לך אותם אהלים הם על שמוך א"כ אשריך בעולם הזה ובעולם הבא ולדבריו' שכ' שהפקח אומר דעל ספינה הנכנסת ראוי לשמוח לפי שילאה ונכנסה בשלום מן הים אבל היולאה ח"ן ראוי לשמוח ח"ן יודעים מה רוחות מזדווגין לה וכו' א"ל שז"ש ברוך אתה בבוהך וברוך אתה בלאהך דגם בלאהך דרך ים שאין הכל יודעין וכו' חגי מנבטיחך ברוך אתה בלאהך :

משנה ג' אל תהי זו לכל אדם וכו' אפשר נוסוס דישראל נק' אדם כמו"ש אדם אהם אתם קרויים אדם ואין א"ה קרויים אדם לז"א דאפי' גוי שמוחר לשגחתו אפילו הכי ח"ן לבזותו כמעשה שהביאו בצ"ר פי' הולדות פי' ס"ג כיון י"ב עיין שם :

משנה ד' רבי לויטם איש יבנה אומר מואד מואד הוי שפל רוח שתיקת אנוש רמה אפשר לרמוז מ"ש רז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ז שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי בונה נחשב הוא אל הקרי במה אלא בונה וזהו שאמר זה שם לו גאות הרוח יהא כאנוש ותקומו רונה ואמר תקות לפי

חידושים על מסכת אבות פרק רביעי

ימוניך וכו' :

ואם עמלת בהורה יש שכר הרבה וכולי כחז מדרש שמואל יש שכר וכו' ושכר לפון לעולם הבא כמנן יש עולמות כמ"ס להגחיל אהבי יש וזה רמו במלת יש וזוהי וילא דף קכ"ח מאן דלעי באורייתא אחסין לעלמ' דאת דכתיב יש שכר כי יש שכר לפעולתך וכתיב להגחיל אהבי יש וכו' וכן בזוהר ויהי דף רמ"ב וז"ל מאי יש דא עלמא דאתי דלא פסק מימיו לעלמין וכו' ובגין כך רמו לן שמא דישכר ואשתדל באורי' יש שכר דא הוא אגרא דאינון דמשתדלי באורייתא יש וכו' ובפ' כמה אשה אמרי' אורך ימים בימינה וכו' למיימינים בה אורך ימים וכו' וכל שכן עושר וכבוד אבל למשמאלים בה אורך ימים ליכא וכו' ופירש"י למיימינים בה שטורח ומופשט טעמיה ובוררה כימין המיומנה למלאכה משמאלים בה שאינם יגיעים בה כל לרבה עיין שם א"כ דוקא מיימינים בה זוכים לאורך ימים בעולם שכלו ארוך וכן בזוהר לך לך דפ"ח עיי"ש וזה רמו אס עמלת בהורה היינו מיימינים בה שעמל וטרח בה לברר טעמיה יש שכר הרבה וכו' כמו שרמזו בשם יששכר דאשתדל באורייתא וכולי שטרת ואשתדל בה ויע שרמזו לסבול עולי התורה דהיינו מיימינים בה יש שכר לפעולתך :

משנה י"א והעושה מזה אמת וכו' בזוהר קדושי' דפ"ג ב' א"ל חפן וכו' וז"ל תא חזי בר גס דעביר מזה היה מזה סלקא וקיימא קמו קב"ה ואמרה מפ' אנה מפ' דעבד ליה וקב"ה מני לה קמיה לאשגחא בה כל יומא לאוטבא ליה בגינה עבר על פהגוני אורייתא היה עבירה סלקא קמיה ואמרה אנה מפלגי דעבד ליה וקודשא בריך הוא מני לה דקיימא תמן לאשגחא בה לשיאלה ליה דא הוא דכתיב וירא ה' וינאץ וכו' תב בתשובה מה כתיב גם ה' העביר חטאתך לא תמות דאעבר ההוא חובא מקמיה בגין דלא יסתכל בה ובגין לאוטבא ליה וע"ד א"ל חפן וכו' והיינו מתני' העושה מזה אמת קנה לו פרקליט א' והוא עומד לפני הקב"ה לאשגחא ביה לאוטבא ליה עבר עבירה אחת קנה לו קטיגור א' עומד לפני הקדוש ברוך הוא לאשגחא ביה לשיאלה ליה עשה תשובה ומועשים טובי' כתרם לפני הפורענות דע"כ מעביר הקדוש ברוך הוא הקטיגור מלפניו :

משנה י"ב וכבוד חבירך וכו' כתב הרשב"ץ פירו' קרוב לכבוד חבירך שאינו בדין שיכבד תלמידו צוה כמו שיכבד חבירו וכן כבוד חבירך קרוב למורא רבך ומורא רבך קרוב למורא שמים שהרי היקשן הכתוב את ה' אלהיך תירא לרבות תלמוד חכם וכו' עי' שם מבוא' דס"ל דאף על גב דהוקש מורא תלמיד חכם למורא המקי' אינו שוה ובי"ד סימן רמ"ב קיימ"ל דכבוד רבו יותר מוכבוד אביו והק' הפרישה הא כבוד אביו נמי ככבוד המוקס ותי' דכל המוקש אינו שוה לגמרי למקש מה שאין כן מורא רבך כמורא שמים דדרשו מזה ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח נכתבו במקרא א' להודיע שהם שוים לגמרי וה' ט"ז חלק עליו דכל דבר המוקש לחבירו אין סילוק ביניה' כלום ע"ש וכבר הוכחתי שם דהוקש כבוד אב ואם לכבוד המקום ממש צוה ומורא רבך כמורא שמים לכ"ע הוקשו צוה וה"ט דשמעון העמוסני כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש משום דק"ל לרבות מורא אחר כמורא המקום צוה עד שבא ר"ע ודרש לרבות תלמוד חכם דמורא רבך כמורא שמוס ממש ובפרק שני דיומא תניא וזהב את ה' אלהיך שיהא ש"ש מתאהב על ידך שיהא אדם קורא ושוטה ודבורו נחת עס הכריות ומשאו

למיימינים בה אורך ימים איכא וכל שכן עושר וכבוד ופי' רש"י למיימינים בה שטורח ומברר טעמיה כימין למלאכה וכו' עיין שם שזו עיקר כבוד התורה שטורח בה לברר טעמיה לכן כנגד זה זוכה לאריכות ימים לעולם שכולו ארוך : **בר'** המכבד את התורה וכו' א"ל מ"ס בזהר בהעלותך דקב"ב וז"ל רש"א ווי להיה ב"ג דאמר דאוריית' אחא לאחזאה ספורים בעלמא ומלין דהדיוטי דא"ה דאפי' בזמנא דא אגן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבח' יתיר מכולהו וכו' מלאכי עלאי כתיב בהו עושה מלאכיו רוחות ובשעתא דנחתא לתא אי לא מתלבשי בלבוסא דהאי עלמא לא יכיל למיקס בהאי עלמא ולא סביל לון עלמא ואי במלאכי כך אורייתא וכו' אורייתא אית לה גופא ומלין דאורייתא דהקרין גופי הורה האי גופא מתלבשא בלבוסין דאינון ספורי' דהיא עלמא וכו' עיין שם וז"ל כל המכבד את התורה שאלו הספורים הם לבוש לגוף התורה והלבוש נקרא כבוד דר"י קרי למאניה מכבדותיה וגם זהו כבוד התורה דכל האומר דאורייתא היא ספורים בעלמא אין לך צווי גדול מזה דאפילו הדיוטים יכולים לעשות ספורים במילי דהדיוטי בשבח יותר עו והאומר שאלו הספורים הם לבוש לגוף התורה זהו כבוד התורה לכן גופו מוכבד על הכריות וז"ש ונתן עליו מים חיים אל כלי מים חיים גופי התורה והסוד הגשמה אל כלי הלבוש שלה לפי שהיא נותנת חיים לעושה ובלא אמונת הכלי הלבוש אין העולם יכול לסבול גופא מתלבשא בלבוסין דאינון ספורים דהאי עלמא וכו' עיין שם אס כן אלו הספורים הם לבוש לגוף התורה והלבוש נקרא כבוד דר"י קארי למאניה מכבדותיה וגם זהו כבוד התורה דכל האומר דאורייתא היא ספורים בעלמא אין לך צווי גדול מזה והאומר שאלו הספורים הם לבוש לגוף התורה זהו כבוד התורה :

משנה יו"ד כל המקיים את התורה מעוני וכו' אפשר לפרש ע"פ מ"ס רז"ל במדרש משלי על פ' אורך ימים בימינה וכו' אמרה תורה לפני הקב"ה כתיב בשמאלה עושר וכבוד מפני מה צניח עניים והקב"ה משיבה להגחיל אהבי יש ולמה הם עניים צעוה"ז כדי שלא יעסקו בעסקך וישכחך כדכתיב כי העושר יהולל חכם ע"כ וז"ל מה הסיב לה הקב"ה הלא כתיב בשמאלה עושר וכבוד וז"ל דה"ד למשמאלים בה והתורה שאלת מפני מה בני עניים דהיינו למיימינים בה והקב"ה משיבה להגחיל אהבי יש שהם אהובים למוקס וז"ש אורך ימים בימינה לעולם שכלו ארוך למשמאלים בה עושר וכבוד הוא דאיכא אבל אריכות ימים ליכא ולמיימינים בה אף אריכות ימים איכא וכל שכן עושר וכבוד עיין שם ואפי' שז"ה כי היא חייך ואורך ימך דעני חשוב כמות והעושר נקרא חיים ולז"א דהתורה כי היא חייך כנגד עושר וכבוד ואורך ימך לעולם הבא ולז"א כל המקיים את התורה מעוני כמ"ס במדרש אין התורה מתקיימת אלא בעניים שאם היו עשירים יעסקו בדברים אחרים וישכחיה נמלא דמיו שהוא בעל תורה יאות לו העוני ושכרו שזכה לעושר ולא יבעלנה ואפשר שזכ"ה זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חייתי אף על פי שאני עני וחשוב כמות זאת נחמתי כי אמרתך חייתי דהיינו ע"י התורה יזכה לעושר שהוא חיים ולאריכות ימים לעולם שכולו ארוך :

משנה יו"ד ועוסק בהורה והוי שפל רוח בפני כל אדם וכו' א"ל משום דאמרינן בפרק כמה אשה יכול אס הגיס דעתו ת"ל וענה לך ואס עושין כן זוכין לתורה שניתנה בימין שנאמ' ותורך נראות

חידושים על מסכת אבות פרק רביעי ופרק חמישי יב

חטא בא על ידו ויאמרו הרב בניהגס ותלמידו בנ"ע וכו' ושמו היבא שהוא רע מתחילה קודם שילמד אחרים לא שייך האי טעמא אבל היבא שהוא טוב מתחלה או ודאי אין חטא בא על ידו וכו' עיין שם וז"ל משה וזהו וזכה את הרבים וכו' דוקא כמשה שהוא ג"כ זכה וזכה זכות הרבים תלוי בו :

בר המזכה את הרבים וכו' בפ"ב דיומא אמרינן כדי שלא יהא הוא בניהגס ותלמידו בנן עדין בנא' כי לא תעזוב נפשי לשאל לא תתן חסידך לראות שחת וכו' ה' הוי"ט דה"פ לא תעזוב נפשי לשאל לבא לדי עברה שאלך לשאל לפי שלא תתן חסידך לראות שחת חסידך רבים והם תלמידים שזכו ע"י וכו' ושמי' דוקא כשהיו התלמידים רבי' כדכתיב חסידך עב"ל וליתא דחסידך כתי' וקרי והתום' ביצמות דף ק"ט בד"ה מ"ד וכו' כתבו וז"ל תימא דאמרינן בפ"ב דיומא כל המזכה את הרבים וכו' ועוד קשה לר"י הרי אחר דר"מ למד לפניו ואפי"ה ילא לתרבות רעה ושמו היבא שהוא רע מתחלה קודם שילמד אחרים התם לא שייך האי טעמא אבל היבא שהוא טוב מתחלה או ודאי אין חטא בא על ידו ואחר מתחלתו היה רע וכו' וכ"כ הת"י בפ"י שני דיומא עיין שם ובתב מבר"ם בן חביב בפר' יה"כ נראה דאמתייתן לא קשה דההיא דמזכה את הרבים היינו לכל ישראל דומיא דמשה זכה וזכה את הרבים אבל מזכה ליחיד חטא בא על ידו אבל דיומא מפר' טעמא הרב בניהגס ותלמידו בנן עדין דהיינו תלמיד יחיד וכן משמע משה דמזכה לה מדכתיב כי לא תעזוב נפשי לשאל וכו' כדי שלא תתן חסידך שהו' תלמיד לראות שחת וכו' וכן נמי משמע מדאמרינן טעמ' כל המזכה את הרבי' שלא יהא הוא בנ"ע ותלמידו בניהג' שנאמר אדם עשוק וכו' אלמא נושם נפש א' הוא עשוק אי נמי מזכה את הרבים לאו היינו כל ישראל אלא אפי' מזכה לב' וג' מקרו רבים כשהוא דתנן כל גדר שידעו בו רבים וכו' והשתא ניחא דקתני ברישא אין חטא בא על ידו ובסיפא קתני משה זכה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו דרבים דרישא הוו יחידים ורבים דסיפא הוו כל ישראל עיין שם :

בר המזכה את הרבים וכו' כת' מהרי"א נראה דה"ד חטא בשוגג אבל במויד לא נכתב בהבחינה וכו' ע"ש ואין נר' דביצמות בפ"י ב"ש אמרינן כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה פשיעא וכו' ל"ן דקא מגמר לאחריו ואזלי ועבדי מ"ד חיה ליה אגרא לדידיה קמ"ל וכו' התום' וז"ל ותימא דאמרינן בפ"ב דיומא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ומופ' טעמא התם כדי שלא יאמרו הרב בניהגס ותלמידו בנ"ע וע"ק לר"י הרי אחר דר"מ למד לפניו ואפי"ה ילא לתרבות רעה ושמו היבא שהוא רע מתחלה קודם שילמד לאחריו התם לא שייך ה"ט וכו' ואחר מתחלה היה רע וכו' ע"ש וה"א מה ק' הרי במויד היה אלא ודאי משמע דמה"ט שלא יאמרו הרב בניהגס ותלמידו בנ"ע ושיעו שלא יחטא בין בשוגג בין במויד אבל בס' חסידים סי' שג"כ כ' האדם שזכה את הרבים ולמד העם ועשה עבירות וכו' וכו' המפ' ואמרינן בס' הקודם שמעלה המזכה את הרבים שהקב"ה מרחם את העבירות מלפניו שלא הבא לידו ומגע את החטא מלהכשילו אבל מ"מ הוא בעל בחירה וכו' ע"ש והוא כדברי מהרי"א מיהו וז"ל דהבא מייירי היבא שהוא רע מתחלה קודם שלמד את העם וכמ"ש התום' :

משנה י"ט עין טובה וכו' שמח בטובת הבריות ומהנה

ומשאו ומתנו באמונה מה הבריות אומרות עליו אשרי פ' שלמד תורה וכו' וכתיב ה' ח"א דהבא לא דריש את ה' לרבות ת"מ כמ"ש באת ה' אלהיך תירא נושם דלגבי מורא אפש' דהשוה מורא רבו כמורא שמוס ונה שאין כן לגבי אהבה דאין להשוות אהבת רבו כאהבת שמוס לכן דרשו ואהבת א'ת ה' את לרבות שהיא ש"ס מתאהב על ידך ע"ש ובזה ניחא דלא פיר' שמעון העמוסני כשהגיע לואהבת את ה' אלהיך שהוא קודם לאת ה' אלהיך תיר' דהוה דריש לרבות שהיא ש"ס מתאהב על ידך ומכלמקי' משמע לכו'י טעמא מורא רבך כמורא שמוס מומס בשוה :
משנה י"ג רי"א הוי זחיר בלמוד וכו' כתב הרע"ב שהיא למודך בדקדוק וכהלכה שבגגת תלמוד' עולה זדון אם הטעה בהוראה מתוך שלא דקדקת בלמודך ותבא להתי' את האבוי' הקב"ה מעלה עליך כאלו עשית מויד והיינו כדאמרינן בס"פ ח"מ והגיד לעמי פשעם אלו ת"ח שבגגות נעשו להם כזדונות וכו' ולבית יעקב חטאת' אלו ע"ה שזדונות נעשו להם כשבגות וי"מ דלפי הפשט תימא וכו' ע"ה איתגורי איהנו' אלא ה"פ הת"ח נחשב לו כזדונות כלומר' אם עשה עברה בשוגג יראה וחרד ושב בתשובה שלמה אבל ע"ה להפך הזדונות קלים בעיניו כשבגות ואינו מוחרט בלב שלם עיי"ש וליתא דהא חתן שבגגת למוד עולה זדון והא דכתיב פשעים לאו דחשיב פשע שהוא מורד אלא עון מויד ולפי שהי"ל ללמוד בדקדוק והוא פשע ולא דקדק בלמודו קרי ליה פשעי' מיהו הריעב"א גרים הוי זחיר בתלמוד שבגגת תלמוד עולה זדון :

ירושלמי כתיבם הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות בתיקוני' דף קל"ה ע"א וזה ל' ואית כהרא דו"א דקאמ' ביה כתר לי זעיר ואחרך וכמה כתרין אינון כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכו' והוה רנוו ראשו כת"ם פז ר"ה כהונה תורה מלכות :

משנה י"ד הוי גולה למקום תורה וכו' א"ל נושוי' דאמרינן בפ"ק דמגילה ח"ל ניוס שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עלה מוננו ואין אנו יודעין לדון ד"ג וכו' וטעמא אפש"ל דכתיב שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וכו' וז"ש הוי גולה למקום תורה דאף על גב דשקט במוקמו דעתו מיושבת עליו ועל ידי הגלות דעתו אינה מיושבת עליו אפי"ה הוי גולה למקום תורה :

משנה י"ז אל הסתכל בקנקן אלא במה שיש בו וכו' לרנוו על התורה כמ"ש בזוהר דהעלותך דף קג"ב וז"ל ווי לאינון תייבא דאמרינן דאורי' לאו היא אלא ספורא בעלמא ואינון מוסתכלי בלבושא דא ולא יחיר זכאין אינון לדיקיא דמוסתכלי באורייתא כדקא יאות תנור' לא יתיב אלא בקנקן כך אורייתא לא יתיב אלא בלבוש' דא ועל דא לא בעי לאסתכלא אלא במה דאית תחות לבושין וכו' עיין שם וז"ש אל הסתכל בקנקן זה ספור התורה שהוא לבוש אלא במה שיש בה הן הן גופי תורה :

פרק חמישי

משנה י"ח כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכו' משה זכה וזכה את הרבי' וכו' פי' המפ' דאמרינן בפ"ג דיצמות כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה פשיעא לא לריכה דקא מוגנו' לאחריו ואזלי ועבדי מ"ד חיה ליה אגרא לדידיה קמ"ל וכת' התום' ותימא דאמרינן כל המזכה את הרבים אין

חידושים על מסכת אבות פרק חמישי

והבא נמי זרע אברהם זרע כשר המהיחם אחריו ואוחז מדותיו :

עין רעה מתלמידיו של בלעם הרשע וכולי א"ל רמז למ"ש בזוהר נח דס"ח ע"ב וז"ל אר"ש כל ב"ג דעיניה בישא עינא דמחבלא שויא עליה וכולי מה כתיב וישא בלעם את עיניו דזקיף עין חד ומאיך עינא חד בגין לאסתכלא בהו בישראל בעינא בישא וכו' וכו' הרמז כ' רש"ל דאין ספק שהיה מקובל אללו שכחב את עינו כמ"ש אלל אהרן וישא אהרן את ידו דקרי' ידיו וכולי דלא נמנא כן לא במסרה ולא ברבותיו ז"ל ועוד לפי האמת למה לא נכתב עיניו ממש וכו' חולס ונקראת עינו כי הוא לא נשא אלא אחת בשלמא גבי אהרן כתיב ידו וקרי ידיו משמע דבעי' שתי ידיו תהיין כלולות כאחת שמאלה בימינה כמ"ש בפ' בשלח אבל בכאן אין שום מליחות לדרשא וז"ל שלעולם שגשא שתי עיניו לראות אלא שאחת הייתה פתוחה וזקופה והשנייה נשפליה וז"ש ומאיך ומתים וכולי אמנם רשעות כוונתו הייתה כי זו בחי' מפורש עז"א ועז"ל שהם דיני חלושי וחקיפי ואמר בפ' בלק דר"ח שעז"א נקרא נופל דאעמוק ליה קב"ה בעומקא דחשוכא וחשוכא אודרק באנפוי לכן כנגד זה מאיך עינא חד ועז"ל נקרא גלוי עינים דלא אודרק חשוכא עליה לכן הוא זקיף עינא חד והנה שני אלט מתחילין בעיין וז"ש וישא בלעם את עיניו עכ"ל ועיין בזוהר פ' בלק דר"ג ע"ב דס' אמר עינו כתיב וכבר כ' הרמז בפ' חקת דס' בפ' בלק דף ר"ג ע"ב כ' גבי מוגבעות דמתיבתא דרקייעא מוגבעות שלם באת ו' אבל במתיבתא עילאה חסר בלא ו' וא"ל ג"כ בהא דדריש עינו חסר ובס"ת שלנו הוא מלא ע"ש ונראה דה"ל כתיב עינו וקרי עיניו לפי שהיתה כוונתו בלעם הרשע להשליט שתי עיניו בהם גם הימין כי טובתן של רשעים רעה היא אלל הדיוקים אלא דמאיך חדא וזקיף חדא ואכליל חדא בחברתה לכך קרי עיניו וכתיב עינו זה רמז תנא דידן עין רעה עין א' בבלעם דמאיך עינא חדא וזקיף עינא חדא כדי לאסתכלא בעינא בישא אבל עין עובה הוי מתלמידיו של א"א שנאמר בו כי טוב עין הוא יבורך :

ומהנה אותם מנכסו וכמו שאמרו טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל וכולי הרשב"ן ובשמות רבה סדר משפטים פ' ל"א סי' ב' אמרו שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה העשיר מנסהו אם תהיה ידו פתוחה לעניים ואם העשיר בנסונו ועושה לזכות הרי הוא אוכל ממונו בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב והקב"ה מילוי מדינה של גיהנם שנאמר אשבי משכיל אל דל וכו' אבל העשיר שעיניו רעה הולך הוא וממונו מן העולם שנאמר ואבד העושר ההוא וכולי וא"כ מי שידו פתוחה לעניים ועושה לזכות נקרא טוב עין ואוכל ממונו בעוה"ז והקרן קיים לו לעוה"ב ונימול מדינה של גיהנם ובשאר טוב מל"ז אמרו שאמר אברהם אבינו למלכי זרע כי יד יאחז מן החיבה אל בלדקה שעשיו שם אל וכו' עניים היו שם עם מי הייחס עושים לזקה אל עם בהמה חיה ועוף וכו' אותה שעה אמר אברהם וכו' אני אם עושה בבני אדם שהם בללם הקב"ה עכ"ל אותה שעה נטע אש"ל אכילה שתיה לוייה עכ"ל אם כן תלמידיו של א"א שיש להם עין עובה אוכלים בעוה"ז ונחלים עוה"ב ירושה שאין לה הפסק וז"ש טוב עין הוא יבורך יברך כתיב גי' רל"ב ד' שמות עסמ"ב יברך לאחרים כמ"ש כל הנוטל פדוטה מואיב מתברך :

שנאמר להנחיל אהבי יש וכו' הם אברהם ותלמידיו שנאמר זרע אברהם אהבי הרשב"ן ובזוהר חדש פ' בהר ר"ש פתח להנחיל אהבי יש זה אברהם דאתמר ביה זרע אברהם אהבי אר"א אבא והא ישמעאל ובני קטורה אתא אליהו אמר שפיר קאמרי ר"א דליה אהובי אלא זרעא דיעקב דכתיב והב את יעקב וכולי ונראה דר"ש מפ' להנחיל אהבי יש לנוי שאהב אותי זה אברהם שנאמר בו זרע אברהם אהובי אהוב אותי אבל אליהו ור"א מפ' להנחיל אהבי יש על זרע יעקב שאני אהב אותו שנאמר ואהב את יעקב וכן כתיב כי נער ישראל ואהבו ותנא דידן מפ' כר"ש להנחיל אהבי יש זה אברהם ותלמידיו שהם אהבים את הקב"ה שנאמר זרע אברהם אהבי זרע כשר כדתינא בפ"ק דקידושין וזרע ואין לה אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ח"ל אין לה עיין לה עיין שם אלמא לא משמע רק זרע כשר

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

ח י ר ו ע י ה ג ד ה

שתחלפה גמילות חסדים וכופה גמילות חסדים וזה ושמר ה' אלהיך את הברית זו התורה ואת החסד זה גמילות חסדים לכן כשילאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה דבזכות התורה הוא שילאו וקבלת התורה תלויה בגמילות חסדים וכשצטלו גמילות חסדי נחשב הברית חס"ד ח'ת סמ"ך דל"ת הנעלם תמ"ך ל"ת גימ' תק"ך משילאו ממצרים עד שנחשב הברית תק"ך שנים דבעון ביעו' גמילות חסדים נחשב לכן אומרים בזיל פסח כל דכפין יתי ויכול וכו' :

והרב שבלי הלקט כתב בשם אחיו ר' בנימין העטס שאומרים אותו בלשון ארמית לפמ"ש במד' ח'כה גלתה יהודה משעו לא גלו ישראל לבבל עד שאכלו חמץ בפסח שנאמר גלתה יהודה נשעו כד"א מלות לחם עני לכך נהגו בצבל לאומרו בלשון ארמית כדי לגלות החטא לבניהם שהיו נזירים בו והפ' זהו הלחם שיש בו סימן חירות וגחולה שאכלו אבותינו כשילאו ממצרים ואם חטאו בו אבותינו וגרמו להם גלות הרי אהנו נזירי' ונשמרים בו ע"כ אומרי' כל דכפין יתי ויכול להכריז ולהודיע לכל שהרי אוכלי' לחמם נזירי' ולהכי מוכימין השתא הכא כלומ' חף ע"פ שטעונו גרם לנו גלות יר"מ להביא גאולתנו שהרי אין בידינו לעכב וכו' ע"ל ולדברי ר' אפר' לפי ששון ביטול גמילות חסדים נחשב הברית לכן אומרים כל דכפין יתי ויכול לומר אהנו נזירי' במצוה זו לעשות חסד כמו שעשו אבותינו כשילאו ממצרים שכרתו ברית לעשות חסד זה עם זה והשתא הכא חף על פי ששון ביטול גמילות חסדים גרם לנו גלות יר"מ לקרב גאולתנו דאין לעכב :

ג' עברים היינו לפרעה במצרים וכו' ואלו לא הו'יא הקב"ה וכו' ח"ל במ"ש בש"ר פ' ט"ו סימן ה' ויאמר ה' אל משה ואהרן ה"ד קול דודי הנה זה בא כשהלך משה ואמר לישראל כך אמר לי הקב"ה היום אתם יולאים בחדש האביב אמרו לו היכן הוא אמר להם הרי עומד קול דודי הנה זה בא חר"י מהו מדלג על ההרים אמר הקב"ה אם אני מסתכל במעשיהם של ישראל אינם נגחלים לעולם אבל אני מסתכל לאבותיהם הקדושים וכו' וכתב מהרש"י אינם נגחלים לעולם דלא מיבעיא השתא שלא נשלם הקץ אלא אפילו צבוח הקץ אינם נגחלי' וכיון דע"כ לריך להסתכל בזכות אבות לגחלים אז אעשה כן מעשיו עיין שם ונר' דאם לא היו יולאי' אלא בזכות עצמם ודאי לא היו נגחלים אלא בזמנם אבל כיון דלפי מעשיהם לא היו נגחלים אפי' בזמן הקץ וע"כ לריך לגחלים בזכות אבות אעשה כן מעשיו דגזירת ד' מאות שנה אינה אלא אם ילאו מעצמם שנאמר ואחרי כן ילאו וכו' מעצמם אבל השתא דא"א לגחלים אלא בזכות אבות אני גואלם מעשיו ולפי הסוד ח"ל לפי שבזמן ההוא היה ז"א בסוד העיבור לכן אמרו לו היכן הוא ח"ל הרי עומד קולי דודי הנה זה בא ח"ש עבדים היינו לפרעה במצרים ויולאינו ה' אלהינו משם ביד חזקה וצורע נטויה קודם הזמן ואלו לא הו'יא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו וכו' ולעולם אין נגחלין משם בזכות עצמם עד שהו'יא הקדוש ברוך הוא וכו' וכיון דא"א

א' הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא וכו' בזוהר פ' שמות דף ג' אל תלחם לחם רע עין וכו' דאי כד נחחו ישראל למצרים לא יטעמון נהמא דמצראי לא אשתבקו בגלותא ולא יעיקון מצראי וכו' מה כתיב כי לא יוכלון המצרים לאכול את העצבים לחם כי תועבה היא למצרים כך לך לחם רע עין וכו' הרמ"ז סוד הענין הוא דענינים דז"א חס' חו"ג שהם ה' חסדים העולים ה' היות ק"ל ועם ה' כוללים שביסוד הם קל"ה וכן הגבורו' ובפ' קל"ה הוא ע"ד שבהיותם מיוחדים בזעיר לא יעוס ולמטה בקל"ה הוא רע עין והנה מן הדעת בא שפע ומזון לחם מן השמים לכן טוב עין הוא יבורך וכו' ועוד ח"ל שאור הראייה בא מחכמה הו"ה דמילוי יוד"ן וד' יוד"ן שבו חס' ת' שקל כסף שבהם נענע עפר"ן העולה ר"ע עי"ן ת' וכנגד זה בקל"ה ת' איש דעשו כנו' בדברי ה' ולחם ר"ע עין בני' תלח"ם ובפרט מצרים שהם באחורי הדעת שהיה כחם גדול להרע לכן שלטו על ישראל עכ"ל וח"ל לפי שישראל במצרים היו לר"י עין כו"ש רבי' בחיי שגלות מצרים ח"ל שנה לפי שהיו לר"י עי"ן גימ' ח"ל לכן נשתעבדו במצרים ואכלו לחם עני לחם ר"ע עי"ן גי' ת' איש דעשו והידים ידי עש"ו גי' ת' לכן כשילאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה בטוב עין לתקן ר"ע עי"ן דמצרים וז"ש הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא וכו' לפי שהיו לרי עין לכן כל דכפין יתי ויכול וכו' בעין טובה :

ב' כל דכפין יתי ויכול אפי' לפי שאמרו במדרש כשילאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה ונראה לפי שלא היה להם זכות ללאת כו"ש בש"ר וכתב רש"י בפסוק מני אגני כי אלך אל פרעה וכי אוליא את בני ישראל ממצרים חף אם חסוב אני מכל מקום לריך זכות ישראל שיעשה להם גם והשיבו הקב"ה דבר גדול יש לי שהרי עתידין לקבל התורה על ההר הזה עי' שם והתורה התלפה גמילות חסדים וכופה ג"ח ואיתה בש"ר בפ' ומשה עלה אל האלהים וכו' דלא זכו ישראל לקבל תורה אלא בזכות אברהם וכו' מהרש"י לפי שהתורה התלפה גמילות חסדים וכופה גמילות חסדים ואברהם היה עושה גמילות חסדים עי"ן שם באורך ואפי' שז"ה אלה תולדות השמים והארץ בהברא"ם וארז"ל באברהם כי התורה וגמילות חסדים הם שני עמודי עולם לכן התורה חלפה גמילות חסדים וכופה גמילות חסדים דא"א זה בלא זה וכן גמילות חסדים גי' תורה ולא זכו ישראל לתורה אלא בזכות אברהם שהיה עושה חסד וא"כ הוא קיום העולם וכן ישראל לא ילאו ממצרים אלא בזכות התורה שעתידין לקבל שתחלפה גמילות חסדי' וכופה ג"ח לכן כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה וכו' ר' אפרים בפרשת עקב בפסוק ושמר ה' אלהיך את הברית ואת החסד וכו' את הברית זו התורה ואת החסד זו גמילות חסדים שהקב"ה ייחד שמו על החסד שנאמר ולך ה' החסד אבותיו נעלמות של חסד תמ"ך ל"ת גי' תק"ך משילאו ישראל ממצרים עד החרבן תק"ך שנים נחשב בעון ביטול גמילות חסדי' ע"כ ולפי האמור הם שייכי זה לזה דבזכות אברהם שעשה גמילות חסדים עם המלאכים וכו' לתורה

הירושני הגדה

לרין הוא לגאלס :

ד' עבדים

היינו לפרעה במצרים בפ' ואחמקן ואחמרת
 לבנך עבדי היינו לפרעה במצרי' ויוליאו
 ה' ממלרים ביר חזקה ובזרוע נטויה ויתן ה' אותות ומופתים'
 גדולים וכו' ואותנו הוליא משם למען וכו' ויוליאו ה' לעשו'
 את כל החקים וכו' ואל כי לפי מ"ש בש"ר פ' ע"ו
 סימן ו' אר"ש גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה
 במקום ע"ה ובמקום טופת ובמקום טומאה בשביל לגאלן
 משל לכהן שנפלה תרומתו לבית הקברות אומר מה אעשה
 ליטמא את עלמי א"ה ולהניח תרומתי א"ה מוטב לי
 ליטמא את עלמי פעם ח' וחזור ומטהר ולא לאבד את
 תרומתי קד ישראל הן תרומתו של הקב"ה שגאמר קדש
 ישראל לה' וכו' וכת' מהרש"י ל"ע כי אין המושל דומה
 כי הכהן לא יוכל וכו' אבל הקב"ה למה לא היה יכול
 להוליא ישראל מומלרים במסות באותות ובמופתים מבלי
 שיכנס הוא במצרים וכו' ועוד היכי מרומה לכהן דעבד
 איכורא דאין לו רבות לעמא עלמו בשביל התרומה אבל
 במעשה ה' ליכא איכורא דפקות נפש דוחה כל הנולדת
 וי"ל שהולך ה' בכבודו ובעלמו לבא במצרי' למכת בכורות
 וכו' עיין שם באורך ונראה דפקות נפש שדוחה שבת
 חמרה חרה חלל עליו שבת אחד כדי שיכמור שבתות
 הרבה ותניא אין עושים ע"י נכרים ולא ע"י כותים אלא
 ע"י גדולים ישראל וכו' והרי זה משובח וכו' וא"כ הכא
 נמי משום פקוח נפש דוחה לא תעשה דטומאה מה"ט
 וו"ש ויוליאו וכו' לא על ידי מלאך וכו' ויתן ה' אותות
 ומופתים וכו' ואם כן ילאו באותות וכו' ואעפ"כ ואותנו
 הוליא משם ויוליאו ה' משום פקוח נפש לקיים כל התורה
 וזהו ויוליאו וכו' לטוב לנו כל הימים וכו' ומוטב לחלל
 שבת אחת לקיים שבתות הרבה והכא נמי עשה ה' כזה
 שהוא בכבודו ובעלמו נכנס למקום טומאה משום פקוח
 נפש לקיים כל התורה כל הימים וכו' ובש"ר פ' י"ע
 סו' ז' א"ח יתברך שמו של הקב"ה שאין כנסו וכנפלאות'
 ואין כגבורתו וכמעשיו שנא' גדול אדונינו ורב כח הקב"ה
 קדוש וטהור ופסע ידו בטומאים למה בשביל שגדול וטורא
 הוא ובשביל ישראל הודיע כמו וכו' וכו' מהרש"י כי הנסוי'
 שעושים על ידי מלאך אינם גדולים כנעשים על ידו וכן
 אין כגבורתו וכמעשיו כי המעשים שעושה בעולם בעלמו
 גדולים מאשר על ידי שליח וכו' עיין שם וכן בפ' הזהב
 אמרינן הכל נפרעים על ידי שליח חוץ מאליה שגאמר
 הנה ה' נלכ על חומת ארץ וצידו ארץ וכתב ה' תורת
 חיים משנע דפורענות ע"י הקב"ה קשים טפי וק' דעפ'
 חלק הניא פרעה שחרף הקב"ה בעלמו נפרע הקב"ה
 בעלמו שנחריב שחרף על ידי שליח נפרע על ידי שליח
 פירש"י לא היה ציווי כ"כ לכך הקב"ה בעלמו דלא מתבייש
 כ"כ דאינו דומה מתבייש מן הגדול וכו' למתבייש על
 ידי שליח וכו' והרי הכא מוכח דע"י הקב"ה יותר מרובה
 ועוד דבאגדה וכו' לכן נראה דוקא פרעה שהעזו פניו
 וחרף בעלמו לכן עונשו מרובה שגפרע הקב"ה בעלמו
 שנחריב שלא העזו פניו ולא חטא אלא ע"י שליח נפרע
 על ידי שליח עיין שם וו"ש ויתן ה' אותות ומופתים גדולים
 ורעים וכו' כיון שהקב"ה בעלמו הוא הרי הם גדולים
 ורעים יותר ממה שהוא שליח ויתנס :

גברו ישראל במצרים היו עובדים ע"ז מה אלו אף אלו
 בחוק י"ד גימ' סמאל' כי בחוק יד פי' בחוק יד של
 עשו וס"מ הוליאנו ה' מומלרים וס' הפליאה דנ"ה כי בחוק
 יד הוליאנו ה' מומלרים מבית עבדי ר"ת היממ"ע ההפכה
 הוא העמים רמו לגאולה שכך יגאלנו בחוק יד מן העמים
 וסוד בחוק י"ד הוליאנו יו"ד דל"ת גי' חות"ס גי' קדש
 וחול עשר שמות הקדש שהם ד' שמות הכינוי וזה כי בחוק
 יד ר"ל עשר שמות הוי"ה הם ד' ארנ"י וכו' והביאו
 ילקוט הראובני בקלור עיין שם פי' דעשר שמות קדש
 יהו"ה הם ד' ארנ"י שהם כינוי וזהו יו"ד ובמילוי יו"ד
 דל"ת גי' חות"ס ואל' שהוא סוד ג' שמות אה"ה דיו"ד
 ודאלפ"ן והיה"ן קס"א וקמ"ג וקנ"א גי' תנ"ה וכו' הר'
 בשער ריה"ק תנ"ה הוא שם א' מע"ב שמות דיוסע וכו'
 והענין והוא כששם זה בתגבורת הדינין אין כמוהו דין
 חזק וזש"ה תנ"ה עון על עונם וכו' כי השם הזה הוא
 בחי' הדינים העליונים שבאימא ותכונן להורידם בה' תהלה
 ועי"כ יתמקו הדינים כל הדינים והגבורות שבה' שאין
 הדינים מתמקקים אלא בשרשם וכו' ע"ש וו"ש כי בחוק
 י"ד יו"ד דל"ת גי' חות"ס שהוא סו"ד תנ"ה דינים חוקים
 העליונים האימא שהם חותם המלכות וממקקים דיניה
 ובהו הוליאך ה' וכו' ועוד א"ל כי בחוק יד שכ' הרב
 בסה"כ בסוד הקוץ הכלי של היסוד של הנקבה שיש בו
 ה' גבורות הנק' יד וזה היד מוקמה באימא :

י' ושאינו יודע לשאל וכו' והגדת לבנך וכו' בעבור
 זה עשה ה' לי וכו' כ' המפרשים בשביל
 שנשמרו מונות וו"ש לאמר זה ג"ע בעבור זה בזכות משה
 כי זה משה האיש כדאמרין במנחות עיין שם ואפי' לרמוז
 מ"ש בס' פליאה דף ק"ח זה רמוז למדה הנק' עץ שכן
 מתחלק זה בא"ת ב"ש ז"ע ה"ך וכו' עיין שם ואפי' רמוז
 לתורה הנק' עץ חיים וכו' שהוא בזכות התורה שעתידים
 לקבל כמ"ש בהוליאך את העם מומלרים תעבדון את האלהים
 וכו' וכו' המפ' שז"ש והיה לאות וכו' למען תהיה תורת
 ה' צפיה וכן והגדת' לבנך לאמר' ס"ת כת"ר תרי"ג מלות
 ושבעה דרצנן וכן עשרת דברים יש בהם כת"ר אותיות
 וכן אמרו בש"ר פ' ג' סימן ה' וכו' הוליא את בני ישראל
 מה זכות יש בידם שאוכל לאויאם א"ל הוי יודע שבזכות
 התורה שהם עתידין לקבל על ידך בהר סיני הם יוליאם
 משם עיין שם וו"ש ואיכור את בריתי היא התורה אם
 לא בריתי וכו' וזה וישמע ה' את קולנו וכו' קול תורה
 שעתידין לקבל וכן נאק"ת בנ"י גי' תרי"ג בסבת תרי"ג
 מלות שעתידין לקבל ילאו ולפי הסוד זה רמוז ליסוד וכו'
 בספ' הפליאה דף ד' כי אני שהיא המלכות כלולה בזה
 זי'ן ה'א נעלם זה אני ואם כן היא כלולה עם זה וכו'
 ע"ש וא"ל זה זי'ן ה'ה הנעלם ינה' גי' ארנ"י וכו' הרב
 דהמ' נק' עוז כמ"ש ושכינת עוזו וכו' ונרמוז בשם ארנ"י
 שהיא בנו' כי ארנ"י גימט' ס"ה ועם י"ב אותיות המלוי
 הרי עז וזהו ויתן עז למלכו כי היא הנק' מלך יש לה
 עוז וכו' לכן זה זי'ן ה'ה הנעלם גימ' ארנ"י זה גימט'
 י"ב אותיות המילוי' והם גימט' ע"ז שהיא כלולה ביסוד
 הנק' עץ והוא הנותן עז למלכו וכו' וו"ש בעבור זה וכו'
 יסוד ומלכות עשה ה' לי הם' התפארת :

ז' ברוך שומר הבטחתו לישראל וכו' וגם את הגוי
 אשר יעבדו דן אנכי וכו' בב"ר אר"א בשתי
 אותיות הללו הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו שהוא גואל
 את ישראל ואם יעשו השובה גואל בע"ב אותיות וכו'
 וכו' מהרש"י נראה שהוא שם הוי"ה וכו' דין וכו' עיי"ש
 והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"י גימ' דין וא"ל שהוא שם ס"ג
 יו"ד

בנו שיהא דן אותם ומליל אותנו מידם וכמו שהבטיחם ואמר ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לבלותם להפך בריתי אתם כי אני ה' אלהיכם והבטחתם לקיימם לעולם וכן אעשה ולא א' בלבד עמוד וכו' עיין שם :

ט' היא שעמדה לאבותינו ולנו וכו' שלא אחד בלבד עמוד עלינו וכו' אפ"ל שידוע שהגם הנעשה בדרך טבע אם היה פעם או פעמי' היו תולין במקרה' אבל אם הוא בהתמדה אינו אלא דרך גם כמו שכתב הרמב"ם והביאו הרב בינה לעתים דרוש וכו' עיין שם וז"ש היא שעמדה וכו' לא בטבע ומקרה חירע כן אלא הבטחה היא שעמדה וכו' שלא אחד בלבד וכו' שתוכל לומר הוא מקרה אלא בכל דור ודור וכו' אם כן הוא ודאי הוא גם והקב"ה מלילינו מידם :

י"ך י"ך י"ך שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מלוייני' שם וכו' א"ל בנ"ש בש"ר פ' מ"ו סימן ד' בפ' ועתה ה' אבינו אתה וכו' אמרו הנביאים להקב"ה הרי אתה אומר שאינם בניך ובפניהם הם ניכרים שנא' כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ומה דרכו של אב שמרחם על בניו אף על פי שסרחו כך אתה לריך לרחם עליהם וכו' וכ' מהרש"י בד"ה משל וכו' לורך המושל משום דכל רואיהם יכירום משמע בזמן הללחתם שניכרי' כי צרכי השם המה לא מתוך רחם ואפי' בזמן גלויהם ניכרים להק' שהוא משל לבני הסנקליטום שניכרים מתוך לורתם שהם דומים לאביהם ולפ"ו היכר ישראל צורתם שדומים לה' ל"ל דהיינו בלגום ודמותה והיא ההשכלה שעליה נאמר בלגומי כדמותו כנ"ש ה' וזה דבר ניכר בישראל שלעולם ניכרים בצפקחות ותכונה לפני האומות גם בסכלול מודותיהם ניכרים לעולם שהם רודפי ההשלמות ויושר המדות יותר מכל האומות וביחוד בענין גמילות חסדים וכו' עיין שם וז"ש ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מלויינים שם כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' דניכרי' הם בחכמה ובמדע ויושר המדות כללם אלהים ופי' לגוי גדול כבר כ' ה' שבלי הלקט בשם רבי' ישעיה פירש לגוי גדול לא מדבר ברב עם אלא שהיו גדולים וחשובים במלכים כנ"ש אדם גדול גם האיש מושג גדול וכו' ע"ש וכן נאמר ומי גוי גדול אשר וכו' וז"ל גוי גדול גוי של גדול אדוננו וכו' דכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' :

בתב הרב שבלי הלקט י"מ שנמלאו יחד במקום א' בעיר א' שהיו ישראל מלוייני' וכו' ואחי ר' בנימין פי' אע"פ שהיו אנשים נועט ומתי מספר לא היו נבלעים בנוספר של המנון הגדול במלכים אלא היו מלויינים בדתם ובמנהגם עד שהיו ידועים וניכרים ונק' גוי בפני עצמום כלומר שהיו נחשבים אומה בפ"ע דאמר מר בזכות ד' דברים נגאלו ישראל מנמלרים שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם וכו' ישעיה פירש בעריות ושלא היו בהם מלשינים וכו' ורבי' ישעיה פירש לגוי גדול אינו מדבר ברוב עם שהרי אומר עלום ורב כנ"ש אלא פי' לגוי גדול שהיו גדולים וחשובים במלכים כנ"ש אדם גדול וכנ"ש גם האיש נוטה גדול מאד וכו' עכ"ל וכן בב"ר בפ' ואעשך לגוי גדול וכו' א"ל מנח לא העמדת מ' אומות א"ל אותה אומה שכתוב בה כי מי גוי גדול אני מעמיד מונך וכו' וכתב מהרש"י דס"ל דאין גדול אלא לענין מעלה דומיא דגוי גדול אשר לו אלהים וכו' וז"ה בפסיקתא בפ' תלז וז"ל מלמד שהיו ישראל מלויינים שם שהיה מלבושם ומאכלם ולשונם משונה

י"ד ה"י וא"י ה"י אחרים אותיות הקודמים לו ט"ג ד"ט הא"ה ד"ט עולה ד'ן שהוא דין וכו' דן אותם אבל בר"מ פ' תלז וז"ל ר"ה כי יומא איש נערה בחולה אלו ישראל דכתיב כי נער ישראל ואהבהו נער מסערא מטערוין ואין איש אלא הקב"ה דכתיב ה' איש מלחמה כי יומא איש נערה בחולה בחולת ישראל דאומר זה נפלה לא חוסף קום בחולת ישראל וכו' ולבהר אפתח לון חמשין תרעין דחירו דאינון חמשין תרעין דרמתי מסערא דאצרה' אצוהון והאי איהו ונתן לאצבי הנערה חמשים כסף וכסף מסערא דחסד דרגא דמפקני דנולרים ל' תרעין דחירו אפתח לון מסערא דריגא דשומלה ואיהו שם אדני' דתמן ד'ן אצבי וכו' אבל בפירושא בתרייתא וברחמים גדולים מסערא דאצרהם וגדולה דרגא דאצרהם דריגא תמן איהו יד הגדולה תמן איהו חמשים כסף ולבתר לא יוכל לשלמה כל אגלותא כל ימיו וכו' ע"ש ונראה לפי מה שכתבנו זה בפירוש' בא וז"ל כתיב ליל שמורים וכו' הוא הלילה הזה וכו' אלא הכי תימן כתיב כי יהיה נערה בחולה נער כתיב מאי טעמא מושם דכל זמן דלא קבילת דבר אחקרי נער ונודקבלת דבר אחקרי נערה אף הכא ליל עד לא קבלת דבר וכו' ובשעתא דאתחבר עמה דבר כתיב הוא הלילה הזה לה' שמורים דבר וטובה עיין שם ד"ה ה' חסדים שהיא מקבלת מומנה וז"ש כי יומא איש זה הקדוש צ"ה נער כתיב ונתן לאצבי הנערה חמשים כסף הם חמשה חסדים דרגא דאצרהם דע"כ נערה ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלמה לגאול כל ימיו דאלו יצאת מולרים היתה מסערא דריגא דריגא דתמן ד'ן והיינו ד'ן מאדנ"י :

ח' ברוך שומר הבטחתו לישראל וכו' שהקדוש צ"ה מנחש את הקץ וכו' כהב הרב שבלי הלק"ט וז"ל שהקב"ה מנחש את הקץ וכו' פי' ר' בנימין אחי שו"ש שהקב"ה מנחש את הקץ לא קאי איל"מ אלא הגאולה אחרונה קאי והוא לחזק לב' אומרי הגדה לפי שצבצורת בין הצתרים הראה לו הקדוש צ"ה לאצרהם על הגלות ושעבודם וגאולתם ועכשיו שצאים לספר ביצ"א"מ לבס' מתחזק על ההבטחה שהבטיחם ומשהעשית ומנחמני' בה שעתיד לקיימה להם באחרונה כמו שקיים בראשונה כלו' ברוך המוקם שעתיד לשמור לנו ההבטחה של הגאולה שהבטיחנו ברוך הוא שהוא מנחש את הקץ המיד ואומר מתי יבא הקץ והעת של הגאולה לעשות מה שאמ' והבטיח לאצרהם אבינו בין הצתרים שנאמר ויאמר לאצרהם ידוע חדע כי גריהיה זרעך בארץ לא להם בצבל ועבדו' צמודי ועמו אותם בין וגם את הגוי אשר יעבדו דן אצבי באדום ובכולם חתם ואחרי כן ילאו ברכוש גדול הרי ההבטחה של הגאולה כך נדרש צב"ר עד כאן' וגבי היא שעמדה לאצבותינו ולנו כך פירש ר' בנימין אחי הבטחה הגאולה שהבטיח הקדוש צ"ה לאצרהם אבינו כשהראה לו השעבוד והגלויות היא אותה ההבטחה שעמדה לאצבותינו במלכים ובצבל ובמודי וביון והיא העומדת לנו באדום שאז הראה לו הגלויות וכ"ה נפורה צב"ר אימיהו צבל חשכה זו מדי גדולה זו יון נופלת עליו זו אדום וכשם שהראה לו השעבוד כך הראה לו הגאולה כנ"ש לנועלה ואחרי כן ילאו ברכוש גדול על כולן הוא אונ' כך עכ"ל וכן אמרו צב"ר פר' מ"ד סימן כ"ב וגם את הגוי אשר יעבדו דן אצבי היה ליה למימי' גם מאי וגם אלא גם הוא מלרים וגם לרבו' ד' מלכיות וכו' הרי דרמו צפ' וגם את הגוי וכו' ארבי' מלכיות ואם כן ואחרי כן ילאו ברכוש גדול וכו' והרשב"ך כת' היא וכו' אותה הבטחה עמדה לאצבותינו ולנו שכן אמר לו וגם את הגוי לרבות ד' מלכיות שהם משעבדי'

חידושי הגדה

א' לכן כשנגאלי' מומרי' הזהיר' על השבת בט"ל מלאכות
ע"ש וכיון שהשכינה עמהם כאלו נשתעבדו בט"ל מלאכות
ויש לרמוז בפרך פ"ה רי"ש כ"ף ס"ת גי' שכינה עמו
אנכי בלדה פרך עם וג"ל שהם חלוף פרך בא"ה ב"ש
גי' של"ט וו"ם עת אשר שלט האדם בליעל בפרך בארם
הקודש לרע לו בני' ישראל' בפרך' ס"ת י"ך רמ"ז למ"ש
הרב ביחוד פ' מלך' זיופיו וכולי השם הוא יכ"ל הו"א
בחילוף אותיות מל"ך בא"ה ב"ש עולה בגי' ששים הוי"ה
דמ"ה עם י"ה פשוט ויחוד פ' נבוב לחות וכו' נבוב זה
השם גי' ס' והס' ששים גבורים סביב לה וסוד ששים
המה מלכות ובו נרמוז שם ב"ן דההי"ן וגשאריו אותיות
ו"ב עם הכולל שלהם הם ט' כמספר ט' אותיות עליו
של הוי"ה דבן וה' ע"ש ונרמוז שם זה בני ישראל בפרך
ס"ת יכ"ל גי' ס' שם בן וט' אותיות והוא סוד ששים
גבורים סביב שכינה עם גערותיה כי עמו אנכי בלדה :

י"ג וישמע

נאקתם וכו' אל' דישראל היו לריכים
להשתעבד ת"ל שנים כמספר ה' שמות אלהים ולא היו
אלה פ"ו שנה גי' שם אלהים וד' שמות אלהים נהפכו
לד' שמות יהו"ה שהם רחמי' ונגאלו לכן נזכרו ד' פעמי'
בפ' זה וישמע אלהים וכו' ויזכור אלהי' וירא אלהי' וידע
אלהים כי לא נשתעבדו אלה פ"ו שנה גי' אלהים א'
אבל ד' אלהים נהפכו לרחמים לכן וישמע אלהים וכולי
ובס' ילקוע הראובני כ' בשם המפ' כי פרעה היה לו
ק"ך אלפים חיילות בכל זוית וזוית ק"ך למזרח וק"ך
למערב וק"ך לנפון וק"ך לדרום והסוד כי יניקת פרעה
מת"ף מחמת של לילית שנחלקו לד' פעמים ק"ך לכן
לרדך לסבול ע"ל מזר"ם גי' ת"ף לכך נאמר ד' פעמים
אלהים בפ' וישמע אלהים וכולי כי אלהים עולה ק"ך
לירופי דכל תיבה של ה' אותיות בונה ק"ך וכו' ואברהם
תקן לזה ואקחה פ"ת לחם ותק"ח מרים הנביאה את
הת"ף וכו' עיון שם ואל' לפמ"ש במדרש השקיפה מומעון
קדשך וברך בא וראה כמה גדול כחה של לדיקה שמהפכת
מה"ד למדת הרחמים שהרי ההשקפה שבחורה היא לרעה
חוץ מזה שהיא לעובה ללמך שגדול כח מחנות עניים
שמהפכת מדת הרגז למדת רחמים ע"כ ובפ' מליאת
האשה במעשה דמר עוקבא איתלין כרעיה אמרה ליה
דביתהו שקול כרעיך אתיב אכרעתי חלם דעתיה אל' אגא
שכיחנא בגייה דביתהו ומקרבא אהניתי ופירש' אגא שכיחנא
בגו ביתא ועניים מולאים אותי ומקרבא הנייתי הנאתי
מוזמנת שאני מתלקת לחם ובשר ומלח אבל אתה נותן
מוצות לעניים והם טורחים וקונים סעודה לפיכך זכותי
גדול עיון שם א"כ ד' שמות אלהים דכל אל' יש בו ק"ך
לירופים הם ד' פעמים ק"ך גי' ת"ף פרעה ונק מהם
ואברהם תקן לזה ואקחה פ"ת לחם וכו' דבדלקתו המעולה
פת לחם מה נהגומוזן הפך מדת הדין ד' אלהים שהם
גי' ת"ף למדת רחמים :

י"ד וישמע

אלהים וכו' ד' שמות אלהים בפ' זה
כי הגיזרה לישב במזר"ם ת"ל שנה
כמספר ה' פעמים אלהים ולא נשתעבדו רק פ"ו שנה
גי' אלהים וד' אלהים נהפכו לרחמים ד' שמות יהו"ה
ואלו ד' גאלות וד' כוחות וכו' ואל' כי ד' אלהים גי'
שמ"ד נמתקו וסר מריכות שלהם ונהפכו לרחמים ד'
היותם ססיר מ"ר מן שמ"ד ישראל ק"ד גי' ד' הוי"ת
ססר מריכות הדינין וחזרו ד' היות גי' ק"ד ועם אלהים
א' שנשתעבדו הם גי' ק"ך ועוד אל' דד' אלהים נמתקו
וגשאריו ד' פעמים אל' מאלהים חסד אל' וד' אל' עם
אלהים

מן המלרטים מסומני' היו וידועי' שהם גוים לבדם חלוקי'
מן המלרטים עכ"ל ואל' צמ"ש צוהר חרומה דקס"ד בפ'
ברוב עם הדרת מלך וכו' אילין ישראל דכתיב בהו כי
עם קדוש אתה לה' אלהיך ואינו עמא דסלקא לכמה
אלפין ולכמה רבון וכד אינהו סגיאים בחשבוניהם יקרא
דקב"ה איהו וכו' ואל' הא כתיב כי אהם המעט מכל
העמים אלא מכל העמים ודאי אבל מעמא חד יתיר
סגיאים איתן דהא לית עמא בכל עלמא רב וסגי כישראל
וא"ת הא בני ישמעאל והא בני אדום כמה איתן ודאי
הכי הוא סגיאים איתן אבל כל שאר עמון כולו מתערבין
אלין בחלין וכולי ובג"כ לית עמא ברירא ויחידאה בלא
ערבוביא אחרא כלל אלא ישראל דכתיב כי עם קדוש
אתה וכו' עיון שם וז"ש ויהי עם לגוי גדול מלמד שהיו
ישראל מזויינים שם שהם היו עם רב וכ"ת הרי במלרי'
ודאי יש המון גדול יותר לז"א מלמד שהיו ישראל מזוייני'
בלא תערובת כלל משא"כ ההמון שבמלרים היו מעורבין
אלין בחלין אבל ישראל היו מזויינים הם בלא תערובת
והיו עם רב יותר מעם אחר לברו וז"ש כי תאמר
בלבדך רבים הגוים האלה מונני איכה אוכל להורישם
לא הורא מהם וכו' דאע"פ שישראל הם רבים מכל אומה
בפ"ע אבל לגבי כל העמים הם מעט וז"ש רבים הגוים
האלה מונני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם דהרי
במלרים יש המון רב שכל העמים מעורבים שם ועשה
ה' נסים ונפלאות ועי"כ הו"א ה' מושם כן יעשה ה'
אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם העמוי אשר
ודאי אתה ירא מפניהם יעשה ה' ככה ועוד אל' ברב
עם הדרת מלך צמ"ש כתיב והיה מספר בני ישראל וכו'
אשר לא יספר מרוב כשישראל עושין רש"ו אשר לא
ימד ולא יספר וכשאין עושין רש"ו כתיב והיה מספר
בני ישראל וכו' וב' המפ' כשהם לדיקים עושין רש"ו
כל אל' מהם נחשב לעם רב כמ"ש שקול משה כנגד כל
ישראל וכו' אבל כשאין עושין רש"ו כל אל' נחשב גוף
אל' ואל' אפטר זהו ברב עם דכשהם לדיקי' רב באיכו'
כמ"ש רבתי בגוים רבתי בדעות וכולי כי אז נחשב כל
אל' מהם לעם גדול ואז הם עם רבים נגד כל העמוי'
ומ"ש כי אתם המעט מכל העמים הוא כשאין עושין
רש"ו דכל אל' נחשב כגוף אל' כמו שפי' רבתי ישעיה
לגוי גדול אינו מדבר ברב עם שהרי אמר עלו' ורב :
י"א וירעו אותנו המלרי' ויענו ויהנו עלינו עבודה קשה
וכו' וב' הרשב"ך בפ' הגדה ואל' ואמרו ויריעו אותנו
במ"ש הבה נתחכמה לו והפרש יש בין ויריעו אותנו ובין
ויריעו לנו ר"ל כי הגיעה רעהם אלינו בגופינו וכו' אבל
ויריעו אותנו ר"ל חשבנו רעים וכו' באמרנו שאנו בעלמנו
רעים והחזרנו רעי' ע"כ וכן פי' בח"ח דפ"ג במ"ש הבה
נתחכמה לו ע"כ ובאפשר לפרש ויריעו אותנו המלרים
שעבדו רעים לה' ויהנו עלינו עבודה קשה ע"ד מ"ש
בש"ר בפ' ולא שמעו אל משה וקולר רוח ומעבודה קשה
שהיה קשה להם לפרוש מע"ז וז"ש ויהנו עלינו עבודה
קשה שהיה לפרוש מע"ז ובאפשר ויריעו אותנו שעשונו
רעי' לה' ויענו דהיינו עניות כמו שפי' ה' בינה לעתי'
דרוש כ"ח בפ' למען ענותו בסבלות דע"י הסבלות יהיו
ישראל עניים ודלים ואביונים וזהו ויענו שעשו אותנו
עניים וכנגד עניו הגוף אמר ויהנו עלינו עבודה קשה :
י"ב ויתנו עלינו עבודה קשה וכולי ויעבדו מזר"ם
את בני ישראל בפרך וכו' כתבו התוס'
בפסחים דק"ד שם במדרש לפי שהיו במלרים ועבדו
בפרך פרך בא"ה ב"ש וג"ל שהם ע"ל מלאכות מ' חסר

וכו' וכן הוא אומר ע"י יחזקאל ואעשה למען שמי וכו' וא"ל במ"ש שם בש"ר פ' ג' סי' ה' וכו' אולי אח בני ישראל מומרים ומה זכות יש בידם שאוכל להזיחם וכו' א"ל הקב"ה למושה מה שאמרת בחיזה וכות אוליחם מומרים הוי יודע שבזכות התורה שהם עתידין לקבל ע"י דבר הזה הם יולחם משם ע"כ ואפשר מובן דאמרו שם בש"ר פ' א' סי' ל"ה בפי' הלהרני אתה אומר וכו' היה משה מהרהר בלבו ואומר מה חטאו ישראל שנתעבדו מכל האומות כיון ששמע דבריו אמר לשון הרע יש ביניהם איך ראויים ליגאל לכך אמר אכן נודע הדבר עתה יודעתי בחיזה דבר משתעבדים ע"כ לכן אמר וכו' אולי וכו' דאין ראויים ללאת כיון שיש ביניהם לשון הרע ובחיזה זכות הם יולחם וא"ל הקב"ה בזכות התורה וכו' כנ"ס מרפא לשון עץ חיים דעסק התורה תקון לה"ר ואם לאו ישפיל עלמו וז"ל בזכות התורה שעתידין לקבל על ידך שאתה עניו על ההר הזה שהוא שפל יתוקן עון לה"ר וז"ל וירא אלהים את בני ישראל ראה שעתידין לקבל התורה וכן בני ישראל עם ח' אומות גי' תורה וזוה יודע אלהים לגאלם :

י"ז ויוציאנו ה' מומרים וכו' ולא ע"י מלאך וכו' כתב הרשב"ך דהא כתיב בפי' חקת שאמרו ישראל למלך אדום וישלח מלאך ויוציאנו מומרים י"מ כי זה המלאך הוא מרע"ה כי הנביא נק' מלאך כנ"ס ויבא חגי מלאך ה' וי"מ כי זה המלאך הוא הנביא למושה בסנה והוא מיכאל ולא בא להזיח אותם אלא להודיע' כי הו"ת הולחם בכבודו ובעלמו וההגדה לא דברה אלא שהעבודה לא היתה ע"י מלאך וכו' ע"ש ובש"ר פ' בא סי' ח' וירא מלאך ה' ר"י אמר זה מוכאל ר' חנינ' אמר זה גבריאל ר' יוסי הארוך אמר כל מוקום שהיו רואים אותו היו אומרים שם רבי' הקדוש כך כ"מ שמיכאל נראה שם הוא כבוד השכינה ע"ש וכתב מהרש"י ויתכן שרמוזו לדון ורחמים דר"י ס"ל שגאלו ברחמים כי לא היו כדאים להיוחס רשעים לכן היה מיכאל שהוא ממונה על מדת הרחמים וכו' ע"ש ובש"ק דברכות אר"א גדול מה שנאמר בניכאל יותר ממה שנאמר בגבריאל דאלו בניכאל כתיב ויעף אלי אחד מן השרפים ואלו בגבריאל כתיב והאיש גבריאל מועף ביעף ומאי נשמע דהאי אחד בניכאל כתיב אר"י אחיה אחד אחד כתיב הכא ויעף אלי אחד מן השרפים וכתיב הכא והנה מיכאל אחד מן השרים וכו' תנא מיכאל באחד גבריאל בשמים וכו' הרב ח"א שמיכאל מו"ס מיומין ממונה על הרחמים וגבריאל חס נוסמאל ממונה על הדין ולפי שרחמים שמים מרובין ניתן כח למיכאל לעשות שליחות בפריחה אחת ולגבריאל לא ניתן כח לומר שליחותו עד שני פריחות שרגע בנתי' אולי ישוב ויחס ה' וכו' ע"ש ואפי' דמיכאל נק' מלאך ה' שכל מוקום שהוא נראה שם סם כבוד השכינה והוא באחד וכן מיכאל במילוי מו"ס יו"ד כ"ף אל"ף למ"ד גי' שכינה וזה רמז כי שמי בקרבנו ואפשר דנק' אחד שהוא מלאך ה' אחד ובמזמרים נגלה הקב"ה ומיכאל עמו אבל המכות לא היו ע"י מיכאל אלא הקב"ה בכבודו ובעלמו וכו' וא"ל כנ"ס צוהר שמות דף ה' ע"ב בשעתא שנחת יעקב למזרים קרא הקב"ה לפגוליא דיליה א"ל כולבון נחוחו למזרים ואנא עמבון אמרה שבינתא רבונא דעלמא אית לבאות בלא מלכא א"ל אחי מלבגון כלה וכו' וז"ל אלא הקב"ה בכבודו ובעלמו הם מלאכי מועלה עם השכינה שזה כבודו של מלך בחילות' ובש"ר בפי' חגי ה' אלהיך וכו' אר"א כ"ב אלף של מו"ס ירו' עם הקב"ה לסיני שנאמר

אלהים גי' פ"ו שששתעבדו הם רד"ו שנה וכתבו המפרשי' ד' אלהים גי' שמ"ד זכות התורה שעתידין לקבלה שכוללה פשט רמז דרש כוד פרדס גי' שמ"ד שבזכות התורה שיעסקו בפרדס נילולו משמ"ד ונגאלו ע"י משה בגי' פרד"ס עם הכולל כמ"ס מהר"י לנוח בם' נגיד ומלוה כי משה היה יודע פרדס לכן משה גי' פרדס ע"ה וזה רמז וזה לך האות וכו' והתורה נמשלה למים שה"ס החסדים ונתמתקו ד' אלהים ונשאר ד' פעמים אל מאלהים חסד אל ועם אלהים גי' פ"ו שששתעבדו הם גי' רד"ו :

ט"ז וישמע אלהים וכו' ויזכור אלהים וכו' א"ל במ"ס בש"ר פ' חשא פ' מו"ד סי' ג' זכור לאברהם הה"ד יד ליד לא יקח רע אמר ר"פ הכהן חס עשית מלוה אל חבקק מתן שכרה מיד ליד למה שלא יקח שאין אתה מתקנה מעונותיך ומיך שרע אתה נקרא שלא בקשת להנחיל לבניך כלום שאלו בקשו אברהם יחזק ויעקב מתן שכרן של מלות שעשו מלות היה זרע לדיקים נמלט וכו' וכתב מהרש"י משה דק"ל עשה למען אברהם וכו' מ"ל כי מ"ט זכירה אלל ה' כי אין שכחה לפני כסא כבודו לכן ר"ל משה' דזכותם כשכות מעיקרו כי לא רלה ליהנות ממנו אמר בו לשון זכירה לרמוז לזה לומר שמ"ח' שהשכיחו זכותם אין זה אלא שימור לבניהם שכן דרך הדיקים שלא לבקש זכותם לעלמום להניחו לבניהם וכו' ועד"ו יש לפרש כל זכירה הנזכרת אלל אבות כמו זכרה לחסדי דוד וכו' והמבקש מתן שכרו נקרא רע כלומר ר"ע עי"ן וכו' ואלו בקשו אברהם יחזק ויעקב מתן שכרן של מלות שעשו איך היו זרע לדיקים נמלט וא"ת המעט זכות אבות שאלו בקשו מתן שכרם בחייהם היו אוכלים הכל שלא יספיק גם לבניהם והלא הספיק לבניהם לכמה דורות ולא נאכל דבור א' או שנים וכ"ס שלא יאכל כלו בחייהם וכו' וי"ל שאלו בקשו שכרן נתמעט כח זכותם מאד שהיו עושין ע"מ לקבל פרס וכה"ג הלוחי שיעלה הזכות לעלמן וכו' וכל כח נוסה מו"ס ועושה תסד לחובבי ולא מיקרי אוהב אלא העושה מואהבה שלא ע"מ לקבל פרס וכו' עש"ב ואפשר שז"ס בש"ר פ' ט"ו סי' י"א מושל למה"ד כנסת ישראל דומה למלך שהיתה לו בת אוהבו נחונה בעבר הנהר פשט המלך את ידו והעבירה והטובה בקרובי' שלו שנאמר מה יפו פעמוך לא ידעתי נפשי שמחני מרכבות עמי נדיב וינטר עליהם כעפר שאר וכו' הכל בזכות אברהם שנאמר כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו ויוליח עמו בששון וכו' דר"י דומה לכן אוהבו אברהם אוהבי שהיה עובד את ה' מואהבה שלא ע"ע לקבל פרס להנחיל לבניו לכן נק' טוב עי'ן בפי' דאבות עין טובה וכו' המבקש מתן שכר מלות נקרא ר"ע עי"ן אבל אברהם טוב עין שרלה להנחילו לבניו וז"ל ויזכור אלהים וכו' משה זכות אבות כשכות מעיקרו שלא רלה ליהנות מוננו כדי להנחיל לבניו לכן אמר ל' זכירה ויזכור אלהים וכו' ולפי שהם לריכים להשתעבד ת"ל שנים כנגד ה' אלהים ולא נשתעבדו רק פ"ו שנים גי' סם אלהים ונשאר ד' אלהים והקב"ה זכר ברית ג' אבות למתק ג' אלהים וגלטרף בעל הרחמים עמוהם למוק אלהים אחת ונתמתקו ד' אלהים ונהפכו לרחמים :

ט"ז וירא את ענינו וכו' וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים וכו' בש"ר בספ"א ירא אלהים שלא היה בידם מעשים טובים שיגאלו בשבילם וכו' וידע אלהים ידע הקב"ה שעליו לגאלם למען שמו

חידושי הגדה

שנאמר רכב אלהים רבותים שנאן הנאים והמזבוחי וכו' אדני במ חין כתיב ביד אלה באלק דלת אדוני של כל העולם בהם וכו' מהרש"י לא אחא לאבמעין שהיה שם דהא פשיטא כיון דהם רכב אלהים לא יבא הרכב בלא הרכב אלא ר"ל שניכר בהם כדגרים בפסיקתא מהו אלפי שנאן הנאים והמזבוחים שבהם אעפ"כ אדני במ מסויים ביניה :

י"ח ויוציאנו ה' ממצרים וכו' לא על ידי מלאך וכו' כת' המופ' דה"ט שהקב"ה הוליא אח ישראל ממצרים בכבודו ולא על ידי מלאך כמ"ש בפ' שבשעה שהפיל נמרוד הרבע את אברהם אבינו לכבשן האש אמר גבראל לפני הקב"ה רבש"ע ארד ואלגן לו והליל את הלידיק מוכבשן האש אמר לו הקב"ה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו גאה ליחיד להליל את היחיד וכו' והכא ננוי ישראל הסגוי ח' בארץ הוליאם בכבודי דכך גאה ליחיד להליל את יחיד וגר' דח"א אחד שנאמ' אחד היה אברהם דאמרין בפ"ק דזרכות אר"י משום רשב"י מיום שברא הקדוש ב"ה את העולם לא הוה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שברא אברהם וקראו אדון שנא' ויאמר אדני אלהים בונה אדע וכו' ח"ר אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שנאמר למען אברהם שקראך אדון וכו' ה' ח"א שקראו להקדוש ב"ה אדון וכו' דהיינו בשם אדנות כמ"ש הוסי' כי לא קראו אותו מקודם אלא בשם הו"ה דמורה על מליאותו אבל אברהם הוסיף וקראו בשם אדון שהוא מורה על אדנותו ויכלתו לשנות הגזירות ומערכו השמים וכו' אס כן אברהם אבינו עשה להקב"ה חטיב' אחת בעולם שקראו אדני על אדנותו ויכלתו לשגו' מערכו השמים וזהו יחודו ה' אחד ונגד זה הקב"ה עשה ג"כ לח"א חטיבה אחת בעולם אחד היה אברהם וכו' ואפ"ש שזכ"ה שאמר משה אדני למה הריעות לעם הזה וכו' וגזירה ד' ממות שנה שם זה אדני המורה אדנותו ויכלתו לשנות הגזירות ומערכות השמים וזירו לבעלם :

והנה מ"ש המניד לא על ידי מלאך וכו' ולא על ידי שליח לא שליח בשר ודם דכיון דאמר ולא ע"י מלאך וברק כל שכן שליח בשר ודם ובש"ר פט"ו סימן ט"ו בפסוק מני אנכי וכו' וז"ל אמר משה להקב"ה כך הבעתה לאבות שביד בשר ודם אתה מוליא ביניהם וכו' וכי אני הוה אחותו שכתוב דן אנכי שאתה משלחני לגאולם לא כך הבעתה לאברהם וח"ל וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי לא כך אמרת ליעקב אנכי ארד עמך מלרימה ואנכי אעלך גם עלה וכי אתה אומר נני אנכי אמר לו הקב"ה חייך אני יורד ומליל אשה אחת ירדה למצרים ובשביעה ירדתי והללתי אותה וכו' עיין שם וגרחה דמה שאמר משה מני אנכי כך הבעתה לאברהם שביד בשר ודם אתה מוליא את ביניהם וכו' ר"ל לפחות יהיה ע"י מלאכים ולא בבשר ודם כמ"ש בש"ר בפ' שלח נא ביד השלח וכו' אפ"ל איזה חטיב לאדם בן אחיו או בן בנו הוי אונ' בן בנו בקשת להליל לוע בן אחי אברהם ביד מלאכים שלחת להליל בנו של אברהם שהם ששים רבוא בידו אתה משלח להליל שלח נא וכו' ביד המלאכי שאת רגיל לשלח וכו' וז"ש כך הבעתה לאבות שביד בשר ודם וכו' דהיה לו להוליאם על ידי מלאכי וכו' ואפשר משו' דאמרין בפ' השואל האונ' לשלוחו לא והשאל עם פרתו פלוגתא דר' יאשיה ור' יהונתן דקתני האומר לאפטרופו' כל גרדי' שתייה אשתי נודרת מופר לה והיפר לה יכול יהיו מופרים ת"ל אישה יקומו ואישה יפירו דברי רבי יאשיה רי"א מלינו בכל מקום שלוחו של אדם כמותו וכו'

ח"ל רב עיליט לרבא אמר לעבדו לא והשאל עם פרתו מהו וכו' ח"ל מסתברא יד עבד כיד רבו ופסקה רי"ף והרמב"ם כרבי יאשיה דממעט שלוחו אבל יד עבד כיד רבו וכן קיימא לן בח"מ סי' וכו' ד סימן רל"ד עיין שם וכת' החוס' והר"ן משו' דכת' אישה ב"פ ובעליו ב"פ ואם כן ה"ג אנכי דוקא דאמרין שלוחו של אדם כמותו וז"ש לא כך הבעתה לאברהם אנכי לא אמרת ליעקב אנכי ארד עמך מלרימה ואנכי אעלך גם עלה וכו' דאפי' שלוחו כמותו הרי אמרת לאברהם אנכי וליעקב אנכי וכו' ואנכי אעלך וכו' דהוי מיטעא אבל המלאכי יד עבד כיד רבו והיה לו לשלוח המלאכי ח"ל הקב"ה חייך אני יורד ומליל וכו' אפי' על ידי המלאכי' דידם כיד רבם לא אלא אני בעלמי וכו' ומה בשביל אשה אחת ירדתי וכו' וכ' מהר"ש הביאו הר' כנה"ג בסיון שמו' דוקא שליח דעלמא אבל הממונה על הצבור בעליו כמותו מיקרי וכן הסכים מ"ץ עיי"ש וגרחה דמשה רבינו לא מיקרי ממונה על הצבור דהוי תחלת שליחות וז"ש שלח נא ביד השלח שלח ביד המלאכי' שאתה רגיל לשלח' וכו' אף ע"ג דכתיב לא כן עבדי משה וכו' משה עבד ה' בתחילת שליחותו עדיין לא נקרא עבד ה' והרשב"ץ בפ"י כת' לא ע"י שליח השלוח מאתו יתברך לכל המעשה הנעשה בארץ והוא המלאך הגדול הנקרא מטטרון כי שליח בל' יון מטטרון עיי"ש וח"ל ז"ש שלח נא ביד השלח ופירש"י ביד השלח ביד מני שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן ע"ש והוא כמ"ש בש"ר פרק ג' סימן כ"ב המוזכר לעיל בפסוק שלח נא וכו' רבש"ע כי אתה רולה לגאול בניו של אברהם שעשה אותך אדון על בריותך שלח נא ביד השלח ח"ל איזה חטיב וכו' שליח ביד שאתה רגיל לשלוח ולפי האומר הוא המלאך הגדול מטטרון השלוח מאת ה' לכל המעשים הנעשים בארץ :

י"ט אלה הקב"ה בכבודו ובעלמו וכו' אפ"ל משום דכת' וה' הכה וכו' וכת' רש"י כל מקו' שנאמ' וה' הוא וצית דינו שהיו' לשון תוספת הוא כמו פ' ופ' וכת' הרא"ס בפ' אני בעלמי ולא על ידי שליח וכו' והא דפירש"י וה' הכה הוא וכו' יס' לוי כיון שאזא בעלמו היה המכה אף על פי שצית דינו עמו אינו נק' ע"י שליח ע"ש וז"ש שהקב"ה בכבודו הם בית דינו כבוד המלך מיילותיו ובעלמו אבל לפי הוזהר בית דינו היא המלכות ובתיקו' דף מ"ה בפ' אז תקרא וה' יענה וה' הוא וכו' דא שכינתא עלאה ותתאה וכו' בהגהות ימי"ן הוא הקב"ה וכו' הוא ב"ד עילאה בינה או בית דין כי דינא תתאה מלכות וז"ש דא שכינתא עלאה ותתאה פי' יכולין לפרש על שכינתא עלאה או על תתאה וכו' ע"ש וגרחה בית דינו דא שכינתא עלאה ותתאה הם לאהורחל שניהם נק' ב"ד והם ל"ק ל"ק חרדוף שכ' ה' בפסוק חשף ה' את זרוע קדשו וכו' חשף גי' ל"ק ל"ק שהם לאה ורחל שעליהם נאמר ל"ק ל"ק חרדוף אבל בס' היחודי' בפ' שמע קול חמוני וכו' כת' שהם שני פעמים ב"ת ב"ת צבינה ב"ת במלכות בשועי הוא בגימ' שפ"ח והם בגי' ל"ק ל"ק והם צבינה ומלכות וכו' עיין שם וח"ל כי לאה ורחל בלהה זלפה גי' תל"ח וגימ' בית יהו"ה וכת' בספר מדרש תלפיות דף ס"ה דוקא גבי פורענות כגון וה' המעיר וכו' שחף עמו הב"ד וכו' עיין שם באורך ואין נראה כן דבזוהר ס"פ גח אמרין הכי בפסוק וה' הולך לפניו יומם וכו' וכן בזוהר פקודי דף רכ"ז בד"ן איקרי האי היכלא ב"ד איהו לעב כמה דאחמר וה' הולך לפניו יומם וה' אמר הנוכח אני מאברהם וכו' וזהו שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעלמו וכו' בכבודו היא מלכות

מלכות הנקרא כבוד ה' :

ד' ויציאנו ה' מומלרים וכו' והכתי כל כבוד בארץ מלרים וכו' אמר בארץ מלרים ב' פעמי' כ' מהר"א כי העיקר כי בכל נוקם יפקוד ה' על לבא המור' במור' ועל מלכי האדמה באדמה וכו' במלרי' היה להפך הכה את מלרים ושר שלהם היה קיים שהרי נאמר גבי קריעת ים סוף והנה מלרים נוסע אחריהם זה שר שלהם שמו מלרים ועשה כן להגדיל לעין כל חוקק הגם ההוא וגם על ידי היות השר קיים המלריים היו תועים לרדוף אחר בני ישראל וכו' ה"ך שהשר של מלרים נק' כבוד כי הוא כבוד וראשון לכל השרים וז"ש והכתי כל כבוד בארץ מלרים ולא הבכור שבצבא מרום שר שלהם ומהר"ב ב' ויך כל כבוד בארלם שר בכורות שכבר מתו החייה אותם ולקו במכת בכורות ומתו וזה רמו הפ' ויך כל כבוד בארלם ר"ל אף הבכורות שהיו בקרב הארץ בקבר ואפ' שזה טעם כפל והכתי כל כבוד בארץ מלרים לרמוז כי גם הטמונים בקרב הארץ בקברם הלקה אותם עיין שם ובש"ר פ' י"ע מה כתי' וימת מלך מלרים שהוריד שר של מלרי' מומעלתו ומוגאותו וכיון שנפל מלך מלרי' שהוא שר שלהם זכר הקב"ה ישראל ושמו הפלתה אר"י בא וראה שכך הוא שכל זמן שהשר שלהם העיל שררה על ישראל לא נשמו לעקתם של ישראל כיון שנפל השר שלהם וכו' ושם אר"י כתי' והנה מלרים נוסע אחריהם וכו' ואר"י זה שר של מלרים וא"ל וימת מלך מלרים זה שר שלהם אר"י הא מלה מסייע כתי' הכא והנה מלרים וכו' התם וימת מלך מלרים מלמוד דעכשו לא היה מלך דהורידו מגדולתו ולפיכך כתיב והנה מלרים וימת מלך מלרים וכו' ע"ש א"ב לכאורה דגם במלרים עשה השם ככל נוקם ופקוד ה' על לבא המור' במרום ועל מלכי האדמ' באדמה מיהו הרמז"ק כתי' והנה מלרים הרישעמוד בשררה מלרים עד הים וא"ל וימת מלך מלרים שבטלוהו מהיותו מלך מלרים ואין לפרש מיתה ממש שאין מיתה בשמים העליוני' אלא ביטול שררה ועוד שברו של מלרים דוונה הוא והורד להיותו של גיהנם או הנזקים וכו' אלא לא מלך ירעה שלא בנועלה גדולה אבל עדיין של מלרים ואח"כ העבירו אפילו מוהשפלה הזאת זו אחר שנטבעו מלרים בים בעיני שבתחילה הורידוהו וילא אחר ישראל והעבירוהו וכו' עכ"ל ואפ"ש לרמוז כי מלך מלרים גי' ע"ת ובזה' הרומה ד' קב"ה ע"ב וז"ל ע"ה לעשות לה' וכו' אית עת ולית עת עת לאהב ועת לשנא עת אהבו לעילא דההוא עת רוא דמהיננותא ודא חיקרי עת רעון וכו' דה הוא דאתחייב ביה בר נש לאהב ולית עת אחרא דא רוא אלהים אחרי' דאתחייב בר נש למשנא ליה ולא יתמוכך אבתריה וכו' וכו' בזמנא דמושתדלי באורייתא ובפקודי אורייתא ההוא עת רוא דמהיננותא קדישא מתתקנא ומתקשטא בשלימותא כדקא יאות ובזמנא דישראל מתבטלים מאורייתא כביכול ההוא עת וכו' עיין שם לכן מלך מלרים גי' ע"ת קלי' זו שלטא על ישראל וזה שאמר הכתוב עת אשר שלט האדם באדם לרע לו עת מלך מלרים שהוא גימ' ע"ה אשר שלט האדם הקלי' באדם דקדושה אלו ישראל לרע לו ועיין מה שכ' ב' ויעבדו את בני ישראל בפרך וכו' ואפ"ש לרמוז דכשישראל עוסקים בחורה ובנזות מתתקנ' מלכות שמים ומתקשטא בשלימותא וכו' ע"ת במילוי עי' תי' גי' תקו"ס רמוז מ"ס בספר הפליאה דף י"ט ראה מעלת ישראל שעולה ומתבדק ומתחזק עליון הנקרא אה"ה ששמו של ישראל עולה כ"א פעמים הוי"ה כנגד אה"ה פעולה כ"א וה' יתירים ה' אחרונה שכסם בן ד' אותיו'

כנסת ישראל עמו ירדה ועמו חעלה שנאמר אחי מלבנון כלה וכו' עיין שם וכאשר עוסקים בחורה ומלות כמ"ס תנו עו לאלהים ההוא עת קדישא מתקשטא בשלימותא ומתמלאת עי' ה' גי' אה"ה פ' הוי"ה גי' תקו"ס וכן ישראל עם חמש אותיות גי' תקו"ס ועת הנקרא מלכות עת לעשות לה' עת עם יהוה גימ' מלכות דבעבור תור' ומלות שעושים ישראל מתתקנא ההוא עת קדישא ותחבר הוי"ה עונה ועשית מלכות ואפ"ש לו' כי המלכות נקטת בשלשים ומעלות כדאיתא ב' שבי דאבות וכו' רבי אפרים לכן כשהסיר למו"ד מן מלך נשאר מ"ך והעני חשוב כמת עיין שם לכן מלך מלרים כשהורידוהו מומעלתו ומתחזקת שלשים מעלות נשא' מ"ך דחשוב כמת גם מלך מלרים גימ' ע"ת תסו' מומז שלשים מעלות נשאר מ"ך מלרים גימ' מ"ת זהו וימת מלך מלרים :

כ"א ובזרוע

כ"א ובזרוע נעויה וכו' זה החרב וכו' כ' הרשב"ך לא מצינו במכות מלרים שנאמר בהם חרב וגרחה שהוא גזר בונה שאמרו לפרעה פן יפגענו בדבר או בחרב ויהיו רועים לומר פן יפגעך אלא מופני כבוד המלכות אמרו יפגענו אם כן מצינו במכות מלרים שהפחידם להביא עליהם חרב עכ"ל אבל ה' שבלי הלקט כתב וז"ל כתב אחי ר' בנימין זהו שם המפורש שנק' חרבו של משה והוא כתוב בס' הרוזים וכו' היה עושה משה רבינו כל האותות שעשה במלרים עוד כתב בשם מורי הר' נחיר טעם אחר וכו' איוז מכת חרב מצינו במלרים אלא זהו מה שדרשו רז"ל בפסיק' דויהי בחלי הלילה בשעה שאמר משה וימת כל כבוד ומכבוו הבכורות אלא אבותיהו וכו' מיד ילאו הבכורות והרגו באבותיהם ס' רבוא הה"ד למכה מלרים בבכוריהם למכה בכורי מלרים לא נאמר אלא למכה מלרים בבכוריהם שהבכורו' הרגו בהם וזהו מכת החרב שהיתה במלרים עכ"ל וכן פ' אורחות חיים עיין שם וכן פירש"י ב' עקב בפסוק המסות הגדולות וכו' והזרוע הנעויה זו החרב של מכת בכורות עיין שם :

כ"ב ובמורא

כ"ב ובמורא גדול זה גילוי שכינה וכו' פי' שנגלה הקב"ה בכבודו והכה בכורי מלרים והוליו ישראל ממוכס כמ"ס או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי בב"ר פ' מ"ד אר"י מלבא לקחת לו גוי עד ובמוראים גדולים ע"ב אותיות ואם יאמר לך אדם ע"ה הם א"ל לא מזה גוי שני שאינו מן המנין והם כנגד השם הגדול בן ע"ב אותיות מדע שכן כתיב זה אלי ואנוהו שהיו מוראים כבודו באצבע הר' שבלי הלקט ובב"ר פ' מ"ד סימן כ"ב סיים רבי אבין אמר בשמו נגאלים ששמו של הקב"ה ע"ב אותיות וכו' מהרש"י דבחיות גרסי' הכא ששמו של הקב"ה ע"ב שמות הם ולפ"ז נר' דעל שם בן ד' קאמר כי יש בו רמו ע"ב שמות לפי חשבונו עם החשבון הקודמים ע"ב וגרחה דהיינו שם בן ד' יהו"ה כריבוע יו"ד יו"ה יהו"ה יהו"ה שהוא עם חשבון הקודמים גימ' ע"ב וכן כתב הרשב"ך כי בשם המפורש נגאלו שהוא ע"ב אותיות כילד יו"ד עשרה י"ה חמש עשרה יהו"ה כ"א וכו' הם מ"ז והשם כולו בכלל כ"ז עם מ"ז הרי ע"ב ע"ש וכן הטור בסיומן תקפ"ב כתב וז"ל בכן עולה ע"ב רמוז לשם ע"ב ושם של ד' מתגלגל בצירופי ע"ב וכת' הב"י ושם של ד' מתגלגל בצירופי ע"ב פי' כשתכתוב שם בן ד' בענין זה יו"ד ה"י וי"ז ה"י עולה ע"ב או כשתכתוב יו"ד י"ה יהו"ה עולה ע"ב עכ"ל ולשון הטור נשמע קלת מתגלגל בצירופו עם רבעו על רבעו יהו"ה יו"ד י"ה יהו"ה שהוא גי' ע"ב ומ"ס הרשב"ך

חידושי הגדה

מושבתיים היה אור אפי' רשעי ישראל שהיו במלרים :
כ"ה מכת בצורות כדכתיב ומת כל בכור וכו' כ'
 הרב בני דוד אפשר דהנקבות בצורות
 שהיו מלריות מהו אבל בצורות שאר אומות שהיו במלרי'
 לרוב לא מתו רק הזכרים וז"ש בש"ר צפ" י"ח ראשית
 אוגוס אפי' נקבה שהיא טפה א' מותה והיינו באלהי שם
 המלריות לבד ויך כל בכור זכר במלרים אפילו בשאר
 אומות וישראל שהיו אורחים דינם כשאר אומות והזכרים
 דוקא היה להם למות וה' היללם לכן אמר כל בכור חינו
 אלא לזכרים ומונהג הבכורות בערב פסח רפוי עיין שם
 הטעם ובש"ר פט"ו סי"ג אמרו שה חמוס וכו' שה בשביל
 אלהים יראה לו השם תמים לשמו של הקב"ה שנאמר
 הלור תמים פעלו זכר שהיה הורג כל בכוריהם של מלרים
 וחם על בכוריהם של ישראל וכו' וכ' מהרש"י דריש לשון
 זכירה שבה זכר בכורי ישראל לעובה אבל לא זכר ממש
 רמז לבכורות שגם הבכורות הנקבות היתה המכה כמ"ש
 שבתיה בת פרעה בכורה היתה ויגולה בזכות משה עכ"ל
 וא"ל דלא מתו בכורות נקבות אלא של מלרים יחא קלת
 דזכר ממש רמז לבכורות הזכרים של כל האומות שהיו
 במלרים מתו וחם על בכורי ישראל דאלו הנקבות שלהם
 לא מתו אלא דוקא המלריים ואין חידוש בישראל שהם
 גם כן אורחים ניהו בש"ר פ"ח סימן ג' אמרו אהה
 מולא שאמר הכתוב כי אין בית אשר אין שם מות היאך
 אהה מונה כל טפה וטפה שהיה מוליא המלרי לכל אשה
 ואשה אהה טפה הא' הוא בכור וגמולא כל בניו מתים
 שנאמר ויך כל בכור במלרים ראשית אוגוס באלהי חם
 טפה ראשונה הנקבות הבכורות אף הם מתות חוץ מבתיה
 בת פרעה וכו' וכתב מהרש"י דק"ל היאך אפשר שאין
 בית בלא מת והלא בתים רבים שלא יהיו שם בכורות
 שאין להם בנים או שכבר מתו או שבכורותיהם נקבות
 וכו' ונשני אהה מונה כל טפה וטפה שהיה מוליא מלרי
 לכל אשה ואשה אהה הטפה הראשונה בכור דהשתא הו
 בכורות טובא כי מלרי אחד יהיו לו כמה בכורות מכמה
 נשים אף על פי שאין פטר רחם ואשה אחת יהיו לה
 כמה בנים בכורות מן האבות בנישואין או בזנות וזלת
 בכור של כל אשה מזד עלמה שהוא פטר רחם וגם כן
 הנקבות בכורות מתו וכשיהיה א' מכל אלו בזית א' גמולא
 שאין בית אשר אין שם מת וכו' דמדכתיב ראשית אוגוס
 שמעי' טיפה א' אף על פי שאינה פטר רחם קרי' הכא
 בכור דומיא בכור לנחלה וכו' עיין שם משמע בהדיא
 דכל בכורו נקבות וכל טיפה ראשונה של מלרי' או שאר
 אומות שהיו שם מתו כדכתיב כי אין בית וכו' :

כ"ו רבי יהודה היה נותן בהם סימונים וכו' כחצ
 רבי' ישעיה תימא מה סימן נתן ר"י וכו'
 אין אדם יודע ליקח מכל תיבה אות א' לעשות סי' אלא
 לא בא ר"י אלא ליתן הסימן של חשבון המכות שלקו על
 הים שר"י אומר תמושים מכות ור"א אומר מאתים ור"ע
 אומר מאתים וחמושים וע"ז אומר ר"י הסימן דל"ך עד"ש
 באח"כ שעולה ת"ק וא' ובג' לא קפדי על א' חסר או
 יתר וי"מ א' יתר כנגד אלבע אלהים היא שגא' במלרי'
 ולכן נתן הסימן להודיע שבכולם לקו עכ"ל שצלי הלקט
 וא"ל דסימן זה דל"ך עד"ש באח"כ גי' תק"א גי' יוסף
 ומושה כי בזכות יוסף ומושה לקו אלו המכות :

כ"ז ועל הים מה הוא אומר וירא ישראל וכו' כמה
 לקי באלבע עשר מכות וכו' כ' בס' שצלי
 הלקט פי' לפי שבמלרים לקו עשר מכות וכתוב בהם
 אלבע ובים נמי לקו עשר מכות כמו ששנינו במס' אבות
 עשר

הרשב"ן אבל נראה דע"כ אומות דבפ"ר הם ע"כ אותיו'
 ממש דויסע ויבא ויט וכו' :

כ"ג ובאותות זה המטה כמ"ש ואת המטה הזה
 תקח בידך אשר תעשה בו את
 האותות וכו' בש"ר פ' ח' סימן ד' אר"י המטה משקל
 ארבעי' סאה היה ושל סמפרינון היה ועשר מכות חקוקות
 בו עליו נוטי' דל"ך עד"ש באח"כ וכו' וכן בתנחומא ס'
 חזריע עיין שם ונר' דז"ש תקח בידך דאפי' היה משקלו
 מ' סאה ושל סמפרינון שהוא כבד המטה הזה תקח בידך
 יד שמאל אשר תעשה בו את האותות עשר מכות חקוקות
 בו נוטי' דל"ך עד"ש באח"כ הם גי' אשר וא"ל תק"ח
 כמ"ש הרב ביחוד צפ" ועתה יגדל נא כח ארנ"י וכו' וכלי
 השם הוא מן כח במילוי כזה כ"ף ח"ת והוא בגי' תקח
 והס' שם אהי"ה דאלפין בריבוע אל"ף אל"ף ה"א אל"ף
 ה"א יו"ד אל"ף ה"א יו"ד ה"א גי' תק"ח עיין שם וכ"כ
 צפ" תורה לזה לנו משה מורשה קהלת יעקב שם הבז"ק
 יוליא מן ח' דתורה וכו' דיעקב ו' מן תורה ק' מן יעקב
 והוא בגי' תק"ח לך שבעה וכו' בגי' דאחוריים דאהי"ה
 דאלפין עיין שם ועוד דחסד יהו"ה בריבוע כזה ח' ח"ס
 חסד חסדי חסדיה חסדיה חסדי יהו"ה הכל בגי' תק"ח
 כ"ח מלא כף חת וז"ס אשר הולאחך מארץ מלרי' בכח
 גדול וכו' כ"ח במילוי כף חת גי' תק"ח והו ואת המטה
 הזה תקח בידך ס"ת כ"ח והוא במילוי גי' תק"ח בסוד
 יגדל נא כח אדני וכו' בכח שם אהי"ה דאלפין בריבוע
 גי' תק"ח בכור אהי"ה אשר אהי"ה וכו' ועוד תקח בידך
 גי' התקמ"ד והס' רבוע אהי"ה דיודין אל"ף אל"ף ה"י
 אל"ף ה"י יו"ד אל"ף ה"י יו"ד ה"י שהיא הבינה הנק'
 אשר וכו' ועוד אפשר לומר ואת המטה לרמוז מ"ש
 הרב ביחוד פ' האל המאורני חיל וכו' ויתן גי' תס"ו והס'
 עשרה פעמים מ"ו שהם מלוי יהו"ה דיודין ועוד ו'
 אותיות דמלוי והכיון להמשיכם לז"א וכו' וזה ואת המטה
 הזה י"פ מ"ו מילוי ע"כ שהוא חסד להמשיכם לז"א אשר
 תעשה בו ס"ת גי' יא"ר כמ"ש הרב בפסוק הודו לה'
 בכבוד וכו' וצפ" מוזמר לתורה הריעו ס"ת גימט' יא"ר
 אל"ף למ"ד יהו"ה ננושכים אל שם אדני וכו' וכבר כתבתי
 צפ" אעשה לו עזר וכו' ס"ת גי' יא"ר ואפשר שז"ס
 עזר שכתב הרב צה"כ צפ" עזר בעד עזר וכו' כי שם
 יהו"ה דאלפין בהכאה יו"ד פעמים ה"א גי' ק"ך ה"א
 פעמים וא"ו גי' ע"ח וא"ו פעמים ה"א גי' ע"ח הכל
 גי' עזר וכו' עיין שם וא"ל כי שם אל מלא אלף למד
 קפ"ה ויהו"ה גי' כ"ו הם יא"ר ננושכים אל שם אדני
 ויהיו עזר וע"ה הם עזר עיין שם וזהו רמז אשר תעשה
 בו רה"ו גימטריא יא"ר ועוד יש לרמוז אשר תעשה בו
 את ס"ת תורה :

כ"ד אלו עשר מכות וכו' חשך וכו' לישראל
 היה אור במושבבותם שגא' ולכל בני ישנא'
 וכו' אומר לכל ולא אומר ולבני ישראל וכו' לפי שאמר
 בש"ר פי"ג סימן ג' חשך למה הביא עליהם וכו' לפי
 שהיו פושעים דישראל וכו' והיה להם עושר וכבוד ולא
 היו רוצים ללאת אומר הקב"ה הם הביא עליהם וכו' וכו'
 וימותו יאמרו המלריים כשם שעבר עלינו כך עבר עליהם
 לפיכך הביא על המלריים את החשך ג' ימים כדי שיהיו
 קוצרים מתייהם ולא רואים אותם שוגלים ויהיו משבחים
 להקב"ה על כך וז"ש ולכל בני ישראל וכו' אפי' הרשעי'
 שבהם היה אור במושבבותם ואמר במושבבותם ולא היה אור
 בארץ גושן אפשר דאלו רשעי ישראל לא היו בארץ גושן
 אלא במלרים עם המלריים ולכך אומר במושבבותם בכל

חידושי הגדה

והגבורות שבה כמ"ש כי אין הדין מתמתק' אלא בשרשם וכולי עש"ב וזה היר הגדולה הדין העליונים שבאימא הנק' אש"ר חות"ם המלכות ה' תחלה ועוד היר הגדולה הוא סוד שם אה"ה דיו"ד"ן שהוא בימין ובו נכלל אה"ה דיו"ד"ן של שמאל שכתב הרב וכו' הס' ב' שמות אה"ה א' במילוי יוד"ן וא' במילוי הוי"ן והם בנימט' קס"א וקנ"א שם חדש וע"י ב' ידים האוחזות בו נעשה שם כבוד וקורא לך שם חדש והענין כי אה"ה דיו"ד"ן יש בו י"ד אותיות ד' בפסוטי וי' במילוי כנגד יד ימין ויש יד אחרת באה"ה דהוי"ן ביד שמאל ואם תחבר ב' היות שהם בני' כ"ח הב' אה"ה עלמס שהם בני' חדש כ"ח וחד"ש הם בני' שם והם ספ"ר וכולי עיין שם וזה היר הגדולה של אימא עילאה דנק' אה"ה דיו"ד"ן י"ד ימין וכן נכלל יד שמאל אה"ה דהוי"ן שם בני' כ"ח ועתה יגדל נא, כח אדני וכו' וזה בחוק יד וכולי :

כ"ט ועל היס לקו מאתים מכות וכולי ורמו למען שתי אותיות אלה בקרב וכו' אלה אלקי למד' ה' גי' מאתים אלא בקרב ר' אפרים כ"י עי"ש למען שתי אותיות ר"ת אש"ל בזכות אברהם שכתב עליו ויטע אש"ל אכילה שתי לוייה ולפי שישראל במזרים היו לר"י עין כמ"ש רבי' בחיי שגלות מזרים ת"ל שנה לפי שהיו לר"י עין גימטר' ת"ל ובזכות אברהם שעשה חסד והיה טוב עין שתי אותיות אלה בקרב וכו' :

ל' ארן עשה בחלוקהם ולא הרג בצוריהם דיינו וכו' כתב בספ' שבלי הלקט וז"ל הזכיר עשה דין בחלוקהם אלא בצוריהם לפי שבליהם אחת היו שתי המכות והיתה מכתם שזה כדכתיב וכל אלהי מזרים אעשה שפטי' של עץ נרקבת ושל מתכת נימסת וניתכת ושל אבן נופלת ונשברת וכן במכת בצור' לפי שהיה מגהן של מזריים כשמת בצורו של אחד מהם היה לר' זורחו על הכותל ועל העבלא וכו' בליה נמחקו ונטשטשו כולן והיה קשה עליהן כאלו בו צוים קברום עכ"ל ונראה במ"ש בש"ר בפט"ו סימן ט"ז כיון שנכנס הקב"ה כ"י נוגף את הצבורות ולא להותם שלהם שנאמר וכולי כיון שנגף אותם במכת צבורות מה עשו נעלו צניהם והטמינו' בתי ע"ז שלהם וכולי מוי גרם שיהיו לוקים כל מכה ומכה על שהיו בוטחים בע"ז שלהם מה עשה הקב"ה הכה את אלהיהם עמהם מוי שהיה של עץ היה נרקב ושל אבן היה נמש וכו' עיין שם אס כן הכה את אלהיהם עם הצבור' לפי שהיו בוטחים בו לכך הזכיר דין בחלוקהם אלא בצוריהם :

ל"א כי לא חמך כי גורשו ממזרים וכולי חמך רמו לגאווה ולכך אין ציבור חמך אלא שריפה דאמר' ברבא פ' לו שכל המתגאה אינו נידו חלא באש שנאמר היא העולה על מוקדה וכו' וכתב מהרש"י לפי שהאש גוברת על כל היסודות וכו' ע"ש וז"ש אור ל"ד בודקין את החמץ לאור הנר וכו' ימאד"ס אלשיך כתב אור ל"ד בודקין את החמץ לאור הנר וכו' דכשם שהשאר מחמין את העיסה כך היל"ר מפסיד את האדם ומפסידו וחובה לבער היל"ר מעליו אור י"ד זמן שפא ילר העוב וזה לאור הנר כי הנר היא הנשמה האורה ונמשך מהנר הוא ילר העוב וזה לאור הנשמה וזה בחזק' ובסדקין בכל מלפניו שהיל"ר נכנס בו באיברים כל א' לפי ענינו בראש לילך בקומה וקופה במלחו בעזות מלח בעין להסתכל בנשים ובכל מראות האסורות באזון לשמוע נבלת הפה וללנות ולקבל לה"ר בפיו ובשפתיו ובלשנו לדבר סרה על ישראל ועל רבנן ורכילות ולה"ר ופה דובר נבלה

עשר מכות הביא הקב"ה על המזריים במזרים ועשרה על היס ומפורשים באבות דר' נתן ובמכילתא ובמכות שעל היס נאמר וירא ישראל את היר הגדולה ויש ביד ה' אלבעות א"כ יש לנו לידע שאותן עשר מכות המפורש' בצורת היס לקו אותם בכל אלבע ואלבע כמו שלקו באלב' א' עשר מכות במזרים הוא שאמר הכתוב וירא ישראל את היר הגדולה היר הידועה שכבר לקו בה הגדולה שהיא גדולה במכות בראשונה עשר מכות לכל אלבע נמולא על היס לחמש אלבעות נ' מכות עיין שם ונראה לכאורה דלא אמרינן שבים לקו נ' מכות בה' אלבעות אלא משום דכתיב היר הגדולה היר הידועה שכבר לקו בה הגדולה שהיא גדולה במכות וכולי וזה נ"ח דכתיב במכת דבר הנה יד ה' הויה וגו' מיהו בש"ר פ' כ"ג סי' יו"ד רי"א עשר מכות לקו המזריים באלבע א' וכולי ועל היס נ' מכות שנאמר וירא ישראל את היר הגדולה והיר ה' אלבעו' וה"פ יו"ד הרי נ' וכן אתה מולא באיוב שבאו עליו נ' מכות שנאמר חנוני חנוני אתם רעי כי יד אלוה נעשה בי עיין שם הרי דילוף דגם איוב לקה נ' מכות מדנגעה בו יד אלוה וכו' וכת' מהרש"י שבאו עליו חמשים מכות שלקה בלאן ובגמלים ובאחוזות ובצבים ובגופו וכולי עיין שם ואם כן הכא נמי נאמר בדבר נ' מכות בכוסים במזורים בגמלים בבקר ובלאן :

כ"ח ועל היס מה הוא אומר וירא ישראל את היר הגדולה אשר עשה וכו' בזהר וז"ל יד לא חקרי פחות מחמש אלבען הגדולה דכלילן בה חמש אחרתין ואחקרי כדון גדולה וכל אלבעא ואלבעא סליק לחושבנא רבא וכו' וכתב הרמ"ק הענין כי השם במילוי וי"ד ה"א חמשה ה' אותיות חמשה אלבעות ובאומרו היר הגדולה רלה להוכיח גדול ה' אותיות י"ה והגדל ויתקדש שם י"ה רבא שיעשה יהו"ה אס כן יד הגדולה היינו שחששה יו"ד ה"א וה"ו ה"א דהיינו חמש אלבעות יו"ד ה"א וכללות בהם ה' אלבעות שהם וא"ו ה"א והיינו דכלילן בה חמש אחרתין וכולי ולא זו אלא כל אלבעא ואלבעא דהיינו כל אות ואות מעשר אותיות היינו וי"ד ה"א וה"ו ה"א סליק לחושבן רב דהיינו יו"ד וה"ו דל"ת ה"א אלק' הם יו"ד אותיות וכן וה"ו ה"א עולים וה"ו אלק' וה"ו ה"א אלק' דהיינו סוד כ"ח הם חושבנא רב והוא סוד ועתה יגדל נא כח אדני וכו' עכ"ל וא"ל שכתב הרב ביחוד פ' ימין ה' נאדרי בכח ר"ת ע"ב הוי"ה דיו"ד"ן בכח הוא כח אותיות מילוי הנולוי של הויה עש"ר פעמים כח הוא מגלפ"ך וכו' אס כן כח כל א' כלולה מעשר גי' מגלפ"ך הם פר דינין ועוד יש לרמוז היר ה"א יו"ד דל"ת גי' ח"ס הם' עשר פעמים נז"ל כי חסד גי' ע"ב וי"פ ע"ב יש בחסד כנגד י"ס שבו ומילוי שם ע"ב מ"ו ועשרה מ"ו גי' ת"ס וזהו היר הגדולה שהיא ימין חסד ובספר הפליאה כבר כתבתיו צפ' כי בחוק יד עיין שם וז"ל בחוק יד וכולי סוד יו"ד תמלאהו יו"ד דל"ת גי' חותם גי' קודש וחול ר"ל חותם גי' קד"ש וחול עי' שם והוא סוד ג' שמות אה"ה דיו"ד"ן ודלפ"ן ודהוי"ן קס"א וקנ"א וקמ"ג גי' תנ"ה חותם המלכות וכו' הרב בשער רוב"ק יחוד מ"ד שז"ס לכל תכלה ראייה קן וכן ר"ת לא תלא כלאה העבדים הוא תכל"ה גי' תנ"ה והוא שם אחד מע"ב שמות דויסע ויבא ויט וה"ט חרב גילת הפלסתי שלקחה דוד ואמר אין כמוה תנ"ה לי והענין כי כשהשם הזה הוא בנצורת הדין אין כמוהו כ"כ דין חוק וז"ש דוד תנ"ה עון על עונם וזה השם הוא בחי' הדין העליונים שבאימא ותכין להורידם בה' תחלה ועי"כ יתמתקו הדין

חידושי הגדה

ג' ה' פעמים יו"ד ג' ו' פעמים ה' ל' ה' פעמים ו'
 ל' הכל ג' ע"ך וזהו ויורו ה' עך וגשאר ממזרים
 ופרעה ריר ריר בשרו את וז"ו):

ואפשר לו' לאור הנר מ"ש הרב בצרכות שים שלום
 וכו' כי שלשה מיני יחודי' הא' יחוד אהי"ה
 ויהו"ה והשני הוא יהו"ה ואלהים והשלישי הוא יהו"ה ואדני
 וכולי ולפעמים מתייחדים שלשתן ואז הוא היחוד הגמור
 שבכול' נקרא נר מלוא ומאירה באור הגדול וכו' ע"ש וכן
 בתו' הוזהר תו' כ"א דנא דשכינה היא נר ודליק קדמואי
 כד"א להעלות נר תמיד וכולי עיין שם וז"ש בודקין את
 החמץ לאור הנר שיהיה המלכות הנקרא' אור גדול ועוד
 אפשר לומר לאור הנר כמ"ש בזהר בפרשת בלק בפסוק
 החכם עיניו בראשו וכו' וז"ל ובי עיניו דב"ג אלא בראשו
 וכו' אלא קרא הכי הוא ודאי דתתן לא יתך ב"ג בנילויא
 דרישא ארבע אמות ושכינתא שריא על רישיה וכל חכים
 עיניו ומילוי בראשו דהוא דשריא וקיימא על רישיה וכך
 עינוי תנון לינדע דהוא נהורא דאדליק על רישיה איצט'
 למשחא בגין דגופא דבר נש איהו פתילה דנהרא אדליק
 לעילא ושלמה לוח ואמר ושמן על ראשך אל יחסר דהא
 נהורא דבראשו איצטריך למשחא ואינון עובדין טבין ועל
 דא החכם עיניו בראשו ולא באתר אחרת וכו' עכ"ל וזה
 רמז התנא בודקין את החמץ לאור הנר היא השכינה והוא
 נר דולק על ראשו והס' ביחוד פסוק ועד ארבעה לשון
 שקר ס"ת רג"ה והוא יסוד כי המושך מלמעלה יהו"ה
 אהי"ה יהו"ה אלהי"ם יהו"ה אדני"ו העולים נר מן
 נהר ואות ה' יתירה לפי שהיסוד אינו ממשיך
 אל המלכות רק חנושה שמות יהו"ה אהי"ה
 יהו"ה אהי"ה יהו"ה של הת"ת הרי נותנת
 אל המלכות הנקרא' אדני"ו וז"ש רנה
 ונה"ר עכ"ל וזהו לאור הנר אור
 היסוד המושך למלכות הנר :

נבלה ולאכול מאכלות אסורות והלב לחשוב מחשבות רעות
 וידים שופכות דם ויד ליד תפס בנשים קחם על זרועותיו
 ורגלים ממהרות לרוך לרעה וכולי ולא כל אדם חוטא
 בכל איבריו לכן בכל אבר שיודע שדרכו להכניס בו חמץ
 שחטא בו לריך בדיקה אך אשר ידע אשר לא הכניס בו
 חמץ שלא חטא בו אין לריך בדיקה ואחר הבדיקה אם
 פשט ומלא לריך ביעור ואחר הביעור יבעל ועיקר
 הבדיקה בלילה בבית במקום שאין אנשים מלוויים לאור
 הנר לאור השמים עיין שם והרב בדרוש פסח פי' לאור
 הנר בזכות התורה שלמד בקטנותו שנק' אור ותורה אור
 ובזכות המלוא שנק' נר כי נר מלוא בזכות שניהם בודקין
 את החמץ שהוא ירודותין אותו ומכניעים אותו ונכנסת
 בו הנשמה ויהי"ט ע"ש וז"ש כי לא חמץ כי גורשו
 ממזרים (ואמלטי מזרים ופרעה יר רע והוא המזיר
 לאדם ומלאתי כתוב בכתבי זקוני מהרש"ב צפ' ויורוהו ה'
 עך לא ידעתי למי וז"ל דע כי מלך מזרים פרעה שמו
 ושרו של מזרים מזרים שמו שנאמר והנה מזרים נוסע
 אחריהם וכל זמן שהיו ישראל מקיימין את השבת והמילה
 לא היו יכולים להשתעבד בהם פ"ה שג' מילה ושבת
 שנק' יסוד תחלת מזרים פרעה שהם מ"נו גי' יסוד ופ"ה
 שג' מילה היו מוקפים על יר רע ולא היו יכולים
 לשעבדם שמוקפים על יר רע המקטרי' שהוא גי' עק"ת
 לישראל וז"ס ותקע כף ירך יתקב שנגע בכף ירכו וז"ס
 תקע בשופר שיבעל יר רע עד שיבעלו לישראל המילה
 והשבת נשאר יר רע ועק"ת לישראל ונשתעבדו בהם
 המזריים ופרעה וז"ס אשר לא ידע את יוסף שהוא יסוד
 אי"ג ח"ת גי' שבת ויתירא יו"ד היא עטרא קדישא
 וכשילאו ישראל ממזרים ורדף אחריהם פרעה ושר של
 מזרים והנה מזרים נוסע אחריהם אז אמר הקב"ה חלק
 לבס עתה יאשמו קח לד' מן יר ועין מן רע שהוא
 עך והנה אותם בשמו הגדול בגי' עך יו"ד פעמים ה'

תם ונשלם שבת לאל בורא עולם

התנצלות המרדפיסים

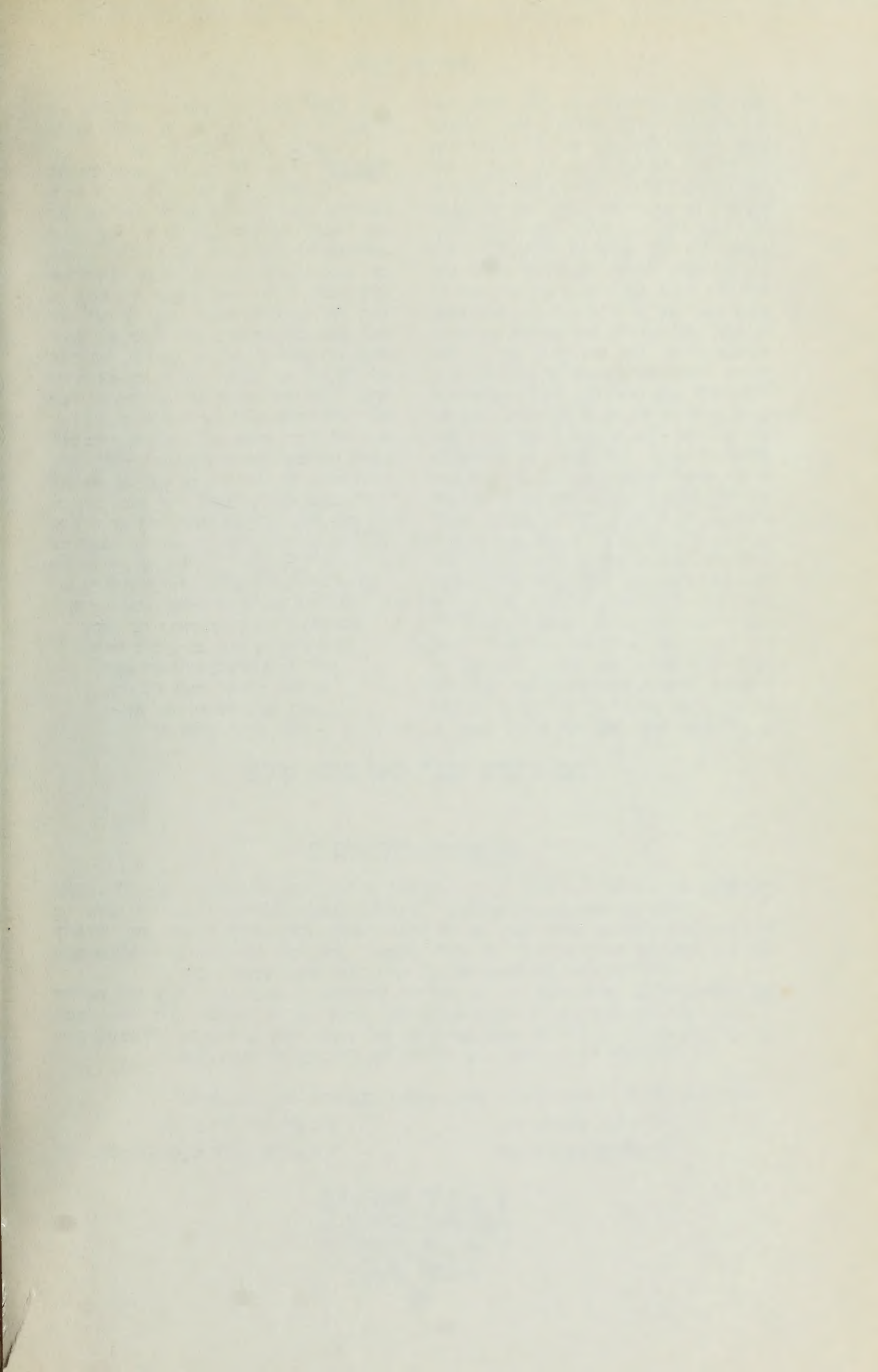
קוראים נכבדים ! אם המלא תמלא בנרחבי הספר היקר הזה איזה שגיאה או חסר ויתר . אל נא תתלו הקולר
 בזוארנו ואל תתנונו למתרפים במלאכתנו ! אנחנו הלכנו בעקבות המעתיקים לא סרנו ימין ושמאל . כי
 אין עתותינו בידינו לשחות עם המחבר הענק הזה בים התלמוד והפוסקים ולרדת לעומקה של הלכה להבין כונתו וללדף
 וללבן בכור המבחן את אמרותיו העהורות . גם לא זאת מלאכתנו . אנחנו עשיתו המוטל עלינו בנוגע למלאכתנו והלה
 לאל יאל הספר הזה מתחת ידינו כלול בהדרו כאשר תחזינה עיניכם מישרים :

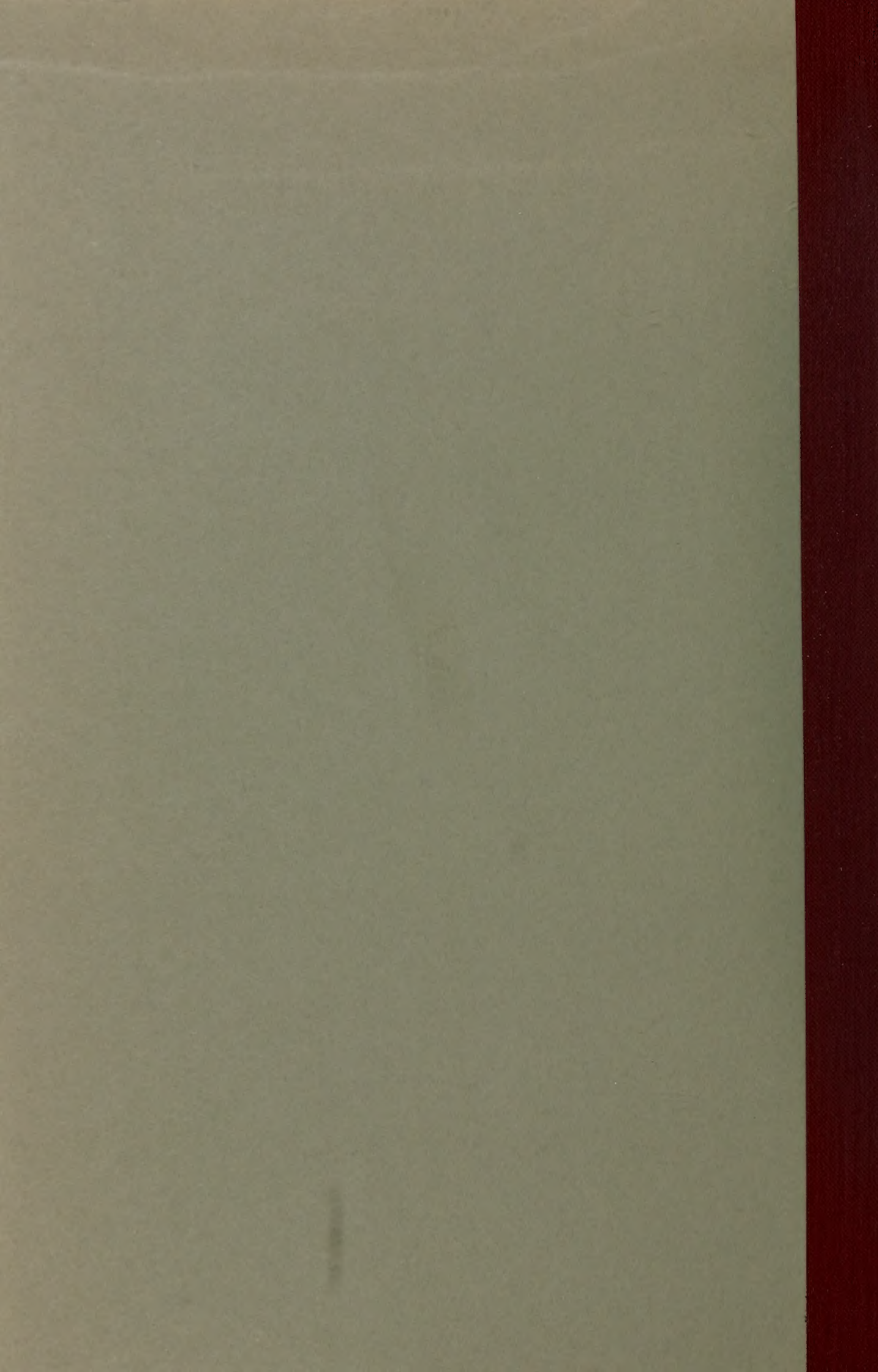
גם המעתיקים אל נא האשימו כי כדי עמל יכלו להליל דבר אמת מוכחי ה' המחבר אשר יד העת היתה בס. הדיו
 נמחק והגיר נרקב מרוב שנים והט בשכלם החד וחריפותם הגפלאה שמו את המעקשים למישור ויערכו לפניכם
 ספר גדול ורחב ידיים כזה על כן אל יקל כבודם בעיניכם אם לרגל עבודהם הרבה נשאר זעיר שם זעיר שם איזה טעויות
 קלי הערך ויהי נר לרגליכם מאמר רז"ל אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו :

ותשלם כל העבודה על ידי מסדרי האותיות ופועלים במלאכת הקדש בחדש טבת שנת התרנ"ב:

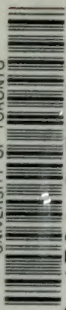
ע"ה מרדכי לוואדא ס"ט	ע"ה איהו חי בלחסן ס"ט
ע"ה אברתם בשמוט ס"ט	ע"ה מרדכי בכ"ר שלום כהן ס"ט

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01509599 5

Tayyib, Isaac ben Benjamin
Sefer ha-zikaron

BM
504
.2
T3
c.1
ROBA